

Výskumná správa

Projekt „Dopadová štúdia o materských centrách na Slovensku“

marec 2008

„V podstate je to taká veľká náhradná rodina. Ja to vnímam tak, že materské centrum je veľká rodina, kde sa stretávajú ľudia s rovnakými záujmami a s rovnakým pohľadom na svet a vlastne si chcú vytvoriť svoj priestor, kde by sa mohli seberealizovať... Snívajú spoločný sen, ktorý ich spája. Lebo neviem si predstaviť, že by tam chodili ľudia, ktorí by mali úplne opačný pohľad. Nevydržali by to určite ani sekundu, mysleli by si, že sme nejakí blázni alebo čo... Sú tam väčšinou matky, ktoré sú dlho na materskej, možno celé tri roky alebo že majú jedno dieťaťko za druhým, takže ony to vnímajú veľmi pozitívne, že si pre mladé rodiny s detičkami vytvárame nejaké prostredie, organizujeme podujatia. Pretože spoločnosť veľmi na túto skupinu nemyslí, a keď si to neurobíme sami, možnože by nebolo nič. Takže ony si to veľmi cenia. Ja to cítim pri každom podujatí, že tá účasť je hojná a že sú nadšení, že to vôbec je, a že nás podporujú.“

Karolína (koordinátorka materského centra)

Obsah

ÚVOD	6
1. DOTAZNÍKOVÝ PRIESKUM	10
1.1. Charakter návštev materského centra	10
1.1.1. Frekvencia a dĺžka návštev materského centra	10
1.1.2. Okolnosti návštev materského centra	14
1.1.3. Profil návštevníkov materského centra	16
1.1.4. Dôvody, motívy návštev materského centra	17
1.2. Vplyv návštev materského centra	22
1.2.1. Vplyv návštev materského centra na dieťa	22
1.2.2. Vplyv a prínos návštev materského centra pre dospelých návštevníkov	26
1.3. Vzťah k materskému centru	29
1.3.1. Imidž materského centra	29
1.3.2. Spokojnosť s návštevami materského centra	30
1.3.3. Zvýšenie prítlačivosti materského centra	32
1.3.4. Hodnota materského centra očami návštevníkov	33
2. KVALITATÍVNY VÝSKUM	36
2.1. Mamy	37
2.1.1. Mamy o dôvodoch návštev materského centra	37
2.1.2. Čo robia mamy a deti v materskom centre	39
2.1.3. Vplyv materského centra na výkon roly matky a vnímanie identity	42
2.1.4. Vplyv materského centra na vlastný rozvoj a udržateľnosť	48
2.1.5. Vplyv materského centra na rodinný život a rodinné vzťahy	56
2.1.6. Vplyv materského centra na deti	63
2.1.7. Vplyv materského centra inak	70
2.2. Otcovia	71
2.2.1. Vnímanie významu materského centra pre partnerku	71
2.2.2. Vnímanie vplyvu materského centra na svoje deti	74
2.2.3. Význam materského centra pre otca	76
2.2.4. Vnímanie vplyvu materského centra na rodinný život a rodinné vzťahy	81
2.2.5. Vplyv materského centra inak	83
2.3. Deti	84
2.3.1. Význam MC pre dieťa, jeho rozvoj a spoznávanie sociálneho sveta	84
2.3.2. Vzťahy s inými ľuďmi v materskom centre – s deťmi aj s dospelými	85
2.3.3. Vnímanie rozdielu medzi MC a materskou školou, základnou školou	87
2.3.4. Význam materského centra pre mamu a rodinný život	88
2.4. Outsideri	92
2.4.1. Oblúbené a prínosné materské centrum	92
2.4.2. Miesto pre dieťa, matku, rodinu	92
2.4.3. Súčasť komunity, mesta	93
2.4.4. Materské centrum v programe spoločenskej zodpovednosti firmy	94
2.4.5. Osobitosti detí, ktoré navštevujú a nenavštevujú materské centrum	95
2.5. Neúčastníčky	98
2.5.1. Význam materských centier pre rodičov a rodiny	98
2.5.2. Význam materského centra pre komunitu, mesto	99
2.5.3. Mamy – účastníčky v očiach mám – neúčastníčok	100
2.5.4. Vnímanie vplyvu materského centra na deti	101
2.5.5. Dôvody neúčasti mám maloletých detí v materskom centre	103
2.5.6. Okolnosti prípadnej návštevy materského centra	104

2.6. Porovnanie detí navštevujúcich a nenavštevujúcich materské centrum – optika mám, otcov, neúčastníkov a outsiderov.....	107
2.6.1. Názory zainteresovaných.....	107
2.6.2. Názory nezainteresovaných.....	108
3. POZOROVANIE.....	110
3.1. Číselné zistenia.....	110
3.2. Nečíselné zistenia.....	111
VYBRANÉ VÝSKUMNÉ ZISTENIA.....	116
RESUMÉ (angl.).....	124
PRÍLOHA.....	134
Príloha č.1: Prvostupňové triedenie údajov (Dotazníkový prieskum)	134
Príloha č.2: Záznamový hárok – priemerné hodnoty atribútov (Pozorovanie).....	143

Úvod

Cieľ dopadovej štúdie

Matky dnešných tínedžerov a dospelých detí zvyknú s povzdychom konštatovať, že keby ony mali takú možnosť v dobe svojho raného rodičovstva – uvítali by materské centrá. Doba sa radikálne zmenila, a my môžeme sofistikovane zdôvodňovať prečo až matky v 90. rokoch 20. storočia na Slovensku spojila ohromná energia, ktorá ako prívalová vlna prešla desiatkami miest na Slovensku.

Únia materských centier bola zaregistrovaná ako občianske združenie v roku 2003, sedem rokov po tom ako sa prvé skupiny matiek začali schádzať so svojimi deťmi. Chceli tráviť spolu a zmysluplne čas na materskej dovolenke, preto založili prvé materské centrá. Ubehlo 12 rokov. V súčasnosti je na Slovensku 104 materských centier¹, neziskových záujmových „zariadení“ (organizácií), ktoré riadia a navštevujú matky / rodičia so svojimi maloletými deťmi.

Čo znamenajú materské centrá pre svojich návštevníkov a aké majú dopady na mamy, deti, rodiny a komunity? Majú materské centrá opodstatnené miesto v systéme rodinnej politiky štátu, prevencie, inštitucionálnej výchovy a neformálneho vzdelávania? Dá sa odpovedať jednou vetou: Význam materských centier spočíva vo zvrchovanej vôli matiek vykonávať starostlivosť o svoje maloleté deti a seba na princípe svojpomoci, samoregulácie a občianskeho združovania, ktoré za posledné roky nadobudlo na Slovensku charakter sociálneho hnutia. Samozrejme, dá sa odpovedať o niečo podrobnejšie, a o to sme sa pokúsili v predkladanej štúdii na nasledujúcich 140 stranách.

Metodologická stránka a zber dát

Dopadová štúdia o materských centrách na Slovensku pozostávala z 3 výskumných línií realizovaných od jari do jesene roku 2007, ktoré vychádzali z 3 metodologických prístupov:

1. dotazníkový prieskum	anketa medzi 491 návštevníkmi materských centier	jún 2007
2. kvalitatívny výskum	123 semištruktúrovaných rozhovorov s mamami, otcami, deťmi, outsidermi a neúčastníkmi	máj a jún 2007
3. pozorovanie	12 priamych štruktúrovaných pozorovaní	október a november 2007

Výber výskumných postupov a tvorba výskumných nástrojov prebiehala v spolupráci výskumnej agentúry Krajinka so zadávateľom Úniou materských centier reprezentovanou Evou Fiedlerovou a Elenou Bakošovou a zahraničnými konzultantmi na strane donora Nadácie Bernard van Leer - Monikou Jaeckel a Michaelom Priebe. Krajinka zostavila dotazník, Monika Jaeckel zostavila prvotné verzie pre scenáre rozhovorov a Michael Priebe nástroj pre pozorovanie.

Reflexia k dopadovej štúdii

Výskumné línie na účel tejto štúdie – dotazníkový prieskum, rozhovory a pozorovanie - boli rozpracované a realizované v súlade s mnohorakosťou „významov a dopadov“, ktoré majú materské centrá vo vzťahu k matkám, deťom, rodinám a komunitám. Preto cieľovou skupinou neboli len mamy, ako sa ukázalo – „apologétky materských centier“, ale aj ich partneri - „podporovatelia“ vrátane „spolupráčov“, outsideri – „advokáti“ MC, neúčastníci – nepriami „lobisti“ MC, a pochopiteľne deti – tie mladšie „spokojné“ z prítomnosti svojich mám, tie staršie veľakrát „odchované“ v MC ale už „dištancujúce“ sa od MC sa z pozície iných záujmov.

¹ Medzi registrovaných členov Únie materských centier patrí 70 materských centier (MC), 10 MC je tzv. čakateľov na členstvo a 24 je tzv. iniciatív – skupín matiek, ktoré sa stretávajú a s podporou ÚMC formujú na organizácie typu MC.

Z kvantitatívnych a kvalitatívnych dát respondentiek matiek je zrejmé, že materské centrá sú priestorom pre napĺňanie potrieb ženy - matky, aktivistky, profesionálky, a v neposlednom rade aj partnerky. Toto naplnenie, či spôsob naplnenia potrieb, je sýtené kultúrnymi definíciami ženy a materstva. Na jednej strane sa môže v niektorých ohľadoch zdať, že materské centrá sú návratom do minulých čias, kedy matka² uzavretá v privátnej sfére bola spojená s malým dieťaťom do takej miery, že prvé roky života bolo neustále pri jej boku, takže s ním aj pracovala. Na druhej strane, materské centrá sú výrazom tejto doby (oddáľovaného rodičovstva), v ktorej sa matka nechce vzdať ani materstva a starostlivosti o malé dieťaťa, ani životného štýlu „bez materstva“. Tieto matky akoby odchádzali na materskú / rodičovskú dovolenku s odhodlaním využiť štátom vymedzený čas na čo najlepšiu starostlivosť o dieťa po jeho narodení (t.č. 3 roky), a časom zistili ako náročné je udržať vysokú kvalitu starostlivosti o dieťa s vedomím, že „získalo“ nielen dieťa ale aj ona.

Muži – predovšetkým v role partnerov a otcov patria do výkladu vplyvu materských centier, i keď nebolo jednoduché ich primäť k takejto reflexii³. Väčšina respondentov mužov bola živiteľmi rodín, čo vysvetľuje usporiadanie vzťahov v rodine. Tradičné modely rodín, a tie v spoločnosti na Slovensku stále dominujú, nedávajú žene príliš na výber kto z partnerov sa bude starať o dieťa, resp. kto sa v čom „obetuje“.⁴ Žene je podsúvaný romantický sebaobraz šťastnej mamičky, šikovnej gazdinky, skvelej manželky, ktorý sa nie vždy ľahko žije. Matky v predkladanej štúdii hovoria o pocite osamelosti a stratenosti s dieťaťom v novom bydlisku, alebo (najmä?) v situácii materstva. Nie je to však aj osamelosť a stratenosť spôsobená absenciou (pracujúceho) otca doma, spoločenským očakávaním, či nátlakovým charakterom sociálnej situácie matky zostať s dieťaťom za každú cenu doma? Ako môže matka napr. nezaostávať v profesii, keď dieťaťu zabezpečuje non-stop opateru? Inými slovami, sociálna izolácia matky a živiteľské bremeno otca sú spojenými nádobami.

Materské centrá akoby predbehli dobu. Ich aktérky – zvlášť aktívne matky si doslova vymysleli taký priestor pre seba a svoje deti, aby sa mohli realizovať ako matky aj ako profesionálky na manažment / programy pre deti / rodičov v MC. Úctyhodný výkon, keďže starostlivosť o dieťa je vo väčšine rodín spojená so starostlivosťou o domácnosť (a v niektorých prípadoch doslova aj o manžela). Neštandardná záťaž aj pre partnera, ktorý ako sa ukázalo nie je vždy pripravený a ochotný vzdať sa svojich tradičných predstáv o podobe rodinného života (MC v nich pôvodne veľakrát nebolo).

Materské centrá sú inštitúcie určené pre každú matku / rodiča maloletého dieťaťa, pre každé dieťa, ktorého rodič privedie do centra. Pre materské centrá je charakteristické, že existujú v spoločnosti, ktorá rodičom maloletých detí bežne nevytvára podmienky pre tzv. zosúladienie rodinného a pracovného života; napr. v podobe skráteného alebo pružného pracovného času, čiastočného pracovného úväzku, teleworking-u, rovnakých príležitostí (pre otca aj matku). V tomto zmysle materské centrá odstraňujú nedostatky systému alternatívnou cestou – občianskym hnutím, ktoré nielen saturuje okamžité potreby rodičov vychovávať a vzdelávať svoje maloleté deti aj seba počas rodičovskej dovolenky, ale tiež obhajuje záujmy jedných aj druhých. Dopadová štúdia splnila svoj účel, priniesla solídne zistenia, ktoré dávajú kladnú odpoveď na úvodnú otázku – materské centrá majú opodstatnené miesto v starostlivosti o dieťa, matku a rodinu; a preto by mali mať miesto v systéme verejných politík v oblasti rodiny, prevencie, inštitucionálnej výchovy a neformálneho vzdelávania.

Účinnosť materských centier je významná aj na individuálnej úrovni. Respondenti uviedli v rozhovoroch desiatky rôznych „pre“ argumentov, respondentky matky aj na úrovni objavov pozitívneho bytia: *„nevedela som, či sa vrátiť do práce... pracovala som a v materskom centre som okúsila plší život“*, *„tým, že tu nemusím nič robiť, tak je to také oslobodzujúce, že je to taký čas len*

² napr. z roľníckej rodiny v prvej polovici 19. storočia na Slovensku

³ Otcovia – partneri, napokon tak ako väčšina mám, popisovali vplyvy MC opisne a dejovo. Nikto z nich dôslednejšie nereflektoval zdroje dôvodov, pre ktoré je MC významné napr. pre partnerku (rodová stratifikácia spoločnosti, tradičné modely rodiny, spoločnosť orientovaná na výkon, nízky životný štandard, nefungujúce služby, a pod.).

⁴ Vo výskume sa však objavili aj moderné modely rodín (otec na rodičovskej dovolenke), ale aj modely neúplných rodín (rozvedené manželstvá, rozídené partnerstvá).

pre deti, čiže taký pokoj to určite vnáša do mňa osobne“, „necítim sa taká uzavretá, frustrovaná, opustená, sama s deťmi, ale keď takto človek vypadne, tak mu to aj zlepší náladu“, „je to také iné, už človeka čakajú, vlastne tešia sa, keď prídeme, takže idete tam, kde sa dobre cítite“. Materské centrum konzervuje rané materstvo a rodičovstvo ako jedinečné a plnohodnotné obdobie v životnom cykle ľudí. Materské centrum nahrádza, alebo dopĺňa tradičný inštitút starej mamy, zotavuje chátrajúce medziľudské vzťahy v komunite. Materské centrum odhaľuje rezervoár dobrovoľnej a nezištnej pomoci ľudí.

Dopadová štúdia je prierezovým popisom aktuálneho stavu fenoménu materských centier na Slovensku v konkrétnom čase a konkrétnymi ľuďmi v role respondentov. Detskí respondenti nám vierohodne opísali čo je MC, kto čo robí v MC, napr. že mama sa musí chodiť do MC hrať, že pre mnohé deti je materské centrum „škôlka“, z ktorej chodia spolu s mamou do inej škôlky vyzdvihnúť starších súrodencov; že pre starších je MC zase zastávka na ceste zo školy; že sú deti, ktoré hrajú v MC na viacerých hudobných nástrojoch; ale aj to že nie vždy sa každému dieťaťu „na MC“ páči – ako vyplynulo zo spontánnej odpovede - farba potahu na sedačke... Tieto deti budú v svojom zrelom veku akiste zaujímavými „informátormi“ pre etnológov popisujúcich spolčovanie, či rodinný život na Slovensku na prahu 21.storočia. Kto vie, či budú môcť dopriať svojim deťom podobné vedenie v duchu naplneného a zdieľaného rodičovstva, v ktorom oni aj vďaka materským centráм vyrastali.

Podakovanie

Podakovanie patrí všetkým aktérkam a aktérom materských centier, ktorí pomohli s realizáciou výskumu v rámci dopadovej štúdie, ako aj všetkým respondentkám/-om, ktorí sa vystavili skúmaniu. Ďakujeme zvlášť deťom.

Krajinka

1. DOTAZNÍKOVÝ PRIESKUM

V júni 2007 výskumná agentúra Krajinka uskutočnila v 50 materských centrách⁵ na Slovensku prieskum medzi 491 návštevníkmi.

Údaje boli zozbierané metódou ankety vo forme dotazníka. Dotazník vyplňali (dospelí) respondenti(-ky) sami a bol pre návštevníkov(-čky) voľne prístupný v priestoroch vybraných materských centier, ako aj na internetovej stránke UMC. Výber materských centier realizovala Únia materských centier podľa lokality, dĺžky histórie a stupňa rozvoja MC. Vyplňali ho prednostne pravidelní a príležitostní návštevníci(-čky) MC po oslovení „zodpovednou pracovníčkou“ MC, ale možnosť vyplnenia mal aj ktorýkoľvek návštevník. Anketa bola dobrovoľná a anonymná.

Do prieskumu sa celkovo zapojilo 491 návštevníčiek(-kov) materských centier (z toho 93% žien a 7% mužov)⁶. Tento súbor nie je reprezentatívnou vzorkou pre Slovensko, vypovedá o názoroch a skúsenostiach návštevníčiek(-ov) konkrétnych MC v oblasti vplyvu návštev materského centra na vlastnú osobu a dieťa/ deti návštevníčky(-ka), ako aj o ich vzťahu k materskému centru.⁷

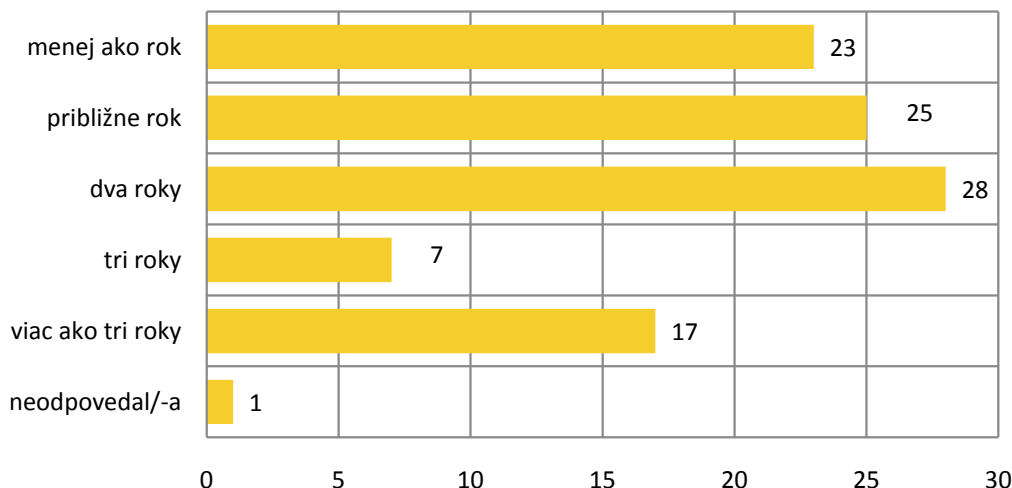
1.1. Charakter návštev materského centra

1.1.1. Frekvencia a dĺžka návštev materského centra

Účastníkov ankety je možné rozdeliť do dvoch veľkých skupín z hľadiska ich „histórie“ navštevovania materského centra. Takmer polovicu z nich (48%) možno označiť za „nováčikov“ v centrách - navštevujú ich „iba“ rok alebo kratšie obdobie. Druhú veľkú skupinu „starších“ predstavujú návštevníci centier, ktorí ho poznajú dva roky (28%), tri roky (7%) a viac rokov (17%).

Graf 1⁸

Približne ako dlho už navštevujete toto materské centrum?

Druhostupňová analýza údajov preukázala štatisticky významne vyšší podiel respondentov, ktorí „navštevujú materské centrum menej ako rok“ v nasledovných kategóriách respondentov:

- navštevujú ho jedenkrát do mesiaca alebo menej často,

⁵ Výber 50 materských centier uskutočnila Únia materských centier.

⁶ Počet vyplnených dotazníkov z jedného MC varioval v intervale 4-29. Ankety sa zúčastnilo v priemere 10 návštevníkov z jedného MC.

⁷ Prvostupňové triedenie údajov je možné sledovať v Prílohe č.1.

⁸ Všetky údaje uvedené v grafoch sú v percentách, ak to nie je uvedené inak.

- majú 26-30 rokov,
- ženy, ktoré sú t.č. na materskej alebo rodičovskej dovolenke a nie sú zárobkovo činné,
- prichádzajú spontánne - kedy mi to okolnosti dovoľia,
- nikdy sa nezapájajú do tvorby, prípravy alebo realizácie programov MC,
- rozhodne alebo skôr navštevujú MC kvôli dieťaťu,
- nemyslia si, že prostredie v MC je skôr alebo určite tak jedinečné, že je nenahraditeľné s niečím iným,
- nikdy nechodia do MC sami, bez dieťaťa.

Vyšší podiel respondentov, ktorí „navštevujú MC približne rok“, je medzi respondentmi:

- ženy, ktoré sú t.č. na materskej (MD) alebo rodičovskej dovolenke (RD) a nie sú zárobkovo činné,
- rozhodne alebo skôr navštevujú MC kvôli dieťaťu.

Vyšší podiel respondentov, ktorí „navštevujú MC dva – tri roky“, je medzi respondentmi:

- nemajú status „som na MD alebo RD“,
- prichádzajú na vopred avizovaný program, aj spontánne,
- stále sa zapájajú do tvorby, prípravy alebo realizácie programov MC,
- niekedy chodia do MC sami, bez dieťaťa.

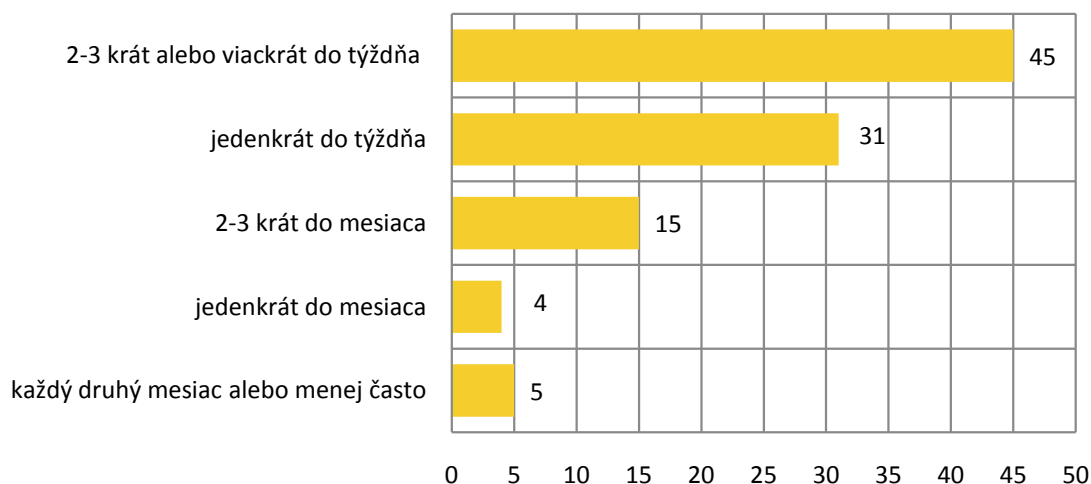
Vyšší podiel respondentov, ktorí „navštevujú MC viac ako tri roky“, je medzi respondentmi:

- majú viac ako 31 rokov,
- nemajú status „som na MD alebo RD“,
- často sa zapájajú do tvorby, prípravy alebo realizácie programov MC,
- navštevujú materské centrum aj kvôli dieťaťu, aj kvôli sebe, alebo „rozhodne alebo skôr“ navštevujú MC kvôli sebe,
- myslia si, že prostredie v MC je skôr alebo určite tak jedinečné, že je nenahraditeľné s niečím iným,
- stále alebo často chodia do MC sami, bez dieťaťa.

Takmer polovica respondentiek / respondentov ankety (45%) navštevuje MC veľmi často - dva, trikrát do týždňa alebo častejšie. Tretina návštevníkov je v MC jedenkrát do týždňa - 31%. Menej často (dva, trikrát do mesiaca a menej krát) navštevuje v ankete hodnotené MC štvrtina respondentov (24%).

Graf 2

„Ako často navštevujete toto materské centrum?“ *Zakrúžkujte, prosím, jednu odpoveď.*

Druhostupňová analýza údajov preukázala štatisticky významne vyšší podiel respondentov, ktorí „navštevujú MC 2-3 krát alebo viackrát do týždňa“ v nasledovných kategóriách respondentov:

- sú ženy,
- ich priemerná návšteva v MC trvá viac ako dve hodiny,
- prichádzajú na vopred avizovaný program, aj spontánne,
- stále alebo často sa zapájajú do tvorby, prípravy alebo realizácie programov MC,
- navštevujú MC aj kvôli dieťaťu, aj kvôli sebe,
- myslia si, že prostredie v MC je určite tak jedinečné, že je nenahraditeľné s niečím iným,
- sú na MD alebo RD a nie sú zárobkovo činné.

Vyšší podiel respondentov, ktorí „navštevujú MC jedenkrát do týždňa“, je medzi respondentmi:

- prichádzajú na vopred avizovaný program,
- nikdy sa nezapájajú do tvorby, prípravy alebo realizácie programov MC,
- navštevujú MC aj kvôli dieťaťu, aj kvôli sebe.

Vyšší podiel respondentov, ktorí „navštevujú MC 2-3 krát do mesiaca“, je medzi respondentmi:

- sú muži,
- ich priemerná návšteva v MC trvá do 90 minút,
- nikdy sa nezapájajú do tvorby, prípravy alebo realizácie programov MC,
- rozhodne alebo skôr navštevujú MC kvôli dieťaťu.

Vyšší podiel respondentov, ktorí „navštevujú MC jedenkrát do mesiaca a menej často“, je medzi respondentmi:

- sú muži,
- ich priemerná návšteva v MC trvá do 90 minút,
- prichádzajú spontánne, kedy im to okolnosti dovoľia,
- nikdy sa nezapájajú do tvorby, prípravy alebo realizácie programov MC,
- rozhodne alebo skôr navštevujú MC kvôli dieťaťu,
- nemyslia si, že prostredie v MC je skôr alebo určite tak jedinečné, že je nenahraditeľné s niečím iným,
- navštevujú MC menej ako rok,
- nemajú status „som na MD alebo RD“.

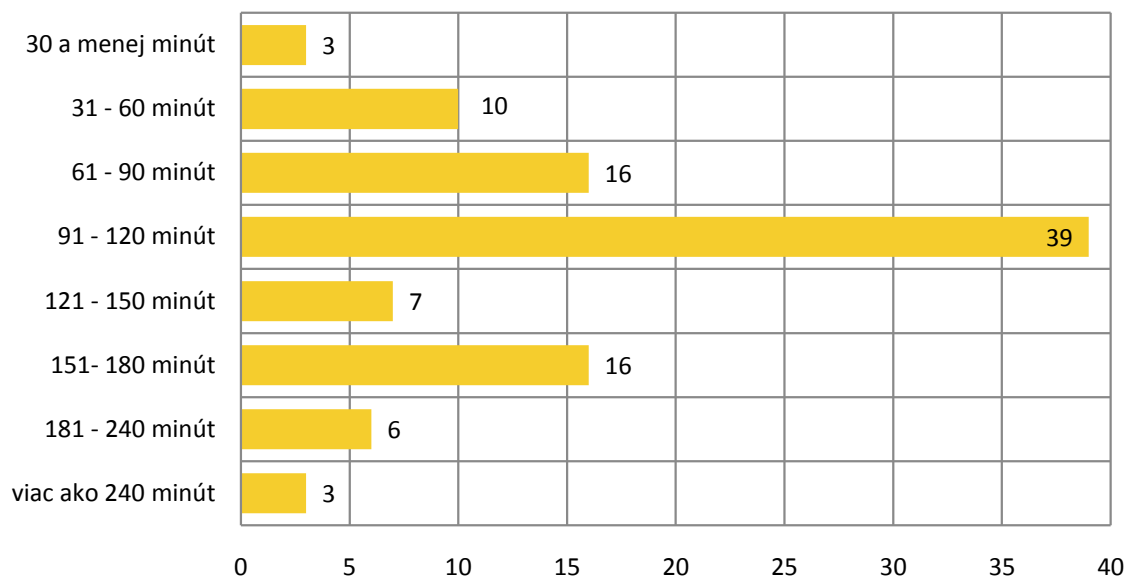
Priemerná dĺžka návštevy v materskom centre trvá tretine návštevníkov (29%) hodinu a pol, resp. menej času. Najväčšia časť respondentov ankety – 39% - však uvádza dlhší čas strávený v materskom centre, a to 90 až 120 minút.

Ostatok návštevníkov – 32% - trávi priemerne v centre pri jednej návšteve viac ako dve hodiny.

Z odpovedí návštevníkov o dĺžke jednej návštevy v materskom centre vyplýva, že priemerná návšteva pri jednej príležitosti trvá približne dve hodiny (129 minút)⁹. Zvyklosti návštevníkov sú však veľmi rôzne, o čom svedčí štandardná odchýlka, ktorej hodnota je v tomto prípade až 58 minút.

Graf 3

„Odhadnite, prosím, priemernú dĺžku jednej Vašej návštevy v MC. Vypíšte v minútach, prosím.“

Druhostupňová analýza údajov preukázala štatisticky významne vyšší podiel respondentov, ktorí „navštevujú MC a ich návšteva trvá do 90 minút“ v nasledovných kategóriách respondentov:

- prichádzajú na vopred avizovaný program,
- nikdy sa nezapájajú do tvorby, prípravy alebo realizácie programov MC,
- rozhodne alebo skôr navštevujú MC kvôli dieťaťu,
- sú to muži.

Vyšší podiel respondentov, ktorí „navštevujú MC a ich návšteva trvá viac ako 120 minút“, je medzi respondentmi:

- stále alebo často sa zapájajú do tvorby, prípravy alebo realizácie programov MC
- navštevujú MC aj kvôli dieťaťu, aj kvôli sebe,
- sú to ženy.

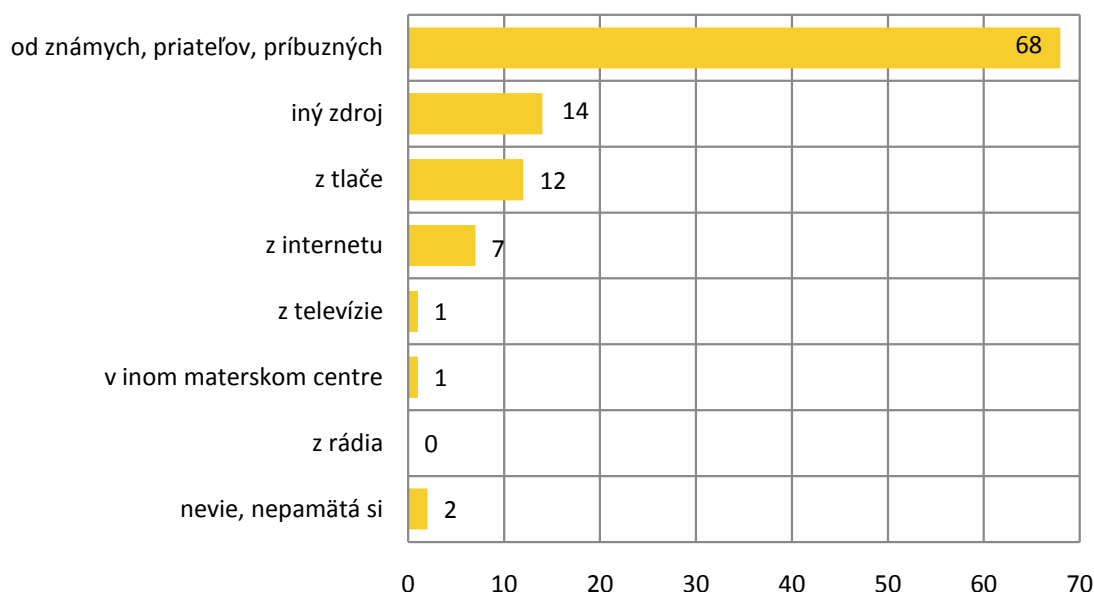
O existencii materského centra sa viac ako polovica jej návštevníkov (68%) dozvedela od známych, priateľov či príbuzných. V prípade materských centier sa teda ako veľmi významným javí osobné odporúčenie, osobné oslovenie.

Iné spôsoby informovania uvádza nepomerne menšia časť návštevníkov – napríklad tlač sa objavila v desatine odpovedí (12%) alebo internet (7%). Iných zdrojov sa týka tiež desatina odpovedí respondentov – 14%, a sú to letáky, plagáty (v obchodoch, v meste vôbec, u lekára a pod.) či fakty ako „som spoluzakladateľka“, „poznám zakladateľku“, „bývame blízko“, „išli sme okolo“ a podobne.

⁹ Priemer bol vypočítaný len z odpovedí respondentov, ktorí uviedli dĺžku jednej návštevy.

Graf 4

„Odkiaľ ste sa dozvedeli o existencii MC, ktoré navštevujete?“ Možnosť viacerých odpovedí.

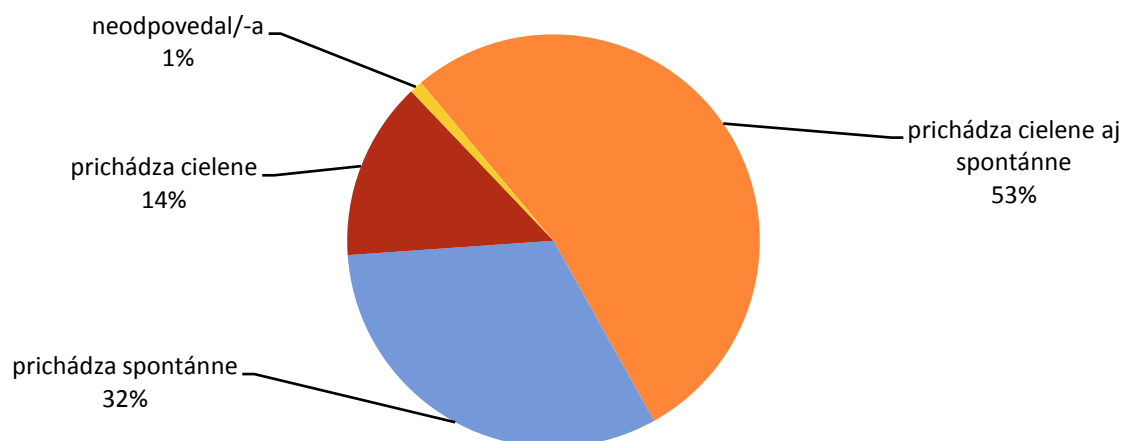
1.1.2. Okolnosti návštev materského centra

Polovica návštevníkov materských centier (53%) navštevuje centrá cielene (vopred avizovaný program), **ale aj spontánne** („kedy to okolnosti dovoľia“).

Tretina návštevníkov prichádza výlučne spontánne – „kedy im to okolnosti dovoľia“. Ostatok, **viac ako desatina účastníkov ankety (14%) prichádza do centier len na vopred avizovaný program v MC**.

Graf 5

„Kedy najčastejšie prichádzate do materského centra: keď si vopred vyberiete konkrétny program alebo väčšinou spontánne, keď si nájdete / vyhradíte čas?“

Druhostupňová analýza údajov preukázala štatisticky významne vyšší podiel respondentov, ktorí „prichádzajú do MC cielene, na vopred avizovaný program“ v nasledovných kategóriách respondentov:

- navštevujú MC jedenkrát do týždňa,
- ich priemerná návšteva v MC trvá do 90 minút,
- nikdy sa nezapájajú do tvorby, prípravy alebo realizácie programov MC,

- rozhodne alebo skôr navštevujú MC kvôli sebe,
- majú vysokoškolské vzdelanie,
- stále alebo často navštevujú centrum bez dieťaťa,
- nemajú status „som na MD alebo RD“.

Vyšší podiel respondentov, ktorí „prichádzajú do MC spontánne, kedy im to okolnosti dovoľia“, je medzi respondentmi:

- navštevujú MC jedenkrát do mesiaca alebo menej často,
- nikdy sa nezapájajú do tvorby, prípravy alebo realizácie programov MC,
- rozhodne alebo skôr navštevujú MC kvôli dieťaťu,
- majú ukončené základné alebo stredoškolské vzdelanie bez alebo s maturitou,
- nikdy nenavštevujú centrum bez dieťaťa,
- centrum navštevujú menej ako rok.

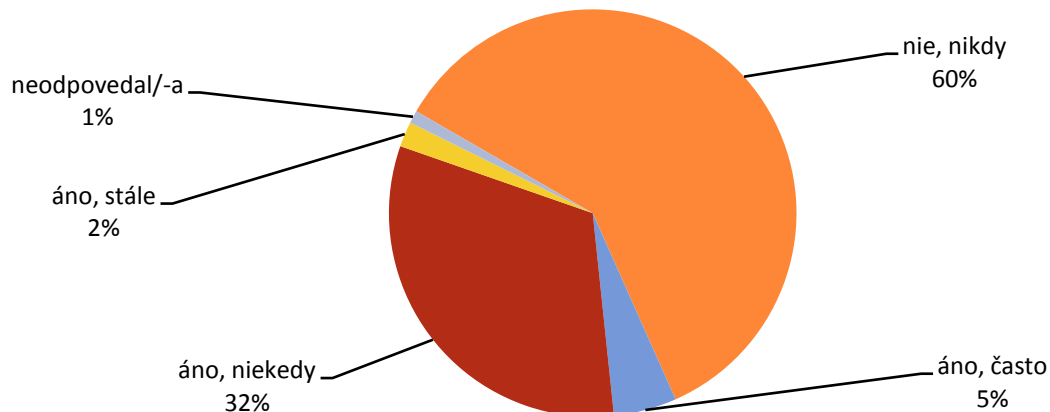
Vyšší podiel respondentov, ktorí „prichádzajú do MC spontánne aj cielene“, je medzi respondentmi:

- navštevujú MC 2-3 krát alebo viackrát do týždňa,
- stále alebo často sa zapájajú do tvorby, prípravy alebo realizácie programov MC,
- navštevujú MC aj kvôli dieťaťu, aj kvôli sebe,
- majú vysokoškolské vzdelanie,
- niekedy navštevujú centrum aj bez dieťaťa,
- centrum navštevujú dva - tri roky,
- sú na MD alebo RD a nie sú zárobkovo činné.

Materské centrá sú miestom, do ktorého prichádza väčšina dospelých s dieťaťom – až 60% návštevníkov nikdy nenavštevuje centrum sám/ sama, bez dieťaťa. Naopak, často alebo niekedy prichádza do centra **dospelý sám v prípade viac ako tretiny návštevníkov (37%).**

Graf 6

„Chodíte do materského centra niekedy aj sám/ sama – bez dieťaťa?“

Druhostupňová analýza údajov preukázala štatisticky významne vyšší podiel respondentov, ktorí „prichádzajú do MC stále alebo často sami, bez dieťaťa“ v nasledovných kategóriách respondentov:

- navštevujú MC viac ako tri roky,
- nemajú status „som na MD alebo RD“,
- prichádzajú na vopred avizovaný program,
- stále sa zapájajú do tvorby, prípravy alebo realizácie programov MC,
- skôr alebo rozhodne navštevujú MC kvôli sebe.

Vyšší podiel respondentov, ktorí „prichádzajú do materského centra niekedy sami, bez dieťaťa“, je medzi respondentmi:

- navštevujú MC dva alebo tri roky,
- prichádzajú na vopred avizovaný program aj spontánne,
- stále alebo často sa zapájajú do tvorby, prípravy alebo realizácie programov MC,
- navštevujú MC aj kvôli dieťaťu, aj kvôli sebe.

Vyšší podiel respondentov, ktorí „nikdy neprichádzajú do materského centra sami, bez dieťaťa“, je medzi respondentmi:

- navštevujú MC jedenkrát do mesiaca alebo menej často,
- navštevujú MC menej ako rok,
- sú na MD alebo RD a nie sú zárobkovo činné,
- prichádzajú spontánne, kedy im to okolnosti dovoľia,
- nikdy sa nezapájajú do tvorby, prípravy alebo realizácie programov MC,
- rozhodne alebo skôr navštevujú MC kvôli dieťaťu,
- nemyslia si, že by sa ich dieťa/ deti zmenili pod vplyvom návštev v MC.

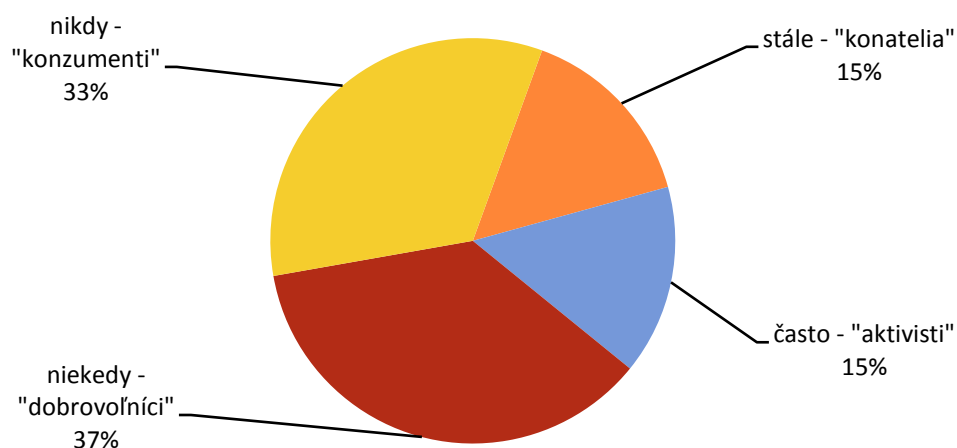
1.1.3. Profil návštevníkov materského centra

Návštevníkov materského centra možno podľa intenzity zapájania sa diania v centre rozdeliť do niekoľkých rôznorodých skupín:

- „konatelia“ - stále sa zapájajú do tvorby, prípravy alebo realizácie programov, ich podiel predstavuje 15% účastníkov ankety,
- „aktivisti“ - často sa zapájajú do diania v materskom centre, ich podiel tiež predstavuje 15% účastníkov ankety,
- „dobrovoľníci“ - niekedy sa zapájajú do diania, ich podiel predstavuje viac ako tretinu účastníkov ankety (37%),
- „konzumenti“ - nikdy sa nezapájajú do diania, ich podiel predstavuje tretinu účastníkov ankety (33%).

Graf 7

„Zapájate sa niekedy aj do tvorby, prípravy alebo realizácie programov v materskom centre?“

Druhostupňová analýza údajov preukázala štatisticky významne vyšší podiel respondentov, ktorí „sa stále zapájajú do tvorby, prípravy alebo realizácie programov materského centra“ v nasledovných kategóriách respondentov:

- sú to ženy,
- navštevujú MC 2-3 krát alebo viackrát do týždňa,
- ich návštevy v priemere trvajú viac ako dve hodiny,
- skôr alebo rozhodne navštevujú MC kvôli sebe,
- sú „určite“ presvedčení, že prostredie v MC je tak jedinečné, že je nenahraditeľné niečím iným,
- chodia do MC stále alebo často alebo niekedy aj bez dieťaťa, sami,
- navštevujú MC dva alebo tri roky,
- prichádzajú na vopred avizovaný program aj spontánne.

Vyšší podiel respondentov, ktorí „sa často zapájajú do tvorby, prípravy alebo realizácie programov materského centra“, je medzi respondentmi:

- navštevujú MC 2-3 krát alebo viackrát do týždňa,
- navštevujú MC aj kvôli dieťaťu, aj kvôli sebe,
- sú „určite“ presvedčení, že prostredie v MC je tak jedinečné, že je nenahraditeľné niečím iným,
- sú vysokoškolsky vzdelaní,
- chodia do MC niekedy aj bez dieťaťa, sami,
- navštevujú MC viac ako tri roky,
- prichádzajú na vopred avizovaný program aj spontánne.

Vyšší podiel respondentov, ktorí „sa niekedy zapájajú do tvorby, prípravy alebo realizácie programov materského centra“, je medzi respondentmi:

- sú to muži,
- sú nerozhodní v otázke, či je prostredie MC je tak jedinečné, že je nenahraditeľné niečím iným (ani áno, ani nie),
- majú ukončené stredoškolské vzdelanie s maturitou.

Vyšší podiel respondentov, ktorí „sa nikdy nezapájajú do tvorby, prípravy alebo realizácie programov materského centra“, je medzi respondentmi:

- navštevujú MC jedenkrát do týždňa alebo menej často,
- ich návštevy trvajú 90 a menej minút,
- rozhodne alebo skôr navštevujú MC kvôli dieťaťu,
- sú „skôr“ presvedčení, že prostredie v centre je tak jedinečné, že je nenahraditeľné niečím iným, alebo si myslia, že tomu „skôr“ alebo „určite“ nie je,
- nikdy sa nenavštevujú MC sami, bez dieťaťa,
- navštevujú MC menej ako rok,
- prichádzajú na vopred avizovaný program alebo prichádzajú spontánne, kedy im to okolnosti dovoľia.

1.1.4. Dôvody, motívy návštev materského centra

Pri dôvodoch návštev materského centra mierne prevažujú „detské“ záujmy nad záujmami dospelých. Tieto záujmy sa však pri viacerých aktivitách organizovaných v materskom centre vzájomne preplietajú a ťažko ich striktné oddeliť. MC sú tak pre väčšinu návštevníkov miestom sebarealizácie detí ako aj ich sprievodcov.

Ako prezradili údaje o charaktere návštev, väčšina dospelých prichádza do MC výlučne s dieťaťom (uviedlo 60% účastníkov ankety). Už tento fakt svedčí o tom, že MC sa navštevujú predovšetkým kvôli dieťaťu - **aby sa stretlo s inými deťmi, „zvyklo si na kolektív“, zabávalo sa - uviedlo to až 80% respondentov ankety** v odpovedi na otázku „S čím sa Vám osobne najviac spája materské centrum?“.

Veľmi dôležitým je aj fakt, že tu dospelí **spoločne trávia čas s dieťaťom v inom než domácom prostredí**. Uvádzajú to viac ako tri štvrtiny účastníkov ankety (78%). Podobne „silným“ dôvodom pre

návštevu MC je **stretnutie sa s inými matkami – výmena skúseností, rady, pohľady iných mám** (uviedlo 70% respondentov).

Približná polovica návštevníkov prichádza do MC preto, lebo:

- je tu herňa pre deti (56%),
- je tu príjemné miesto na oddych (50%),
- sú tu programy pre deti ako sú krúžky, cvičenie, jazykové kurzy (47%).

Programy pre matky ako prednášky, diskusie, poradenstvo, výtvarné dielne či cvičenie (nie vzdelávanie) sú dôvodom návštev MC pre viac ako tretinu účastníkov ankety (38%). **Vzdelávacie programy pre matky** (jazykové kurzy, práca na počítači, účtovníctvo a podobne) sú dôležité pre 16% opýtaných.

Viac ako štvrtina respondentov ankety si spája MC s:

- burzami, výmenou šatstva, detského oblečenia, príslušenstva (uviedlo 28%),
- voľnou návštevou (voľný program, návšteva bez vopred vytýčeného cieľa) (26%),
- sami sa spolupodieľajú na programoch materského centra (27%).¹⁰

Pre pätinu respondentov sú MC:

- symbolom programov pre celú rodinu, rodičov (programov kultúrneho alebo športového zamerania, manželské/ partnerské poradne a podobne) (20%),
- zdrojom informácií (o trhu práce, sprostredkovateľské aktivity MC, bezplatný prístup na internet a podobne) (18%).

S **opatrovaním detí** (možnosťou ponechať dieťa pod dozorom kvalifikovanej osoby a odísť z centra) si spájajú MC 16% respondentov. Desatina opýtaných ďalej uviedla prístup ku knihám, časopisom (knížnicu) (11%) a stráženie detí počas práce či aktivít mamy (8%).

Len pre 5% respondentov sú aktivity v MC aj zárobkovou činnosťou (sú za prácu platené). Podobne 5% opýtaných si MC spája s niečím iným: „sebarealizácia“, „pomoc centru“, pozitívne veci ako „príjemný pocit“, „stretnutia“, jednorazové akcie, programy ako MDD a podobne, náhradné prostredie v prípade nepriaznivého počasia, a tak ďalej.

Poradie dôležitosti dôvodov návštevy materského centra kopíruje poradie dôvodov uvedených vyššie. Na prvých troch miestach sú dôvody, v ktorých sa striedajú záujmy detí a záujmy rodičov:

- návšteva kvôli dieťaťu – stretnutie s inými deťmi (63%),
- stretnutie sa s inými matkami – výmena skúseností, rady, pohľady iných mám (48%),
- spoločné trávenie času s dieťaťom v inom než domácom prostredí (43%).

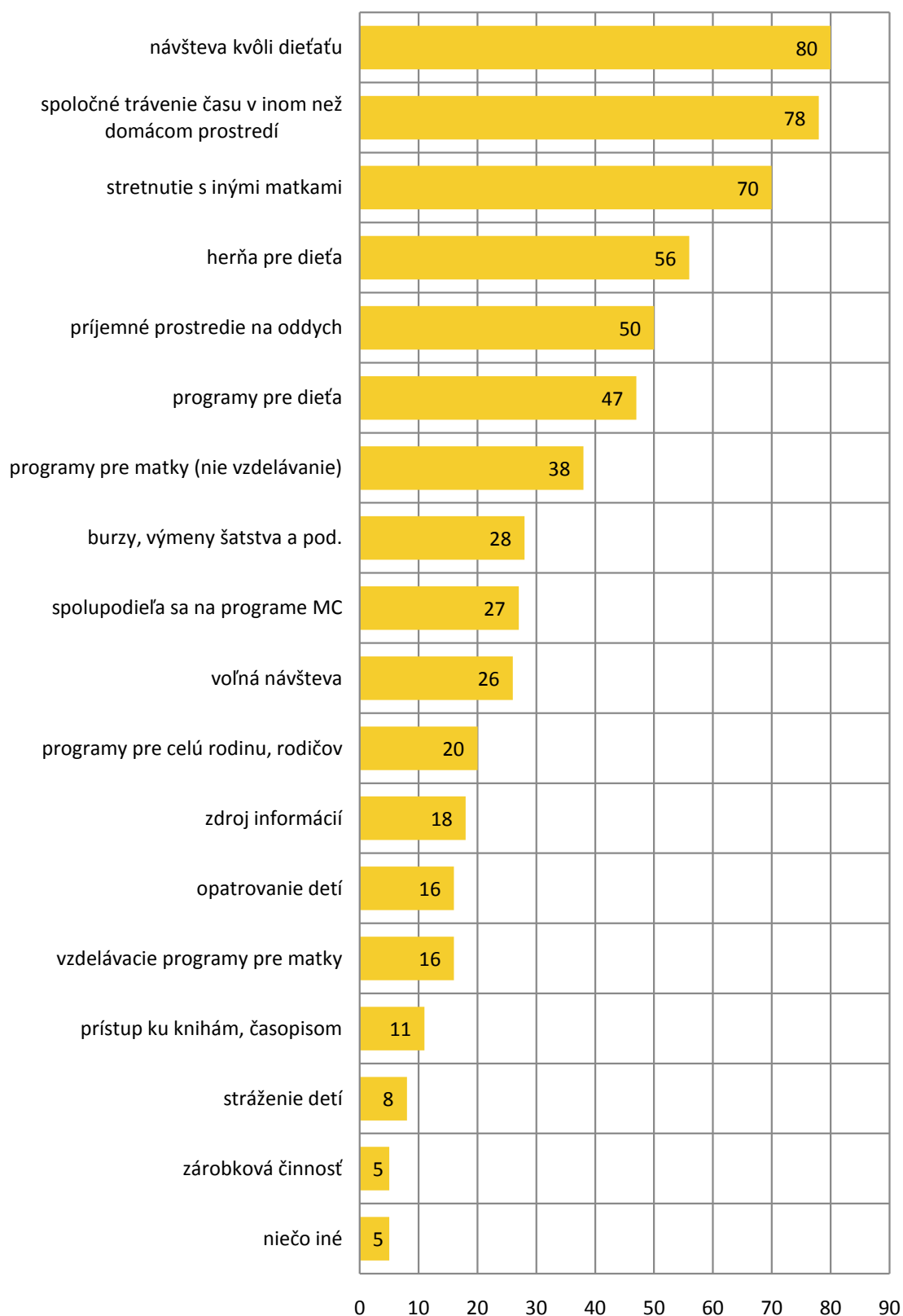
V rebríčku dôležitosti nasledujú s menšou intenzitou tieto dôvody návštev:

- programy pre deti (24%),
- príjemné miesto na oddych (22%),
- herňa pre dieťa (22%),
- programy pre matky – nie vzdelávanie (16%),
- voľná návšteva (7%),
- opatrovanie detí (6%),
- vzdelávacie programy pre matky (6%),
- programy pre celú rodinu a rodičov (6%).

¹⁰ Aj toto pomerne „vysoké“ percento svedčí o tom, že ankety sa zúčastnili predovšetkým aktívne členky a zástankyne myšlienky MC, a nielen „konzumenti“ / užívatelia MC. V inej otázke o zapájanie sa do diania v MC, až tri štvrtiny účastníkov ankety uviedli, že sa „stále, často alebo niekedy“ nezapájajú do tvorby, prípravy alebo realizácie programov v MC.

Graf 8

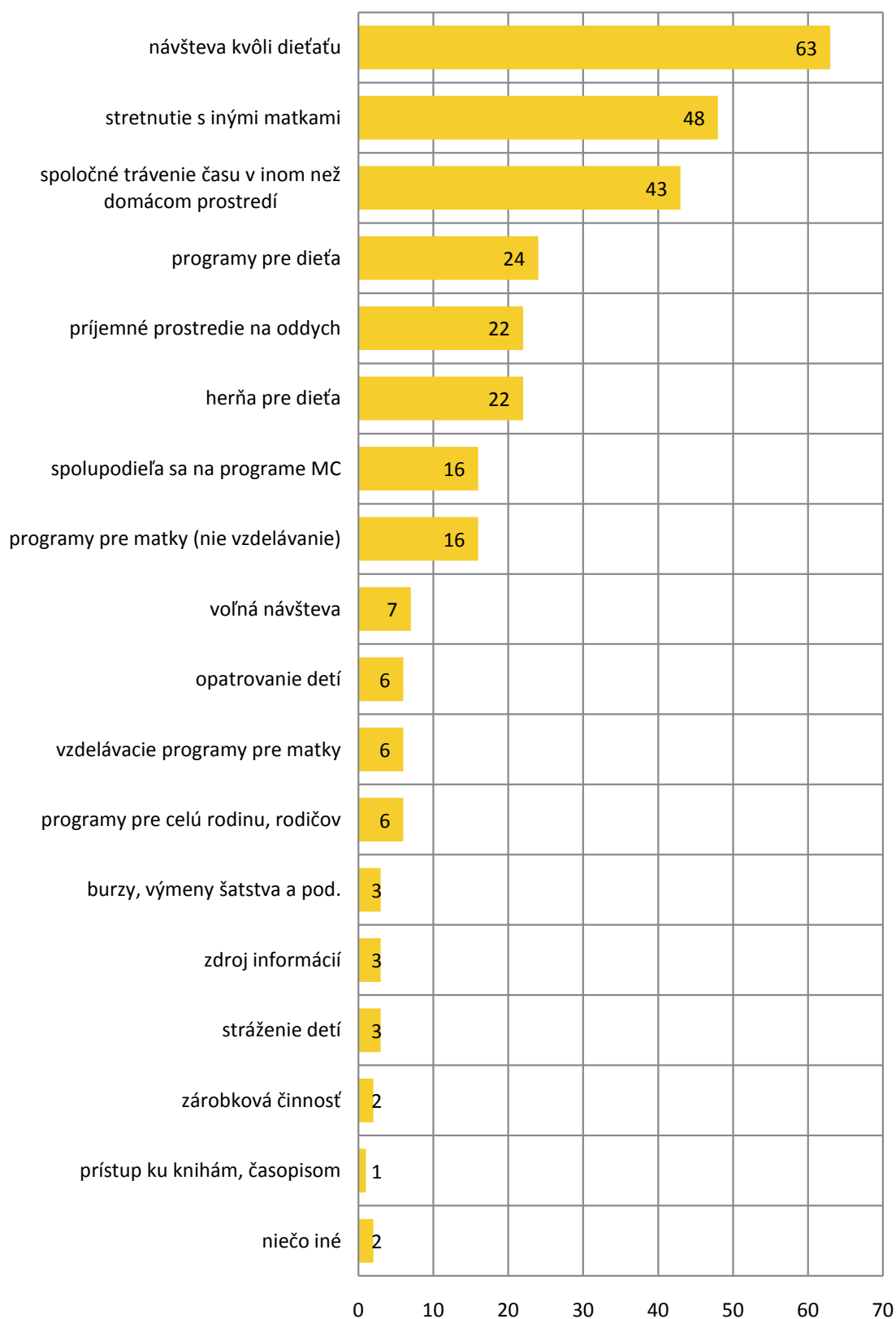
„S čím sa Vám osobne najviac spája materské centrum? Zakrúžkujte, prosím, z nižšie uvedených skutočností, aktivít všetky tie, ktoré najlepšie vystihujú dôvody Vašej návštevy v materskom centre?“

Poznámka: v grafe sú uvedené odpovede „áno“

Graf 9

„Ktoré tri zo skutočností uvedených v predchádzajúcej otázke sú pre Vás najčastejším dôvodom návštevy materského centra? Zoradte ich, prosím, do poradia od najdôležitejšieho a vypíšte číslo danej skutočnosti do príslušného riadku.“

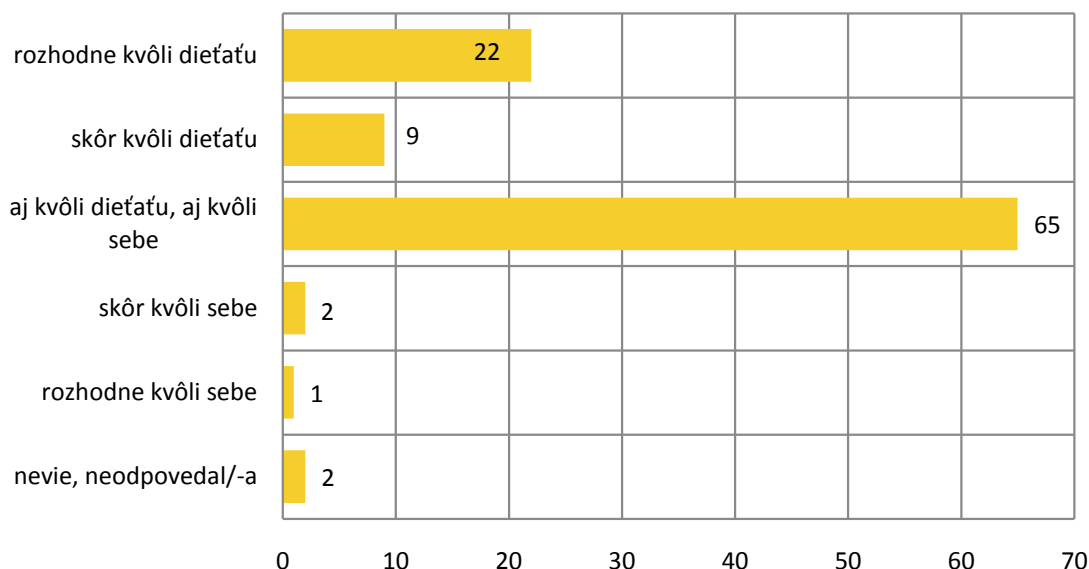
Poznámka: možnosť viacerých odpovedí

To, že materské centrá sú vzácnym miestom seberealizácie rodičov a zároveň aj ich detí, potvrdzujú aj odpovede na otázku kvôli komu sú MC navštevované. Až 65% účastníkov ankety tvrdí, že ho navštevujú „aj kvôli dieťaťu, aj kvôli sebe“.

Tretina návštevníkov (31%) uprednostňuje pri návštevách záujmy detí – na otázku odpovedali, že „rozhodne“ alebo „skôr“ navštevujú MC kvôli dieťaťu. Naopak – „skôr“ alebo „rozhodne“ kvôli sebe ho navštevujú len 3% respondentov.

Graf 10

„Keď sa zamyslíte kvôli „komu“ navštevujete materské centrum, povedali by ste, že:“

Druhostupňová analýza údajov preukázala štatisticky významne vyšší podiel respondentov, ktorí „navštevujú MC „rozhodne“ alebo „skôr“ kvôli dieťaťu“ v nasledovných kategóriách respondentov:

- sú to muži,
- navštevujú MC 2-3 krát do mesiaca alebo menej často,
- ich návštevy trvajú 90 a menej minút,
- sú „skôr“ alebo „určite“ presvedčení, že prostredie v centre nie je tak jedinečné, že je nenahraditeľné niečím iným,
- majú ukončené stredoškolské vzdelanie s maturitou,
- majú 20-25 rokov,
- nikdy sa nenavštevujú MC sami, bez dieťaťa,
- navštevujú MC približne rok alebo menej ako rok,
- nemajú status „som na MD alebo RD“,
- prichádzajú spontánne, kedy im to okolnosti dovoľia,
- nikdy sa nezapájajú do tvorby, prípravy alebo realizácie programov MC.

Vyšší podiel respondentov, ktorí „navštevujú MC aj kvôli dieťaťu, aj kvôli sebe“, je medzi respondentmi:

- sú to ženy,
- navštevujú MC 2-3 krát alebo viackrát do týždňa,
- ich návštevy trvajú viac ako dve hodiny,
- myslia si, že právanie ich dieťaťa/ detí sa pod vplyvom návštev v MC zmenilo, a to k lepšiemu,
- sú „určite“ alebo „skôr“ presvedčení, že prostredie v centre je tak jedinečné, že je nenahraditeľné niečím iným,
- sú vysokoškolsky vzdelané,
- majú 31-35 rokov,

- chodia do MC niekedy aj bez dieťaťa, sami,
- navštevujú MC viac ako tri roky,
- sú na MD alebo RD a nie sú zárobkovo činné,
- prichádzajú na vopred avizovaný program aj spontánne,
- stále alebo často alebo niekedy sa zapájajú do tvorby, prípravy alebo realizácie programov MC.

Vyšší podiel respondentov, ktorí „navštevujú materské centrum „rozhodne“ alebo „skôr“ kvôli sebe“, je medzi respondentmi:

- stále alebo často chodia do MC aj bez dieťaťa, sami,
- navštevujú MC viac ako tri roky,
- prichádzajú na vopred avizovaný program v MC,
- stále sa zapájajú do tvorby, prípravy alebo realizácie programov MC.

1.2. Vplyv návštev materského centra

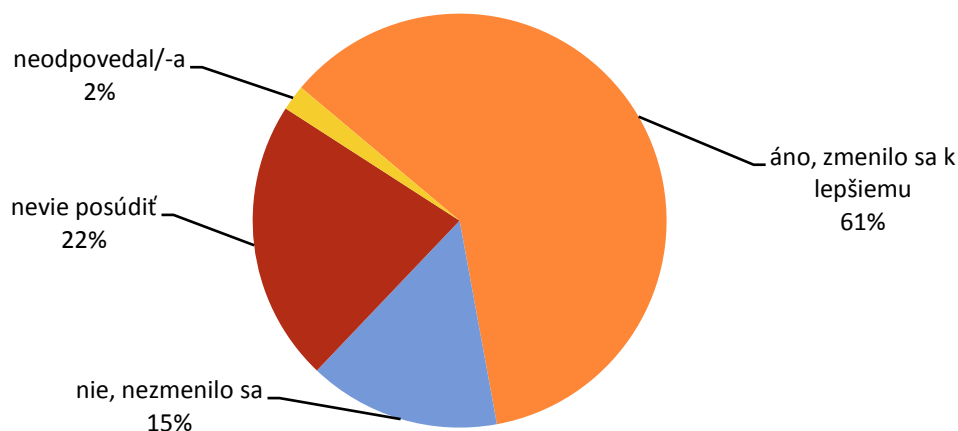
1.2.1. Vplyv návštev materského centra na dieťa

Viac ako polovica účastníkov ankety (61%) pripúšťa zmeny na svojom dieťati / deťoch pod vplyvom návštev v materskom centre. A to zhodne **pozitívnym smerom**, k lepšiemu.

Naopak, **žiadne zmeny nezaznamenalo resp. nepripúšťa 15% opýtaných**. Viac ako pätina respondentov otázku nevedelo posúdiť (22%).

Graf 11

„Myslíte si, že sa zmenilo nejaké Vaše dieťa/deti pod vplyvom návštev v materskom centre?“

Druhostupňová analýza údajov preukázala štatisticky významne vyšší podiel respondentov, ktorí si nemyslia, že sa zmenilo ich dieťa/deti pod vplyvom návštev v centre v nasledovných kategóriách respondentov:

- sú s návštevami v MC viac spokojní ako nespokojní,
- sú nerozhodní v otázke či je prostredie MC tak jedinečné, že je nenahraditeľné (ani áno, ani nie),
- nikdy sa nezapájajú do tvorby, prípravy alebo realizácie programov MC.

Vyšší podiel respondentov, ktorí si myslia, že sa zmenilo k lepšiemu ich dieťa/deti pod vplyvom návštev v centre, je medzi respondentmi:

- navštevujú MC 2-3 krát alebo viackrát do týždňa,
- navštevujú MC aj kvôli dieťaťu, aj kvôli sebe,
- s návštevami v MC sú veľmi spokojní s drobnými výhradami,
- sú „určite“ presvedčení, že prostredie v MC je tak jedinečné, že je nenahraditeľné.

Význam materského centra pre dieťa je hodnotený dospelými respondentmi v súlade s dôvodmi samotných návštev, ktoré uvádzajú. MC je podľa nich pre dieťa miestom **spoznávania kolektívu detí** (uviedlo 66% respondentov) a **miestom zmeny** (iné, nové prostredie) (tiež 66%). Tieto dva faktory sú zároveň hodnotené vysoko v rebríčku dôvodov návštev MC. Podľa respondentov je MC významné tiež preto, lebo **dieťa sa tu učí novým veciam, zručnostiam** (59%).

Polovica účastníkov ankety sa ďalej domnieva, že MC má svoj význam aj preto, lebo:

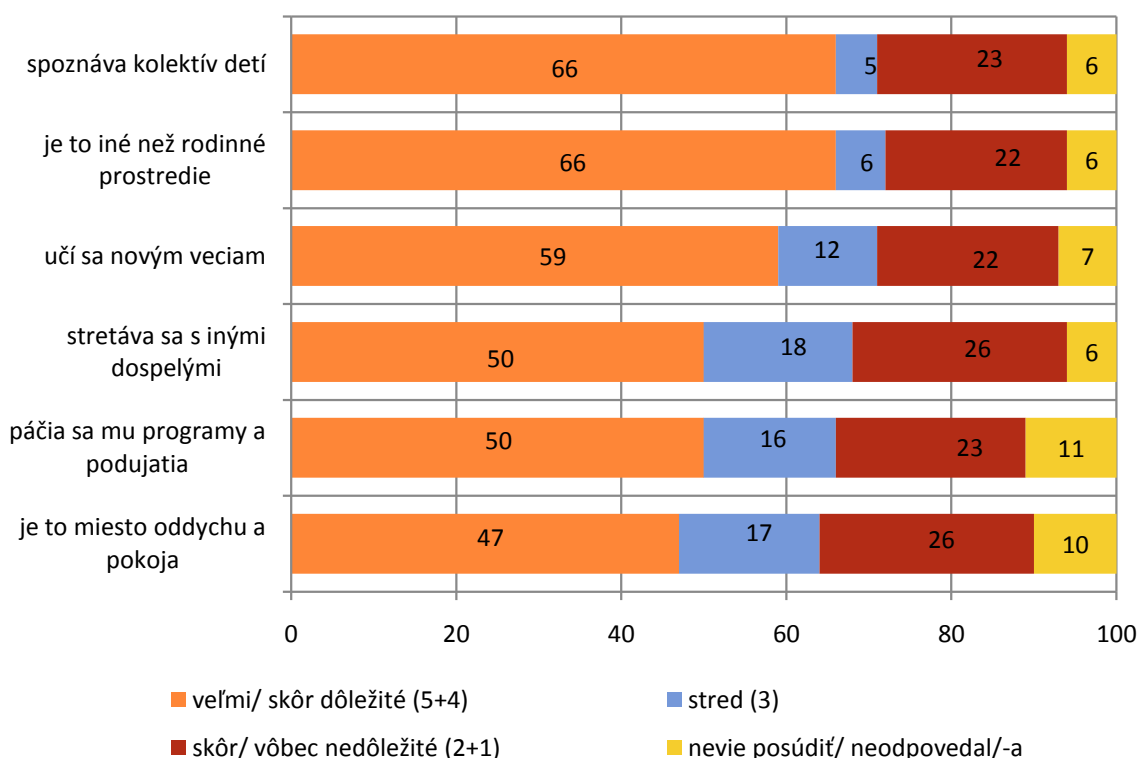
- deti v MC sa stretávajú s inými dospelými (50%),
- deťom sa tu páčia rôzne programy a podujatia: krúžky, cvičenie, tvorivé dielne a podobne (50%),
- pre deti je MC miestom oddychu a pokoja (47%).

Respondenti v počte 7% uviedli iný prínos návštev MC pre vlastné dieťa – individuálne zmeny („je živšie“, „nebojácnejšie“ a pod.), „noví kamaráti/ priatelia“, „pripravuje sa na škôlku“, „vidí ma pracovať/ ináč ako „len“ mamu“ a podobne.

Graf 12

„Podľa Vášho názoru, aký význam majú návštevy materského centra pre Vaše dieťa?“

Ohodnoťte nasledujúce skutočnosti na škále 0-5 podľa dôležitosti, ktorú pripisujete jednotlivým skutočnostiam, pričom „0“ zodpovedá variantu, že daná skutočnosť podľa Vás pre Vaše dieťa nemá žiadnu dôležitosť, „1“ zodpovedá najnižšej dôležitosti a „5“ najvyššej. Pokiaľ danú charakteristiku neviete posúdiť, môžete zvoliť „99“.

Tak ako je väčšina návštevníkov presvedčená o pozitívnom vplyve návštev materského centra na svoje dieťa, **podobne pozitívne (lepšie) hodnotia aj svoje dieťa/ deti v porovnaní s deťmi, ktoré MC nenavštevujú**. Približne tri štvrtiny návštevníkov sú presvedčení, že ich dieťa:

- sa poľahky zahrá s inými deťmi (76% účastníkov uviedlo odpoveď „určite“ a „skôr“ áno),
- je samostatnejšie (73%),
- je prispôsobivejšie (71%),
- je aktívnejšie a iniciatívnejšie (70%).

Ďalej **dve tretiny dospelých svoje dieťa hodnotia v porovnaní s deťmi**, ktoré nenavštevujú materské centrum, lepšie v charakteristikách ako:

- je zhovorčivejšie (68%),
- viac si dôveruje a je nebojácnejšie (68%),
- ľahšie komunikuje s dospelými (66%),
- má viac sociálnych zručností (napr. zmysel pre solidaritu; schopnosť rozdeliť sa, spolupracovať) (65%),
- je sebavedomejšie a emocionálne silnejšie (65%).

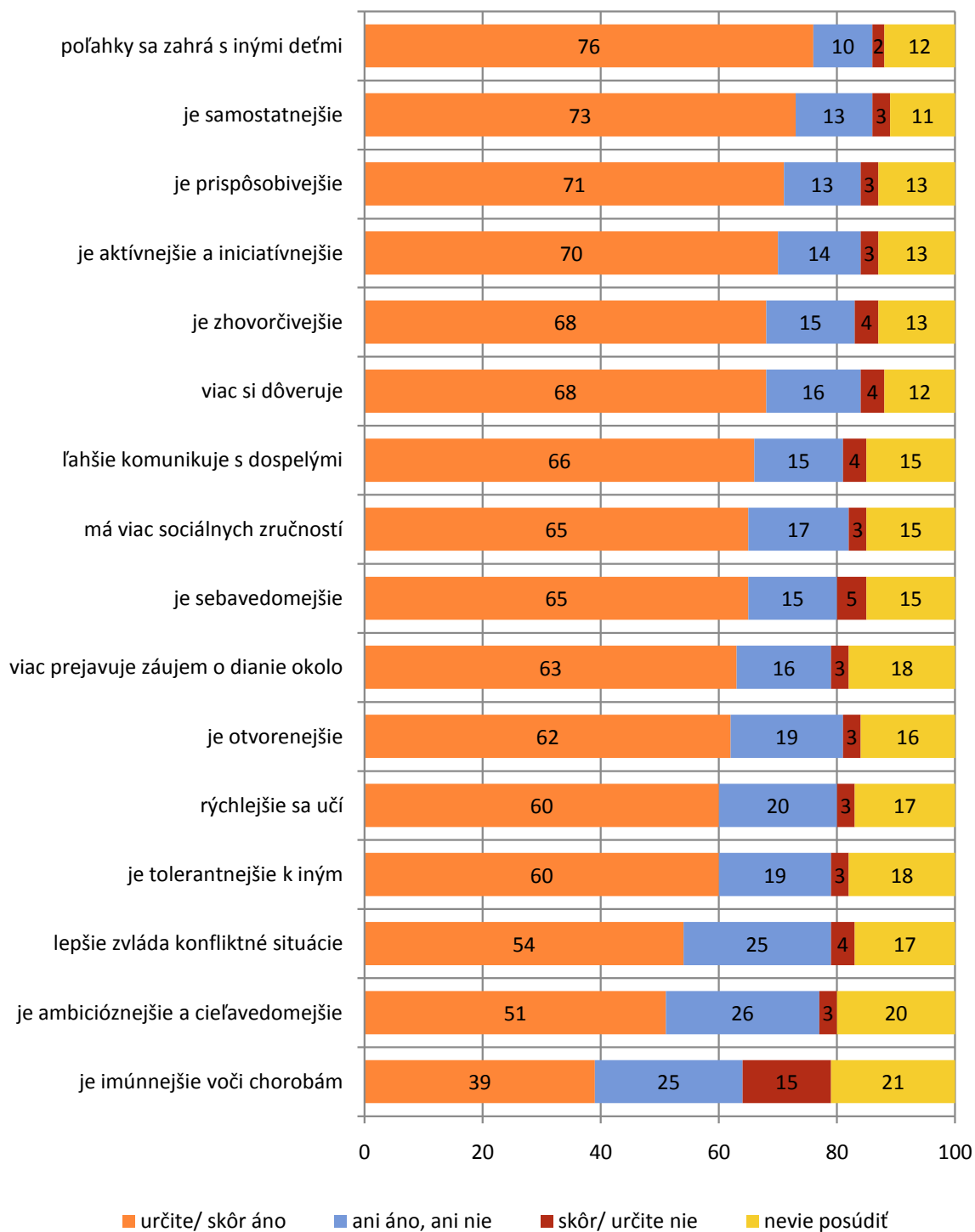
Viac ako polovica dospelých návštevníkov materských centier je tiež presvedčená, že ich dieťa v porovnaní s deťmi nenavštevujúcimi MC:

- viac prejavuje záujem o dianie okolo seba: v komunite, spoločenské dianie, životné prostredie (63%),
- je otvorenejšie (62%),
- rýchlejšie sa učí (60%),
- je tolerantnejšie k iným a ľahšie prijíma rozdiely/ odlišnosti (napr. druhých detí) (60%),
- lepšie zvláda riešenie konfliktných situácií (napr. vyjednávanie, kompromisy) (54%),
- je ambicióznejšie a cieľavedomejšie (51%).

Graf 13

„Ako by ste posúdili svoje dieťa / deti, ktoré navštevuje/-jú materské centrum, v porovnaní s dieťaťom / deťmi približne rovnakého veku, ktoré naopak, centrum nenavštevuje/-jú?“ Pri každej z charakteristík zakrúžkujte, prosím, jednu odpoveď, ktorá najlepšie vystihuje Vaše dieťa. Každú charakteristiku posúďte na škále od „1“ do „5“, kde: 1 je určite áno, 2 - skôr áno; 3 - ani áno, ani nie; 4 - skôr nie; 5 - určite nie. Pokiaľ danú charakteristiku neviete posúdiť, môžete zvoliť „99“.

„Moje dieťa je v porovnaní s dieťaťom, ktoré nenavštevuje centrum:“:

1.2.2. Vplyv a prínos návštev MC pre dospelých návštevníkov

Ako hodnotia dospelí vplyv návštev MC na seba? Z odpovedí respondentov vyplýva, že väčšina pripúšťa veľký alebo aspoň občasný vplyv na to, ako si organizujú svoj čas a aké sú ich postoje k deťom v oblasti správania, výchovy, starostlivosti ako takej. Naopak, vplyv sa nepripúšťa/nepociťuje v oblastiach partnerského nažívania či príbuzenských vzťahov.

Najväčší vplyv („veľmi alebo celkom ma ovplyvňuje“) majú návštevy MC na **organizáciu vlastného času** - pripúšťa to tretina účastníkov ankety (34%). „Niekedy“ takýto vplyv pripúšťa ďalších 43% respondentov.

Druhou oblasťou, kde dospelí pociťujú vplyv MC, je **správanie sa voči svojmu dieťaťu** – tu vplyv „veľmi alebo celkom“ pripúšťa štvrtina návštevníkov (25%) a „niekedy“ takýto vplyv pociťuje takmer polovica opýtaných (46%).

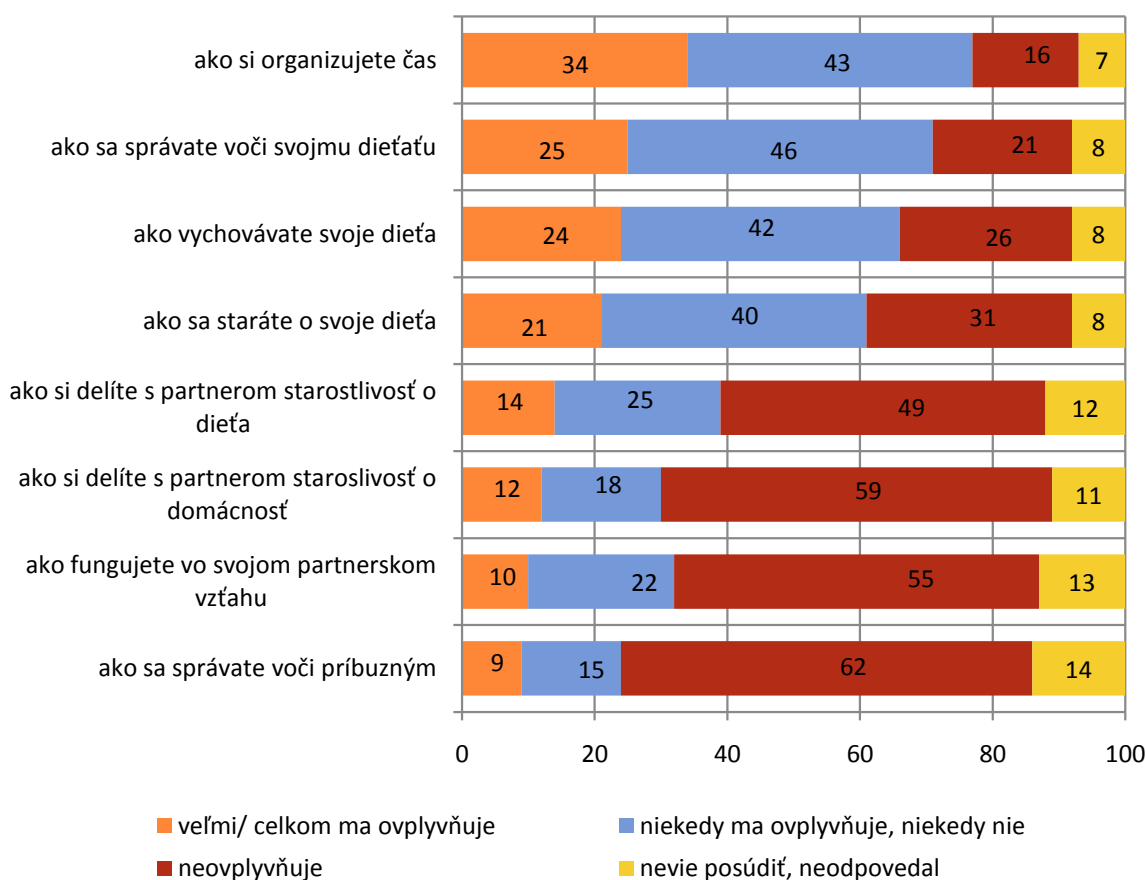
Podobná (vysoká) miera vplyvu je vyjadrovaná aj **pri výchove dieťaťa a starostlivosti oň**. Napríklad pri výchove dieťaťa sa „veľmi alebo celkom“ ovplyvnených cíti byť 24% návštevníkov a „niekedy“ je ovplyvnených až 42% účastníkov. Pri starostlivosti o dieťa pripúšťa vplyv 21%, resp. 40% účastníkov ankety.

V iných oblastiach - ako partnerské spolunažívanie či príbuzenské vzťahy – respondenti, návštevníci MC „silný“ vplyv nepociťujú: polovica resp. viac ako polovica návštevníkov ho priamo zamieta. Konkrétne:

- v oblasti delby starostlivosti o dieťa s partnerom vplyv pociťuje 14%, resp. 25% respondentov, a naopak takýto vplyv odmieta polovica respondentov (49%),
- v oblasti delby starostlivosti o domácnosť s partnerom vplyv pociťuje 12%, resp. 18% respondentov, a naopak takýto vplyv odmieta viac ako polovica respondentov (59%),
- v oblasti fungovania v partnerskom vzťahu vplyv pociťuje 10%, resp. 22% respondentov, a naopak takýto vplyv odmieta viac ako polovica respondentov (55%),
- v oblasti vzťahov s príbuznými vplyv pociťuje 9%, resp. 15% respondentov, a naopak takýto vplyv odmieta viac ako polovica respondentov (62%).

Graf 14

„Myslíte si, že návštevy MC Vás osobne ovplyvňujú v tom, ako „fungujete“ vo svojej rodine/vo svojom každodennom živote? Konkrétne Vás osobne návšteva ovplyvňuje v tom, ... V každom riadku, zakrúžkujte prosím príslušnú hodnotu, ktorá najlepšie vystihuje Vašu osobnú situáciu.“

Ako posudzujú dospelí prínos návštev? Z rôznorodých možností, ktoré materské centrá ponúkajú, návštevníci najviac oceňujú, že v MC získali nových priateľov, našli miesto oddychu pre seba i dieťa a dostali sa k novým informáciám v oblasti rodiny a výchovy. Väčšina respondentov súhlasí s názorom, že v týchto oblastiach je MC pre nich prínosom.

Absolútna väčšina návštevníkov materských centier (93%) vďaka jeho návštevám získala (stretla, našla) nových priateľov, kamarátov. Tiež väčšina návštevníkov (84%) je toho názoru, že **v MC našla oázu pokoja, miesto na oddych pre seba i svoje dieťa, deti.** Podobne silný súhlas (80%) prevažuje v názore, že návštevníci sa v MC dozvedia nové informácie z oblasti výchovy, rodiny, starostlivosti o dieťa (dojčenie, stravovanie, ...), zdravia a podobne.

V ostatných možnostiach, ktoré materské centrum ponúka, je hodnotenie prínosu zo strany návštevníkov oveľa opatrnejšie. Pre tretinu respondentov je MC prínosom, pretože v ňom:

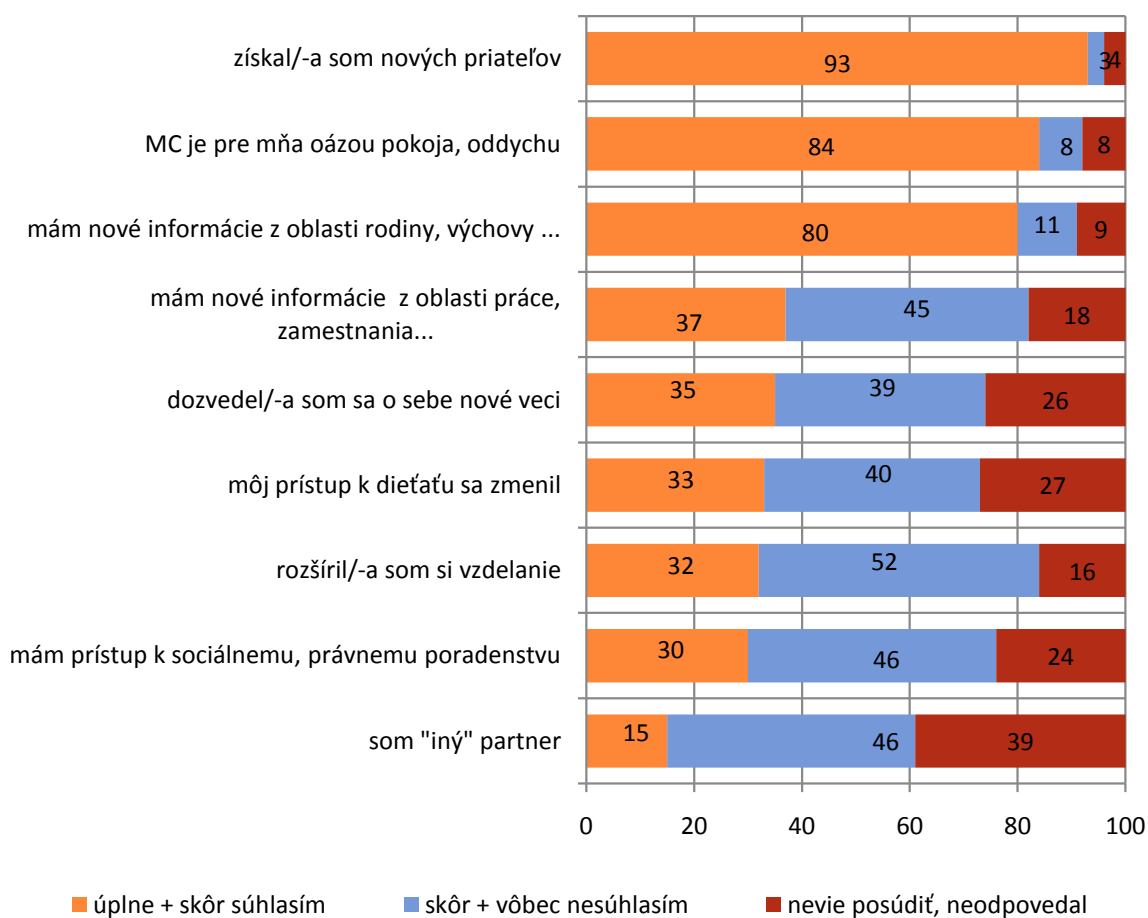
- získali nové informácie z oblasti práce, zamestnania (právne predpisy s tým súvisiace, hľadanie nového zamestnania, ...) (37%),
- sa dozvedeli o sebe nové veci (35%),
- sa zmenil prístup k svojmu dieťaťu (teraz som „iný“ rodič) (33%),
- si rozšírili vzdelanie - „absolvoval/-a som kurz jazykový, práce na PC, účtovníctva a pod.“ (32%),
- získali prístup k sociálnemu, právnomu poradenstvu (sociálne dávky, príspevky, systém sociálneho zabezpečenia...) (30%).

Takmer polovica návštevníkov materských centier (46%) nesúhlasí s názorom, že by vďaka návštevám MC boli teraz „iným“ partnerom. Pre porovnanie – súhlas s týmto tvrdením vyjadrilo „iba“ 15% respondentov.

Respondenti v zastúpení 8% uviedli iný prínos z návštev MC – „ja som / dieťa je spokojnejšia/-e“, „seberealizácia“, „správanie môjho dieťaťa sa zmenilo“, „videla som iných rodičov s deťmi“ a podobne.

Graf 15

„Čo považujete za prínos Vašich návštev materského centra? Čo nového ste sa Vy osobne dozvedeli alebo získali vďaka návštevám materského centra? *Zakrúžkujte, prosím, pri každej skutočnosti takú odpoveď, ktoré najlepšie vystihuje Vašu osobnú situáciu.*“

1.3. Vzťah k materskému centru

1.3.1. Imidž materského centra¹¹

Materské centrá sú návštevníkmi hodnotené pozitívne. Všetky tri skúmané faktory imidžu dosiahli v hodnotení pomerne vysoké hodnoty: príťažlivosť a zrozumiteľnosť zhodne dosiahli priemernú hodnotu 1,6 na päť - bodovej škále. Vitalita bola ohodnotená priemernou známku 1,75. Je zaujímavé, že hodnotenie obrazu MC ich návštevníkmi je pomerne jednotné, (MC vnímajú zhodne) – svedčia o tom nízke hodnoty štandardnej odchýlky.¹²

Ako vyplynulo aj z iných zistení v ankete (o vplyve a prínose), MC je pre dospelých i deti významným a príťažlivým miestom trávenia času. Potvrdilo to aj hodnotenie jeho obrazu: MC je vnímané ako príjemné a prirodzené, a pri tom pohodové prostredie, ktoré je u návštevníkov obľúbené. Je považované zároveň za férové a čitateľné (zrozumiteľné) prostredie.

Z vlastností, ktoré boli v porovnaní s predchádzajúcimi ohodnotené relatívne slabšie, je to práve vitalita a sviežosť MC, ktorá dosiahla súhrnnú známku 1,75. Oproti hodnoteniu iných vlastností je MC vnímané ako menej moderné, dynamické, málo energizujúce a svieže. Práve prvá spomenutá vlastnosť - „modernosť“ prostredia bola často „skloňovaným“ javom na nápravu v MC (viď kapitolu o príťažlivosti MC).

Tabuľka 1

Imidž navštevovaného materského centra

Faktor príťažlivosti (priemerná známka 1,6 na päť - bodovej škále):	
Priemerná známka	Hodnotená vlastnosť
1,3	príjemná – nepríjemná
1,5	prírodná – umelá
1,5	pohodová - stresujúca
1,7	zábavná – nudná
1,8	príťažlivá – nepríťažlivá
1,9	presvedčivá – nepresvedčivá
Faktor zrozumiteľnosti, prijateľnosti a významu (priemerná známka 1,6):	
Priemerná známka	Hodnotená vlastnosť
1,4	prívetivá – nepriateľská
1,5	obľúbená - neobľúbená
1,6	čestná – nečestná
1,6	zrozumiteľná – nezrozumiteľná
1,7	významná – nevýznamná
1,8	podporujúce sebavedomie – nepodporujúce sebavedomie
Faktor vitality, sviežosti, novosti (priemerná známka 1,75):	
Priemerná známka	Hodnotená vlastnosť
1,6	živá – bez života
1,6	aktívne - pasívne
1,8	moderné - staromódne
1,8	dynamická/ rýchla – pomalá
1,8	energizujúce – uspávajúce
1,9	svieža – všedná

¹¹ Pre analýzu imidžu MC bola použitá škála emocionálneho kvocientu skúmajúca citové väzby respondenta k MC. Merala tri faktory - príťažlivosť, zrozumiteľnosť a vitalitu, sviežosť.

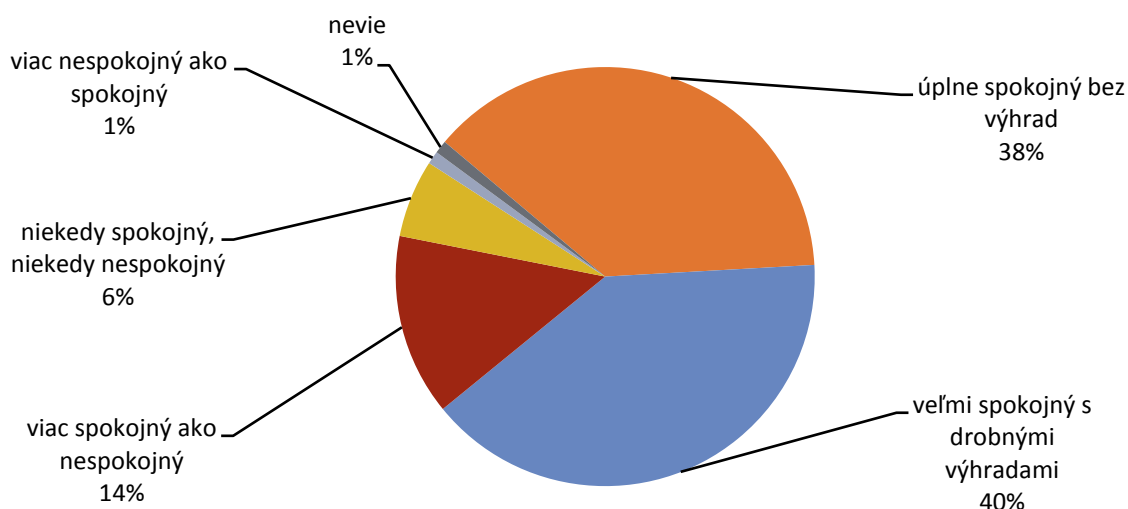
¹² Pri všetkých sledovaných vlastnostiach hodnota štandardnej odchýlky nepresiahla hodnotu 0,8, najmenšia bola 0,5.

1.3.2. Spokojnosť s návštevami materského centra

Viac ako tri štvrtiny návštevníkov je spokojná úplne (38%) alebo veľmi (40%) so svojimi návštevami v materskom centre. Ak sa k nim pripočíta ešte viac ako desatina (14%) tých, ktorí sú viac spokojní ako nespokojní, výsledná hodnota spokojných návštevníkov je veľmi výrazná a približuje sa k absolútnej väčšine.

Graf 16

„Vo všeobecnosti, do akej miery ste spokojná(-ý) s Vašimi návštevami v materskom centre?“

Druhostupňová analýza údajov preukázala štatisticky významne vyšší podiel respondentov, ktorí „sú úplne spokojní bez výhrad“ v nasledovných kategóriách respondentov:

- sú „určite“ presvedčení, že prostredie v MC je tak jedinečné, že je nenahraditeľné niečím iným,
- majú 20 – 25 rokov.

Vyšší podiel respondentov, ktorí „sú veľmi spokojní s drobnými výhradami“, je medzi respondentmi:

- sú presvedčení, že ich dieťa/ deti sa pod vplyvom návštev zmenili k lepšiemu,
- majú 31 – 35 rokov.

Vyšší podiel respondentov, ktorí „sú viac spokojní ako nespokojní“, je medzi respondentmi:

- ich návštevy trvajú 90 a menej minút,
- „skôr“ nie sú presvedčení, že prostredie v centre nie je tak jedinečné, že je nenahraditeľné niečím iným, alebo sú v tejto otázke nerozhodnutí (ani áno, ani nie),
- nemyslia si, že by sa ich dieťa/ deti pod vplyvom návštev v MC zmenilo.

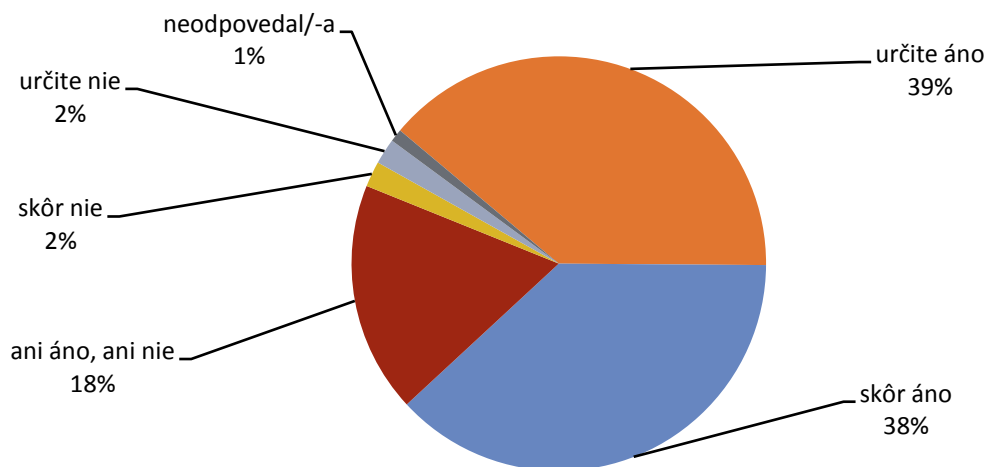
Vyšší podiel respondentov, ktorí „sú niekedy spokojní, niekedy nespokojní“ alebo „viac nespokojní ako spokojní“, je medzi respondentmi:

- ich návštevy trvajú 90 a menej minút,
- „skôr“ nie sú presvedčení, že prostredie v MC nie je tak jedinečné, že je nenahraditeľné niečím iným,
- majú 36 a viac rokov.

Viac ako tri štvrtiny účastníkov ankety (77%) je presvedčená, že prostredie materského centra je tak jedinečné, že je nenahraditeľné/ nezameniteľné niečím iným. Až 39% respondentov je o tom presvedčených „určite“ a 38% „skôr“. Opačný názor zastávajú iba 4% návštevníkov MC a neutrálne (ani - ani) sa k tejto otázke vyjadrila pätina návštevníkov (18%).

Graf 17

„Myslíte si, že prostredie v materskom centre, ktoré navštevujete, je tak jedinečné, že je nenahraditeľné/ nezameniteľné niečím iným?“

Druhostupňová analýza údajov preukázala štatisticky významne vyšší podiel respondentov, ktorí „si „určite“ myslia, že prostredie v MC je tak jedinečné, že je nenahraditeľné“ v nasledovných kategóriách respondentov:

- navštevujú MC 2 – 3 krát alebo viackrát do týždňa,
- majú vysokoškolské vzdelanie,
- navštevujú MC viac ako tri roky,
- stále sa zapájajú do tvorby, prípravy alebo realizácie programov,
- navštevujú MC aj kvôli dieťaťu, aj kvôli sebe,
- myslia si, že ich dieťa/ deti sa zmenili pod vplyvom návštev k lepšiemu,
- s návštevami v MC sú úplne spokojní bez výhrad.

Tí, ktorí sú v otázke či prostredie v materskom centre je tak jedinečné, že je nenahraditeľné, nerozhodnuté (ani áno, ani nie):

- majú ukončené stredoškolské vzdelanie s maturitou,
- niekedy sa zapájajú do tvorby, prípravy alebo realizácie programov,
- myslia si, že ich dieťa/ deti sa pod vplyvom návštev nezmenili,
- sú s návštevami v MC viac spokojní ako nespokojní.

Vyšší podiel respondentov, ktorí „si „skôr“ alebo „určite“ nemyslia, že prostredie v MC je tak jedinečné, že je nenahraditeľné“, je medzi respondentmi:

- navštevujú MC jedenkrát do mesiaca alebo menej často,
- navštevujú MC menej ako rok,
- nikdy sa nezapájajú do tvorby, prípravy alebo realizácie programov,
- navštevujú MC „rozhodne“ alebo „skôr“ kvôli dieťaťu,
- sú s návštevami v MC viac spokojní ako nespokojní.

V čom tkvie jedinečnosť prostredia materského centra? Z odpovedí návštevníkov, ktorí sa vyjadrili, že ich MC je „určite“ alebo „skôr“ tak jedinečné, že je nenahraditeľné (spolu 77% respondentov), vyplýva, že je to predovšetkým **jedinečnosť prostredia pre dieťa a jedinečnosť prostredia pre matku**. Konkrétne:

- „jedinečné prostredie pre dieťa“: stretávanie sa s inými deťmi, vlastný rozvoj vďaka iným deťom, kolektív detí (rovnakého/ rôzneho veku), príprava/ náhrada škôlky, postupné začleňovanie sa do kolektívu a podobne (34% všetkých odpovedí),

- „jedinečné prostredie pre matku“: podnetné prostredie, iné myšlienky, oddych, porozprávajú sa rodičia, komunita matiek v rovnakej situácii, aktívna práca mamy pre centrum, sebarealizácia a podobne (28% odpovedí),
- jedinečné je samotné prostredie: priestory, čisté prostredie, guľčkový bazén, bezbariérové, bezpečné prostredie, otvorené, hračky, jedinečné deťom/ matkám s deťmi priaznivé prostredie a podobne (25% odpovedí),
- mama je spolu s dieťaťom/ dieťa je s mamou: úžitok pre oboch, rodičia sú spolu s deťmi, kolektív rodičov a detí, babka je s vnúčaťom, spoločné trávenie času a podobne (19% odpovedí),
- jedinečná je atmosféra: pohoda, porozumenie, úprimnosť, česťnosť, láskavosť, pozitívna energia a podobne (18% odpovedí),
- jedinečný je program, aktivity, pravidlá, pestrá ponuka MC (12% odpovedí),
- jedinečný zdroj informácií pre mamy: zdroj informácií o starostlivosti, výchove, zdraví, výžive, a iných informácií, kurzy, vzdelávanie (7% odpovedí),
- jedinečný je personál: opatrovatelky, „tety“, vedúca, prístup pracovníčok, možnosť nechať dieťa v opatere, spoľahlivosť a podobne (6% odpovedí),
- niečo iné je jedinečné (hocikedy sem možno prísť, nič podobné v meste a okolí nie je ...) (6% odpovedí).

1.3.3. Zvýšenie príťažlivosti materského centra

Až 38% respondentov ankety na otázku „Ak by ste mali tú možnosť, čo by ste zmenili v materskom centre, aby bolo pre Vás osobne ešte príťažlivejšie a aby ste ho navštevovali ešte častejšie?“ nevedelo resp. neuviedlo žiadnu zmenu pre zvýšenie príťažlivosti centra (viacerí z nich uviedli doslova „nič, som spokojná“.)

Ostatní respondenti vidia potenciál zvýšenia príťažlivosti MC predovšetkým vo vylepšení jeho priestorov. Konkrétne v zmysle zväčšenia priestorov, lepších priestorov než sú momentálne, zriadenie MC v inde situovaných priestoroch (napr. bližších k centru mesta a podobne), zlepšenie exteriéru alebo interiéru centra vymaľovaním, zútulnením a podobne. Uvádza sa to v takmer tretine odpovedí na otázku o zvýšení príťažlivosti centier – 29%. **Vylepšenia priestorov** sa týka aj tých 9% odpovedí, ktoré hovorili o požiadavke doplniť, zlepšiť, zmodernizovať materiálne vybavenie centier (nové hračky, rekonštrukcia sociálnych zariadení, zavedenie klimatizácie, a podobne).

Druhou relevantnou oblasťou na vylepšenie materských centier sú jeho aktivity. Päťina odpovedí (19%) hovorila o **chýbajúcich programoch v MC** (kurzy, prednášky, cvičenia vo všeobecnosti a pod.), výletoch, špeciálnych programoch pre celú rodinu, ale aj otcov, akciách ako sú burzy, či ponukové nástienky. V 7% odpovedí boli priamo uvedené **chýbajúce programy pre mamy** – ako napr. cvičenie, rôzne poradne, či kozmetika a podobne.

Rovnaký počet odpovedí sa týkal predĺženia/ zmeny otváracích hodín centier (dokonca napríklad aj cez víkendy) a zvýšenia kvality opatrovateľských služieb v MC (zvýšenie kvalifikovanosti, kompetentnosti, zainteresovanosti, spoľahlivosti opatrovateliek a pod.). Obidve oblasti boli zhodne uvádzané po 5% odpovedí.

Ďalšie odpovede sa týkali:

- zvýšenia objemu finančných dotácií na vylepšenie prevádzky a fungovania MC (3%),
- potreby väčšieho počtu „zapálených“, angažovaných mám (3%),
- zriadenia MC „bližšie“ k domovu respondenta/ respondentky (2%),
- potreby väčšej propagácie existencie a činnosti MC (1%).

Celkovo 4% odpovedí respondentov možno zahrnúť do kategórie „niečo iné“.

1.3.4. Hodnota materského centra očami návštevníkov

Ako naznačili odpovede v mnohých iných otázkach ankety, respondenti - návštevníci hodnotia materské centrá prevažne pozitívne a sú presvedčení o ich prínose pre seba aj svoje dieťa. Z toho možno nepriamo usudzovať, že k nim majú pozitívny vzťah. **Priamo to však potvrdili aj odpovede na otázku o cene navštevovaného materského centra, ktoré preukázali vysokú cenu MC, a to aj v porovnaní s inými zariadeniami. Materské centrum je hodnotou, ku ktorej majú jeho návštevníci blízky vzťah.**

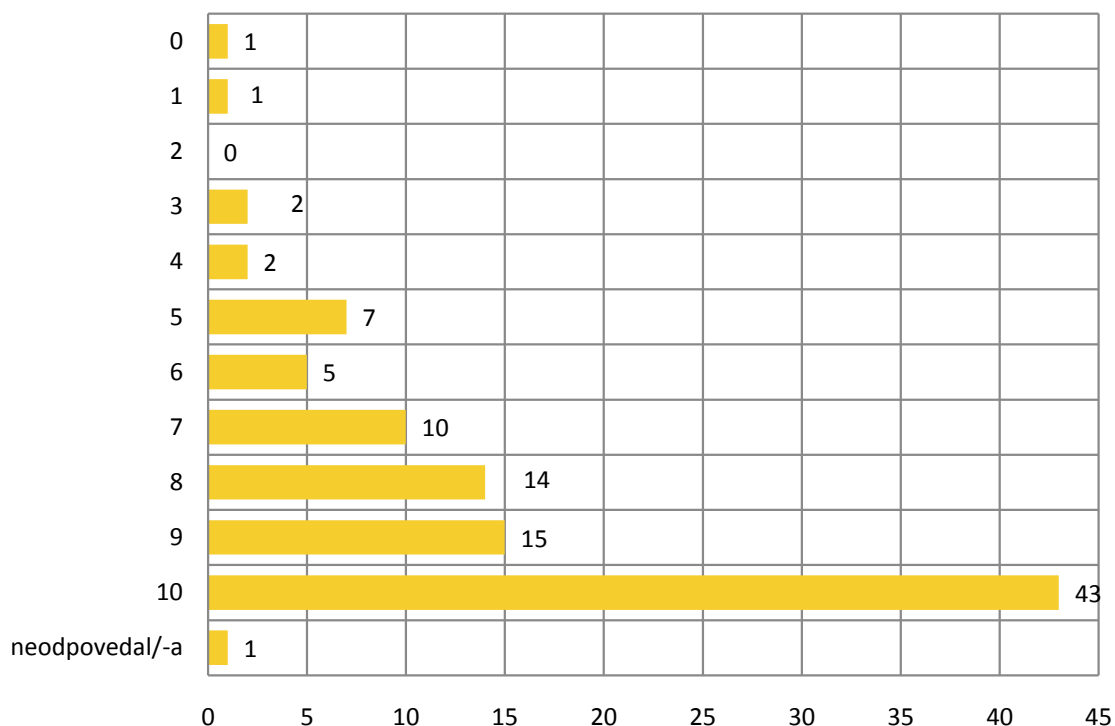
Na priamu otázku o cene resp. vzťahu k navštevovanému MC odpovedali všetci účastníci ankety pozitívnymi číslami, pričom väčšina z nich (82%) uviedla na 10 - bodovej škále bodové hodnotenie vyššie ako 6.¹³

Priemerná cena navštevovaného centra je 8,38 bodov na 10- bodovej škále. Účastníci ankety však nie sú jednotní v tomto hodnotení, svedčí o tom pomerne vysoká hodnota štandardnej odchýlky, ktorá dosahuje hodnotu 1,99. Hovorí to mimo iného o tom, že **materské centrum má pre každého návštevníka inú, individuálnu hodnotu** (tak ako každý človek má vlastný rebríček hodnôt) a môže to naznačovať aj to, že každé MC je samo o sebe iné, má v rôznom prostredí, kontexte inú cenu.

Rozmanitosť názorov na cenu možno vyčítať z podrobnejších odpovedí účastníkov ankety: polovica z nich prisúdila MC hodnotu 10 alebo 9 (58%), priemernú hodnotu 8 priradilo 14% respondentov, a hodnotu menšiu ako 8 si vybralo 28% opýtaných.

Graf 18

„Ako by ste ocenili / vyjadrili podľa nasledujúcej stupnice svoj celkový vzťah k materskému centru, ktoré navštevujete?“ *Označte, prosím, miesto na stupnici teplomera, ktoré zodpovedá Vášmu vzťahu k materskému centru.*

Poznámka: Žiaden respondent(-ka) nepriradil zápornú hodnotu.

¹³ Otázka znela: „Ako by ste ocenili / vyjadrili podľa nasledujúcej stupnice svoj celkový vzťah k materskému centru, ktoré navštevujete?“ Respondenti svoju odpoveď mohli zaznamenať na stupnici od -10 až po +10.

Podobne ako bola vyššie vyjadrená pomerne vysoká cena MC, aj v otázke o peňažnej hodnote materského centra bola deklarovaná vysoká cena v prostredí iných zariadení.

V kontexte rôznorodých zariadení má **materské centrum najvyššiu hodnotu, 848 korún** na 1000-korunovej škále. Nasleduje detské ihrisko s priemernou hodnotou 742 korún a mestský park s hodnotou 656 korún.

Po týchto, centrách blízky zariadeniam s väčším odstupom nasledujú:

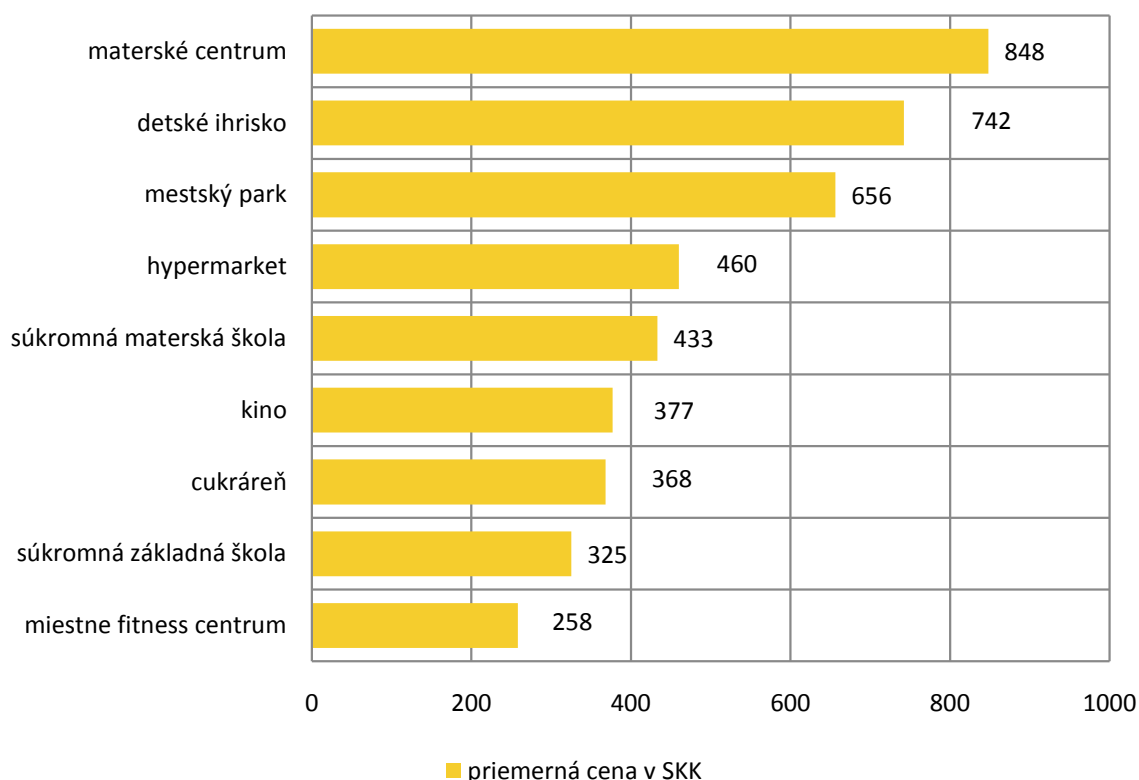
- hypermarket s priemernou cenou 460 korún,
- súkromná materská škola – 433 korún,
- kino – 377 korún,
- cukráreň – 368 korún,
- súkromná základná škola – 325 korún,
- miestne fitness centrum – 258 korún.

Účastníci ankety však nie sú jednotní v posudzovaní peňažnej hodnoty jednotlivých zariadení. Pri každom zariadení dosahuje štandardná odchýlka vysoké hodnoty¹⁴.

Graf 19

„Keby ste mali stanoviť akú cenu majú pre Vás osobne nasledujúce zariadenia v meste, v ktorom navštevujete materské centrum, aká by to bola cena?

Vyberte sumu z intervalu od 0 do 1000 Sk.“

Poznámka: Priemer bol vypočítaný bez odpovedí „neviem“, „neodpovedal/-a“ a „nemá k dispozícii“

¹⁴ Štandardná odchýlka dosiahla najnižšiu hodnotu pri materskom centre a najvyššiu pri súkromnej materskej ako aj základnej škole, či hypermarkete.

2. KVALITATÍVNY VÝSKUM

V máji a júni 2007 výskumná agentúra Krajinka uskutočnila kvalitatívny výskum v šiestich MC na Slovensku – v Bratislave, Detve, Martine, Poprade, Spišskej Novej Vsi a v Zlatých Moravciach.¹⁵

Kvalitatívny výskum pozostával zo semi-štruktúrovaných rozhovorov podľa jednotných scenárov pre každý typ respondenta v každom materskom centre na základe schémy:

mamy (návštevníčky MC)	5 respondentiek
otcovia (partneri návštevníčiek a/alebo návštevníci MC)	3 respondenti
deti (súčasní alebo minulí návštevníci MC)	5 respondentiek/-ov
outsideri (miestni aktéri nevyužívajúci služby MC, ale v kontakte s MC)	3 respondentky/-ov
neúčastníci (rodičia, najmä matky, maloletých detí nenávštevujúcich MC)	3 respondentky

V kvalitatívnom výskume bolo realizovaných 123 rozhovorov s 5 typmi respondentov, v priemere 20 rozhovorov v rámci jedného materského centra.¹⁶

Tabuľka 2

Výskumná vzorka v kvalitatívnom výskume

		mamy	otcovia	deti	outsideri	neúčastníčky	Spolu
Počet		32	19	34	19	19	123
Rod	Ženy	32		14	16	19	81
	Muži		19	20	3		42
Vek	3-4			13			13
	5-6			8			8
	7-9			6			6
	10-13			7			7
	20-24		1			2	3
	25-29	9	3		2	6	20
	30-34	18	8		4	6	36
	35-39	4	5		1	5	15
	40-44	0	1		2		3
	45-49	1			5		6
	50-54		1		2		3
	55 a viac				3		3
Vzdelanie	ZŠ						
	SŠ bez mat.		1		1	3	5
	SŠ s mat.	12	7		6	8	33
	VŠ	20	11		12	8	51
Počet detí	1-2	30	14		14	16	74
	3-4	2	4		4	3	13
	5 a viac		1		1		2
Priemerná dĺžka rozhovoru (min)		32	24	13	19	12	

V štúdií vystupujú respondenti/-ky pod pseudonymami, ktoré si sami/-y zvolili.

Citáty z výpovedí dospelých respondentov/-iek uvedené v štúdií sú editované. Citáty z výpovedí detí sú kvôli úryvkovitému charakteru detskej reči a možnej viacvýznamovosti ponechané v autentickej needitovanej podobe.

¹⁵ Výber materských centier uskutočnila Únia materských centier na základe kritérií: história fungujúcej organizácie, (rôzna) hodnotová orientácia a regionálne zastúpenie MC v rámci Slovenska.

¹⁶ Absolútna väčšina rozhovorov prebehla v priestoroch materských centier. Niektoré rozhovory – najmä s neúčastníkmi, ale aj outsidermi a otcami sa uskutočnili na verejných priestranstvách, pracoviskách alebo v súkromných bytoch respondentiek/-ov.

2.1. Mamy¹⁷

2.1.1. Mamy o dôvodoch návštev materského centra

Z rozhovorov s respondentkami – mamami v celkovom počte 32 vyplynuli nasledujúce dôvody a motívy návštev MC¹⁸:

... zdieľanie materstva – nájdenie nových kontaktov – sympatie k myšlienke MC¹⁹ (uviedlo 22 respondentiek)

Medzi dôvodmi návštev MC dominovala u respondentiek jednoznačne **potreba sociálnych kontaktov, stretávania sa**. Mamy viacnásobne zdôraznili, že v MC hľadali a našli „podobnú krvnú skupinu“ či ľudí v rovnakej životnej situácii v akej sú práve ony – matky maloletých detí.

„... keď som bola tehotná, tak som sa odsťahovala do mesta, kde som bývala, keď som bola malá, ale už som tu nemala žiadnych kamarátov ani známych. No a v materskom centre som si znova našla kamarátky s rovnakými problémami ako som mala ja, takže som sa mala s kým rozprávať.“ (Elena, 32 rokov, 1 dieťa, ekonómka)

„... našla som si nových priateľov - tak by som to zaradila - či už pre dcéru, alebo aj pre nás - pre manžela, pre seba. ...spoznáte nových ľudí, ktorí majú deti v približnom veku ako vy a už sa rozprávate o tých starostiach a radoostiach.“ (Gabika, 32 rokov, 1 dieťa, organizátorka výstav)

Viac respondentiek tiež v rozhovoroch o motívoch návštev hovorilo o **pocite stratenosti v novom bydlisku a o pocite osamelosti v situácii, v ktorej sa v rámci materstva ocitli**. Pocity sprevádzala potreba riešiť takúto situáciu, aj formou návštev MC.

„Tak nechcela som zostať doma úplne sama, chcela som ísť medzi ľudí a spoznať vôbec nejakých nových ľudí, lebo ja z mesta XY nepochádzam, takže som tu veľa ľudí ani nepoznala, iba zopár... Tak chcela som sa zoznámiť aj s ostatnými napríklad mamičkami, čo sú takisto na materskej dovolenke, ktoré sa aj niečím zaoberajú, aby som rozvíjala aj nejaké svoje činnosti. A vlastne aj kvôli tomu, aby aj dcéra sa pohrala, aby bola v kontakte s deťmi, aby nemala strach, keď príde medzi nejakých cudzích ľudí.“ (Slniečnica, 28 rokov, 1 dieťa, učiteľka)

„Ja som taká spoločenskejšia, nemôžem byť sama doma, to v žiadnom prípade. Tak nájdem si tu kamarátky, porozprávam sa s ľuďmi a Adrián (syn) sa prehrá. Je to trošku iné prostredie, nie je to také stereotypné ako doma.“ (Lucia, 25 rokov, 1 dieťa, účtovníčka)

Respondentky v MC nadviazali **nové známosti rôznej intenzity** – od „zdravenia sa na ulici“ po známosti typu blízkych priateľstiev prekračujúcich hranice stretávania sa v MC. Mnohé hovorili aj o priateľstvách celých rodín, kedy mamy doslova „dajú dokopy“ aj svoje deti a partnerov, rodiny sa začnú napríklad navzájom navštevovať, vypomáhať si.

... „robiť niečo pre seba“ (uviedlo 17 mám)

Častým motívom návštev MC je potreba respondentiek – mám „robiť niečo viac pre seba“. V MC sa im ponúka riešenie v podobe **vzdelávania sa** - návštev prednášok či kurzov, či využívání knižnice v MC, alebo v podobe **účasti na iných programoch** v oblasti životného štýlu – napríklad cvičení, tvorivých dielnach a podobne.

„Prvotný impulz bol, že som chodila cvičiť, keď bola prvá dcéra bábätko. Chcela som robiť niečo pre seba a potom, nakoľko ma to chytilo, som tu začala pracovať s tým tímom ľudí; pretože je to tam taká spolupatričnosť. Tie dôvody sú..., je ich strašne veľa, aj kvôli dieťaťu, pretože tu bola spokojná, hrala sa

¹⁷ pozri Tabuľku 2

¹⁸ Mamy v rámci svojich odpovedí uvádzali často viac ako jeden dôvod návštev MC, preto súčet odpovedí presahuje počet respondentiek.

¹⁹ Respondentky ojedinele deklarovali znalosť myšlienky, existencie a princípov fungovania MC ešte pred samotnou prvou návštevou centra – či už z internetu, časopisov alebo sprostredkovanej skúsenosti. Vedomie poznania myšlienky MC ich posmelilo k návšteve či priamo založeniu MC v ich meste. Pričom niektoré z respondentiek uvádzali, že v tejto možnosti videli aj alternatívu k zapísaniu dieťaťa do materskej školy, či nástupu späť do zamestnania.

s deťmi, učila sa požičiavať si hračky, takže určite kvôli deťom, ale myslím viac kvôli sebe. ...byť súčasťou niečoho, robiť niečo, niečo verejnoprospešné, vystupovať za nejakú skupinu, ja som z MC, v podstate sme na to hrdí...” (Gabi, 27 rokov, 2 deti, politologička)

So snahou „urobiť viac pre seba“ úzko súvisí aj **potreba sebarealizácie** respondentiek na materskej / rodičovskej dovolenke. Mnohé oslovené mamy v motívoch návštev MC popisovali okrem iného aj skutočnosť, že ony samé v MC **pracujú** (či už v doslovnom alebo prenesenom význame) **ako zamestnankyne alebo dobrovoľníčky**.

„... tie maminy sú zavalené takými povinnosťami, že sa dostanú do takého kolobehu, z ktorého je ťažko sa vymaniť. Čiže na začiatku som to brala ako jedinečnú príležitosť a teraz je to moja sebarealizácia aj moja práca zároveň, všetko pod jedným. V podstate nejaká práca na seba vzdelávaní, naučila som sa kopec vecí, ktoré som predtým nevedela a nadobudla som množstvo zručností, ktoré ešte budem môcť využiť neskôr.” (Karolína, 33 rokov, 1 dieťa, záhradníčka-ekologička)

„Ja predcvičujem pre mamičky každý štvrtok. Dvakrát sme tiež absolvovali cvičenie na fit loptách pre bábätká. Chodím aj keď je nejaká akcia, prednášky, program pre detičky..., aj oddýchnuť si. Keď ma všetci najedujú, tu sa zavriem na dve hodiny, svätý pokoj.” (Ľudmila, 29 rokov, 1 dieťa, učiteľka)

... hľadanie alternatívneho prostredia pre dieťa (uviedlo 18 mám)

Respondentky hľadajú a k svojej spokojnosti aj nachádzajú v MC **nové podnety, a to nielen pre seba ale aj pre svoje dieťa**. Hoci len jedna z nich hovorila priamo o vzdelávaní svojich detí formou rôznych krúžkov, aktivít ako o dôvode návštev MC, ostatné mamy opisovali význam návštev pre svoje deti rozmanitejšie. Hovorili o tom, že pobyt v MC ich deťom „pomáha“, lebo:

- v MC nachádzajú rovesníkov či priateľov na hry, a touto formou sa začleňujú do širšieho kolektívu - prebieha socializácia dieťaťa (chápaná napríklad aj ako nejaká predpríprava pred pobytom v materskej škole),
- v MC sa môžu aktívne zapojiť do konkrétnych činností, programov, ktoré by im samotné mamy asi doma nepripravili, nezorganizovali (napríklad tvorivé dielne alebo jazykové či hudobné kurzy, ktoré mamy jednoducho neovládajú a takto sa spolu s dieťaťom učia novým veciam),
- v MC nachádzajú iné hračky, hry než aké majú k dispozícii doma, je ich aj viac a sú „neokúkané“.

„Deti tu majú kamarátov, nové hračky. Tí kamaráti sú pre deti to najdôležitejšie - aspoň si môžu pokecať, majú tu zaujímavé aktivity... Aj pre mňa sú nejaké informácie nové. Chodíme sem vlastne kvôli detským aktivitám, ale minulý rok som sem chodila kvôli prednáškam. Tento rok sú tie prednášky slabšie, ale ani sa s týmito dvoma malými deťmi na prednášky ešte moc nedá. A ešte kvôli cvičeniam pre mamy.” (Dušana, 30 rokov, 2 deti, finančná analytička)

„...aby sa začlenil medzi deti a aby si zvykol keď pôjde do škôlky, že by nešiel tak zo dňa na deň medzi deti; a aby sa aj naučil s tým deťmi, že nemôže im brať tie hračky, že sa musí podeliť, aby sa viac-menej začlenil do kolektívu.” (Diana, 25 rokov, 1 dieťa, zdravotná sestra)

„Hlavne to, že je tu spokojná dcérka, že sa jej tu páči a keďže nechodí ešte do škôlky chcem, aby bola v kolektíve malých detí, aby sa stretávala aj s inými problémami, vždy riešia medzi sebou nejaké konflikty; aby sa stretla s tým, že nie je sama, že sa musí deliť a že sú aj iné deti, nie len ona jediná.” (Ružena, 35 rokov, 1 dieťa, živnostníčka v oblasti služieb)

„Sociálny kontakt pre mňa aj pre moje dieťa; tiež priestorové dôvody, máme malý byt, čiže má sa tu možnosť vyhrať, sú tu hračky a vôbec všetko okolo toho čo nám doma chýba. Stretáva sa s inými deťmi, čiže ona aj keď je jedináčik už pôsobí ako keby mala staršieho súrodenca. Vidno to na nej, každý to hovorí, veľmi ju ťahajú staršie detičky a cítime sa tu obidve dobre.” (Maťa, 29 rokov, 1 dieťa, administratívna pracovníčka)

... hľadanie oddychu – relaxu (uviedlo 6 mám)

Veľa mám v MC **vyhľadáva oddych, relax**. MC považujú za oázu, kam možno „**uniknúť z každodenného kolotoča povinností**“, často i monotónnej „všednosti štyroch stien vlastnej domácnosti“ (niektoré hovoria priamo o potrebe „vypadnúť z domu“).

„Trošku zmena, vypadnúť z domu, z toho kolobehu. A potom aj deti, aby sa zahráli trošku, lebo tým, že Milena nechodí do škôlky, tak nech sa s deťmi trošku pohrá. Síce aj na piesku sa pohrajú, ale majú zase iné hračky, iné podnety, aj pre mňa - trošku aj taký sebarozvoj.“ (Núť, 36 rokov, 4 deti, odborná referentka)

„Keď sa tu stretneme, niekedy aj klebetím..., a človek sa tu aj veľa dozvie, keď potrebujem nejaké číslo na doktora, vymieňam si aj skúsenosti a aj ohľadom detí, dobre je to takto. Deti sa tu zahrajú, ale aj ja sa tu s nimi zahrám, alebo medzi sebou. Milanko, keď sa hrá s autíčkom, tak vtedy nepotrebuje nikoho.“ (Renáta, 29 rokov, 2 deti, učiteľka – majsterka)

„Z akých dôvodov? No tak tých je viacero... Je to seberealizácia ako matky, ale aj ako ženy. Nie som v tom dennodennom strese, v tom kolotoči, trošku sa odreagujem, uvoľním... Aj preňho je to lepšie, keď nechodil ešte do škôlky, keď sme chodili do MC..., tak už nebol ani taký upútaný na mňa. Aj do škôlky sa mu lepšie išlo a v pohode bolo všetko, takže dobre je to. Aj on sa lepšie tak vyšplhá.“ (Romana, 25 rokov, 1 dieťa, administratívna pracovníčka)

Tie mamy, ktoré si v MC chcú a dokážu oddýchnuť, majú istotu v tom, že ich **dieťa je tu v bezpečí** („na očiach“ či už im konkrétne alebo opatrovateľkám) a prostredie je pre ne tak lákavé, že sa dokážu hrať a zabávať aj bez matky. Táto skutočnosť však úzko súvisí s vekom dieťaťa (čím je staršie tým je väčší predpoklad k samostatnosti resp. k dlhšej samostatnosti bez potreby prítomnosti mamy) a opakovanou skúsenosťou s pobytom v MC (dieťa musí poznať prostredie, orientovať sa v ňom). Nemenej dôležitým faktorom je aj to, že prostredie MC je priateľské voči dieťaťu – t.j. myslí na jeho potreby a bezpečnosť.

„Ja som sama s deťmi, takže ozaj oddýchnuť. Deti nech si robia čo chcú, sú pod dohľadom a využívame aj to, že keď je mamička na materskej a potrebuje si niečo vybaviť, alebo zariadiť, tak vie, že kde nechať detičky a neobťažovať rodinu. Veľa mamičiek tu bolo aj čo sú z iných miest a nemali ich komu nechať.“ (Lela, 25 rokov, 2 deti, pokladníčka)

„Aj to je jeden z dôvodov, prečo sem chodíme, lebo sa cítime bezpečne obidvaja. Lebo fakt, tu v meste XY nie je nič, žiadny nejaký bezpečný park. Kebyže vidíte detské ihrisko pred naším činžákom, tak zaslúže - staré, plechové, ešte komunistické preliezky, to je už nebezpečné. ... Nie je tu proste spravené nič pre deti okrem tohto MC, kde by sme mohli chodiť.“ (Lucia, 25 rokov, 1 dieťa, účtovníčka)

Oddych, relax v materskej centre má rôzne podoby. Niektoré z mám hovoria napríklad o listovaní v časopisoch, iné o „obyčajnej“ konverzácii na „obyčajné“ témy s inými návštevníkmi či zamestnankyňami MC a iné oddych vidia v tom, že nemusia striehnuť na svoje ratolesti. **Rozhovory s inými mamami v príjemnom a bezpečnom prostredí sú matkami veľmi oceňované**, priam ich vyhľadávajú – výmena skúseností, rady a pohľady iných mám obohacujú a aj ovplyvňujú prežívanie materstva návštevníčok MC.

„... pravdaže (do MC chodíme) aj kvôli mne, aby som sa trošku odreagovala, nebola len doma zavretá, ale stretávala sa s inými mamičkami... Je to také rozptýlenie aj pre mňa aj pre deti. Čiže zabiť nejako ten čas príjemne a užitočne. A mojím deťom sa tu vždy veľmi páčilo, tešia sa tu.“ (Soňa, 32 rokov, 2 deti, ekonómka)

2.1.2. Čo robia mamy a deti v materskom centre

Návšteva mamy a jej dieťa / detí v materskom centre má rôzne podoby a súvisí s motívmi, dôvodmi, ktoré im mamy pripisujú. Respondentky potvrdili, že činností, ktoré môžu v MC realizovať je mnoho, platí to tak pre mamy ako aj pre deti.

Zaangažovanosť mám na živote materského centra

Podľa miery zaangažovanosti na tvorbe programov a bežného chodu MC možno rozlišovať medzi mamami – návštevníčkami, ktoré sú v rôznej intenzite zainteresované na živote centra a takými návštevníčkami, ktoré sú užívateľkami/ konzumentkami materského centra^{20, 21}.

²⁰ Intenzita účasti na aktivitách a tvorbe programov MC je veľmi rôzna:

1a) Aktívne členky materských centier

Činnosť mám - aktívnych členiek MC (sú dobrovoľníčkami alebo platenou pracovnou silou), sa pohybuje **v rozpätí „robím všetko“ po „koordinujem konkrétny projekt“**, „realizujem konkrétny program“. Pričom „robiť všetko“ znamená od varenia kávy pre návštevníčky či upratovanie, cez rozprávanie sa s mamami či realizáciu konkrétneho krúžku, aktivity, ako aj vykonávanie často krát sofistikovanej ekonomickej agendy MC či tvorivú prácu pri príprave nových projektov.

V individuálnych príbehoch respondentiek - mám - návštevníčok MC je zaujímavé odsledovať **„históriu zaangažovanosti“**, kedy väčšina mám hovorí o postupnom vťahovaní do života MC, o postupnom zapájaní sa do diania. Výnimku tvoria mamy - zakladateľky, ktoré väčšinou prešli všetkými aktivitami realizovanými v centrách.

„Predtým sme viac-menej chodili na nejaké tematické popoludnia načerpať informácie, pohrať sa a porozprávať s ostatnými maminami, vymeniť si skúsenosti, starosti a teraz už aj pomáhame so všetkým čo treba.“ (Maťa, 29 rokov, 1 dieťa, administratívna pracovníčka)

„No zo začiatku to bola vyslovene tá práca so ženami tuná v herni, že sme jednak ten servis im poskytovali, že sme „otvárali“, upratovali, proste fakt sme robili všetko, od umývania záchodov až po varenie čaju a komunikáciu s tými maminami. To bola vlastne tá prvotná náplň a potom, keď už sme mali nejakých zamestnancov do herne, tak sme sa my začali viac venovať príprave projektov a tomu manažmentu, alebo ako to mám nazvať, takej tej nadstavbe.“ (Zuzka, 36 rokov, 2 deti, učiteľka)

1b) Motívy aktívnych členiek rozvíjať materské centrum

Materské centrum je (najmä) pre respondentky - mamy, ktoré sú priamo zaangažované do tvorby jeho programu a každodenného chodu, významným miestom prežívania obdobia materstva. Prácu v ňom / preň opisujú ako **zmysluplné trávenie času**, ktoré napĺňa ich aktuálne potreby **seberealizácie**. Nejedna mama hovorí aj o **učení sa** nových vecí, o možnosti vzdelávania sa v čase, keď je žena v podstate mimo pracovného procesu (uviedlo 13 mám).

„To, že ma to absolútne naplňuje. A to nielen momentálne, ale od začiatku. Tu je to miesto, kde ja môžem niekomu zo seba niečo dať alebo sprostredkovať. Veľmi ťažko si predstavujem, že by som robila niečo iné. Už som mala aj také dotazy, že už mám aj veľké deti, tak prečo sa neaktivizujem týmto smerom v rámci školy, robím s deťmi nejaké voľno-časové aktivity. Ale mňa tie malé deti možnože stále priťahujú a tým, že som to prežila na vlastnej koži, tú samotu na tej materskej, tým že som bola v tom cudzom meste, tak im môžem niečo dať, keď som to už prežila na vlastnej koži.“ (Katarína, 36 rokov, 2 deti, manažérka)

„Mne to naplnilo to, že som na tej materskej fakt nebola tri roky niekde zavretá sama, ale som sa svojím spôsobom aj cez tú materskú tak troška rozvíjala a úplne v inej oblasti ako dovtedy. Človek má úplne iný pohľad na veľa, veľa vecí, keď začne robiť v nejakom občianskom združení, v ktorom čo si nevyrobí, to nemá; tak už sa na to všetko okolo trocha ináč pozerá.“ (Alica, 34 rokov, 2 deti, nezamestnaná)

„Tak niekedy sa necítim úplne zbytočná, že som doma už pomaly piaty, šiesty rok a nič - som doma, iba varím, periem, alebo že ešte niečo sem tam, keď sa urobí. ... prínos pre mňa je ešte v tom, že dosť často využívam knižnicu, čo je tu, alebo teda časopisy, čo je problém ísť do veľkej knižnice s deckom..., raz sme boli a povedala som 'dosť, nemôžem viac krát', čiže tu si môžem pozrieť tie knihy. A hlavne tie kontakty, to je pre mňa také najdôležitejšie.“ (Erika, 34 rokov, 2 deti, technológička)

1. Medzi respondentkami boli mamy (12 z 32 oslovených), ktoré sú doslova pri „všetkom“.

2. Na druhej strane je tu významná skupina mám, ktoré sa zapájajú do niektorých vybraných aktivít, programov (11 z 32 oslovených). Tieto mamy si vážia možnosť zapojiť sa do tvorby života MC a berú ju ako svoju „srdcovú záležitosť“, aktivitu, na ktorej im záleží. Pritom viaceré z mám pri rozprávaní na túto tému hovorili o počiatkových obavách a strachu z neúspechu, ak sa do niečoho neznámeho pustia. No ak svoj strach prekonali, zožali úspech a ocenenie u iných mám. No sú aj také mamy, ktoré si aktivitami v MC realizujú svoje sny, predstavy – napríklad mama, ktorá mala konkrétne nápady ako skrášliť prostredie MC, túto šancu dostala, využila ju a následne napríklad ponúkla iným mamám kurz tvorivých dielní.

3. Tretiu skupinu mám z hľadiska zapájania sa do života MC možno opísať ako mamy, ktoré sa ho vôbec nezúčastňujú alebo iba zriedkavo (napríklad na vyzvanie) sa zapájajú do tvorby jeho podoby (9 z 32 oslovených). Sú to - v dobrom zmysle slova – „užívateľky“, pasívne konzumentky programov a možností MC. O niečo častejšie sú to mamy, ktoré majú dve alebo viac malých detí a častejšie sú to aj mamy – bývalé „silné“ aktivistky MC (cítiace v súčasnosti alebo celkové naplnenie aktivitami alebo „vyhorenie“ z týchto aktivít) či mamy po materskej / rodičovskej, ktoré v súčasnosti MC už nenavštevujú tak intenzívne ako kedysi.

²¹ pozri tiež časť 1.1.3.

2. Návštevníčky materských centier s aktívnou účasťou na vybranej aktivite

Rozhovory s respondentkami mamami potvrdili skutočnosť vyplývajúcu aj z iných výskumných zdrojov, že veľmi aktívne mamy tvoria menšiu časť návštevníkov, **oveľa viac je takých žien, ktoré sa v MC spolupodieľajú na konkrétnych projektoch, na vybraných aktivitách, prácach.** Tiež sú tu ešte mamy, ktoré pomáhajú príležitostne, jednorázovo – napríklad na vyzvanie s prosbou o pomoc.

„No konkrétne ja som taká, že ja malého nechám tak, nech sa on zabáva sám, nech si tam on nájde..., keď sú tu tety. Alebo ho len tak z diaľky sledujem, listujem si v časopise, idem na internet, alebo sa porozprávam s inými mamičkami, prípadne niečo pomôžem, napr. keď niečo vystrihujú, tak im pomôžem vystrihovať. A iba keď vidím, že už nevie, čo má robiť a ja ešte nechcem ísť domov, lebo máme ešte štvrt hodinu..., tak už potom ja idem k nemu a som s ním. ... Nie je to vyslovene systematické, ani jednorazové, ale keď vidím, že robia, tak sa pripojím. Keď vidím teda, že malý sa zabáva, tak sa pripojím a sledujem ho iba jedným očkom...“ (Erika, 34 rokov, 2 deti, technologička)

3. „Užívateľky“ materského centra

Na základe rozhovorov je možné usúdiť, že pomerne silnú skupinu návštevníčok MC tvoria mamy s deťmi, ktoré v centrách vyhľadávajú oddych, zmenu prostredia alebo konkrétny program pre seba či dieťa. Tieto mamy sa aktívne nezapájajú do tvorby či príprav programov, do chodu MC. **Svoj čas v MC venujú svojim deťom** (často ide o viacdetné matky, ktoré pomáhajú MC podľa vlastných slov nestíhajú a v rámci návštev sa s deťmi hrajú) **alebo sa venujú sebe** (oddychujú tak, že sa rozprávajú s inými, čítajú, navštevujú nejaký vzdelávací kurz alebo iný program).

„Väčšinou sa spolu hráme, zriedkavo že by som ja niečo robila a ona sa sama hrala, alebo keď sú prednášky ja počúvam prednášku a ona sa teda hrá.“ (Gabika, 32 rokov, 1 dieťa, organizátorka výstav)

„No tak, jedným uchom počúvam kamarátky, druhým uchom počúvam syna, tak je to. S opatrovateľkami veľmi nechce byť, väčšinou chce byť so mnou a riešime také spory medzi nimi, že keď napríklad náhodou si berú hračky a takéto. Ale väčšinou sa tu hrávame tie spoločné hry a tak, no a s kamarátkami sa rozprávame.“ (Lucia, 25 rokov, 1 dieťa, účtovníčka)

„Tu je to urobené tak, že maminy sa tým deťom venujú, takže nedá sa to spraviť, že by som si niekde obďaleč sadla a pozerala sa na neho. Skôr je to tak, že sa spolu s ním hrám a je celkom príjemné, že tu má proste iné veci, že sa tu vyjaší, vyšantí. Takéto sny ako tento bazénik ja mu nemôžem doma naplniť, vždy tu má niečo iné...“ (Sonka, 29 rokov, 2 deti, redaktorka)

Aktivity detí v materskom centre

Popis detských aktivít respondentkami (mamami) - návštevníčkami MC má viaceré podoby. Jedna skupina mám (dve tretiny respondentiek) nazýva aktivity svojich detí jednoducho hrou – ich dieťa sa **„v centre hrá“** – a špecifikujú hru či hračky, ktoré sú pre ich dieťa obľúbené, typické: šmykľavka, motorka, lopty, kocky, domček, kuchynka, piesok vonku, kočík, autá atď.

„Ona sa honbála na tých koníkov, jazdí na motorkách, tých odrážadlách a potom všelijaké skladačky, čo sú. Je tam veľa zaujímavých hračiek, ktoré bežne doma nemáme.“ (Lucka, 33 rokov, 2 deti, lekárka)

„Hrá sa, šmýka sa, niekedy je na mne nalepená, keď má potrebu, pretože fakt je so mnou málo, ale nevadí mi, keď je na mňa nalepená, robíme spolu.“ (Uta, 29 rokov, 1 dieťa, učiteľka)

Druhá skupina mám (tretina respondentiek) zdôrazňuje spoločenskú stránku návštev – ich dieťa v MC vyhľadáva **kamarátov, spoločnosť rovesníkov** či ojedinele iných ľudí (napr. opatrovateľiek), hrá sa s nimi. Najmä pri deťoch v nižšom veku (do jeden a pol roka) sa často objavuje zo strany týchto respondentiek popis takých hier detí, kedy sa do hry zapája či ju iniciuje samotná mama. Pre tieto respondentky je veľmi častý dôvod návštevy MC práve **účasť na programe pre deti.**

„... aj kvôli tomu, aby aj dcéra sa pohrala, aby bola v kontakte s deťmi, aby nemala strach keď príde medzi nejakých cudzích ľudí.“ (Sľečnica, 28 rokov, 1 dieťa, učiteľka)

„Potom už keď bol Jakub starší, tak som videla, že sa tam zabáva s tými deťmi a má tam zase nové hračky, šmýkačku a už ma to tam nejak ťahalo. Už potom viac kvôli nemu, ako kvôli sebe.“ (Erika, 34 rokov, 2 deti, technologička)

„Keď sem prídeme na cvičenie, tak chalani sa hrajú, mnohokrát k nim musím odbiehať. Niečo tu zjedia a potom tu majú také veci, že 'dielne', teraz robia svietniky, alebo si čítajú knižky, hrajú sa s hračkami. Snažíme sa ich zapájať, aby sa hrali s ostatnými deťmi.“ (Dušana, 30 rokov, 2 deti, finančná analytička)

„Keď bola Sandra malá, tak sme väčšinou boli v herni, alebo na dvore a hrali sme sa. Teraz väčšinou som ja v kancelárii a robím kancelársku robotu, lebo ja v podstate viem ekonómiu... Ona je v herni s inými deťmi.“ (Elena, 32 rokov, 1 dieťa, ekonómka)

„So všetkým čo má k dispozícii na dosah ruky sa rád vyhrá... Vyžaduje si, aby sa mu niekto venoval, či už ja alebo niektorá kolegyňa... Veľmi rád sa zapojí do čohokoľvek. Vtiahli sme ho aj do muzikálu..., zúčastnil sa na nácviku choreografie.“ (Nicol, 30 rokov, 2 deti, živnostníčka v oblasti marketingu)

Mnohé mamy, ktoré navštevujú materské centrum dlhodobo, vo výpovediach o aktivitách svojich detí, popisali aj **zmeny v podobách hier detí**: od individuálneho hrania sa v herni, cez aktívne hľadanie si priateľov, po hry pre starších ako sú napríklad hry na počítači.

„To sa tak menilo vždy vekom. Najskôr to bolo hranie, postupne sa zapájala do činností. Teraz nám napríklad pri tých akciách pomáha moderovať..., a čo sa týka tu v centre keď príde zo školy, tak žiaľ už je to počítač... Je tu takmer každý deň, keď nemá dáke krúžky.“ (Lenka, 32 rokov, 1 dieťa, krajčírka)

2.1.3. Vplyv MC na výkon roly matky a vnímanie identity

Zmena vnímania seba samej ako matky pod vplyvom materského centra

Absolútna väčšina oslovených mám pripúšťa zmenu vo vnímaní seba samej ako matky pod vplyvom návštev materského centra. Skonštatovali to dve tretiny (21 z 32) oslovených mám. Naopak zmeny vo vnímaní nepripúšťa jedna štvrtina mám (7 z 32). K otázke sa nevedeli vyjadriť štyri mamy.

1. Iná mama? Áno, lebo...

Prevažná väčšina oslovených mám (15 z 32)²² skonštatovala zmenu vo vnímaní seba samej ako matky pod vplyvom návštev materského centra. Čo konkrétne vplývalo na zmenu postoja mamy popisujú rôznorodo, no jedným z najsilnejších momentov sa ukazuje byť samotné spoločenstvo v materských centrách – príklady iných mám, návštevníčok materských centier.

... vidím príklad iných mám

Najviac mám si myslí, že najväčší vplyv na zmenu vnímania seba samej ako mamy mala skutočnosť, že v prostredí materského centra mali možnosť vidieť²³ príklady, postupy iných mám – ako oni vychovávajú a vedú svoje deti, ako k nim pristupujú. Takáto možnosť porovnávania, prirovnávania sa k iným mamám, potom mohla viesť k zmenám v správaní, postojoch k deťom, materstvu či rodičovstvu (napríklad k prehodnoteniu vlastných výchovných postupov). Tiež mohla spôsobiť pozitívizáciu vnímania roly matky – mama vníma samú seba "lepšie" v zmysle hodnotnejšie, a to môže mať v konečnom dôsledku pozitívny vplyv na postoj voči deťom, k ich výchove.

„Mne napríklad veľmi pomohlo to, že v materskom centre sa stretli aj mamy, ktoré mali už viac detí, ktoré napríklad neboli až také úzkostlivé. Človek preberá tie dobré príklady lebo vidí, že na tie deti to funguje... Učí sa na príkladoch a je to oveľa lepšie učiť sa takto ako z knižiek keď tá mama vidí, že nemusí zvýšiť hlas že sa to dá aj ináč..., že stačí sa mu venovať na chvíľku a to dieťa si samé nájde tú svoju činnosť.“ (Zita, 25 rokov, 2 deti, manažérka)

„No, začala som si všímať správanie iných mám a porovnávala som to so svojim správaním, teda, že ako by som ja reagovala v tej situácii, ako reagovali tie iné ženy... úplne som zmenila pohľad na mamy, ktoré majú viac detí. Neviem, prečo to je, asi som si myslela, že oni to nemôžu jednoducho stíhať, ale ony to stíhajú lepšie, ako tie, čo majú jedno dieťa. Aj z vlastnej skúsenosti viem, že je to úplne iné.“ (Erika, 34 rokov, 2 deti, technológička)

²² pozri 2.kategóriu respondentiek („Iná mama? Možno trochu áno.“) na nasledujúcich stranách

²³ Vidieť nielen v zmysle pozorovať, ale aj diskutovať s inými ženami či odborníkmi v rámci prednášok, stretnutí; požiadať či poskytnúť radu, hovoriť o tom...

„... asi som viac rada, že som mamou, uvedomujem si to, že je to aj výsada, je to radosť a je to fajn. Prídem a vidím tu kopu mám, ktoré sú aktívne a ktoré sa tešia zo života, tak aj ja si uvedomím, že je to veľmi dobré a aj sa odreagujem od toho, čo robím normálne doma. Hej, zmenila som sa. Vzhľadom na to, že chodím do MC, tak myslím, že som aktívnejšia aj vo vzťahu k vlastným deťom...“ (Dušana, 30 rokov, 2 deti, finančná analytička)

„Ja si myslím, že tu sa môžem viac podieľať aj na tej výchove dieťaťa, môžem si aj s inými mamičkami vymeniť nejaké názory na veci... Ja som aj išla na tú materskú s tým, že sa chcem venovať tomu dieťaťu, takže aj kvôli tomu som sem prišla, že by som aj tie ostatné mamičky nie že prinútila, ale motivovala vlastne v tom, aby deti boli pre nich prvoradé, potom práca a budovanie kariéry.“ (Diana, 25 rokov, 1 dieťa, zdravotná sestra)

„Predtým som sa viac vnímala aj ako mama aj matematicka... Bola som už v robote usadená, mala som zabehaný život... Neskoro som sa vydala, prvé dieťa som mala v 35 rokoch..., robila som cvičiteľku, pracovala som, všelike sme s manželom chodili... Potom do toho prišlo materstvo, no ja som bola najprv úplne stratená. Veľmi som túžila vrátiť sa do toho života, ktorý som žila predtým. Tak som sa dosť skoro vrátila do práce, čo som si mohla dovoliť, mám takú dobrú robotu - učila som na vysokej škole, teraz neučím. A tak sme fungovali rok, že som chodila aj do práce aj som bola doma a potom otvorili MC. Tak sme sem začali chodiť, bolo dvakrát do týždňa otvorené, manžel prišiel raz do týždňa, keď som ja učila a ja som druhý raz do týždňa. No a tak som sa začala postupne zapájať do tých činností, síce som vtedy bola tehotná, ale robila som cvičenia pre deti a nejak postupne som tak premenila to myslenie a zistila som, že taký plný život sa dá žiť (smiech)... Neviem ako by to dopadlo, keby MC nebolo, či by som sa tiež tak viac neobrátila k tej role matky..., ale v každom prípade mi toto dalo naplnenie, že som mohla robiť aj niečo iné. ... Je to veľmi dôležitých 5 rokov života, keď som mala dve malé deti, čo je neopakovateľná skúsenosť, obdobie, keď sa tvoril náš rodinný život. Najprv som bola s manželom rok, potom sme mali prvé dieťa, takže naozaj sme rástli v tom rodinnom živote. Je to tak všetko spojené, ja to MC neviem oddeliť od tejto krásnej životnej fázy... dalo mi možnosť precítiť si to materstvo a taký rodinný život.“ (Hana, 42 rokov, 2 deti, učiteľka)

... lebo návštevy materského centra prinášajú upokojenie či znamenajú zmenu

Viacero oslovených mám zmenu vnímania seba samej ako matky pripisujú aj tomu, že návštevy materského centra im prinášajú upokojenie, skludnenie. Jednotlivo zaznel názor, že mama vďaka návštevám centra psychicky "omladla", cítila sa staro, lebo bola neustále v jednom kolotoči s dieťaťom. Ako bolo často uvádzané aj medzi dôvodmi návštev materského centra, mamy sa vďaka centráram necítia osamelo, našli si tu priateľky.

„Trošku sa to zmenilo, bola som aj nervózna, aj sama na seba aj na chlapca, všetkého som mala dosť... A lepšie si aj s mužom rozumieme, myslím si. ... Lebo keď som bola v domácnosti, som sa mala zle, bola som v depresii... Aj keď manžel hudbu pustil, sme sa pohádali, a teraz nie, lebo sa cítim dobre, tak je to v pohode... Teraz je to už optimálne, v pohode. Viem, že som človek, že si treba aj užiť, viem že môžem byť aj s chlapcom, tak prečo nie... Takto si aj celý deň porobím a potom mám voľno. Vtedy nie, cítila som sa tak staro, že som len doma, ako stará tetka.“ (Romana, 25 rokov, 1 dieťa, administratívna pracovníčka)

„Tu som videla aj iné mamičky, že majú rovnaké problémy a strašne ľutujem, že som neprišla, keď som mala problémy s kojením. Som taká kludnejšia. Som rada, že to tu je, že keď máme krízu, tak ideme tu a už sa niečo nájde...“ (Rybana, 32 rokov, 1 dieťa, správkyňa majetku)

„To bolo tak, že ja som sa sem prisťahovala z Bratislavy a nikoho som tu nepoznala a cítila som sa opustená. Toto mi viac-menej pomohlo nájsť si kamarátky, rozšíril sa mi okruh mojich priateľov... Necítim sa taká uzavretá, frustrovaná, opustená, sama s deťmi, ale keď takto človek vypadne, tak mu to aj zlepší náladu. ... Viete, keď ste celý deň zavretá s deťmi v jednom prostredí, alebo idete len vonku, tak to aj na vás strašne zle dolieha ako na matku, stále im musíte vytvárať program, stále sa im musíte venovať, medzitým musíte stíhať variť a robiť aj kopu iných vecí v domácnosti a keď takto vypadneme trošku, tak to prospeje aj im aj mne. Keď sa vrátíme domov, tak zrazu ony sa začnú hrať so svojimi hračkami, lebo sa už dlho s nimi nehrali a ja tým pádom mám klud na nejaké iné veci čo si môžem urobiť a tým pádom som k nim ako keby milšia, lepšia, kludnejšia, nie som taká vynervovaná ako keby sme stále boli doma.“ (Soňa, 32 rokov, 2 deti, ekonómka)

... lebo vďaka návštevám materského centra sa realizujem

Jednou z významných pohnútok návštev MC je potreba sebarealizácie počas materskej / rodičovskej dovolenky. Naplnenie tejto potreby – „realizácia sebarealizácie“ – prináša mamám inú optiku vnímania roly matky. Napríklad ako matky si viac dôverujú, cítia sa lepšie, viac využité.

„...je tu nadstavené zrkadlo a vlastne máme možnosť vidieť to načo sa človek predtým nedíval a nevenoval tomu pozornosť. ... získala som taký pocit sebadôvery a sebaistoty. Aj keď ja s tým mám problém ako taký. MC mi poskytlo priestor a možnosť realizovať svoje nápady a sny, tak človeka si myslím osobnostne posúvame (ľudia v MC) smerom nahor.“ (Nicol, 30 rokov, 2 deti, živnostníčka)

„Mám pocit že, ale nemám len pocit, ale viem, že mamy ktoré sa tu stretávajú chceme možno trochu naučiť tých otcov, mužov takej rovnocennosti, rovnoprávnosti, aby to nebolo také, že muž je hlava a žena je len tá, ktorá bude vykonávať domáce práce, ale že má aj nejaké vlastné záujmové aktivity.“ (Lenka, 32 rokov, 1 dieťa, krajčírka)

2. Iná mama? Možno trochu áno.

Šesť z oslovených respondentiek hovorí o čiastočnej zmene vnímania seba samej ako matky pod vplyvom návštev materského centra; pričom argumentačne sa nelíšia od respondentiek z 1.kategórie (**Iná mama? Áno, lebo...**). Polovica z nich nachádza zmenu vnímania v tom, že pomocou návštev v centre si uvedomili, že v rovnakej situácii sa nenachádzajú samé – ale aj iné ženy-matky s malým dieťaťom. Majú spoločné to, že riešia podobné, ak nie rovnaké problémy, stretávajú sa s podobnými / rovnakými situáciami pri výchove či starostlivosti o dieťa, cítia sa niekedy osamelo a vyhľadávajú spoločnosť iných žien.

„Napríklad, že nie som v tom sama (úsmev), že vlastne môžem sa porozprávať o nejakých problémoch, alebo vymeniť si nejaký názor na niektoré veci, alebo čo sa týka napríklad oblečenia čo vôbec je vhodné pre dieťa a rôzne ďalšie možnosti, ktoré centrum poskytuje. A taký určitý prehľad, že čo sa vlastne deje, že niečo takéto vôbec existuje... Ja som aj predtým, keď som sem nechodila, tak som sa snažila pracovať na sebe aj doma, ale tuňa som viac medzi ľuďmi a otvorili sa mi zase iné možnosti... A takisto aj vzťah s dcérou sa zlepšil, je viac komunikatívnejšia, už začala viac rozprávať a ona sa sem teší, aj keď ideme okolo, tak vie, pozná tu cestu sem do centra. Takže veľakrát aj chce ísť sem, ale buď je zavreté, alebo máme iný program.“ (Slnečnica, 28 rokov, 1 dieťa, učiteľka)

„Tie isté problémy má kopec iných žien, vtedy som si myslela, že to ja nezvládam, alebo iba ja mám predčasne narodené dieťa, že iba my musíme cvičiť tú Vojtovu metódu, ale nie som sama, je nás kopec. Takže, už keď je nejaký problém, tak sme viaceré na to.“ (Ľudmila, 29 rokov, 1 dieťa, učiteľka)

„Rozmýšľam nakoľko, no určite som sa zmenila za tie roky... Do materských centier som začala chodiť asi pred štyrmi rokmi, keď mal prvý syn asi pol roka a určite som sa zmenila aj vnímaním, ale neviem nakoľko je to pod vplyvom materského centra a nakoľko sú to pribúdajúce materské skúsenosti... Neviem, neviem, ale určite mi to pomáha v takej osobnej socializácii. Neviem si predstaviť, žeby som sa mala stále stretávať len s neznámymi maminami na ihrisku. alebo bola odkázaná chodiť s deťmi do mesta alebo nejakých nákupných centier. Keď si predstavím tie miesta, kde sa s deťmi dá chodiť, tak materské centrum je rozhodne prijateľné ako pre mňa, tak aj pre nich.“ (Gabča, 31 rokov, 3 deti, učiteľka)

Ostatné tri mamy, ktoré hovoria o čiastočnej zmene vnímania seba samej ako mamy, majú na mysli vplyv návštev materského centra v tom, že:

- je spokojnejšia, nemá "domáci" stereotyp
- získala inšpiráciu "čo s tými dvoma deťmi...", postupne aj skúsenosti
- sa naučila mnohému na prednáškach - "čo robím / robila som zle pri deťoch"

„Ťažko povedať, ja sa cítim mamou už strašne dlho, ešte som ani deti nemala vlastné. S malými deťmi som v styku od puberty, lebo som 'vychovávala' najprv svoje sesternice, bratranca, potom v rodine ďalšie malé deti, pracovala som tri roky ako opérka... Čiže ja sa cítim mamou odjakživa, akurát som spokojnejšia, keď sem chodím, pretože sa necítim iba v tom kolobehu ráno vstať, jesť, prechádzka, navariť, spať. ...vždy sa vyskytne nejaká neočakávaná akcia, alebo povinnosť, niekto kto má službu v centre, ochorie mu dieťaťko alebo on ochorie, tak treba zaskočiť... mňa to učí dodržiavať striktné - že

teraz musím doma urobiť toto, že jednoducho viem si vyselektovať čo je dôležité, menej dôležité a nepodstatné.“ (Maťa, 29 rokov, 1 dieťa, administratívna pracovníčka)

3. Iná mama? Nie.

Sedem z oslovených 32 mám si nemyslí, že by sa pod vplyvom návštev v materskom centre zmenilo vnímanie samých seba. Viaceré z nich skonštatovali, že materstvo je ako keby prirodzená vec, skúsenosti iných žien sú neprenosné a napĺňanie materstva nemá nič spoločného s návštevami MC.

„Viete čo, v tom ako sme začali navštevovať ani nie, ale keď máte prvé dieťa, tak máte iné predstavy a potom sa musíte prispôbovať a učiť, učíte sa vlastne za pochodu. Môžu vám rozprávať čo chcú tie ostatné mamy, ale až sami musíte na to prísť. Na vlastnej skúsenosti, vlastnej koži.“ (Gabika, 32 rokov, 1 dieťa, organizátorka výstav)

„...jednoznačne moje sebavedomie neskutočne stúplo, neviem, či to ovplyvnilo priamo moju rolu matky, to si netrúfam povedať, skôr možno v partnerskom živote, akože mi to nejak tak viac by som povedala, či prílejšilo, prihoršilo, ťažko povedať. Ale rolu matky priamo asi ani veľmi nie, tam to tak nejak až nepociťujem.“ (Zuzka, 36 rokov, 2 deti, učiteľka)

4. Iná mama? Neviem.

Štyri z oslovených respondentiek nevedeli posúdiť vplyv návštev MC na ich materstvo – dve z nich sa pritom odvolávali na fakt, že MC začali navštevovať v čase, keď ich dieťa bolo ešte veľmi malé, boli "čerstvými" mamami, resp. v čase keď boli tehotné, a tak nemajú s čím porovnávať.

Nadobudnutie rodičovského sebavedomia, zručností pod vplyvom návštev MC

Absolútna väčšina respondentiek hovorí o zvýšení rodičovského sebavedomia či nadobudnutí nových rodičovských zručností pod vplyvom návštev materského centra. Skonštatovali to dve tretiny (21 z 32) oslovených mám. Naopak, nadobudnutie rodičovského sebavedomia či zručností zamietla tretina oslovených mám (10 z 32). Jedna z mám sa k problematike nevedela vyjadriť.

Názory mám presvedčených o nadobudnutí rodičovského sebavedomia a zručností

Dve tretiny respondentiek hovorí o nadobudnutí rodičovského sebavedomia či rodičovských zručností pod vplyvom návštev MC. Tieto mamy (podobne ako pri zmenách vnímania seba samej ako mamy) najčastejšie konštatujú vplyv v tom, že v materskom centre zažívajú porovnanie, konfrontáciu s inými mamami, ich výchovnými metódami, prístupmi. Majú možnosť pozorovať iné matky, vymieňať si s nimi svoje skúsenosti, radiť si aj povzbudzovať sa navzájom, a tak rozvíjať vlastné rodičovské zručnosti.

„Koľkokrát, keď tu prídem a riešim nejaký problém s inými mamičkami, tak si poviem, že som to aj celkom dobre zvládla. Možno tá druhá to možno tak dobre nezvládla, ale tým, že ja som vo výchove niečo iné robila ako ona, inak som to nasmerovala a moje dieťa má dobrý výsledok..., tak ma to tak povzbudí... Stretnete sa s inými deťmi, matkami a navzájom sa aj tak povzbudzujeme 'neboj sa, bude to dobré, skús urobiť to a to'.“ (Soňa, 32 rokov, 2 deti, ekonómka)

„Určite áno, lebo práve ja som bola pri tej prvej dcére taká, že som vôbec nevedela, či vôbec mám chcieť druhé dieťa, kedy, že naozaj by som asi mala ísť do tej práce... všetci okolo pracujú v mojom veku, všetci vtedy ani náhodou deti neriešili a pracovali. A tu (v MC) práve mi povedali že nie, veď na to buď hrdá, že si matka, získala som také sebavedomie, že áno, že ja robím správnu vec, že mám tie deti a že chcem mať ešte jedno, potom ešte jedno, jednoducho, že to je správna cesta, ktorou sa uberám... a že neznamená, že to, že som na materskej, že dovoľenkujem, aj tou prácou v tom materskom centre som veľmi získala... takže viem niečo dokázať, aj mám deti, aj pracujem na sebe, čo je také ideálne skĺbenie.“ (Gabi, 27 rokov, 2 deti, politologička)

„Zistila som, že nie že by som bola vyslovene príliš prísna a náročná na dcéru, ale v noci, keď chcela vstávať, tak ja som ju nikdy nebrala k sebe a trvala na tom, že musí spať vo svojej postieľke a nezlepšovalo sa to. Teraz napríklad posledný mesiac vždy keď si vyžiada tú moju spoločnosť aj v noci, beriem ju k sebe a už má pár prespatých nocí, to som odkukala, alebo respektíve mi to poradili tu skúsenejšie mamy...“ (Maťa, 29 rokov, 1 dieťa, administratívna pracovníčka)

„Niektoré prejavy mojej dcéry, ktoré som možnože predtým nebrala do určitej úvahy a samozrejme že brala som, ale niekedy som nevedela ako reagovať, tak vlastne tu (v MC) mi pomohli. Vlastne cez tie rozhovory... na základe toho som si aj niektoré veci uvedomila.“ (Slnečnica, 28 rokov, 1 dieťa, učiteľka)
„Som taká istejšia, alebo keď vidím, že aj ostatní sú na tom tak, že nie vždy zvládnú to dieťa, že to je normálne. Keď som bola sama, nemala som to s kým porovnávať. Alebo - že tie deti v určitom veku sú vzdorovité.“ (Rybana, 32 rokov, 1 dieťa, správkynia majetku)

Niektoré respondentky však popri vplyve iných matiek konštatovali aj vplyv odborníkov z prednášok, ktoré absolvovali v rámci návštev materského centra. Z rád psychológov, pedagógov si návštevníčky centier viaceré úspešne prisvojili a uplatnili pri výchove svojich detí.

„... poučila som sa tu o spánku detí, ako mám dávať spať detičky poobede, z toho som bola taká bezradná - nechávala som ich akože kým sa unavia, čo niekedy bývalo o štvrtej popoludní, ale potom to bolo nepríjemné. To je taká konkrétna zručnosť čo som sa naučila od našej detskej psychologičky, že mám dieťa dať jednoducho hneď po jedle poobede spať.“ (Hana, 42 rokov, 2 deti, učiteľka)

„Tak ja si myslím, že veľmi mi pomohli v MC tým, že som sa zúčastnila viacerých psycho-sociálnych tréningov, lekárskech, právnych a iných odborných prednášok. V podstate sa mi to skladalo ako mozaika, alebo ako puzzle obrázkov, puzzle k puzzle a vlastne vznikol nejaký taký celok.“ (Nicol, 30 rokov, 2 deti, živnostníčka)

Respondentky uviedli mnoho príkladov nadobudnutia či vylepšenia rodičovských zručností. Konkrétne:

- "nie som úzkostlivá, som si istejšia vo výchove"
- "viem si lepšie zadeliť čas"
- "viem lepšie usmerniť svoje dvojročné dieťa, aby sa delilo o hračky"
- "lepšie zvládam svoju hyperaktívnu dcérku"
- "lepšie chápem a zvládam obdobie vzdoru u 3 ročných detí"
- "kojím druhého syna dlhšie než staršieho"
- "zaviedla som prísnejší spánkový režim u svojich detí, aby som mala čas aj na seba"
- "rozvíjam svoje zručnosti v rámci tvorivých dielní".

Názory mám zamietajúcich nadobudnutie rodičovského sebavedomia a zručností

Jedna tretina oslovených mám (10 z 32) sa zamietavo postavila k možnému posilneniu rodičovského sebavedomia či nadobudnutiu rodičovských zručností pod vplyvom návštev materského centra. Podobne ako pri téme zmeny vnímania seba samej ako matky, aj pri tejto otázke sa pri zamietavých odpovediach viaceré mamy odvolávali na prirodzenú danosť materstva, na neprenosnosť tejto skúsenosti či na jedinečnosť (a teda neporovnateľnosť) materstva.

„Nie, asi nie, neviem, zručnosť je podľa mňa, že to tá matka má vrodené, že je to prírodou dané... to, že sa stane matkou, že človek sa to neučil a zrazu to vie... keď niečo potrebujem, tak si to v knihe zistím.“ (Renáta, 29 rokov, 2 deti, učiteľka – majsterka)

Tri z mám pri svojich zamietavých odpovediach o vplyve návštev materského centra uviedli, že prečítali "veľa" literatúry o problematike rodičovských zručností resp. vyštudovali pedagogiku, a preto sa cítia byť dostatočne kompetentné v tejto oblasti.

„Asi áno, ako určite sa človek porovnáva, rozmyšľam nad tým, že skôr je to také asi osobné potvrdenie, netrúfne si povedať, že nejaké zručnosti... Ja som totižto pedagóg, takže mám načítané – mám aj tú osobnú skúsenosť s deťmi. Skôr je to nejaké také porovnávanie možno s ostatnými maminami, zopakovanie si vecí... na prednáškach o výchove detí. To je také oživenie, konfrontácia názorov.“ (Gabča, 31 rokov, 3 deti, učiteľka)

Tiež dve z respondentiek vo svojich odpovediach uviedli, že disponujú predchádzajúcimi skúsenosťami s výchovou dieťaťa zo svojej rodiny – lebo sa napríklad starali o mladšieho súrodenca.

Vplyv návštev materského centra na spôsob výchovy

Absolútna väčšina oslovených mám pripúšťa vplyv návštev MC na spôsob výchovy. Skonštatovali to dve tretiny (20 z 32) oslovených mám. Naopak, vplyv na výchovu zamietajú tretina oslovených mám (12 z 32).

Názory mám presvedčených o vplyve návštev MC na výchovu

Dve tretiny mám pripúšťajú vplyv návštev MC na spôsob výchovy, ktorý aplikujú (20 z 32). Z toho ale väčšina žien hovorí o vplyve čiastočnom (13 z 20) a menšina o vplyve zásadnom (7 z 20).

Mamy, ktoré pripúšťajú vplyv na výchovu svojich detí, hovoria predovšetkým o pozitívnom vplyve, ktoré má pozorovanie a výmena skúseností medzi mamami v MC. Tiež je dôležitý vplyv odborníkov, s ktorými sa mamy v MC stretávajú v rámci prednášok, a následne sa na nich aj mnohé potom individuálne obracajú.

„... ono sa dá z každej tej ženy strašne veľa odkukať ako sa správa k tým deťom. Napríklad - keď sa niekto tak rozkričí, že sa prestane ovládať - a vy ste videli, že je to hrozné, tak si nabudúce dáte pozor. Potom si uvedomíte 'ježiš, takto sa ja správam k svojmu dieťaťu?', a naozaj sa tak niekedy správate, a podľa mňa je veľmi dôležité si to aj uvedomiť.“ (Zita, 25 rokov, 2 deti, manažérka)

„... dosť často si aj spätne spomeniem, jaj však o tom sa tam, vtedy pred dvoma rokmi rozprávalo a až teraz vlastne my máme ten problém. Lebo niekedy sú tie prednášky aj o väčších deťoch...“ (Erika, 34 rokov, 2 deti, technologička)

„... pani doktorka dala taký úžasný pohľad, ona vlastne povedala, že byť rodičom a vychovať tie deti môže byť - môže ti to pripadať uletené, ale ja som veriaci človek - cesta k svätosti. Keď človek počuje, čo všetko je v tej výchove obsiahnuté a čo my všetko u tých deťoch ovplyvňujeme, tak jedna vec je aké je to strašne náročné a druhá vec je, že človek musí meniť seba. To materstvo sa fakt nekončí tou materskou dovolenkou a tá výchova je tak náročná, že človek sa má stále čo učiť, že nikdy nedosiahnem bod, že som tak múdra, že už nepotrebujem nič vedieť. Cez tie prednášky si ešte viac uvedomujem svoju úlohu rodiča... ešte stále sú formovateľné (deti) a ešte stále sú pri mne blízko, aby som im dala to, čo je pre ich život najlepšie.“ (Katarína, 36 rokov, 2 deti, manažérka)

Mamy uvádzali konkrétne príklady vplyvu rád iných na vlastnú výchovu: neustupovať dcére v jej tvrdohlavosti, podpora dcéry pri nesmelosti, ráznejší prístup k synovi, prenechanie väčšej voľnosti synovi pri konaní a rozhodovaní sa, a podobne. Z prednášok odborníkov sa mamy snažia uplatňovať princípy zdravej výživy, rady ohľadom kojenia atď.

Viacere mamy v rozhovoroch konštatovali upokojujúci vplyv výmeny skúseností a pozorovania z návštev v MC. Konkrétne päť mám v súvislosti s výchovou (pripúšťajú vplyv centra na svoju výchovu) sa po skúsenostiach, ktoré zažívajú v MC, cítia byť **pokojnejšie a sú trpezlivejšie voči svojim deťom** napríklad v tom, že nie sú voči nim také úzkostlivé ako kedysi alebo sú aj voči nim menej náročné a kritické.

„... toto je dobré, keď sa mamičky stretnú a porozprávajú si, ktoré dieťa čo a ako, dávame si rady... Pokojnejšia som, tolerantnejšia a mám viac trpezlivosti, než na začiatku. Že jednoducho nielen moje dieťa je také.“ (Lela, 25 rokov, 2 deti, pokladnička)

„Možno aj tým, že som skúsenejšia matka, ale menej úzkostlivá matka čo sa týka toho, čo dokážu, ale to možno každý pri tom prvom dieťati tak sleduje, že čo to dieťa vie ...(smiech), ale veľakrát som bola taká nešťastná, lebo Matúško, ten starší, bol taký, že on sa nechcel s nikým rozprávať, do ničoho sa nechcel zapájať, tak sledoval, pozorovateľ bol a z toho som bola nervózna, som ho tlačila stále do niečoho a tu som sa tak naučila, že 'pokoj, keď nechce tak nechce'. Som si myslela, že si ostatní budú o mne myslieť, že kto vie ako ho ja vychovávam, myslela som na mienku druhých a zistila som, že to je o to horšie, keď sa ja ešte znervózňujem.“ (Hana, 42 rokov, 2 deti, učiteľka)

„... keby som bola viacej doma s deťmi, možno viacej kričím. V tom centre človek menej kričí, možno to nie je vplyv centra, ale všeobecne, proste na tom ihrisku sa inak riešia veci ako doma. Čiže áno má to vplyv, že ja som napríklad pokojnejšia. ...tým, že tu nemusím nič robiť, tak je to také oslobodzujúce, že je to taký čas len pre deti.“ (Gabča, 31 rokov, 3 deti, učiteľka)

„Pre každú mamu je jej dieťa samozrejme najkrajšie, najšikovnejšie, ale vidím na ostatných, že niektoré deti v tom v čom som bola ku nej (dcére) kritická sú ešte horšie, čiže vôbec to neberiem teraz už do zreteľ. Naopak, zisťujem, že dobre, moje dieťa je veľmi šikovné pohybovo, ale iné dieťa viacej rozpráva... čiže v niektorých veciach som menej kritická, v iných viac, je to také vyvázenejšie.“ (Maťa, 29 rokov, 1 dieťa, administratívna pracovníčka)

Názory mám zamietajúcich vplyv návštev MC na výchovu

Jedna tretina oslovených mám (12 z 32) sa zamietavo postavila k možnému ovplyvneniu svojej výchovy pod vplyvom návštev materského centra. Väčšina z nich sa pritom odvolávala na pevnosť výchovných princípov, ktoré zastávajú - "vychovávam ho po svojom", "dohodli sme sa s manželom" či "mala som vopred vytýčené zásady a hranice", a podobne.

„Ani nie, ja si ho vychovávam po svojom, ani nemám nič, čo by som odkukala od výchovy druhých mám. Ale mám takú kamarátku, s ňou som sa tu (v MC) zoznámila a s ňou si tak radíme. Vymieňame rady, čo platí na neho (syna) a čo neplatí, a tak. Naši synovia sú približne rovnako starí, a sú aj veľkí kamaráti. Takí bitkári, že môj zabrdne do toho jej a to sa im už nepáči, ale inak nič také.“ (Lucia, 25 rokov, 1 dieťa, účtovníčka)

„Asi, ja neviem, ja si tak spravím podľa svojho, ja som taká, že vidím, pozorujem, ale asi nie, aj tak spravím podľa svojho, podľa toho ako to cítim, môžem to odporozorovať, ale asi nie. ...spravím podľa nálady.“ (Ľudmila, 29 rokov, 1 dieťa, učiteľka)

2.1.4. Vplyv MC na vlastný rozvoj a udržateľnosť

Zmeny ženy / mamy počas navštevovania materského centra

Viac ako polovica respondentiek hovorí o zmene seba samej ako ženy / mamy počas obdobia navštevovania materského centra. Skonštatovalo to 18 z 32 oslovených mám. Naopak, takéto zmeny zamietala menej ako tretina oslovených mám (9 z 32). Päť mám sa k problematike nevedeli vyjadriť.

Názory mám pripúšťajúcich zmeny ženy/ matky počas návštev MC

Viac ako polovica oslovených mám hovorí v súvislosti s návštevami materského centra o zmenách seba samej ako ženy / matky. Zmeny sú popisované v týchto troch oblastiach: zmena osobnosti ako takej (uvádza 6 mám), "lepšia" mama (6), zvýšenie sebadôvery a následnej vytrvalosti pri vymáhaní svojich potrieb (6).

... lebo som iná ...

Dve z mám si myslia, že zmena u nich nastala v tom, že – vďaka svojim aktivitám v MC - zistili o sebe čo vedieť dobre robiť, napr. riadiť neziskovú organizáciu. Činnosti s tým spojenými sa chcú venovať aj v budúcnosti.

„Hej, zmenila som sa určite... ako osobnosť neviem, či som sa zmenila charakterovo, ale vedomostne a v organizačných zručnostiach áno. Naučila som sa veľa vecí ohľadom neziskového sektoru... zúčastnila som sa aj vzdelávacieho výcviku v spolupráci s médiami - v podstate písanie projektov. Veci, ktoré boli niekedy pre mňa totálnou neznámou, teraz aspoň do toho vidím, viem o čo ide a viem sa v tom orientovať...“ (Karolína, 33 rokov, 1 dieťa, záhradníčka-ekologička)

Ďalšie dve mamy hovoria o zmenách v osobnosti ako takej – pod vplyvom MC došlo k posunu.

Jednotlivo bola pod vplyvom MC respondentkami zaregistrovaná zmena vo zvýšenej citlivosti "na ženskú agendu" vo všeobecnosti; ako aj zmena vstúpením do spoločenstva žien - matiek.

„Ja som sa väčšinou pohybovala v úzkej spoločnosti. Tým, že som bola matematická, potom som učila na VŠ technickej, kde teda boli väčšinou muži..., potom som chodila na turistiku, kde bola tiež viac mužská spoločnosť a teraz je to presný opak, takže zoženštela som na sto percent (úsmev). Naučila som sa rozprávať so ženami, predtým ma to ani veľmi nebavilo, ale teraz..., naučila som sa žiť v ženskej spoločnosti. Na sídlisku som to nemala, pretože ma nebavilo sedávať na pieskovisku s mamami a tam rozprávať, že kde je aký výpredaj. Tu (v MC) je to iné...“ (Hana, 42 rokov, 2 deti, učiteľka)

... lebo som sebedomejšia a dôslednejšia

Až tretina mám pripúšťajúcich osobnostné zmeny uvádza pod vplyvom materského centra **zvýšenie svojho sebedomia a najmä zlepšenie vytrvalosti pri vymáhaní svojich potrieb** či už v súkromnej alebo verejnej sfére. Napomohli im k tomu skúsenosti z MC pri "rôznom vybavovaní" na úradoch alebo aj prezentácia svojich schopností medzi ostatnými mamami (ponuka svojich vedomostí formou diskusie či kurzov medzi mamami).

„No áno, lebo v podstate, keď niečo chcem, tak už potom idem za tým, napríklad, že keď sme potrebovali nájom pre materské centrum, vedeli sme, že to potrebujeme, tak sme na to Mesto chodili za tým primátorom... Proste sme si to vydupali a nestiahli uši, že my sme len maminky a ideme preč... Pomohlo nám, že my sme neboli len obyčajné mamy, vedeli, že ideme lobovať za materské centrum, neboli sme v tom samy ako keby.“ (Elena, 32 rokov, 1 dieťa, ekonómka)

„No určite som sebedomejšia, to áno ...hm, učím sa predsa ako to funguje nielen čo sa týka MC, ale vôbec úradov a samospráv, čo si myslím, že pomôže aj pri vybavovaní mojich súkromných záležitostí... Zúčastňujem sa na tých procesoch vybavovania alebo aj počujem, keď sa dievčatá medzi sebou bavia o tom, že čo a ako vybavovali, čiže veľa som odpozorovala a získala aj vlastnú skúsenosť.“ (Maťa, 29 rokov, 1 dieťa, administratívna pracovníčka)

„No áno, pretože ja som bola ako osobnosť dosť tichá, uzavretá... Začala som robiť kurz, ktorý som neverila, že ho teda dokážem viesť. Vedela som, že všetky veci ohľadom šitia viem a mám trpezlivosť ich vysvetľovať iným, ale neverila som si, že to zvládnem. Keď som stretla moju prvú klientku, ktorú som učila šiť a povedala mi, že šije, tak som bola sama prekvapená, že to zvládla s mojím vysvetľovaním... Dnes si oveľa viac verím ako som si verila kedysi.“ (Lenka, 32 rokov, 1 dieťa, krajčírka)

„Áno, pretože taká som sebedomejšia, chýbala mi trošičku pribojnosť predtým a teraz už viem, že keď treba, treba sa aj ozvať, nie sedieť a 'no dobre, veď ja som na materskej, veď čo ja môžem'.“ (Mijadave, 30 rokov, 2 deti, ekonómka)

... lebo som "lepšia mama"

Tretina mám pripúšťajúcich osobnostné zmeny uvádza pod vplyvom materského centra **zlepšenie svojho postoja k vlastnému materstvu a deťom**. Návštevy MC spôsobili "že sú rady mamou", "že sú pokojnejšie voči svojim deťom", "že vedia viac o starostlivosti o dieťa", "že chcú a trávia čas so svojimi deťmi plnohodnotnejšie".

„No určite, zmenila som prístup k dieťaťu, že sa nesnažím ho šupnúť do škôlky, ale trošku sa mu viac venovať. Aj keď je to ťažké, lebo som s ňou neplánovane sama a do tej škôlky bude musieť ísť, lebo musím zarábať. Ten čas, čo s ňou strávim, chcem venovať len jej a nebyť len že pri nej.“ (Rybana, 32 rokov, 1 dieťa, správkyňa majetku)

„Aj materské centrum prispieva k tomu, že som spokojná, že nie som iba doma pri hrncoch, alebo v tom kolotoči, ale že mám pocit, že ten čas je využitý celkom zmysluplne, keď človek môže ponavštevovať materské centrá.“ (Nut, 36 rokov, 4 deti, odborná referentka)

Názory mám nepripúšťajúcich zmeny ženy/ matky počas návštev MC

Tie mamy, ktoré zamietajú zmeny svojej osobnosti, sa zväčša odvolávajú na množstvo pôsobiacich vplyvov (vrátane návštev MC) alebo argumentujú vopred vytýčenými výchovnými zásadami, metódami, ktoré sa nemenia.

Sebapoznanie počas navštevovania materského centra²⁴

Viac ako polovica respondentiek hovorí o lepšom sebapoznaní počas obdobia navštevovania MC. Skonštatovalo to 19 z 32 oslovených mám. Naopak, takéto zmeny zamietajú päť mám a osem mám sa k problematike nevedelo vyjadriť.

²⁴ Téma „sebapoznania“ je sčasti príbuzná s predošlou časťou „Zmeny ženy/ mamy počas navštevovania materského centra“, vybrané citáty však dobre ilustrujú špecifickosť procesu sebapoznania a vyšší stupeň sebareflexie respondentiek, ktorý dosiahli a sú ochotné jeho výsledky zdieľať.

Čo všetko o sebe mamy vďaka materskému centru zistili?

- **že sú dobrými (lepšími, pokojnejšími, zrelšími) mamami pre svoje deti** (uviedli 4 mamy), resp. že sa učia byť lepšou mamou, rodičom (uviedli tiež 3 mamy)

„Mne sa páči výraz na materské centrum - sociálny inkubátor. Mne sa to páči kvôli tomu, že pre mňa to bol naozaj taký sociálny inkubátor, lebo tým, že som sa rýchlo stala matkou, tak som mala toho veľa čo riešiť a to prostredie mi veľmi pomohlo dozrieť.“ (Zita, 25 rokov, 2 deti, manažérka)

„Asi, že som dobrá mama, že nie som zlá mama (smiech).“ (Petra, 30 rokov, 1 dieťa, učiteľka)

„Tá možnosť konfrontácie... Áno, dozvedám sa, že už som proste taká - nazvala by som to - zrelšia matka, že keď človek vidí tie maminy s prvým dieťaťom tu alebo aj na ulici, cítim to v mnohých veciach som už niekde inde ako som bývala... Vlastne teraz prvý rok som pred sviatkami zažila, že som doma neupratovala... a prispelo k tomu určite aj Klbko. Robili sme tie pracovné dielne pre maminy a to som si vyberala medzi - byť od ôsmej doma, vypekať umývať a leštiť, alebo ísť (do MC) a pokecať s dievčatami a urobiť na vianočný bazár nejaké veci. Čiže proste to posúva.“ (Gabča, 31 rokov, 3 deti, učiteľka)

„... mám čo doháňať ešte ...ako matka musím na sebe stále pracovať. Žena sa učí byť matkou. Neni to len, že dieťa sa narodí a už som ideálna matka. Takže sa učím na chybách.“ (Rybana, 32 rokov, 1 dieťa, správkynja majetku)

- **že sú dobrými v niektorých činnostiach, ktoré majú možnosť v MC realizovať** – v organizovaní, manažmente, koordinácii projektov či v práci s deťmi (uviedlo 6 mám)

„...bola som na pár školeniach, napríklad čo sa týkalo ekonomiky, fundraising-u... dovtedy ma ani nezaujímali nejakí donori, ani som nevedela, čo to znamená. Takže som akože fakt zistila len tuná (v MC), že toto je niečo, čo by ma bavilo.“ (Alica, 34 rokov, 2 deti, nezamestnaná)

„Čo ma prekvapilo je, že mám také organizačné schopnosti. Myslela som si, že nemám žiadne... prekvapila ma ochota tých druhých spolupracovať alebo byť dobrovoľníkom a robiť na niečom, aj keď vlastne nič za to nedostanem.“ (Karolína, 33 rokov, 1 dieťa, záhradníčka-ekologička)

- **že sú odvážne a dokážu (lepšie a vytrvalejšie) prezentovať a obhajovať svoje názory a postoje** (uviedli 3 mamy)

„Dokážem prekonávať trému, predtým som bola dva dni spotená z toho, že budem mať odborný kurz, na ktorý sa dnes už ani nepripravujem. Beriem to už ako úplnú samozrejmosť.“ (Lenka, 32 rokov, 1 dieťa, krajčírka)

„Myslím si, vďaka materskému centru som pokročila v komunikácii s ľuďmi. Bolo obdobie, keď sme hľadali nové priestory, veľa sme chodili aj po školách, škôlkach, hovorili sme s riaditeľmi, zástupcami a prvýkrát som vlastne prichádzala do kontaktu s takým veľkým množstvom ľudí. Človek sa tak učil vyjadriť, čo robí, prečo to robí a snažil sa ich získať... Dovtedy som takú možnosť nemala, tak v tom som trochu pokročila.“ (Lucka, 33 rokov, 2 deti, lekárka)

Jednotlivo bolo konštatované aj sebazpoznanie či priznanie svojich slabších miest typu "že nie som dostatočne pohodová" a "že som niekedy k ľuďom prchá". Tiež jednotlivo zaznelo poznanie, "že nemusím byť na seba taká náročná, ľudia ma budú brať aj „menej perfektnú“".

„Čo som sa naučila je možno vďaka materstvu, že som oveľa menej pohodová ako som si myslela že som..., že tie deti z človeka vytiahnu možno aj to najlepšie ale aj to najhoršie v takej krajnej situácii. Tak som aj zistila, že v tých krajných situáciách sa musím ešte učiť jednať s ľuďmi. Teraz keď sme boli v tábore a tie deti ma dostali do takeho stavu..., tak som bola nepríjemná aj na ostatné mamy... mám ešte na sebe na čom pracovať.“ (Hana, 42 rokov, 2 deti, učiteľka)

„Potvrdila som si niečo, čo som tušila... Vedela som, že som bola vždy na seba náročná a niekedy som to prehŕňala, že som bola sama k sebe prísna, že jednoducho musím byť perfektná a teraz zisťujem, že to vôbec nie je nutné, že ma vedľa brať aj s tými mojimi neperfektnými stránkami.“ (Maťa, 29 rokov, 1 dieťa, administratívna pracovníčka)

Posilnenie sebavedomia počas navštevovania materského centra

Tri štvrtiny respondentiek hovorí o zvýšení sebavedomia počas obdobia navštevovania materského centra. Skonštatovalo to 24 z 32 oslovených mám. Naopak, návštevy MC nemali vplyv na sebavedomie u štvrtiny žien.

Viacero mám hovorí o poklese sebavedomia v čase začiatkov materstva, o pocite menejcennosti či uzavretosti v domácom prostredí.

„... keď som bola doma, tak som mala pocit, že mi sebavedomie uniká kdesi dole vodou a tu (v materskom centre) mi to troška pomáha, ale ešte to asi nie je stopercentné, ale je to už lepšie.“ (Slniečnica, 28 rokov, 1 dieťa, učiteľka)

„... bolo to dosť náročné s cudzími ľuďmi sa stretávať (v práci), a doma stále len s deťmi byť“ (Lela, 25 rokov, 2 deti, pokladníčka)

V akom smere sa teda zlepšilo či zvýšilo sebavedomie mám pod vplyvom návštev materského centra?

- cítia sa byť **dobré v organizačných záležitostiach, a odvážnejšie v prezentácii a vymáhaní svojich potrieb / presadzovaní svojich záujmov** (práca pre materské centrum im to umožnila si vyskúšať) (uviedlo 10 mám)
- cítia sa byť **lepšími mamami** (stretávanie sa s inými mamami a výmena skúsenosti v materskom centre im to pomohlo si uvedomiť) (uviedlo 5 mám)
- môžu a vedia **lepšie zdieľať/ ponúkať svoje poznatky a zručnosti** iným (stretávanie sa v MC im to pomohlo si vyskúšať) (uviedli 4 mamy)

Ostatné respondentky konštatovali zvýšenie sebavedomia bez komentára, bez konkretizácie vplyvu návštev materského centra.

Nové kontakty a ich význam

Takmer všetky respondentky vďaka návštevám materského centra nadviazali nové priateľstvá. Hĺbka a význam týchto priateľstiev je rôzna. Väčšinou ide o priateľstvá medzi mamami, častokrát presahujúcimi hranice stretávania sa iba v MC²⁵. Priateľstvá rodín sa ukazujú byť tiež veľmi významnými a trvácnymi. Pomerne malá časť respondentiek reflektuje rozsah a význam priateľstiev svojich detí s druhými deťmi, ktoré sa v MC utvárajú.

Osobné priateľstvá

Jedným z častých dôvodov návštev materského centra je potreba prekonania pocitu osamelosti počas starostlivosti o malé dieťa. Ako vyplýva z výpovedí mám, väčšina z nich si v MC našla nové priateľky. Často krát sú to dlhotrvajúce a hlboké priateľstvá, v rámci ktorých sa potom stretávajú aj mimo centra. Iné ženy hovoria o kamarátkach a "známých, s ktorými sa zdravia na ulici".

„To si veľa krát uvedomujem, že nebyť centra, tak mnohých ľudí absolútne nepoznám. Spoznala som tu ľudí, ktorí sú mi teraz obrovskou oporou v súkromnom živote. My máme teda spravené rodinné spoločenstvo a z toho štyroch alebo piatich ľudí som spoznala vďaka centru.“ (Katarína, 36 rokov, 2 deti, manažérka)

„... chodíme aj von s deťmi, mimo centra, alebo na výlety, chodíme plávať... Navštevujeme sa aj mimo centra.“ (Ľudmila, 29 rokov, 1 dieťa, učiteľka)

„Získala som nových priateľov, s ktorými si môže človek zavolať, alebo poslať SMS, alebo cez Skype sa môžem nakontaktovať - buď sa len porozprávať, alebo ohľadom nejakých akcií v centre, ak sa niečo koná.“ (Slniečnica, 28 rokov, 1 dieťa, učiteľka)

²⁵ O priateľstvách rodín, ktoré sa poznajú z MC v svojej výpovedi hovorila aj respondentka typu „outsider“: „... do troch rokov je dieťa, dá sa povedať, taký individualista - samo sa hrá... Tie vzťahy v tej partnerskej hre sa začínajú vyvíjať až okolo štvrtého roku...; v tých štyroch rokoch začínajú vznikať kamarátstva - na konci školského roku, už sa čakajú - už idú do MC (MC je v jednom areáli s materskou školou). ... Lebo oni sa potom samozrejme tie rodiny stretávajú...; vidím, že tie kamarátstva tam vznikajú.“ (Oľga, 49 rokov, riaditeľka materskej školy)

Priateľstvá sa v materskom centre vytvárajú na báze zdieľania spoločnej / rovnakej situácie – materstva. Mamy sa potom v rámci nich neváhajú na seba obrátiť so žiadosťou o pomoc a v týchto priateľstvách nachádzajú aj oporu.

„Získala som tu veľmi dobré kamarátky. Mala som šťastie na ľudí, mám minimálne päť ozaj kamarátiek, že môžem deň noc zavolať a pomôžu, poradia a naopak, že ja som ochotná pre ne niečo urobiť.“ (Maťa, 29 rokov, 1 dieťa, administratívna pracovníčka)

„...ja mám rada samotú, ale zas osamelosť, to nie... tú kamarátku, takú veľmi blízku, s ktorou doteraz sme niekoľko krát týždenne, som stretla ako tehotná hneď na tom prvom stretnutí v poradni dojčenia (v MC). Ona mala štvrtýždňové bábätko, ja som mala rodiť, takže deti sú vekom narovnať a my tiež. Pre mňa je to veľmi dôležité...“ (Sonka, 29 rokov, 2 deti, redaktorka)

Rodinné priateľstvá

Osobitným druhom priateľstiev sú rodinné, kedy sa popri mamičkách poznajúcich sa z MC bližšie zoznámili deti a partneri. Rodiny sa následne stretávajú, navštevujú, ba aj organizujú spoločné stretnutia mimo domova.

„...je zopár takých, s ktorými sme v užšom kontakte, navštevujeme sa ako rodiny, my ideme k nim na návštevu - oni prídu k nám na návštevu.“ (Elena, 32 rokov, 1 dieťa, ekonómka)

„Majú podobné deti ako ja, majú podobné problémy, chodíme spolu na výlety, čiže deti majú v tých ľuďoch kamarátov, mnohí majú podobné názory na výchovu..., niektorí sú vegetariáni. Tak zisťujeme, že čo sa dá s dečkami robiť a ako ich máme stravovať, aby boli zdravé...“ (Dušana, 30 rokov, 2 deti, finančná analytička)

Priateľstvá detí

Len jednotlivo / skôr výnimočne respondentky reflektovali aj detské priateľstvá, ktoré si ich deti utvárajú v MC a ich význam pre ne. Mamy malých detí často krát hovoria o tom, že malé deti sa nehrajú ani tak spolu ako skôr "vedľa seba". Tiež podľa mnohých mám má MC skôr význam v socializácii dieťaťa do kolektívu, akosi štádiu prípravy na materskú školu, či na nacvičovanie návykov "žitia v kolektíve" – teda nie vo vytváraní dvojstranných priateľstiev medzi deťmi.

„... keď si pomyslíte, že tie deti budú chodiť spolu do škôlky a budú spolu vyrastať... môžu to byť naozaj také priateľstvá na celý(?) život.“ (Gabika, 32 rokov, 1 dieťa, organizátorka výstav)

Začleňovanie sa do miestnej komunity

Pri hodnotení významu kontaktov z materského centra väčšina respondentiek, ktoré nepochádzali z danej lokality, konštatovala silný vplyv a význam MC pri začleňovaní sa do miestnej komunity. MC sa ukazuje byť významným "kľúčom" nielen pre vstup do miestnej komunity, miestom ponúkajúcim možnosť začleniť sa medzi "domácich", ale aj pre vytváranie samotnej komunity.

„Tým, že som prišla z Košíc do XY, poznala som strašne málo ľudí... (v MC) som spoznala nové mamy s deťmi, nových kamarátov.“ (Ružena, 35 rokov, 1 dieťa)

„Ja som taký typ, že nedokážem byť sama, takže ja som vlastne vyhľadávala ľudí s deťmi a chodili sme vždy niekam. Ale návšteva materského centra a zaradenie do klubu mamičiek bolo pre mňa úžasné, ten pocit, že niekam patrí, že sa mám s kým rozprávať, že potom stretávam tých ľudí na ulici, lebo tam je to taký komunitný život... Zrazu som všetkých okolo poznala, nebývala som v anonymnom prostredí, proste som išla po ulici a na jednej prechádzke som stretla dvoch-troch ľudí z MC.“ (Gabi, 27 rokov, 2 deti, politologička)

„Dá sa povedať, že tie mamičky sa stali mojimi priateľkami, obohatilo nám to život. Som rada, keď si človek rozširuje svoje kruhy známych. Vďaka tomu som sa viac možno zabývala v XY, pretože pochádzam z Košíc, takže (MC) mi urobilo také zázemie v tomto meste... Dokonca, keď sme uvažovali s manželom, či by sme nešli na Moravu alebo do Čiech, tak materské centrum bolo jedným z tých, čo ma tu držalo... keď sme to založili, nechcelo sa mi až tak ísť... veľa pre mňa znamenalo, aj znamená.“ (Lucka, 33 rokov, 2 deti, lekárka)

„No, necítim sa tu ako v cudzom meste, teraz už keď idem po meste, manžel mi minule povedal, že poznáš tu viac ľudí, ako ja, čo som tu chodil osem rokov do školy a som zo susednej dediny. Napríklad aj starší syn chodí do škôlky, v ktorej má troch spolužiakov... čo sa s mamičkami poznáme ešte z centra.“ (Erika, 34 rokov, 2 deti, technológička)

Iné kontakty a ich význam

Štyri mamy (aktívne členky materského centra) hovoria popri priateľstvách aj o nadviazaní a prehľbovaní kontaktov prospešných pre MC – o nových väzbách na donorov, predstaviteľov samosprávy a verejnej správy, médií či kontaktoch na iné MC rámci Únie materských centier.

„Získali sme veľa kontaktov, hlavne čo sa týka spolupráce s organizáciami - kontakty na ľudí z kultúry, zo školstva. Keďže som robila predtým na mestskom úrade, tie kontakty sa upevnili. Spoznala som veľa zaujímavých ľudí aj z Únie materských centier...“ (Karolína, 33 rokov, 1 dieťa, záhradníčka-ekologička)

Jednotlivo sa vo výpovediach mám objavili tieto skutočnosti:

- reflexia zlepšenia rómsko-nerómskeho spolunažívania v meste,
- príklad nadväzovania kontaktov na nové / potenciálne zákazníčky,
- príklad sprostredkovania ďalších kontaktov, ktoré mama nadobudla v MC ("sieťovanie").

Možnosti práce v / vďaka materskému centru

Viac ako polovica respondentiek si v materskom centre našlo (pracovné) uplatnenie (17 z 32 oslovených mám). Z nich osem hovorí o platenej práci a deväť mám o práci na dobrovoľníckom princípe (nie sú za ňu platené, ale môžu užívať výhody, ktoré MC poskytuje). Druhá polovica respondentiek (15 z 32) na otázku o práci v / vďaka MC odpovedala záporne.

Mamy pracujúce v / vďaka MC

Priamo v materskom centre si platenú prácu našlo 7 oslovených respondentiek - mám – dodnes aktívnych členiek MC:

- dve z týchto žien sa uplatnili cez tzv. aktivačné práce prostredníctvom Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny,
- dve boli/sú platené z konkrétnych projektov MC,
- tri mamy sú/ prešli viacerými z rôznych zdrojov platenými pozíciami v MC.

Žiadna z týchto mám svoju prácu v materskom centre nechápe "len" ako zamestnanie.

„...je to absolútne srdcová záležitosť. To, že je to zamestnanie, by som nepovedala. Momentálne je v našom centre taká situácia..., že si musím požičať na výplatu do konca júna... zdroje prídu s polročným oneskorením. Keby som to nemala v srdci, tak sa tu dávno zbalím a idem si hľadať inú robotu. A takáto situácia bola v centre už veľakrát, pretože tým, že to nie je systémovo financované, ale len z toho, čo si zoženieme, tak som sa musela naučiť žiť s tým, že tá neistota tu bude vždy. Ja to beriem tak, že ak to centrum má fungovať, ak pán Boh chce, aby fungovalo, tak on to nejak vyrieši. Vždy to tak bolo, aj keď veľakrát na poslednú chvíľu, veci sa utriasli.“ (Katarína, 36 rokov, 2 deti, manažérka)

Jedna z mám si svoje súčasné zamestnanie našla vďaka materskému centru, ktorého je dodnes aktívnou členkou.

Deväť mám sa v súvislosti s prácou v MC vyjadrili, že tu **pracujú alebo pracovali na dobrovoľníckej báze**. Ide o aktívne alebo príležitostne aktívne členky MC. V MC napr. vedú kurz, krúžok, precvičujú pre mamy alebo deti, vypomáhajú s ekonomickou agendou, organizovaním podujatí a podobne. Na oplátku sú za tieto aktivity zvyhodňované – neplatia vstupné, majú nárok na zľavy a podobne.

„Nie je to práca, je to relax ako aj koníček. Čo sa týka cvičenia, to nie je nič pre mňa, žiadna robotu... Ja to mám takto denne - musím vypadnúť a nemôžem sa vyhovoriť, lebo malý čaká na to, tak ideme aj keď čo sa deje... Chodíme každý deň od rána, to už musí byť fakt, že malý má buď horúčku, alebo nejaké problémy... Jasné, nerobím to pre peniaze, robíme to pre centrum... potom nemusíme platiť, a tak.“ (Ľudmila, 29 rokov, 1 dieťa, učiteľka)

„Ja som ponúkla ako keby svoje služby, že môžem viesť napríklad kurz kreslenia, alebo ďalších techník, lebo tými vecami sa zaoberám a bolo mi to umožnené... chcem niečo robiť, lebo aj tak človek spozná nových ľudí, kontakty, aby som sa aj porozhliadla, čo vlastne sa deje v tom (meste) XY... Už som mala pocit, že som bola stratená a sama.“ (Slnčnica, 28 rokov, 1 dieťa, učiteľka)

Mamy nepracujúce v / vďaka MC

Polovica oslovených mám sa vyjadrila, že v materskom centre, ktoré navštevuje, nepracuje (15 z 32). Až sedem z nich je však zaangažovaných do diania v MC, aktívne alebo príležitostne mu pomáha, túto svoju pomoc ale nevnímajú ako prácu. Jednotlivo sa mamy vyjadrili, že prácu pre MC vykonávať nechcú, lebo by ju pri svojich iných aktivitách a starostlivosti o dieťa / deti nezvládali.

Záujem o prácu v materskom centre

Väčšina žien vedela, že v MC je možné pracovať alebo že MC pomáha pri sprostredkovaní práce. Približne polovica týchto mám prejavila záujem o prácu v MC a približne polovica túto možnosť zamieta.

Respondentky, ktoré nemali záujem pracovať v MC alebo využiť služby v MC pri sprostredkovaní práce, mali zväčša zabezpečené pracovné miesto a chceli sa po rodičovskej dovolenke do tohto zamestnania vrátiť (alebo už tak urobili) (5 mám). Ďalšie mamy o prácu v MC nemali záujem, lebo by ju pri deťoch nestíhali, nechceli by takto zarábať (nevylučujúc, že ju už robia / by robili dobrovoľnícky), nechceli by takú prácu vykonávať.

„Ako finančnú prácu (v MC) nie, lebo mám svoju robotu a mám jej vyše hlavy, ale dobrovoľnú prácu áno.“ (Petra, 30 rokov, 1 dieťa, učiteľka)

„Niektoré mamičky sú také, že si nájdu viac času ako ja, lebo ja si nájdem dvakrát do týždňa, aby som tu bola. Ale sú aj také mamičky, ktoré, neviem síce kedy navaria, upracú, ale sú tu stále... Mne toto stačí, nechcem to preháňať. Mohla by som tu byť celé doobeda, len potom si fakt neviem predstaviť, kto by mi uvaril, upratal, nakúpil... muž mi chodí neskoro domov. Možno je to manžel, ktorý im to porobí.“ (Lucia, 25 rokov, 1 dieťa, účtovníčka)

Uplatnenie skúseností z materského centra v zamestnaní

S uplatnením svojich skúseností z MC počítajú v zamestnaní až dve tretiny respondentiek (19 z 32). Šesť mám zatiaľ nevie či takéto skúsenosti uplatnia a sedem mám takúto možnosť zamieta.

Aké skúsenosti sú z materského centra uplatniteľné v zamestnaní?

- Najčastejšia pozitívna skúsenosť mám z návštev MC je skutočnosť, že sa tu ďalej vzdelávali, obnovovali, prehľbovali alebo ďalej odovzdávali svoje predchádzajúce vedomosti - "nestagnovali", "nesedeli iba tak doma...". Vnímajú to z hľadiska budúceho zamestnania ako pozitívum (uviedlo 8 mám).
- Ako veľmi dobrá skúsenosť uplatniteľná v zamestnaní je často mamami uvádzaná aj ich práca s deťmi v MC (uviedlo 6 mám).
- Respondentky tiež uvádzali skúsenosť z práce s ľuďmi v MC: organizácia, manažment, odvaha vykonávať tento druh práce, sociálna práca a podobne (uviedli 4 mamy).

Jednotlivo bola mamami uvedená ako dobrá skúsenosť **samotná znalosť prostredia MC**, ktorú by chceli vo svojej profesii ďalej šíriť (príklad novinárky a detskej lekárky).

Mamy, ktoré odpovedali zamietavo alebo váhavo na otázku o uplatniteľnosti skúseností z MC, si najčastejšie **nevedia predstaviť aké konkrétne skúsenosti by si mohli preniesť** do svojho zamestnania.

Vplyv materského centra na záujem o iné oblasti života

Návštevy materského centra u väčšiny respondentiek - mám prebudili záujem aj o veci, o ktoré sa predtým nezaujímali. Ide najmä o komunitné dianie a problematiku rodiny.

... mesto, v ktorom žijem

Návštevy MC najčastejšie podnietili u respondentiek záujem o veci vo vlastnom okolí, vo vlastnom meste. Tak ako mnoho mám si prostredníctvom MC získalo mnoho priateľov, známych v neznámom meste, veľa z nich sa začalo zaujímať intenzívnejšie o dianie vo svojej komunite. Z rozhovorov vyplynulo, že respondentky sa zaujímajú o dianie v meste - samosprávu a jej predstaviteľov, rozhodovanie o meste. Majú tiež záujem bližšie spoznať konkrétne skupiny obyvateľov (napríklad Rómov). Záujem jednotlivo prerástol aj do priamej zaangažovanosti – napríklad keď sa mama, návštevníčka MC stala poslankyňou miestneho zastupiteľstva, keď návštevníčky MC spoluiniciovali petíciu a podobne.

... rodina

V rámci rodinných záležitostí sa respondentky pod vplyvom návštev MC začali viac zaujímať o problematiku starostlivosti o dieťa, prirodzených pôrodov, zdravej výživy či separovania odpadov. Jednotlivo sa objavila aj skúsenosť, že do obhajoby záujmov navštevovaného materského centra bola na podnet respondentky - mamy úspešne zaangažovaná aj jej širšia rodina.

„... keď potrebujem- neviem niečo vybaviť, tak viem, že sa môžem spoľahnúť na rodičov, napríklad popýtam otca, aby skúsil niečo vybaviť on cez svoje kontakty.“ (Diana, 25 rokov, 1 dieťa, zdravotná sestra)

... iné oblasti

Pod vplyvom MC sa ich návštevníčky začali zaujímať o sociálne otázky (napr. domáceho násillia), o problematiku fungovania a udržateľnosti neziskových organizácií.

Vďaka návštevám MC si matky uvedomili potrebu rozšíriť si svoje vedomosti z oblasti psychológie (uviedli 3 mamy), či sa navrátili k svojej pôvodnej záľube – kresleniu. Jednotlivo bol uvedený záujem mamy - pôvodne zdravotnej sestry – o rolu duly v pôrodníctve.

Negatívny vplyv materského centra

Väčšina respondentiek nevedela uviesť žiadny negatívny vplyv materského centra na vlastnú osobu (23 z 32 mám). **Väčšina negatívnych vplyvov, ktoré respondentky uviedli, súvisí s prácou, ktorú pre MC vykonávajú.**

Päť mám (aktívnych členiek) ako negatívum uviedlo, že práca pre MC ich často krát "oberá o čas i peniaze vlastnú rodinu" resp. spôsobuje im preťaženosť. Niektoré z nich sa s tým naučili žiť, ostatné sa s tým snažia vysporiadať.

„Snažím sa, aby to až tak neuberalo čas mojim deťom a rodine, ale nie vždy sa mi to darí. To už nie je ale materským centrom, ale skôr mnou. Ja som taký typ, že keď ma niečo nadchne, tak potom neviem povedať akože 'dosť, toto už nie, už mám toho veľa'... musím si to vždy nejako kočírovať.“ (Zita, 25 rokov, 2 deti, manažérka)

„To bolo vlastne obdobie, keď ma MC pohltilo, všetko som chcela robiť, veľmi veľa času som tomu venovala a sa mi zdá, že to trochu odniesli deti, možno aj manžel. Stále som ich sem vláčila a ony už nechceli, hovorili, že už nejdú do centra. Takže možno to, že som si nevedela povedať 'dosť'... a možno, že je to pozitívne, že som sa naučila koľko toho na seba naložiť.“ (Hana, 42 rokov, 2 deti, učiteľka)

„Asi to, že niekedy som toho všetkého presýtená. Keď som tu náhodou päť dní v týždni, tak ma to vyčerpá, niekedy ma vyčerpá aj samotný jeden deň, kedy sa musím venovať mamičkám a chcela by som len tak sa hrať so svojím dieťaťom alebo len tak sedieť a dívať sa ako sa ono hrá... ten osobný vklad je tu, naozaj stodesať percent, nemôžeme tu ísť len tak na voľnobeh. Tie akcie sú vždy len naším dielom, je to preto také náročné a niekedy ten pocit vyhorelosti môže nastať, to je asi také mínus.“ (Gabi, 27 rokov, 2 deti, politologička)

„... ten výkon - čo by som tu mohla robiť, čo by dávalo zmysel tým mamám - je narušaný tou neistotou, že nie sme finančne zabezpečené.“ (Katarína, 36 rokov, 2 deti, manažérka)

Dve z mám ako negatívum uviedli inštitút opatrovateliek v MC, jedna v podobe nedôvery k opatrovatelkám pôsobiacim v MC, druhá respondentka opatrovatelky v MC postráda.

„Slabšia stránka centra – možno, že slabšia stránka moja, že sa tu neodvážim nechať dieťa, napríklad, keď si chcem ísť niečo vybaviť... až tak nedôverujem tým opatrovatelkám... neviem si to predstaviť... MC nemajú veľa peňazí na to, aby si tu zamestnávali špecializovaných pedagógov... ony (opatrovatelky) sú tu väčšinou na aktívnych prácach z úradu práce. A to neviem, či sú pedagogičky. (Lucia, 25 rokov, 1 dieťa, účtovníčka)

„Bolo by fajn, keby - lebo viem, že niektoré centrá tak fungujú - tá mamka mohla prísť a chvíľku tie deti nevidieť. To by strašne pomohlo, aspoň mne, lebo ja som vlastne s nimi od rána do večera, manžel je dosť vyčerpaný, chodí neskoro. Takže bolo by veľmi, veľmi také osviežujúce, že na polhodinu nejak iba kávičkovať... aj tu sa to niekedy dá, ale toto centrum nie je také, tu je to tak, že mama príde a hrá sa s dieťaťom. Možno by to stálo za pokus.“ (Sonka, 29 rokov, 2 deti, redaktorka)

Dve z respondentiek (tiež aktívne členky) boli frustrované z pasivity návštevníčiek MC, ktoré sa nezaujímajú o dianie v centre.

„... jedine čo negatívne na mňa pôsobí je občas taký nezáujem tých mám o tie aktivity, že človek sa tu snaží niečo vymýšľať... Človek sa ich aj pýta, že čo by ich teda zaujímalo, a potom keď už sa to začne - tak potom zrazu nič...“ (Alica, 34 rokov, 2 deti, nezamestnaná)

2.1.5. Vplyv MC na rodinný život a rodinné vzťahy

Zmeny v rodinnom živote, jeho organizácii pod vplyvom materského centra

Polovica respondentiek hovorí o pozitívnej zmene rodinného života počas obdobia navštevovania materského centra. Skonštatovalo to 15 z 32 oslovených mám. Naopak, negatívne zmeny zaznamenali tri mamy a o neutrálnych alebo obojstranných zmenách hovorí osem mám. Šesť mám neuvádza žiadne zmeny v rodinnom živote pod vplyvom návštev materského centra.

Názory mám pripúšťajúcich pozitívne zmeny v rodinnom živote

Polovica oslovených mám hovorí v súvislosti s návštevami MC o pozitívnych zmenách ich rodinného života. Zmeny sú najčastejšie uvádzané v súvislosti so samostatným programom mamy a dieťaťa, ktorý je nezávislý od partnera a je zmenou oproti "uzavretosti" domova (uviedlo 6 mám), pozitívnym vplyvom na vysporiadanie ťažkostí v rodine (2), a možnosťou porovnávať vlastný rodinný život so situáciou iných (2).

... "máme vlastný program"

Šesť respondentiek uviedlo, že ich rodinný život sa pozitívne zmenil keď začali navštevovať MC – pretože tým získali/ naplnili program pre seba i dieťa. Stali nezávislejšími od spoločnosti partnera a vymenili uzavreté prostredie domova za materské centrum.

„... prv som trvala na tom, aby náš ocino chodil z práce, no trvala, bola som rada, keď išiel z práce čo najskôr domov a čakala som ho a veľmi som chcela, aby sme mali spoločný program, aj keď on zase to svoje by chcel. No teraz je spokojnejší aj on, lebo mám toľko aktivít tu a zaberá mi to viac času. Môže sa venovať svojim aktivitám bez toho, aby mal výčitky svedomia, že ja som sama s dieťaťom a nemám čo robiť a nudím sa.“ (Maťa, 29 rokov, 1 dieťa, administratívna pracovníčka)

„Ráno navarím a potom ideme sem, takže vlastne kebyže nejdeme do centra, tak by som sa motala v kuchyni celý deň... (smiech). Hlavne je to výhodné v zime, keď je zlé počasie, alebo keď prší, že sa nedá ísť von, tak vtedy ideme sem, že sa nemotáme doma.“ (Nut, 36 rokov, 4 deti, odborná referentka)

„Zmenilo, lebo manžel rozpráva o robote a ja o centre, väčšinou to je tak, že nepoviem len, boli sme doma, ale poviem, boli sme v centre a bol tam ten a ten, a ten mal taký problém, alebo to sa udialo a tak sa reagovalo. Keď je prednáška, manžel mi umožňuje sem chodiť bez detí, alebo keď býva cvičenie raz za týždeň - ja môžem ísť cvičiť, lebo inak neviem, kde by som chodila, bola by som ozaj asi len doma. Snažíme sa, aby sme na niektoré aktivity, ktoré sú pre všetkých, išli všetci... ako rodina. ...mám naplnený ten doobedný program, dajme tomu od desiatej do dvanástej, nemusím byť len na pieskovisku pred čínžiakom, ale prideme sem...“ (Erika, 34 rokov, 2 deti, technológička)

*„Tak isto som rada, že sa tu môžem prísť s nimi zahrať, napríklad keď prší, tak vtedy si to naplánujem... Takto mi vlastne deň plyní, že si to takto spravím, aby bol aj malý s deťmi, nielen so mnou stále...“
(Renáta, 29 rokov, 2 deti, učiteľka – majsterka)*

... pomoc rodine v kritických chvíľach

Dve mamy uvádzajú kladný vplyv materského centra na ich rodinný život, keď sa ocitol v kritickej situácii. Konštatovali, že v MC našli podporu a oporu.

*„...skôr by som povedala, že (MC) mi pomohlo v kritických situáciách, keď ma podržali mamičky tuná.“
(Lenka, 32 rokov, 1 dieťa, krajčírka)*

„Mne osobne to strašne pomohlo tým, že ten otec proste odišiel a ja som ostala z ničoho nič sama a keby som tu neprišla, tak sa asi zbláznim. Podržalo ma to, odreagovala som sa, zabudla som na problémy a idem ďalej. Začala som rozmýšľať, čo ja môžem ponúknuť, využiť aké aktivity viem, čo sa tu môžem naučiť.“ (Rybana, 32 rokov, 1 dieťa, správkyňa majetku)

... možnosť nadviazať

Dve mamy tiež uvádzajú pozitívny vplyv návštev materského centra v tom zmysle, že tu majú možnosť porovnávať vlastný rodinný život so životmi iných, výsledkom čoho je ich väčšia spokojnosť.

„Človek získa taký nadhľad, lebo keď sa rozprávam - tak každý má nejaké problémy... Predtým som bola taká, že som viedla šialené rozhovory so svokrou, myslím si, dobre, nech je ako je... zistíte, že nie ste sama, proste kopec ľudí má tie isté problémy, tak už to tak neriešim; že nie som už taká puntičkárka, dieťa nechá doma neporiadok, nechám to tak, ideme sem. Akože aj predtým, keď sme do centra nechodili, ale teraz je to také iné, už človeka čakajú, vlastne tešia sa, keď prídeme...“ (Ludmila, 29 rokov, 1 dieťa, učiteľka)

„Pochádzam z rozvedenej rodiny, čiže ja som nikdy nevidela ten reálny život muž - žena doma. Ja som prišla ako veľký idealista do manželstva... Práve tým, že keď sme tu s maminami a proste každý proste nieže oľufle toho svojho chlapa, ale sem - tam sa posťažujeme, tak proste mňa to utvrdzuje v tom, že je to normálne, že aby som si to nepredstavovala ako vo filmoch a románoch - to sú jediné veci, z ktorých som ja mohla čerpať... a keď si to tak porovnávam... 'prepánajána, čo ja to žijem za vzťah?'. Toto mi určite poskytuje zemský priestor porovnávania sa a upokojenia sa, že sme úplne normálni.“ (Gabča, 31 rokov, 3 deti, učiteľka)

Iné pozitívne vplyvy

Jednotlivo boli respondentkami uvádzané tieto pozitívne vplyvy na ich rodinný život:

- "manžel teraz pomáha s domácimi prácami viac, keď ja nestíham"

„...keď som bola doma, tak som všetko robila doma ja – riadila som, prala, varila. Teraz sa chytí aj Milan, však on je kuchár, všeličo uvarí, aj poriadí, keď ja nestíham... alebo keď idem na školenie - bol doma s malým... Takže nám je to prospešné... on ako chlap aj asi pochopil, že žena potrebuje niekam ísť medzi ženy.“ (Romana, 25 rokov, 1 dieťa, administratívna pracovníčka)

- "začínáme mať spoločných známych"

„Ja tak postupne zoznamujem manžela, vlastne keď vyjdeme vonku a ideme do kostolíka, alebo na prechádzku a teraz stretneme niekoho... 'to je tá a tá, to je ten a ten', takže ho tak aj vťahujem do tej komunity, už poznáva aj detúrence. Čiže nás to vyslovene zmenilo v tom sociálnom aspekte.“ (Vreša, 26 rokov, 1 dieťa, učiteľka)

- "sme spolu, keď sa angažujeme vo veciach centra a manžel ma podporuje, je tolerantný"

„...zapájame sa spolu s manželom do tých aktivít mimo centra, tým že máme (v MC) malé priestory... Manžel chodí do práce, takže s nami tu nemôže byť, ale keď sú nejaké aktivity ako trebárs galéria, tak s nami určite ide, sme všetci spolu. ... Ja mám veľmi tolerantného manžela a ten ma podporuje, aby som sa aktívne nejak zapájala do diania.“ (Ružena, 35 rokov, 1 dieťa, živnostníčka)

- "táto práca ma naplňuje a centrum sa stalo súčasťou rodinného života"

„No určite je centrum súčasťou nášho rodinného života... V prvom rade mi veľmi vyhovuje táto práca, aj keď to nevnímam ako prácu, ale skôr radosť a naplnenie samej seba zmysluplnou činnosťou, takže mi

vyhovuje ten štýl, že tie deti tu môžu prísť, a to že je zamestnávateľ ústretový ako matke s deťmi... Samozrejme program MC zasahuje do mojej rodiny, lebo si musím vedieť zorganizovať čas. Zároveň sa snažím zosúladiť prácu s rozvrhom mojich detí..." (Katarína, 36 rokov, 2 deti, manažérka)

➤ "deti vidia, že mama má prácu a ja som sa naučila lepšie hospodáriť s časom"

„...naučila som sa prísť niekam načas, aj keď mám dieťa, aj keď mám dve, tak dokážem si to tak naprogramovať, že jednoducho to všetko ide a keby som to nemusela, tak sa to nenaučím. Takto som nemala problém napríklad vybaviť si živnosť, úplne sama, v pohode s dieťaťom... Dieťa je naučené, že niekde ide s mamou, že mama sa mu nemusí furt venovať, že jednoducho teraz niečo riešime..., pochopilo to.“ (Gabi, 27 rokov, 2 deti, politologička)

Názory mám konštatujúcich negatívne zmeny v rodinnom živote

Tri respondentky uviedli negatívny vplyv návštev materského centra na ich rodinný život. Týka sa najmä nedostatku času pre domáce práce, ktoré sú na ich pleciach (uviedli dve mamy) a nedostatku podpory pre aktivity mamy zo strany partnera (čo nepriamo viedlo k rozpadu manželstva).

„... (MC) zmenilo pohľad na dôležitosť poriadku v domácnosti. My nestíhame upratovať, a také, že predstava teplých večerí sa záhadne a rýchlo vytratila aj z manželovho života...; je tam menej času na klasické roboty spojené s domácnosťou a možno tomu ani neprikladám takú dôležitosť akoby som možno podľa niekoho mala... Občas mi svokra vyperie, keď ja nestíham, nemám to až také zlé.“ (Zita, 25 rokov, 2 deti, manažérka)

„...(MC) zmenilo veci v tom, že manžel sa furt sťažuje, že keď idem do materského centra, tak doma nie je poriadok /smiech/. ...vždycky, keď ideme do materského centra, tak tým pádom pol dňa je, nechcem vraviť zabité, potom príde domov, rýchlo deťom dať jesť, spať, no a vlastne tá domácnosť trošičku pokulháva. ... Istý čas som zaviedla, že proste ja chcem mať čas aj pre seba, že proste ideme do materského centra, dokonca raz sme tu stiahli aj manžela, ale deľba práce zanikla potom, čo začal on robiť, takže vlastne nemá čas doma, on je rád, že vôbec príde domov a pätnásť, dvadsať minút je s deťmi; potom musíme deti uspať, takže je to také, že vlastne teraz som musela odbremeniť ešte aj jeho, vlastne od všetkého kompletne, či už sa to týka výmeny žiarovky, šróbky..., to si musím zvládnuť sama teraz.“ (Mijadave, 30 rokov, 2 deti, ekonómka)

„Ja som sa v priebehu toho ako som v centre stihla rozviest..., aj MC bol jeden z dôvodov, takže mňa veľa vecí zmenilo. ... Možnože, keď som videla ako druhé mamy riešia niektoré problémy, tak som si aj ja tak povedala 'aha, tak toto je možnože správnejšie'.“ (Alica, 34 rokov, 2 deti, nezamestnaná)

Názory mám konštatujúcich neutrálne zmeny v rodinnom živote

Štyri z respondentiek hovoria o zmene v rytme ich rodinného života pod vplyvom návštev MC – v zmysle, že tento si teraz prispôsobujú návštevám centra, menia si rozvrh dňa a aj svoje aktivity prispôsobujú návštevám centra.

„... my sme boli zvyknutí chodiť často von, my sme doobedu von - poobede sme von, a tým že sme začali tu chodiť, tak sme si to museli nejak inak zorganizovať... V stredu to tu funguje poobede a my sme zvyknutí chodiť von a prídu sa aj starí rodičia vonku pohrať... Museli sme im povedať, že my chodíme do materského centra a že už sa nebudeme toľko stretávať... Manžel je v robote od rána do večera, takže obed musím tak či tak uvariť ja, aj popratať, takže v tomto sa to nijak nezmenilo.“ (Diana, 25 rokov, 1 dieťa, zdravotná sestra)

„... keď tu máme nejaké akcie, tak musíme ten čas zorganizovať. Fungujeme tak, že vlastne v nedeľu večer si povieme, že čo máme cez ten nasledujúci týždeň, že čo nás čaká. Tak čo ja viem, keď potrebujem, aby manžel zostal ráno s deťmi dlhšie, alebo aby ich niekedy zobral alebo aby prišiel niečo sem pomôcť, keď máme akciu... Takže toto sa berie ako rovnocenná aktivita, že treba aj to zahrnúť do programu.“ (Hana, 42 rokov, 2 deti, učiteľka)

Názory mám konštatujúcich obojstranné zmeny v rodinnom živote

Tiež štyri respondentky v súvislosti so zmenami v rodinnom živote hovorili o kladných i negatívnych vplyvoch návštev MC. Dve z nich pritom popisali meniaci sa postoj partnera k aktivitám a návštevám v MC (od podozrievavo-negatívneho smerom ku kladnému). Jednotlivo sa objavilo hodnotenie

pozitívnych vplyvov pre mamu a nepochopenia na strane rodiny a popis náročnosti časového manažmentu kvôli návštevám MC.

„No, zo začiatku to bolo ako fajn, že vlastne niekedy sme aj s manželom sem chodili spolu, potom ale ako som začala byť aktívnejšia, tak začali byť výhrady; ale zase sme si to nejako ujasnili a je to v poriadku. Niekedy je to naozaj také, že my sem musíme ísť a musíme tu tráviť ten čas (v čase „služby“ v MC) a je to fakt na úkor tej rodiny, no a neni to zaplatené, je to v podstate ako dobrovoľná práca.“ (Elena, 32 rokov, 1 dieťa, ekonómka)

„Zo začiatku to bolo také, že muž keď počul ‘centrum’, tak asi že ‘zase tam ideš?’ a tak, ale vždy mu vravím ‘ty to nechápeš, ty si v robote a ja čo doma?’. Keď išiel muž do roboty, vždy som skôr vstala, navarila som, aby som sa cez deň mohla venovať malej... Doobedu sme sa išli prejsť, tak a už poobede mi bolo treba niečo iné, aj nejaký kontakt s človekom... Muž to už teraz vníma ináč, ale vníma to odvedy inak, ako som nastúpila do práce..., dokonca aj zavolá, keď v stredu mám (službu v MC) do šiestej, že ‘prídem po teba’...“ (Uta, 29 rokov, 1 dieťa, učiteľka)

„... určité veci si tak viac feminizujem, dávam až priestor, aby sa aj polovičky prejavovali v chode domácnosti, vo výchove. Jednoducho niektoré domáce práce už neurobím tak obetavo ako predtým. Prenehám ich bez pardonu partnerovi. Toto predtým nebolo, stále som fungovala ako taký strojček a vlastne to podvedomie pracovalo, že ‘to musím, musím’. V podstate ma primäla k tomu komunita, v ktorej som vyrastala ‘ako partnerka musím byť taká a taká, sú to výlučne ženské práce’... Uvedomila som si, že to nie je tak... Často krát paradoxne moja mamina hovorí ‘ako si sa zmenila, ako Ťa to MC zmenilo’... Moje druhé ja už nesúhlasí s tým predošlým spôsobom života, jednoducho už to nemôžem akceptovať... Niekedy je to dramatické, priznám sa. Aj zmeny prichádzajú ťažko. Spoločnosť ich prijíma ťažko.“ (Nicol, 30 rokov, 2 deti, živnostníčka)

„... aj ten časový manažment je oveľa náročnejší a doma trávim oveľa menej času ako kedykoľvek predtým, žiaľ. Snažím sa vždycky to robiť tak, aby to dieťa bolo so mnou a nemalo pocit, že matka ho niekde odkladá... Ale myslím, že to je nevyhnutné, že proste s tým vekom dieťaťa tak ako rastie, je normálne že postupne to dieťa sa osamostatní, nebude dvadsaťštyri hodín s matkou..., že mi to uľahčí nástup do nejakej skutočnej práce; že keď naraz príde - hop a musím osem hodín byť preč bez dieťaťa, že to nebude také stresujúce.“ (Karolína, 33 rokov, 1 dieťa, záhradníčka-ekologička)

Psychologička (respondentka typu „outsider“) o možnom vplyve materského centra na rodinu

„MC je pre ženu a pre to dieťa nejaký nový podnet, alebo impulz. Keď ten dospelý chce, tak sa toho môže zúčastňovať, má možnosť voľby, aby tam aj otcovia chodili. Ale je jasné, že z toho môžu vznikať problémy, že pre ženu je to niečo, čo jej dáva väčší význam než keď je doma izolovaná; a že môže to ťažisko ťahať z patriarchálneho spôsobu myslenia, že môže prinášať väčšiu symetriu do vzťahu rodičov, a to môže byť problém pre niektorých partnerov. Nechcem to zovšeobecňovať. ... Pozitívna je väčšia nezávislosť a samostatnosť členov rodiny (vďaka MC). Je otázka, či niekto vníma nezávislosť ako pozitívum. To je veľmi individuálne.“

„Podľa mňa problémy vznikajú nie z toho, že (matky s deťmi) ho navštevujú (MC), ale keďže matka a dieťa je tam zapojené a ten zvyšok - povedzme otec - tam nie je aspoň nejakým sprostredkovaným spôsobom začlenený, tak z toho môžu vznikať problémy v rodinnej dynamike.“

„Asi pokiaľ je tá žena oporným pilierom rodiny, tak asi hej (odpoveď, či MC má pozitívny vplyv na rodinu). Ale to tak nemusí byť..., od jej emócií sa odvíja emočná atmosféra rodiny. Je možné, je zvýšená pravdepodobnosť, že to tak môže byť. To sú také dosť sugestívne otázky (smiech).“

(Šarlota, 39 rokov)

Názory mám zamietajúcich zmeny v rodinnom živote

Pätina respondentiek (6 z 32) neuvádza žiadne zmeny v rodinnom živote pod vplyvom návštev MC. Tieto mamy nehovoria o zmenách v rytme rodinného života či spôsobe akým ho žijú.

„Nenastali žiadne zmeny, lebo tak či tak by som trávila čas vonku s malým, takto ten čas, ktorý venujem hrám doma, keď prší, alebo vonku, tak to sme v centre. Akože nijako to neovplyvnilo. Keď mám čas a náladu, tak sem proste idem.“ (Lucia, 25 rokov, 1 dieťa, účtovníčka)

„... my sme žili vždy pre tú rodinu, myslím, že aj manžel, hoci má málo času, ale keď ho má, tak sa venuje nám, nie sebe. Nie je z tých mužov, čo chodia od futbalu cez posilňovňu a neviem čo... Keď už konečne neslúži, tak sa fakt snaží venovať nám, hrať sa s deťmi alebo chodíme na výlety. Obidvaja sme dosť rodinne založení, pochádzame z takých rodín. (Lucka, 33 rokov, 2 deti, lekárka)

Zmeny vo vzťahu s partnerom pod vplyvom materského centra

Tri štvrtiny respondentiek hovoria o zmene vo vzťahu k partnerovi počas obdobia navštevovania materského centra: 14 z 32 oslovených mám hovorí pritom o pozitívnej zmene, dve konštatujú skôr negatívny posun a 7 z nich hovorí o kladných i záporných zmenách zároveň. Sedem mám neuvádza žiadne zmeny v partnerských vzťahoch pod vplyvom návštev materského centra a dve mamy na otázku neodpovedali.

Názory mám pripúšťajúcich pozitívne zmeny v partnerskom živote

Až 14 z 32 oslovených mám hovorí v súvislosti s návštevami MC o pozitívnych zmenách na ich partnerský život. Väčšina z nich pritom opisuje pozitívny vplyv v tom, že MC je aj podľa ich partnerov miestom seberealizácie, miestom oddychu, zdroj zmeny v živote mamy (i dieťaťa):

- Partner podporuje mamu v jej návštevách MC – jej zaangažovanosť, aktivity v prospech centra, čo má pozitívny vplyv na mamu samotnú (uviedlo 5 respondentiek).

„K lepšiemu, lebo vie, že vlastne niečo robím, alebo o niečo sa zaujímam, takže on je len rád.“ (Slniečnica, 28 rokov, 1 dieťa, učiteľka)

„Ja si myslím, že ani nie pretože manžel ma ako vravím v tejto aktivite podporuje takže nie viac menej manžel on je rád že vlastne som tu a jak som spomínala ja som taká utiahnutejšia on bol teraz rád že sa aktívnejšie podieľam na činnosti. On mi vždy povie že je rád, že sa niečím zaoberám, že som vlastne v niečom aktívna. Len ho mrzí keď nám niečo nevyjde a ja som potom z toho taká sklamaná, no ale inak dobre. Si myslím že nemá s tým problém.“ (Diana, 25 rokov, 1 dieťa, zdravotná sestra)

„... tým, že sa nenudím doma sama, ale chodím medzi ľuďmi, tak aj mne to zlepšuje náladu a to sa potom aj do toho partnerského života prenáša... On (partner) je akože všeobecne ústretový, možno, keby som chodila niekde inde, že chodím raz za týždeň, ja neviem, do kaviarne, tak by mi tiež tie deti postrážil. Neviem to posúdiť, lebo inde nechodím.“ (Erika, 34 rokov, 2 deti, technológička)

„My máme dosť stabilný vzťah... On keď vidí, že niečo sa mi páči, tak ma v tom vyslovene podporuje aj keby som chcela skákať z padáka, a keby sa mu zdalo, že je to dosť bezpečné a ma to teší, tak povie 'chod'... čiže on sa teší.“ (Vreťa, 26 rokov, 1 dieťa, učiteľka)

- Návštevami MC akoby mama "odbremeňovala" partnera, je "kludnejšia", spokojnejšia, nevyžaduje od neho toľko pozornosti (uviedlo 6 respondentiek).

„No, v prvom rade tým, že mám seberealizáciu, som kludnejšia čiže nevyžadujem od neho takú stálu pozornosť. Myslím si, že sa vieme viacej porozprávať, pretože tu rôzne problémy vystanú, ktoré potom doma predebatojeme..., sú to - by som povedala - celospoločenské témy. Rozprávame sa viacej ako keď sme nemali dieťaťko, o všetkom možnom, o nás dvoch...“ (Maťa, 29 rokov, 1 dieťa, administratívna pracovníčka)

„Nie som nervózna, že nakážem jemu niečo robiť, pokiaľ má pokoj a nezasahujem do jeho aktivít, do futbalu, do tenisu, lebo no je športový typ, on má svoje, tak akože 'chod', len chod'.“ (Ľudmila, 29 rokov, 1 dieťa, učiteľka)

„Určite, toto mi pomohlo a takisto som spokojná, že niečo robím, tým pádom neriešim veci doma, nerobím nátlak na manžela, že 'a pod' so mnou teraz niekam'. On toto nepozná, pretože ja všade idem s niekým alebo sa len tak prejsť niekam, do nejakého parku alebo len sama s deťmi...; a to je dôležité, myslím, že on tiež získal. ...zúčastňuje sa na akciách (Míľa pre mamy) a sa mu to zapáčilo, dokonca chodieval s oteckami na pivo, že 'idem na pivo', a ja, že 's kým?' a on povie, že 's MC' /smiech /. Lebo my chodíme s matkami cvičiť večer..., oni vlastne chodia na pivo potom, raz za týždeň idú spolu na pivo MC ockovia, takže to je také naozaj milé. Nehovorím, že sú kamaráti, nemusia sa kamarátiť, ale si povedia 'to sú fajn ľudia, tak sa stretneme'." (Gabi, 27 rokov, 2 deti, politologička)

„Čo ja viem? Tak on je aj rád, že vypadneme aspoň na nejaký čas (smiech). Poobede bývajú brušné tance, tak si vtedy oddýchne, doma čosi porobí, nachystá večeru, alebo niečo. ...tak aby nevznikala zbytočne ponorková choroba, takto každý niečo urobí. On tu do centra nechodí a on to berie ako materské centrum 'tam ste samé baby a čo by som tu ja robil', to nie je jeho záujem. On radšej zoberie decká do obchodu, alebo kdesi sa prejsť." (Nut, 36 rokov, 4 deti, odborná referentka)

MC pôsobí pozitívne aj na partnera, sám ho navštevuje resp. zapája do jeho aktivít.

„...keď má (partner) čas, tiež rád príde (do MC). Rád sa s ňou pohrá, lebo tiež je to pre neho a pre ňu nové keď ide ocino, lebo väčšinou je s tou mamou..." (Gabika, 32 rokov, 1 dieťa, organizátorka výstav)

„MC je tak mimo toho času čo trávim s mužom, ale...aj on je aktívnejší vo vzťahu ku MC, lebo chodíme na tábory a na aktivity čo má MC, či už Deň otcov... MC zakladali kamaráti manžela. Myslím skôr, že to upevnilo náš vzťah, pretože on chodí na aktivity MC, poteší sa, lebo vie, že stretne svojich veľmi dobrých známych." (Dušana, 30 rokov, 2 deti, finančná analytička)

➤ Jednotlivo bol uvedený príklad vplyvu "už sa tak nehádame ako pred rokom".

„Ovplyvnilo, tak on bol aj predtým dobrý muž, aj teraz je, že mi nepije, nefajčí. Tak fajčí, ale nepije, alebo že by sa flákal po krčmách, tak to nie... Ale tak, že nehádame sa tak často. Trošku lepšie si rozumieme. Asi to je to, že on ma chápe. ...my sme sa tak pred rokom strašne hádali, pre hlúposti a teraz normálne v pohode, zavše sa ešte chytíme aj za ruku, no minule sme išli spolu do obchodu tak ako na začiatku (smiech)." (Romana, 25 rokov, 1dieťa, administratívna pracovníčka)

Názory mám popisujúcich negatívne zmeny v partnerskom živote

Dve z mám popísali negatívny vplyv návštev materského centra na ich partnerský život: jedna hovorila priam "o žiarlivosti" partnera, keď realizuje aktivity v MC a druhá mama popísala negatívnu zmenu postoja partnera k jej angažovaniu sa v MC, ktorá postupne viedla až k rozchodu partnerov.

„... partner nemá pre to pochopenie (angažovanie sa v MC), ale skôr žiarli a vníma to negatívne. Berie to ako vec, ktorú robím a nemusím robiť, že len oberám rodinu o čas." (Karolína, 33 rokov, 1 dieťa, záhradníčka-ekologička)

„... ja som začala chodiť sem a manžel vtedy nemal nič proti tomu. Chodil aktívne pomáhať, vymaľovali sme herňu... keď som povedala, že mi treba pomôcť - bol veľmi ochotný. Lenže ja som sa postupne veľmi do toho vložila, že fakt ma to začalo osobne naplňať..., začala som niečo organizovať, našla som sa v tom. Po čase to manželovi začalo prekážať a nešli sme sa dať dohromady. Ja som stále nechápala, čo mu na tom prekáža, lebo sú tu samé mamy, keď sa to tak zoberie a tie deti boli stále so mnou. ...jedno s druhým, vznikli tam iné problémy a toto si myslím, že on to dosť dával na popredné miesto, že tam chodím. Ja som ale nemala pocit, že zanedbávam niečo kvôli materskému centru... ani deti, ani domácnosť. ... proste dáko to nezvládol... po nejakom čase sme sa rozviedli a ja som už sama s deťmi. A teraz mi do toho už nikto nešomre." (Alica, 34 rokov, 2 deti, nezamestnaná)

Názory mám konštatujúcich obojstranné zmeny v partnerskom živote

Sedem mám konštatuje kladné i negatívne momenty vplyvov návštev MC na ich partnerské vzťahy:

➤ päť mám hovorí o meniacom sa postoji svojich partnerov (od negatívneho k pozitívnemu a naopak) v súvislosti s návštevami MC (najmä s "prílišnou" zaangažovanosťou partneriek na živote MC)

„Áno, tak určite to malo vplyv aj na náš vzťah. V podstate najskôr bol rád, že sem chodíme, lebo som bola spokojnejšia, Simonka (dcéra) bola spokojnejšia. Potom ale sme venovali viac a viac času, tak sme si to proste museli ujasniť, že koľko a za akých podmienok... Takže chvíľku hore, chvíľku dole, chvíľku k lepšiemu, chvíľku k horšiemu. Už hádam len k lepšiemu. /smiech /." (Elena, 32 rokov, 1 dieťa, ekonómka)

„Môjmu manželovi sa myšlienka materského centra páči, ale v čase, keď som v začiatku bola aktívnejšia pri jeho rozbiehaní, nebol veľmi tomu naklonený. Považoval to pri našom pracovnom zaradení - lebo vtedy som aj robila - za nevhodné, že som mala málo voľného času... Niežeby bol proti nemu, ale nechcel tam svoju partnerku začleniť... Teraz (respondentka už nie je v MC aktívna) nič proti tomu nemá, je rád, že tam chodím.“ (Lucka, 33 rokov, 2 deti, lekárka)

- jednotlivito bola popísaná zmena v partnerských vzťahoch ako narastajúca spokojnosť mamy a nespokojnosť, nesúhlas partnera s jej aktivitami, ako aj taký vplyv "že manžel v prípade potreby pomôže, ale ošomre"

„... už si nejako na to pomaly zvyká (partner), že som taká, že iná nebudem a že jednoducho nie je sila, ktorá by ma zastavila v tom mojom presvedčení, že teda mne je fajn v MC. Ja môžem povedať, že tu mám svoj druhý domov a niekedy je lepší ako ten môj domov... Sú okamihy keď máme nejakú krízu, že sa mi nechce ani domov ísť. A to sa stáva často. Tým, že sme všetky na takej jednej lodi, rozumieme svojim problémom a to je úžasné nájsť také pochopenie.“ (Nicol, 30 rokov, 2 deti, živnostníčka)

„Tak ja neviem, či materské centru nejako ovplyvnilo náš vzťah, určite áno lebo aj manžel sa podieľa na aktivitách materského centra, že aj on je tam chtiac nechtiac zaangažovaný. Zháňa nám cez svojich známych nejaké sponzorské dary..., on to síce ošomre, ale pomáha aj zisťuje, že či netreba pomôcť, aj keď vidí, že už je zle, tak pomáha.“ (Zita, 25 rokov, 2 deti, manažérka)

Názory mám zamietajúcich zmeny v partnerskom živote

Sedem oslovených mám neuvádza žiadne zmeny v partnerskom živote pod vplyvom návštev MC. Tieto mamy konštatujú dobrý vzťah s partnerom, resp. nezáujem partnera o veci súvisiace s MC.

„... kebyže má (partner) dovolenku a má ísť sem s malým, by sem určite neprišiel. Ja som mu to navrhla, ale on akože vôbec. Ani sme sa o tom potom nerozprávali, ale ja ho chápem. Možnože ja keby som bola chlap, tak sem tiež neprídem. ... keď bolo na námestí (akcia MC), to všetko sa mu páči, ale hrať sa (so synom) v MC, radšej by nejakú inú aktivitu s ním vymyslel, išiel by sa bicyklovať, alebo by išiel na prechádzku...“ (Lucia, 25 rokov, 1 dieťa, účtovníčka)

„To neviem nejak posúdiť, lebo môj manžel býval stále v zahraničí, teraz sme to nejako ukončili, takže som dva roky rozvedená. Ale myslím si, že skôr nie, lebo som bola stále sama.“ (Lenka, 32 rokov, 1 dieťa, krajčírka)

Zmeny vo vzťahoch s dieťaťom pod vplyvom materského centra

Dve tretiny respondentiek hovoria o zmene vo vzťahoch s dieťaťom počas obdobia navštevovania MC. Skonštatovalo to 20 z 32 oslovených mám. Naopak, zmeny nezaznamenalo 12 mám.

Názory mám pripúšťajúcich zmeny vo vzťahoch s dieťaťom

Väčšina mám zaznamenala zmeny vo vzťahoch s dieťaťom pod vplyvom návštev rodinného centra. V prevažnej miere boli konštatované zmeny v pozitívnom smere.

... zmena v prístupe k dieťaťu

Materské centrum zväčša pôsobí na mamy vo vzťahoch k dieťaťu ako inšpiratívny zdroj zmien (možnosť porovnávať prístupy matiek, a z nej vyplývajúca snaha o vylepšenie trávenia času s dieťaťom). Mamy sa pod vplyvom (vzoru) iných mám snažia byť lepšími matkami, ináč (hodnotnejšie) tráviť svoj čas s dieťaťom, zlepšiť svoj spôsob výchovy, dieťa viac akceptovať.

... materské centrum umožňuje odpútať sa od mamy

Šesť respondentiek si myslí, že MC napomohlo ich dieťaťu sa od nich odpútať. Z tohto hľadiska je podľa nich MC vhodným miestom socializácie ich dieťaťa, začleňovania sa do kolektívu vrstovníkov, prípravy do materskej školy.

iné pozitívne zmeny

Jednotlivo bola zaznamenaná pozitívna zmena v zmysle, že dieťa má v MC možnosť vidieť svoju mamu aj v inej role než len matky a že na dieťa pozitívne vplývajú podnety v MC, čo ho posúva „vpred“.

... dieťa sa môže cítiť zanedbávané alebo žiarliť, ak sa matka "príliš" venuje aktivitám v MC

Štyri respondentky - aktívne členky MC uvádzajú, že ich silná zaangažovanosť do života v MC mohli v určitom období u dieťaťa vyvolať pocit žiarlivosti alebo až zanedbávania, čo mohlo negatívne ovplyvniť ich vzájomné vzťahy. Všetky zhodne dodávajú, že toto obdobie už majú za sebou.

Názory mám nepripúšťajúcich zmeny vo vzťahoch s dieťaťom

Tretina respondentiek (12 z 32) si nemyslí, že by návštevy MC mali vplyv na ich vzťah s dieťaťom. Sú toho názoru, že ich vzťahy sú dobré a môžu ich ovplyvňovať iné skutočnosti než materské centrum.

2.1.6. Vplyv materského centra na deti

Vnímanie vplyvu materského centra na dieťa

Takmer všetky respondentky hovoria o pozitívnom vplyve materského centra na vlastné dieťa / deti. Skonštatovalo to 30 z 32 oslovených mám. Jedna respondentka zaujala skôr neutrálny postoj a jedna sa k problematike nevyjadřila.

Pozitívny vplyv na dieťa je respondentkami interpretovaný predovšetkým ako možnosť socializácie dieťaťa – do spoločnosti detí / vrstovníkov, ale i dospelých - a ako možnosť poznávania a privykania si („predprípravy“) na podmienky podobné ako v materskej škole. Za silný vplyv sa považuje vo výpovediach matiek aj to, že **v MC má dieťa možnosť postupne si získavať kamarátov, osmeľovať sa a osamostatňovať sa od mamy.**

... materské centrum prispieva k socializácii dieťaťa

Sedem z 32 oslovených mám je presvedčených, že materské centrum vplyva pozitívne na ich vlastné dieťa, pretože prispieva k ich socializácii. Dieťa tu postupne a v sprievode mamy spoznáva spoločnosť iných detí: nadväzuje často prvé kontakty s vrstovníkmi v inom než domácom prostredí, prestáva byť „jedináčikom“ pri svojich hrách, učí sa hrať a deliť so spoločnými hračkami. Navyše má dieťa možnosť vidieť vlastnú mamu aj v inej role než „len“ mamy či ženy starajúcej sa o dieťa a domácnosť.

„Dobre. Majú kontakty s inými deťmi a keď sa stretnú kdesi, tak už sa pozdravia, poznajú sa. Je to aj taký rozvoj detí, že vidia čo iné deti robia.“ (Núť, 36 rokov, 4 deti, odborná referentka)

„...Možnože ešte aj to, že vidí, že mama niečo robí, že nie som len že tatinko chodí do roboty a mama sa o nás stará, ale mama má aj nejaké povinnosti, niečo dôležité musí robiť, musí cvičiť, že tie tety bez nej nebudú cvičiť, takže mama je dôležitá.“ (Hana, 42 rokov, 2 deti, učiteľka)

„... nakoľko je jedináčik tak také veci ako dáky kolektív doma jej nehrozil. Takže ja som to vnímala veľmi pozitívne, že ona tu bola s rovesníkmi, že sa dokázala podeliť o hračky a vedela si takisto vybojovať svoje. Vedela presvedčiť niekoho keď chcela napríklad tú hračku. Naučila sa komunikovať s rovesníkmi deťmi...“ (Lenka, 32 rokov, 1 dieťa, krajčírka)

... materské centrum je predprípravou na materskú školu

Tiež sedem z 32 respondentiek je presvedčených, že materské centrum vplyva pozitívne na ich vlastné dieťa, pretože mu pomáha pripraviť sa na podmienky materskej školy. Dieťa sa tu postupne začleňuje do väčšieho kolektívu, pri hre s inými deťmi spoznáva pravidlá „spolunažívania“, osamostatňuje sa vo svojich rozhodnutiach i bytí.

„Moje detičky tam chodia radi, tešia sa, pohrájú sa tam, vyšantia. Myslím, že je to veľmi dobré zariadenie pre deti, pre Marianka, keď bol menší, tak to boli vlastne prvé sociálne kontakty s inými detičkami, a tak vlastne istým spôsobom sa pripravil aj na vstup do kolektívu materskej škôlky, takže už tam mu to nebolo cudzie“ (Lucka, 33 rokov, 2 deti, lekárka)

„No s tým, že je s cudzími deťmi, nielen so sestrou, sa naučila hrať s druhými deťmi a to, že odo mňa sa tak oddelila troška. Nemala som problém s nástupom do škôlky.“ (Lela, 25 rokov, 2 deti, pokladnička)

„Na malého to malo veľmi dobrý vplyv, lebo on bol taký - sám sebe, zo začiatku sa hral sám vždycky, on tu mal jedno obľúbené autíčko, ľahol si na zem a s tým autíčkom dve hodiny si jazdil. ...ale tým, že sme tu začali chodiť s viacerými mamičkami, dohodli sme sa vždycky v ten a ten deň sa stretneme vtedy a vtedy,

tak si našiel vlastne kamarátky, na nešťastie boli to len dievčatá. ...potom mu to uľahčilo trošičku aj nástup do škôlky, už sa nebál...” (Mijadave, 30 rokov, 2 deti, ekonómka)

... v materskom centre dieťa získava kamarátov, je s rovesníkmi

Šesť z 32 oslovených mám si myslí, že materské centrum vplýva pozitívne na ich dieťa, pretože tu majú možnosť získať si nových kamarátov, byť v spoločnosti s rovesníkmi a kontaktovať sa s nimi. Podľa niektorých mám to platí rovnako pre kontakty s dospelými. Mama je pre dieťa dôležitým sprievodcom pri nadväzovaní týchto (často prvých) kontaktov pre dieťa – môže dieťaťu významným spôsobom napomáhať, facilitovať tieto vznikajúce vzťahy. Dieťa sa tu určitým spôsobom učí – osmeľuje sa, stáva sa aktívnejším v spoločnosti iných – detí i dospelých atď. Jednotlivo bol mamou uvedený aj príklad, že syn sa vďaka centru „rozrozprával“.

„No Saška v podstate ona bola taká nesmelá a ona si v centre našla takých kamarátov, ktorí jej zostali až doteraz a naučila sa trošku byť taká odvážnejšia, keď je v miestnosti niekde viac iných a cudzích ľudí.“ (Elena, 32 rokov, 1 dieťa, ekonómka)

„...tým, že sme začali chodiť do tohto materského centra, tak (dcéra) je taká aktívnejšia, viac sa zapája, vidím, trebárs cvičenie s deťmi, že spieva, tancuje, skáče, že niekedy ma až prekvapí, že sa to dokázala naučiť.“ (Ružena, 35 rokov, 1 dieťa, živnostníčka)

„Určite kvôli dvom deťom sa sem teší, uteká sem, lebo zatiaľ nemá kde inde stretnúť rovesníkov. Ja som potrebovala vedieť, že aké to bude s ním, od septembra sa chystáme do škôlky. A ako sa bude správať, či vie vychádzať s deťmi, aj o jeho povahe to strašne veľa prezradí, či je spoločenský, alebo sa hrá sám. Zaujímam ma, aký je.“ (Sonka, 29 rokov, 2 deti, redaktorka)

... materské centrum je vítanou zmenou domáceho prostredia, miestom hier dieťaťa

Pozitívny vplyv materského centra na dieťa je interpretovaný aj ako vítaná zmena domáceho prostredia. Respondentky (v počte 4) popisujú MC ako obľúbené miesto hier ich detí, svet iných hračiek a rôznych aktivít, ktoré sú doma nedostupné.

„On je takýto hravý a spoločenský od narodenia a tým, že chodí k opatrovateľke kde sú traja dvojroční, takže on to berie ako zmenu prostredia, kde sa môže niekde inde hrať... Ale sám by tu bezo mňa ešte nezostal, lebo on si musí veľmi zvyknúť na iného človeka.“ (Petra, 30 rokov, 1 dieťa, učiteľka)

„S deťmi akože sa veľmi nemusia..., akože nevie sa s nimi hrať. Akože on je veľmi živý a strieda činnosti každých päť minút. ...príde pred Olivera (kamaráta) a vyruší ho v jeho hre, lebo on si niečo kreatívne vymyslí a potom sa len hádajú... je komunikatívny... Boli tu raz také väčšie deti, čo ja viem, mali sedem rokov. S tými sa vedel zahrať pekne, ja som normálne sedela, oddychovala a on sa s nimi hral.“ (Lucia, 25 rokov, 1 dieťa, účtovníčka)

... materské centrum je obľúbeným miestom dieťaťa

Ďalšie štyri mamy pozitívny vplyv MC na dieťa popisali vo všeobecnosti, uviedli, že ich deťom sa tu páči, radi ho navštevujú, „sami sa sem pýtajú“.

„Pozitívne, však ona sa sama pýta, že chce ísť do centra.“ (Rybana, 32 rokov, 1 dieťa, správkyňa majetku)

„No pozitívne. Myslím, že ona sem rada chodí. Zo začiatku bola trošku taká ostýchavá, ale keď si zvykla, už keď sme sem chodili častejšie, tak už spoznala aj ľudí aj prostredie, tak sa tu už adaptovala.“ (Slnečnica, 28 rokov, 1 dieťa, učiteľka)

Iný pozitívny vplyv materského centra na dieťa

Respondentky jednotlivo uvádzali príklady pozitívneho vplyvu MC, pretože dieťa sa v MC naučilo veľa nového – napríklad pesničky, cvičenia a podobne. Iná mama za pozitívny označila vplyv preto, lebo jej deti sa stali zvedavými, vnímavými a informovanými čo sa týka problematiky MC.

„Určite sú veľmi centrom ovplyvnené, lebo tak ako je to moja súčasť života, tak je to aj ich. A tým, že oni sú tu a to centrum je môj život, jednoznačne sa to na nich prenáša. Či sa o problémoch s manželom rozprávame, oni to všetko vnímajú, sú informovaní dopodrobna a sú neskutočne zvedaví, mne to až niekedy lezie na nervy, že ja začnem niečo rozprávať a Alan sa hneď začne pýtať. Alebo, keď robíme

nejakú akciu a ja si píšem doma zoznam sponzorov, tak oni mi diktujú 'mama, ešte tamtých oslov, aj hentých'. Oni to všetko prežívajú... Mám pocit, že MC vzbudzuje v nich záujem o to dianie." (Katarína, 36 rokov, 2 deti, manažérka)

Charakter a význam vzťahov vytváraných deťmi v materskom centre

Deti si v MC smerom k ostatným deťom, aj smerom k dospelým vytvárajú väzby. Tento proces je podľa slov väčšiny respondentiek postupný, neprebíha zo dňa na deň, **vzťahy sú priateľské.**

Názory mám na vzťahy svojich detí s inými deťmi

- Štvrtina respondentiek (8 z 32) si myslí, že ich deti sa začleňovali do diania materského centra pomaly – nie zo dňa na deň, t.j. aj kamarátstva s inými deťmi nadväzovali postupne. Súvisí to podľa nich s vekom dieťaťa a procesom osamostatňovania sa od mamy. U niektorých detí aj so skutočnosťou či sú jedináčikmi, bez súrodencov.
- Sedem respondentiek si myslí, že vzťahy, ktoré si ich dieťa buduje s inými deťmi v MC sú priateľské: deti sa navzájom spoznávajú napríklad aj keď sa stretnú v meste, na ulici, zdravia sa, pamätajú si mená.
- Šesť respondentiek uviedlo, že ich dieťa v materskom centre iné deti priamo vyhľadáva, kontaktuje: vie s nimi samostatne komunikovať, hrať sa a podobne
- Sedem respondentiek označilo vzťahy svojich detí za bezproblémové resp. normálne: dieťa sa vie hrať s inými, podeliť sa, je obľúbené v kolektíve, je spokojné a podobne.
- Tri respondentky nevedeli bližšie špecifikovať vzťahy svojich detí: argumentovali pritom nízkym vekom dieťaťa alebo tým, že syn iné deti „nemusi“. Jedna respondentka neodpovedala.

Názory mám na vzťahy detí s dospelými

Respondentky vnímajú vzťahy detí s dospelými v MC rôznorodo. Podobne ale ako v prípade vzťahov s deťmi sú vzťahy s dospelými popisované ako priateľské a budované postupne.

- Štvrtina respondentiek (8 z 32) uviedla, že ich dieťa v MC kontaktuje s dospelými bezproblémovo, vzťahy možno označiť za bezproblémové.
- Šesť respondentiek označilo vzťahy svojich detí s dospelými v MC za priateľské. Deti spoznávajú iné mamy na ulici, zdravia ich, pamätajú si ich.
- Päť respondentiek pri téme vzťahov detí s dospelými uviedlo, že tieto sa nadväzovali postupne: deti sa pomaly osamostatňovali od mamy, osmeľovali v kontaktoch s dospelými v MC.
- Tri respondentky hovoria o „výberovom“ prístupe svojich detí smerom k dospelým v MC, ktoré navštevujú: deti majú svojich obľúbených dospelých v centre, jedna mama spomenula rešpekt svojho dieťaťa k iným dospelým.
- Dve oslovené mamy nevedeli bližšie špecifikovať vzťahy detí k dospelým, a 8 mám sa k problematike vzťahov k dospelým nevyjadrila.

Význam vzťahov detí nadviazaných v materskom centre

Respondentky vyhodnotili vzťahy, ktoré ich deti nadviazali / nadväzujú v MC za spoločenské a priateľské. Vzťahy z MC pre deti znamenajú spoločnosť, možnosť komunikácie s inými - uviedlo vo svojich výpovediach priamo alebo nepriamo 14 mám.

„Vidí, že sú aj iní ľudia na svete, nielen mamička a nikto viac a štyri steny v byte, že sú rôzni ľudia a rôzne deti, väčšie, menšie, majú-nemajú súrodencov.“ (Rybana, 32 rokov, 1 dieťa, správkyňa majetku)

Jednotlivo bol ako zmysel vzťahov, uvedený popri „priateľstve“, „istota“ a „radosť“ či „chápanie aj inej roly mamy“.

Učenie sa v materskom centre

Absolútna väčšina respondentiek sa domnieva, že ich dieťa / deti sa v materskom centre zároveň aj učia. Mamy uvádzajú najmä rôzne memorované texty, piesne a pohybové cvičenia, ktoré sa ich deti naučili. Pomerne často sú menované aj zručnosti z tvorivých dielní.

- Štrnásť z 32 oslovených mám uviedlo veľmi konkrétne zručnosti či vedomosti, ktoré sa ich deti v MC naučili. Najčastejšie boli medzi týmito aktivitami menované pesničky, básničky, riekanky a druhú veľkú skupinu znalostí predstavujú pohybové aktivity ako cvičenie, tancovanie a podobne. Pomerne často boli tiež menované zručnosti z rôznych tvorivých dielní – kreslenie, maľovanie či jednotlivito aj batikovanie, modelovanie, lepenie. Niektoré mamy v rámci zručností, ktoré sa ich dieťa naučilo v MC, tiež menovali hranie sa s konkrétnou hračkou / hrou akú dieťa nemá k dispozícii doma – napríklad šmykľavka, veľké kocky, železnica a podobne. Respondentky tiež uviedli, že ich deti sa učili v MC základom cudzieho jazyka (angličtina), či hry na nejaký hudobný nástroj. Jednotlivo boli tiež menované poznatky z ekologickej výchovy, biblickej besiedky či vystupovanie v divadielku.
- Päť respondentiek sa domnieva, že ich dieťa sa v MC centre naučilo najmä zdieľaniu – ako sa deliť o hračku a ako dodržiavať normy slušného správania.
- Štyri oslovené mamy v rámci učenia sa v MC vyzdvihli osamostatňovanie sa svojho dieťaťa, učenie sa byť či rozhodovať sa bez mamy.
- Dve z oslovených mám uviedli, že ich deti sa v MC naučili aj ako organizovať rôzne akcie (napríklad kultúrne podujatia), či rozumieť vôbec chodu centra.
- Dve mamy nevedeli špecifikovať vedomosti či zručnosti, ktoré sa ich deti naučili v MC a päť mám sa k otázke nevyjadrilo.

Rozvoj dieťaťa pod vplyvom návštev materského centra

Väčšina respondentiek je presvedčená, že návštevy MC napomáhajú ich deťom v rozvoji. Konštatuje to až 25 z 32 oslovených mám (dve respondentky sa vyjadrili, že toho času návštevy MC ich dieťaťu neprospievajú, jedna respondentka sa nevedela k problematike vyjadriť a štyri sa nevyjadrili vôbec).

Aké argumenty sú uvádzané v prospech MC pri otázke o napomáhaní v rozvoji dieťaťa?

- MC je miestom podporujúcim socializáciu dieťaťa – začleňovanie sa do spoločnosti, miesto stretávania sa s priateľmi, kamarátmi, a tak napomáha jeho rozvoj.
- MC napomáha rozvoju dieťaťa aj tým, že sa tu dieťa má možnosť naučiť sa rôzne veci – hrať sa s novými hračkami, zapojiť sa do rôznych pohybových či „umeleckých“ aktivít, osvojiť si rôzne zručnosti. Respondentky v prípade niektorých aktivít (napr. výtvarné techniky, cvičenie na fit lopte) hovorili, že by ich sami s dieťaťom doma nerobili.
- MC napomáha rozvoju ich dieťaťa tým, že ho pripravuje na podmienky v materskej škole.

Zmeny v správaní dieťaťa počas (pod vplyvom) navštevovania materského centra

Na podotázku o vplyve návštev MC na správanie dieťaťa odpovedala polovica respondentiek (16 z 32). Pričom deväť respondentiek si myslí, že správanie ich dieťaťa / detí sa zmenilo a len jedna mama je opačného názoru (správanie zostalo nemenné); zvyšných šesť mám sa nevedelo k téme vyjadriť.

- Respondentky, ktoré zaregistrovali zmeny v správaní dieťaťa, najčastejšie uvádzali obojstranný vplyv MC – pozitívny aj negatívny v správaní dieťaťa. Ich deti preberajú od iných detí v MC dobré aj zlé vzorce správania sa (uviedlo 5 mám).

„No, nachytala pár aj takých negatívnych vecí, čo predtým nemala, to je jasná vec, to patrí k tomu. Nemôžem povedať, že zlepšilo, zhoršilo. Ťažko na takomto malom povedať, že či by sa to bolo stalo, keby sme tu chodili, nechodili. Ale všíma si, odpozoruje od ostatných detí aj dobré aj zlé, ale pre ďalší život si myslím, že je to len a len dobre, že ona sama začne potom selektovať, že toto je správne, toto menej.“ (Maťa, 29 rokov, 1 dieťa, administratívna pracovníčka)

„Čo sa týka správania, mám taký postreh, v podstate asi už začína aj taká tá malá decká puberta, takže sú tam určité výkyvy, ale nie sú nejaké také veľké; prejavuje svoju vôľu, je to taká osobnosť. Ale nejako sa to nezhoršilo...“ (Slničnica, 28 rokov, 1 dieťa, učiteľka)

„Stretla som sa raz, že taký starší chlapec, asi to bol jeho kamarát, neviem, čo už robil, ale presne urobil (syn) to isté. ...asi má vzory také staršie deti, a keď videl od starších kopanie, tak on to isté robil. Takže skôr zlé príklady doniesol hlavne od tých starších.“ (Renáta, 29 rokov, 2 deti, učiteľka – majsterka)

- Zmenu správania k lepšiemu uvádzajú tri respondentky.

„No veď práve, k lepšiemu, ona sa teší... chodí už do škôlky, má štyri a ešte stále keď poviem, že 'ideme do centra', alebo ráno, keď jej poviem 'ideme do toho centra, alebo chceš ísť ku starkej?', 'nie idem s tebou do centra maminka' a teší sa.“ (Uta, 29 rokov, 1 dieťa, učiteľka)

„Tá mladšia spočiatku strkala do všetkých, nechcela nikoho, sama sa hrala, alebo na mne sedela... (neskôr) nemala problém do škôlky nastúpiť.“ (Lela, 25 rokov, 2 deti, pokladníčka)

- Jedna z mám uviedla, že toho času sa správanie dieťaťa v MC zhoršilo.

„Návštevy centra? Keď sem príde, tak sa jeho správanie zhorší. V poslednej dobe, neviem, či má obdobie vzdoru... Boli sme tu minulý utorok, hrali sa tu deti na pieskovisku a proste vyrušoval ich pri hre, bral lopatky... V poslednej dobe sa mi nepáči, je taký divný... Čakám, kedy to prejde... Minulý utorok na tom pieskovisku to bola možno aj moja chyba, lebo som sa zarozprávala a nemala som čas sa s ním hrať. Jeho pieskovisko nebaví, skôr na hojdačky, tam je spokojný, alebo si vezme fúrik... Nepáči sa mu, keď mu niečo zakážem..., nechce sa s deťmi hrať. ...Niekedy je deň, kedy sa pekne prehrá a niekedy je deň, kedy má takú podráždačnú náladu, že rýpe do detí, alebo tak. Ale nie je to nejak strašné. Zatiaľ v miernej forme. Dúfame, že to neprerastie do niečoho horšieho, do nejakej agresivity.“ (Lucia, 25 rokov, 1 dieťa, účtovníčka)

- Mamy, ktoré nevedeli zhodnotiť vplyv návštev na správanie dieťaťa, najčastejšie argumentovali nízkym vekom dieťaťa, pri ktorom nie je možné ešte posudzovať zmeny.

„Nie, on je stále rovnaký. On je ešte malé decko, na ňom sa ťažko pozná, či sa zmenilo, alebo nie.“ (Petra, 30 rokov, 1 dieťa, učiteľka)

Osobitosť prostredia materského centra²⁶

Dve tretiny respondentiek je presvedčených, že prostredie materského centra je osobité, jedinečné do tej miery, že ich dieťa také nemôže zažiť nikde inde. Vyjadrilo sa tak 19 z 32 opýtaných mám. Len jedna z oslovených mám si myslí, že prostredie centra nie je osobité. Ostatných 11 mám sa k otázke nevyjadrilo, a jedna nevedela na otázku odpovedať.

- Väčšina (z 20) mám si myslí, že jedineční sú ľudia v MC - jeho návštevníci, či už deti alebo dospelí (mamy). Prostredie s takýmto zložením a atmosféra v ňom nie je porovnateľné či nahraditeľné ničím iným. U dvoch mám sa dokonca objavilo porovnanie MC s veľkou, širšou rodinou.

„No tak si myslím, že v tomto veku, kým nemá šancu ísť do škôlky, tak tu je práve také obrovské množstvo hračiek, toľko detí a ľudí, ktorí sa tým deťom venujú, takže takéto škôlkové prostredie môže zažiť skôr ako v tej škôlke je... Pre mňa je dôležitá viera a cítim tú atmosféru určitého dobra, určitého pozitívneho naladenia, je tu aj taký duch pozitívny.“ (Vreťa, 26 rokov, 1 dieťa, učiteľka)

„...proste má také sociálne cítenie, že on je malý ale vie sa podeliť s hračkou, lebo sa to musel naučiť. Alebo napríklad nemá problém hrať sa s Rómami. ... mne sa to osobne páči, lebo toto by sa moje deti nenaučili inde. Určite nie.“ (Zita, 25 rokov, 2 deti, manažérka)

„No myslím si že, takú - by som to nazvala - rodinnú komunitu by nezažila v škole... je to tu úplne iné, tu sa stretávajú vlastne aj dospelí s deťmi.“ (Lenka, 32 rokov, 1 dieťa, krajčírka)

„Asi trochu simuluje buď širší rodinný život, alebo tradičnú komunitu, že sú tu spolu tie matky a deti, čo je asi prirodzenejšie, aby tak deti žili. ...sú tu deti rôzneho veku, to je tiež asi také prirodzenejšie ako keď sú v rovnakom veku nahádzané do jednej triedy... Prirodzenejší život je tak, že sme vždy pohromade ľudia rôzneho veku.“ (Hana, 42 rokov, 2 deti, učiteľka)

- Tri respondentky (z 20) si myslia, že centrá sú jedinečné v tom, že je tu s dieťaťom aj mama – ako sprievodca pri jeho hrách, učení sa. V žiadnom inom predškolskom zariadení, kde sú maloleté deti tomu tak nie je.

²⁶ pozri tiež Graf 17, časť 1.3.2.

„...za prítomnosti rodiča možno tá psychika dieťaťa je v lepšom stave (ako v škôlke), keď má pocit, že ten rodič je v blízkosti;... ten rodič sa učí spolu s dieťaťom, že vidí ako to dieťa rastie, ako napreduje, je to zážitok pre oboch.“ (Karolína, 33 rokov, 1 dieťa, záhradníčka-ekologička)

„Áno, lebo tu sú s mamou, alebo s otcom, to napríklad v jasliach už nemôžu byť a sú tu tie malé deti, ktoré vlastne nikde inde nemôžu ísť. To vidím, aj keď chceme ísť niekde, že, no tak že my máme malého Matúša, tak čo s ním teraz spravíme?, kde ho dáme?“, alebo „ideme s ním, alebo nejdeme!“ (Erika, 34 rokov, 2 deti, technológička)

- Dve respondentky považujú za jedinečné organizované podujatia, ktoré so svojimi deťmi v MC navštevujú, napr. Mikuláš, Deň detí.

„To sa mi páči, že na Mikuláša, Deň detí tak to chodíme a doma neuvidí Mikuláša.“ (Lela, 25 rokov, 2 deti, pokladnička)

„...on je sám doma a tu má tú zábavu a nenudí sa. Ja si myslím, že tak jak teraz on zažil prvý karneval, prvého Mikuláša tak to určite nezažije nikde inde. ...takže si myslím, že tieto akcie sú pre neho jedinečné.“ (Diana, 25 rokov, 1 dieťa, zdravotná sestra)

- Dve mamy bližšie nekonkretizovali jedinečnosť prostredia. Jednotlivo sa objavil názor, že MC je bezpečné prostredie, resp. že MC je jedinečné pretože v ňom panuje pohoda.

„Určite áno, je to bezpečné miesto, viete keď idem von - na sídlisku to nie je bezpečné, aj pieskovisko nie je čisté...; akože doma by sme sa tiež mohli hrať na muzikantov,...ale je tu proste viacej podnetov, viacej detí.“ (Ľudmila, 29 rokov, 1 dieťa, učiteľka)

„Je to pre nás osobitné miesto, vieme že keď ideme do MC, tak vieme že tu máme pohodu a je to dobré.“ (Dušana, 30 rokov, 2 deti, finančná analytička)

Väčšina mám je tiež presvedčená, že aktivity v MC sú naozaj jedinečné. Jedinečné v zmysle, že ich nemožno nájsť nikde inde a pre návštevníkov typu 'mamy s deťmi'. Mamy konkrétne menovali:

- jedinečné hračky (šmyklavka, hojdačka veľká, fit lopta...),
- jedinečné činnosti, ktoré s deťmi mamy doma bežne nerobievajú, napr. maľovanie, lepenie rôznymi technikami, vystrihovanie alebo aj cvičenie na fit loptách, učenie sa pesničiek na základe CD.

Negatívny vplyv návštev materského centra na deti

Takmer dve tretiny oslovených mám je toho názoru, že nie je nič, čo by negatívne vplývalo na ich dieťa/ deti zo strany MC. Uviedlo to 18 z 32 oslovených mám. Opačného názoru – že „niečo negatívneho tu je“ – je deväť mám. Tri mamy sa k otázke nevedeli vyjadriť a dve na otázku neodpovedali.

Názory mám, ktorým sa niečo nepáči na MC, sú rôznorodé a majú zväčša situačný charakter:

- Štyri z deviatich mám uviedli, že ich deti v MC majú tendenciu preberať (nežiaduce) vzory správania od iných detí.

„Možno niekedy, keď sa stretlo viac detí a bláznili sa, no to deti asi bežne robia, že začali odkukávať to zlé, čo iní výmyselníci vymysleli a už im to zostalo potom. Ale neviem, či je to špecifikum centra, ale toto by odkukali hocikde.“ (Hana, 42 rokov, 2 deti, učiteľka)

„No tak určite tým, že keď sa nájde niekto s rozdielnym štýlom výchovy, tak deti sú s tým konfrontované..., kopírujú aj to negatívne, možno ešte skôr ako to pozitívne. Tak to je také negatívum, ale to je myslím si všeobecný jav, ktorý je všade, nie nejaké špecifikum materského centra.“ (Gabča, 31 rokov, 3 deti, učiteľka)

„Učia sa od druhých detí aj nedobré veci, ale tých je menej ako keď sú v škôlke, lebo tu mamy okríknu svoje deti, keď robia niečo zlé.“ (Dušana, 30 rokov, 2 deti, finančná analytička)

- Dvom respondentkám sa nepáči že MC sídli v stiesnených – malých priestoroch, čo sa pri vyššej návštevnosti môže odrážať na nervozite detí i dospelých.

„Jedine, že teraz tie priestory trochu postrádame, zase keď je tam tých detičiek viac, hlava na hlave, tak tam vzniká možno nervóznejšia situácia, pretože tie deti sa môžu aj prevalcovať, treba dávať veľmi veľký pozor a chrániť ich.“ (Lucka, 33 rokov, 2 deti, lekárka)

Jednotlivo respondentky uviedli ďalšie negatívne skutočnosti, ktoré sa im v súvislosti s neblahým dopadom MC na ich dieťa nepáčia:

- keď si mamy nevšímajú svoje deti, tieto sú bez dozoru a tie ohrozujú iné deti,
- keď MC navštevujú aj choré deti, a tieto môžu nakaziť zdravé deti,
- keď sa v MC objavajú deti, ktoré sú mimoriadne „výbojné“ a bezohľadne sa správajú k iným deťom,
- keď je MC cez prázdniny zavreté, hoci mama by práve vtedy rada navštívila toto miesto.

Jednotlivo boli tiež uvedené ťažkosti s vlastným dieťaťom: napríklad neochota dieťaťa odísť z MC (ale aj naopak - navštíviť MC, keď to mama práve potrebuje), či to, že MC pre staršie dieťa znamená najmä voľný prístup k počítaču (presnejšie internetu a počítačovým hrám).

„Odchody, vrešťanie pri odchodoch, nechce odtiaľto odchádzať. Ale to je asi pozitívne, pre centrum. ... Nevie odísť pokojne, alebo ho odtrhnem od aktivity, aj keď mu vždy poviem dopredu, že 'pôjdeme', tak vždy je to s nevôľou. Nechce sa mu ísť.“ (Sonka, 29 rokov, 2 deti, redaktorka)

Ochota dieťaťa navštevovať materské centrum

Takmer dve tretiny respondentiek uviedlo, že ich dieťa / deti chceli doteraz vždy navštíviť materské centrum. Uviedlo to 18 z 32 mám. 12 mám má aj opačnú skúsenosť (dieťa nechcelo navštíviť MC) a dve mamy na otázku neodpovedali.

„Dokonca sú situácie, kedy ona (dcéra) sama povie, aby sme šli do materského centra.“ (Ružena, 35 rokov, 1 dieťa, živnostníčka)

„Práveže on chce, on sa pýta, on tu má svoje Mitsubishi. Strašne ľúbi autíčka, on len to svoje autíčko, ide ho sem hocikedy opravovať.“ (Renáta, 29 rokov, 2 deti, učiteľka – majsterka)

Z výpovedí 12 respondentiek vyplynulo, že deti mali nasledovné dôvody, pre ktoré nechceli navštíviť MC:

- deti nechceli chodiť do MC, lebo ho navštevovali „príliš“ často, resp. mama mala veľa práce v MC a nemohla sa im venovať

„... väčšinou to bolo vtedy, keď som mala priveľa aktivít, takže som ich sem často ťahala a keď som tu bola, tak som sa im nemohla venovať, lebo som robila niečo iné. Tak to boli obdobia, keď som povedala, že ideme do centra a oni 'ja nejdem'... Potom som aj ja zmúdrela a odľahčila som aj seba, že som z tej hromady aktivít upustila.“ (Hana, 42 rokov, 2 deti, učiteľka)

„... tak ona je tu chudátko aj so mnou ako inventár;... občas sa jej nechce, občas že fakt to už bolo na ňu veľa, že stále bola tuná a že musela tu byť. Tak boli také časy, že aj odmietala, že ona už nejde do centra, ale teraz v poslednom čase som to trochu zredukovala...“ (Alica, 34 rokov, 2 deti, nezamestnaná)

- deti nemali náladu navštíviť MC, čo mohlo byť spôsobené, že „nemali svoj deň“ alebo nervozitou mamy

„No, niekedy sa stalo, že proste nemala náladu ísť do centra, myslím ale, že to sa stane každému, že proste má taký deň a nechce sa mu.“ (Elena, 32 rokov, 1 dieťa, ekonómka)

„Asi raz, ale to som bola nervózna. Mali sme také obdobie, že som nič nestíhala, už som bola psychicky úplne zničená, tak som ju tu chcela dovliecť... Vtedy nechcela ísť a vtedy by asi všetko odmietla. Potom aj ochorela.“ (Rybana, 32 rokov, 1 dieťa, správkyňa majetku)

Jednotlivo boli uvedené aj ďalšie situácie, kedy dieťa odmietlo návštevu MC:

- keď ich niekto deň predtým za niečo vyhrešil,
- keď deň predtým mali zaujímavejší program,
- keď dieťa dlhšie obdobie v MC nebolo,
- keď bolo vonku pekné počasie a deti chceli tráviť čas práve tam,
- keď sa doma s niečím zaujímavým hrali.

2.1.7. Vplyv materského centra inak

Z rozhovorov s respondentkami - mamami o význame MC ďalej vyplynuli zistenia, ktoré sčasti sumarizujú už uvedené vplyvy / prínosy a sčasti obohacujú predošlé závery o nové skutočnosti. Materské centrum je miestom:

- stretávanie sa rôznych modelov výchovy a rodiny - rozširovania alternatívnych príkladov starostlivosti o dieťa,
- stretávanie sa rôznych kultúr a znižovania medzikultúrnych bariér,
- rozširovania vzdelávacích, kultúrnych obzorov detí aj rodičov,
- realizácie vlastných nápadov matiek / rodičov a odvahy meniť ich na skutočnosť,
- občianskej advokácie - vplyvu matiek / rodín na život v konkrétnej komunite, lokalite,
- reprezentovania záujmov početnej skupiny obyvateľov – rodičov a ich detí,
- hodnotovej „obrody“ v osobnej rovine (napr. rozhodnutie pre 2.dieťa, návrat k aktívnemu praktizovaniu viery).

2.2. Otcovia²⁷

2.2.1. Vnímanie významu materského centra pre partnerku

Dominantná väčšina otcov sa zhodla, že hlavným prínosom materských centier pre ich partnerky je, že v MC sa odreagujú, oddýchnu si od práce (v domácnosti, okolo dieťaťa), zmenia prostredie a udržiavajú kontakt aj s inými ľuďmi ako sú členovia rodiny.

„O tom sme sa aj bavili, väčšinou si tu oddýchla, bola doma, bola aj kľudnejšia, nemala také nervy niekedy z toho.“ (Domo, 38 rokov, 2 deti, technológ)

„Je v tom kolektíve s tými ženami, pokecá si, odreaguje sa od práce.“ (Palo, 38 rokov, 1 dieťa, profesionálny vojak)

„Vyšla si medzi baby a rozprávali sa; bola inde, nemohla sedieť doma. Ja som mimo niekedy, tak nebude sedieť predsa doma s malou, keď nemusí a nedá sa chodiť stále ku jednej babke, dedkovi, ku druhým..., aby neboli z toho otrávení. Takže je dobré dávkovať sa všade trošku aj ku babke aj k dedkovi, aj ku známym, aj do materského centra.“ (Vratislav, 33 rokov, 1 dieťa, podnikateľ)

„...takže tým, že manželka dlhú dobu žila v meste X, je z obce Z a tuná veľmi nepoznala nikoho, tak to bol taký ten prvý krok alebo taký krôčik k poznaniu ďalších matiek a k nájdeniu ľudí, ktorí majú podobné radosti a starosti a nájdení si niekoho, s kým by sa mohla stretávať a zdieľať názory.“ (Rudolf, 31 rokov, 1 dieťa, elektroinžinier)

Dve tretiny opýtaných uviedli, že ich partnerky si prostredníctvom MC saturujú spoločenský život. MC je pre matky miestom, kde sa môžu stretnúť, pohovárať sa, vymeniť si poznatky a skúsenosti s výchovou detí, s vedením domácnosti. Mnohé z nich tu podľa respondentov nadviazali nielen spoločenské kontakty, ale našli tu priateľky – spriaznené duše.

„Jednoducho našla si okruh ľudí, v podstate vznikli aj kamarátstva... Jednoducho, žena v tom období, keď je tehotná a je na materskej, tak sa úplne vyčlení z toho bežného života, ktorý žila predtým a v podstate trpí určite istý čas na to, že sú iba s tým dieťaťom alebo v úzkom kruhu rodiny a v tom kolobehu, možno neskôr aj v stereotype a ženy sú spoločenskejšie... Dámy sa tu môžu medzi sebou rozprávať o tých veciach ako o deťoch, veľa sa ich môže aj naučiť mnohým veciam.“ (Emil, 33 rokov, 1 dieťa, zámočník)

„Určite si myslím, že sa môže realizovať..., (v MC) stretla kopu nových ľudí a väčšinou práve žien, alebo ľudí, ktorí podobne rozmýšľajú a ktorí sú na podobnej vlnovej dĺžke, sú to nejaké také spriaznené duše.“ (Marek, 36 rokov, 3 deti, obchodník)

„...je to aj pre ňu možnosť vlastne stretnúť sa s rovesníčkami alebo s, neviem to správne slovo, s priateľkami, kamarátkami, kolegyňami, matkami, ktoré si vlastne môžu povymieňať skúsenosti... Má tam príležitosť porozprávať sa o nových veciach, nielen teda, čo sa týka materstva, ale aj čo sa týka rodinných záležitostí, prežívania, spolunažívania. Našla si tam mnohé nové priateľky, ktoré vlastne bez toho by si nenašla, čiže má to aj taký socializačný faktor pre tú ženu, že teda môže z toho domu uniknúť a nájsť si rovesníčky, s ktorými má rovnaké témy.“ (Michal, 31 rokov, 3 deti, novinár)

„...myslím, že v tom MC je práve tá koncentrácia tých ľudí, s ktorými si má čo povedať, väčšia. Aj tam nadviazala už nejaké vzťahy.“ (Rasťo, 33 rokov, 2 deti, technik)

MC ako miesto seberealizácie svojich partneriek vnímajú ôsmi respondenti (z 19)²⁸. Konštatovali, že ich partnerky bavia a naplňuje práca s deťmi, že sa s entuziazmom zapájajú do aktivít MC, v MC sú šťastné a nadobúdajú viac sebadôvery.

„Je to spôsob ako sa troška realizovať, aby sa cítila trocha potrebná a aby len doma nesesedela.“ (Oliver, 25 rokov, 1 dieťa, elektromechanik)

„No, tak je to miesto seberealizácie, je to nejak kde môže nájsť podporu, alebo poradiť sa s inými mamičkami, čiže takú pomoc to pre ňu znamená, rozširovanie nejakých obzorov, teda nielen v tom rodičovskom zameraní, ale aj mimo toho ak sa organizujú nejaké prednášky.“ (Herkules, 31 rokov, 1 dieťa, ekonóm)

²⁷ pozri Tabuľku 2

²⁸ Väčšina z nich sú partneri aktívnych členiek MC.

„V podstate možno trochu dáva viacej dôvery, alebo takej sebadôvery v podstate si myslím, že hm, jednoducho tým, že chodí medzi tých ľudí tak vie sa potom alebo možno po čase sa bude vedieť lepšie presadiť na tých svojich akciách, keďže je aktívna členka tak sa nejak aktívne do toho zapája...“ (Daniel, 26 rokov, 1 dieťa, vedúci predajne)

„Keď tam trávite desať hodín denne, tak to asi nebude len tak z nejakého donútenia. Pre ňu to prinieslo hlavne tie skúsenosti a kvázi dosiahnutie určitého vzdelania v tomto smere, čo sa týka tých sociálnych vecí...“ (Šaňo, 27 rokov, 2 deti, živnostník)

„... a keďže ona je aktívna členka a realizuje sa tam, tak vlastne taká možnosť seberealizácie, odovzdávania skúseností, naplnenia...“ (Richard, MC5, 38 rokov, 2 deti, VŠ pedagóg)

Traja otcovia konštatovali, že ich partnerky získali v MC nové zručnosti, že si rozvinuli kreativitu, z rozhovoru s jedným respondentom vyplynulo, že jeho žena ako dôsledok práce v MC uvažuje o ďalšom štúdiu.

„...v poslednom období som si tiež všimol, že sa začína aktívnejšie zapájať sama, že teda prináša ona nejaké nové impulzy a že je to pre ňu taký nejaký stimul, aby vyvíjala aj nejakú kreatívnu činnosť ona sama.“ (Michal, 31 rokov, 3 deti, novinár)

„...ona má rada také práce, že 'vystrihujem si, kreslím, píšem' akože také malé roboty... Ju to baví, no. Má taký dobrý pocit z toho, že 'voľačo som aj spravil; nielen s deťmi sa hrám, ale dačo som aj spravil preto, aby to ako tak fungovalo'. Nie je to nejaký veľký prínos, ale snaží sa takéto veci robiť. Ja som povedal, to je niečo ako člen nejakého klubu, tak sa snaží tam chodiť, snaží sa tam niečo robiť, aby to fungovalo...“ (Mišo, 34 rokov, 2 deti, konštruktér)

„Vlastne začala s tým krúžkom šikovných rúk a teraz uvažuje, že by šla do školy ďalej, predtým sa pohybovala tiež v niečom takom... práca s deťmi...“ (Domo, 38 rokov, 2 deti, technológ)

Vnímanie vplyvu materského centra na spôsob, akým matka vychováva dieťa

Približne polovica respondentov - otcov (z 19) odpovedala „áno“, alebo „skôr áno“ na otázku, či materské centrá vplývajú na spôsob, akým ich partnerky vychovávajú deti. Matky sa zúčastňujú besied a prednášok organizovaných MC, konzultujú otázky starostlivosti a výchovy detí s odborníkmi, študujú odbornú literatúru, zdieľajú navzájom teoretické znalosti aj praktické skúsenosti... to všetko nepriamo, či priamo ovplyvňuje spôsob akým vychovávajú svoje deti.

„Ja si myslím, že áno, určite vplýva. Určite sa tu formujú rôzne názory na výchovu, alebo teda buď na výchovu alebo vôbec na vývin dieťaťa, zdravotný stav, atď. Viem, že sa tu riešilo kojenie, rôzne veci, cvičí sa tu s deťmi.“ (Herkules, 31 rokov, 1 dieťa, ekonóm)

„Určite, však to je podľa mňa ten najvýznamnejší (vplyv MC). Konkrétne, moja manželka tu má možnosť dostať sa k takej literatúre, ktorú by si za normálnych okolností nekúpila, ale možno aj nezohnala, možno by som jej to ani nedovolil.“ (Emil, 33 rokov, 1 dieťa, zámočník)

„Myslím si, že v rámci prednášok, ktoré tam organizovali... Myslím, že samotné MC vplyv na výchovu detí nemá. Ale proste tie aktivity, ktoré tam boli ... teraz sem (do MC) chodí pani doktorka, tak tie prednášky majú veľmi veľký ohlas medzi mamičkami, aspoň som o tom sprostredkovane počul, tak to ovplyvňuje výchovu našich detí.“ (Dodo, 42 rokov, 5 detí, poradca)

„Áno, ťažko povedať nakoľko (partnerka) má ten spôsob výchovy daný svojou povahou, svojím temperamentom... Ale je to určite aj o tom, že tie poznatky (v MC) získala a používa to.“ (Mišo, 34 rokov, 2 deti, konštruktér)

Šiesti respondenti odpovedali záporne a ostatní nevedeli jednoznačne odpovedať na otázku ohľadom vplyvu MC na spôsob výchovy, ktorý uplatňuje partnerka. Približne polovica z nich sa vyjadrila, že otázky výchovy detí mali s partnerkou prediskutované a ujasnené ešte predtým, ako partnerka začala navštevovať MC a prítomnosť v MC ich spôsob výchovy výrazne neovplyvnila.

„Nemyslím si, že (MC) má nejaký vplyv... V podstate máme také nejaké zaužívané pravidlá, ktoré sa dodržiavajú, jednoducho to asi každý má tak. Myslím, že MC ho nevie natoľko ovplyvniť, že by ja neviem - niečo úplne zmenil od základu.“ (Daniel, 26 rokov, 1 dieťa, vedúci predajne)

„Myslím, že ani nie, ale je to ťažko posúdiť. Takto vychovávame - tak rady starších, mladších, dačo sme vyčítali, niečo robíme intuitívne... Ale pozitívne je, že sme si pozreli, čo kto papá, kto má aké s tým skúsenosti.“ (Vratislav, 33 rokov, 1 dieťa, podnikateľ)

„Ja si myslím, že veľmi nie, pretože my sme od začiatku vzťahu alebo teda ešte predtým ako sme sa vzali dosť diskutovali o nejakých prístupoch k výchove a mali sme veľmi podobný štýl, ale zdá sa mi, že niekedy je to pre ňu stimul, aby sa zamyslela nad negatívnymi spôsobmi výchovy alebo prístupu niektorých matiek k tým deťom. ...že je to skôr také memento, že aha toto nie je dobré, že tomuto by sa bolo treba vyvarovať. Akože nemá to nejaký priamy vplyv, žeby na základe toho nejak chcela uplatňovať nejaké výchovné metódy, ale skôr taký výstražný systém, že toto radšej nie.“ (Michal, 31 rokov, 3 deti, novinár)

Otcovia väčšinou nespozorovali alebo nevedeli uviesť zmeny v správaní partneriek voči dieťaťu, traja respondenti spomenuli konkrétne zmeny, alebo aktivity, ktoré ich partnerky zaviedli doma pod vplyvom informácií získaných z materského centra.

„Správania ani tak nie, ale teraz začala uplatňovať základy zdravej výživy, vegetariánstvo, takže dcéra sa na to takisto dala. Tiež prišla na to až keď sa tu rozprávala so ženami čo je výhodné pre to dieťa. Takže je to celkom dobrý prínos.“ (Paľo, 38 rokov, 1 dieťa, profesionálny vojak)

„No určite, čo sa výrazne zmenilo, tak je dojčenie. Jarko je posledný a jeho dojčí už rok a pol.“ (Marek, 36 rokov, 3 deti, obchodník)

„Napríklad už len tie masáže, samé deti si to pýtajú každý večer.“ (Šaňo, 27 rokov, 2 deti, živnostník)

Negatívny vplyv materského centra na partnerku

Z rozhovorov s respondentmi - otcami vyplynulo, že 8 z 19 doposiaľ neuvažovalo o negatívnom vplyve MC na partnerku, návštevy partneriek v MC schvaľujú, sú radi, keď sa ženy odreagujú a netravia čas len doma.

Približne pätina otcov považovala za čiastočne problematické niektoré momenty v MC, ktoré celkovo súvisia s črtami detského kolektívu v MC (chorobnosť detí) alebo s riadením akejkoľvek organizácie (medziľudské vzťahy, manažment práce, nedostatok finančných zdrojov).

„Noooo, možno nejaké vzťahy medzi niektorými kolegyňami a to len v poslednej dobe, čo som si všimol, že tu majú niekoho, s kým sa nevedia dohodnúť... Je tu niekto, kto špekuluje, vymýšľa ale to nie je nič, za čo by mohlo MC alebo niekto konkrétne, ale to je v tom konkrétnom človeku a takých ľudí stretávame denne veľa.“ (Karol, 52 rokov, 3 deti, podnikateľ)

„Možno čo je dôvod, keď tam nejdú je proste chorobná sezóna, tak jednoducho sú ľudia, ktorí tam donesú dieťa, ktoré kašle a je evidentne choré, šupnú ho do tej herne, čo je také no akože čo nemusíme, vtedy sa vlastne vyhýbame tomu centru.“ (Rasťo, 33 rokov, 2 deti, technik)

„Možno, ja neviem, že sa vyskytnú obdobia, kedy sa tam striedajú tie generácie... My sme tam dosť dlho, päť rokov... je tam vždycky vlastne to obdobie tým, že je to pre tie matky hlavne, ktoré sú na materskej dovolenke dvojročnej... no a zhruba tak po roku vznikne skupina matiek, z ktorej proste si každá zoberie niečo na starosti a tak ďalej a potom odrazu ako začnú chodiť do práce, tak vypadnú a v obdobiach tých výpadkov je tam veľa starostí... Tak čo ja viem, to nie je vyslovene negatívne, patrí to k tomu...“ (Richard, 38 rokov, 2 deti, VŠ pedagóg)

„Chodia sem mamy a od niektorých sa niečo žiada pomôcť, tam začínajú byť nezhody, 'ty si robila toľko, ty toľko', takže jedine tam. (Šaňo, 27 rokov, 2 deti, živnostník)

„Nie, ono to niekedy ide s tými problémami, čo sú tu - málo peňazí (na financovanie MC), niektoré dobré ženy, deti musia odísť, čo tu naše decká mali obľúbené... nevedeli to nejak ufinancovať (rodinný rozpočet), ale to nebolo negatívne. Človek žije s tými problémami... mne to nevadí, že sa doma o tom bavíme, to nie je negatívum.“ (Mišo, 34 rokov, 2 deti, konštruktér)

Štyria respondenti konštatovali, že vnímajú negatívne, alebo čiastočne negatívny vplyv MC v tom, že ich partnerky tam travia príliš veľa času a niekedy prenášajú problémy MC aj domov.²⁹

²⁹ Ostatní respondenti neodpovedali na otázku.

„No, ja sa priznám, že aj žiarlim niekedy, že trávi veľa času (v MC), ale akože dá sa to zniesť. Vyslovene mi vadí, že tu trávi veľa času, keď akože ja prídem na päť dní sem domov, ale ona zrejme aj v tom čase, keď som tu neni akože nemôže venovať sa mi, že ?“ (Emil, 33 rokov, 1 dieťa, zámočník)

„Veľmi veľa času stráveného v centre, no strašne veľa času, či víkendy, či celý týždeň. Jedine to.... Všetko s tým súvisí, aj to že ona tu je toľko, tak ešte doma musí riešiť so mnou tie veci čo sa tu preberajú, nemá tu asi s kým, a ešte potrebuje aj doma. Keď máte každý deň po robote počúvať, čo nového v centre, tak... /smiech /.“ (Šaňo, 27 rokov, 2 deti, živnostník)

„Zdá sa mi niekedy, že akoby za každú cenu bolo potrebné ísť do toho centra, či už do jedného alebo do druhého, že ja napríklad by som niekedy uprednostnil zostať doma a splniť si napríklad nejaké iné povinnosti, ktoré sú naliehavé, niekedy možno aj vo veľmi zlom počasí by som ja uprednostnil zostať doma s tými deťmi... Tak toto je negatívum, že naozaj tá slabá organizácia (MC) alebo povedal by som, že vlastne tie centrá sú tak veľmi málo organizované. To má niekedy taký negatívny vplyv, že potom príde povedzme nespokojná alebo nahnevaná, že to nemalo takú úroveň...“ (Michal, 31 rokov, 3 deti, novinár)

2.2.2. Vnímanie vplyvu materského centra na svoje deti

Väčšina respondentov považuje za najväčší prínos skutočnosť, že deti sa z rodinného prostredia, kde sú v stálom kontakte so známymi osobami (najbližšími príbuznými) **dostávajú do nového prostredia - reálneho sveta, do spoločnosti detí, kde sa učia sociálnemu správaniu** – komunikovať, dodržiavať pravidlá hry a normy správania, riešiť konflikty, presadiť sa, **ale kde sa môžu aj zabaviť.**

„... komunikuje s tými deťmi okolo seba, vie aj požičať ale vie si aj vybojovať to, čo on chce.“ (Daniel, 26 rokov, 1 dieťa, vedúci predajne)

„Sama (dcéra) je doma, nemá súrodencov, takže potrebuje trošku - v dobrom - sa aj pobiť s tými deťmi, zoberie si hračku, presadí sa, lebo my jej dáme všetko... keď chce hračky, tak jej dáme.“ (Vratislav, 33 rokov, 1 dieťa, podnikateľ)

„...mohli sa ostrieľať v tej komunikácii s rovesníkmi, ale nie všetko bolo ideálne postavené, že každý bol ku nemu milý, pekný a dobrý. Deti potrebovali riešiť konflikty, keď každý chcel tú istú hračku a podobne, čiže v tomto zmysle je to ako stretnutie s reálnym životom.“ (Dodo, 42 rokov, 5 detí, poradenstvo)

„Ja si myslím, že primárne je to snaha poskytnúť deťom nejaký program, kde sa môžu niečo naučiť alebo sa zabaviť inak ako sa môžu doma...“ (Michal, 31 rokov, 3 deti, novinár)

Respondenti sa zhodli, že MC je vhodné prostredie **pre adaptovanie malých detí do spoločnosti ich rovesníkov** nenásilným spôsobom. Deti tu nie sú celý deň ako v škôlke, a zároveň sú tu so svojimi matkami, ktorým dôverujú. Časť otcov vyzdvihla skutočnosť, že **režim v MC je v porovnaní s materskými škôlkami alebo jasľami menej organizovaný, deti majú viac slobody a možnosť individuálnej voľby**, v MC je priateľská a pokojná atmosféra.

„...keďže je ešte pomerne dosť malá, stretávanie sa s deťmi jej trošku pomôže adaptovať sa do spoločnosti a je to lepšie ako keby mala byť doma zatvorená a nikam nechodiť. Predpokladáme, že nie je ešte celkom zrelá na škôlku, ešte by sme chceli aspoň rok si ju nechať doma, potom skúsiť škôlku... Takže (MC) je dobrý medzikrok medzi škôlkou a bytím doma.“ (Rudolf, 31 rokov, 1 dieťa, elektroinžinier)

„Oproti škôlke to je jasný rozdiel. Je tu iný režim, taký voľnejší, nikto na nich nekričí, nedáva na ne pozor ako v škôlke, môžu sa tu fakt zabaviť. Nie je to také organizované ako v škôlke.“ (Paľo, 38 rokov, 1 dieťa, profesionálny vojak)

„Tu má voľnú ruku, tu neurčujeme hru my, ale sám si vyberá z toho, čo má k dispozícii a tým si tú hru tvorí sám.“ (Marek, 36 rokov, 3 deti, obchodník)

Absolútna väčšina respondentov sa zhodla, že navštevovanie materských centier napomáha rozvoju detí, a že MC vplyvajú pozitívne na rozvoj osobnosti dieťaťa. Štvrtina respondentov zaznamenala u svojich menších detí pod vplyvom návštev MC **rozšírenie slovnéj zásoby, väčšie sebavedomie, osobnostné zrenie, nadobúdanie odvahy**. Deti sa podľa nich v materských centrách **naučili nové veci, získali nové zručnosti (tvorivé dielne), rozvinula sa ich kreativita.**

„Určite pozitívne, lebo tu (v MC) sa stretávali, učili sa, hrali a dodnes hrajú v muzikálikoch, tu sa tkajú koberce, maľuje na sklo a robia všelijaké aktivity...“ (Kvačo, 52 rokov, 3 deti, podnikateľ)

„Tak občas ju to chytí, že začne niečo spievať a ukazuje ako sa učili cvičiť, čo cvičili, tak spontánne začne niečo ukazovať...“ (Rudolf, 31 rokov, 1 dieťa, elektroinžinier)

„... keď má dobrú náladu, tak sa nebojí ísť za deťmi. Minule sme boli v čakárni, bolo tam asi dvadsať ľudí, ...(dcéra) začala sa rozprávať s tetami, s ujami, s dievčatkom, a dala jej hračku, čo mala...“ (Vratislav, 33 rokov, 1 dieťa, podnikateľ)

„...tie tvorivé dielne - vždy si donesie odtiaľ niečo, čo spraví. Nemáme takú fantáziu s manželkou, že by sme vymýšľali také všelijaké veci jak tam dokážu tie maminy povymýšľať.“ (Rasťo, 33 rokov, 2 deti, technik)

Respondenti v malom počte sa vyjadrili, že nevedia posúdiť, či MC vplýva na rozvoj ich detí.

„Ťažko povedať, lebo oni sem chodia od začiatku. Naši chodili do centra, keď boli ešte nechodiaci... To dieťa sa nejakto prejavuje, neviem, či sa dá tá povaha odsledovať, takýto bol a je, neviem, to sa nedá...“ (Mišo, 34 rokov, 2 deti, konštruktér)

„To neviem, či by sa to dalo nejak, že je to nejak merateľné, pretože teraz som sa vrátil po dvoch týždňoch zo služobnej cesty a mal som pocit, že som dcéru nevidel sto rokov. Za tie dva týždne prekonala takú zmenu vo vývoji, a keďže má ešte ani nie tri roky, tak to bude každý týždeň niečo nové a ťažko povedať, či to bolo kvôli materskému centru alebo kvôli niečomu inému.“ (Rudolf, 31 rokov, 1 dieťa, elektroinžinier)

Z výpovedí respondentov vyplynulo, že samotné deti javia záujem o navštevovanie MC, tešia sa na „neokukané“ hračky, kamarátov, zážitky.

„Keď sa spýtam chlapca chceš ísť do MC? 'Áno. Hej.'...chce ísť, tak sa mu tam zrejme páči, má tam herňu, má tam deti, s ktorými sa dostane do styku, čo je o to viac vhodné, keď nechodí do škôlky, chodí s nimi na výlety, lampiónový sprievod - to bol u nás totálny hit.“ (Rasťo, 33 rokov, 2 deti, technik)

Respondenti odpovedali aj na otázku čo konkrétne sa ich dieťa v materskom centre naučilo. **Väčšina otcov zdôrazňovala, že ich deti si osvojili dve vlastnosti - komunikatívnosť a pribojnosť**, pričom respondenti vidia výraznejší vplyv u mladších detí, pri starších deťoch prínos niečoho nového nie je taký zjavný, ale ako sa respondenti zmienili, staršie deti sa zase učia ohľaduplnosti voči mladším. Piaty respondenti uviedli konkrétne vedomosti alebo zručnosti, ktoré sa ich deti naučili v materských centrách (pesničky, angličtina, cviky). Traja respondenti uviedli konkrétnu pozitívnu zmenu v správaní dieťaťa, ale nedokázali to jednoznačne prisúdiť vplyvu materských centier.

„No to ťažko, to tiež môže mať zo škôlky, jednoducho je... no, rozvírená, šalená. Tu (v MC) sa naučí také veci, že mi je úplne jasné, že keď tuná niekoho stretne a ten jej trebárs niečo povie len obrazne, ona si to zapamätá a použije to aj niekde inde... ale to nemusí byť iba výraz alebo slovo, to môže byť aj niečo iné.“ (Emil, 33 rokov, 1 dieťa, zámočník)

„To sú rôzne vlny, a to neviem povedať, že či to je prirodzený vývoj, či by bolo aj keby tam nechodili, ale mne sa zdá, že skôr sa to zlepšuje... jednak asi tým, že prídu do styku s viacerými ľuďmi, sú takí (detskí návštevníci MC), čo ja viem, seabavedomejší.“ (Richard, 38 rokov, 2 deti, VŠ pedagóg)

Tretina respondentov v odpovediach ohľadne špecifickosti MC hovorila o zážitkoch, ktoré môžu ich deti zažiť len v MC. Hovorili pritom nielen o zážitkoch spojených s činnosťami, ktoré deti v MC vykonávajú, ale aj o príhodách, ktoré sú pre deti výnimočné a poučné. Zdôrazňovali aj **špecifickú atmosféru centier** ako spoločenstiev, kde sa stretávajú ľudia s podobným zmysľaním a záujmami.

„...boli sme na takom víkendovom sústreďení v Slovenskom raji a určite to bolo veľké plus pre tie deti pre deti, či pre rodičov? To bolo hlavne pre deti, my sme tam boli za- nazvime to - dozor, proste tam sa hrali hry, futbal, spievalo sa. Vyšli sme hore na Kláštorisko a nehorázne sme zmokli... pre tie deti, čo žijú v tých panelákoch, pre nich to muselo byť niečo...“ (Kvačo, 52 rokov, 3 deti, podnikateľ)

„Deti chcú pomáhať, snažíme sa ich zapojiť, aj keď sú to maličkosti. Každý rok obnovujeme detské ihrisko, takže napríklad maľujú...“ (Richard, 38 rokov, 2 deti, VŠ pedagóg)

„Je tu taká komunita, kde chodia ľudia jednak z vlastného presvedčenia a že chcú, tým pádom tá atmosféra tomu zodpovedá. Ťažko môže byť niekde inde.“ (Albert, 37 rokov, 2 deti, čašník)

„... to gro, zdravé jadro sú tam ľudia, ktorí sú veriaci, ktorí sa snažia tú vieru žiť, a následne to aj na tých deťoch v podstate tam cítim. S tým, že nie je tam niečo, že - budem vymýšľať - deti sa tam modlia, to vôbec nie. Ale dostávajú princípy, tie základy, ktoré sú o ohľaduplnosti, tolerancii, znášanlivosti a takej, charakterizoval by som to, lásky a toho prijatia všetkých navzájom...“ (Miro, 34 rokov, 3 deti, špeciálny pedagóg)

Negatívny vplyv materského centra na svoje deti

Respondenti komentovali aj prípadné negatívne vplyvy materských centier na deti – **polovica otcov** (8 respondentov) **jednoznačne deklarovalo, že nepociťujú žiadne negatívne vplyvy a tretina opýtaných** (7 respondentov) **uviedlo čiastočné výhrady k MC**, pričom dodali, že ide o veci, s ktorými by sa pravdepodobne stretli v každom väčšom kolektíve – konflikty medzi deťmi, vystavenie svojich detí nevhodnému správaniu iných detí, alebo prenosným chorobám. Jeden z otcov uviedol ako negatívum malé priestory materského centra.

„Možno len, že vidia tu nejakú občas neplechu, ktoré tie deti robia, ale je v škole, to je všade.“ (Kvačo, 52 rokov, 3 deti, podnikateľ)

„No, raz boli choré deti, už mali nejaký buď vírus alebo bacil... vtedy vy bolo dobré obmedziť návštevy MC, aby sa nedostal ten vírus medzi ostatných. Je pravda, že imunitu treba podporovať, ale niekedy je tá infekcia taká silná, že zbytočne...“ (Vratislav, 33 rokov, 1 dieťa, podnikateľ)

„To nie, nič také som nepostrehol... možno ešte keď bol menší, tak bol veľmi mierumilovný, tak tam sa naučil strkať do detí, že chytil strkanec, tak ho vrátil...“ (Rasťo, 33 rokov, 2 deti, technik)

2.2.3. Význam materského centra pre otca

Absolútna väčšina respondentov vníma pozitívny vplyv materských centier na seba prostredníctvom svojich partneriek a zvlášť detí³⁰. Deti sa do MC tešia, rady sa tam hrajú, majú tam priateľov a nové hračky, učia sa vytvárať si vzťahy, riešiť prvé konfliktné situácie. **Deti sú doma pokojnejšie, spracúvajú nové podnety, hrajú sa hry z MC, ktoré sa vedia hrať aj samé.** Podobne, aj partnerky dopytovaných otcov navštevujú MC rady, cítia sa tam dobre, oddýchnu si, realizujú sa. **Partnerky sú doma spokojné, menej nervózne, čo respondenti označili pre seba za najväčší benefit.**

„Pre deti je to herňa. Doma máme malý byt, tu majú veľký priestor, tu môžu šaliť ako chcú.“ (Marek, 36 rokov, 3 deti, obchodník)

„...väčšinou si tu (manželka) oddýchla, bola doma aj kludnejšia, nemala také nervy niekedy z toho.“ (Domo, 38 rokov, 2 deti, technológ)

„Ja to vidím hlavne... pre dcéru, že si zvykne na deti a nebude mať potom stres, keď pôjde do škôlky, že to bude pre ňu jednoduchšie.“ (Oliver, 25 rokov, 1 dieťa, elektromechanik)

„Osoh... my máme jedináčika, takže ja to beriem tak, že tomu dieťaťu to pomáha. Ale akože mne..., ja sa tu s tými hračkami nehrám, takže mne to prináša osoh v podstate s tými ľuďmi, s ktorými sa chcem stretávať, ktorí akože tuná pôsobia, tak s nimi sa dokážem aj inokedy stretnúť. V podstate to vidím iba cez tú svoju dcéru, že jej to niečo dáva, ale zároveň si uvedomujem aj tie ostatné veci, čo to aj pre ženu dáva. Pre mňa MC znamená... je to užitočná vec.“ (Emil, 33 rokov, 1 dieťa, zámočník)

„Tak ja som veľmi rád, že manželka sa do niečoho zapojila, takto nejako aktivovala. Pracovala v módnom salóne, jej práca sa mi páčila. Trošku mi bolo ľúto, že je doma... keďže sme chceli deti, bolo to nevyhnutné... Bol som veľmi rád, že sa opäť nejako do niečoho angažovala.“ (Rudolf, 31 rokov, 1 dieťa, elektroinžinier)

³⁰ V tomto zmysle sa vyjadrilo 15 zo 16 respondentov, ktorí odpovedali na otázku.

„V prvom rade je tá zábava... to dieťa zaujať buď hračkami alebo nejakou tou kultúrnou akciou ako mali minule to divadielko a kreslenie, také v podstate detské hry. Pre neho je to niečo úžasné, má taký svoj svet.“ (Daniel, 26 rokov, 1 dieťa, vedúci predajne)

„... na tej rodine sa to prejavuje, že keď tie deti majú nejaký zaujímavý program, ktorý ja alebo manželka nie sme schopní doma zabezpečiť, tak je to pre nich prínosom a potom sú povedzme pokojnejší alebo majú iné nápady, alebo sa snažia prehrať doma takým spôsobom ako sa naučili tam. Čiže ten čas, nemusíme toľko investovať my...“ (Michal, 31 rokov, 3 deti, novinár)

Sedem respondentov (z 19) však uviedlo priamy či konkrétny osob pre svoju osobu. V MC nadobudli nových známych, s ktorými si o.i. konfrontujú výchovné postupy, rozdiely v správaní svojich a iných detí. MC radi navštevujú, pretože si tam oddýchnu, realizujú sa, získavajú nové poznatky.

„...skrátka je to o tom, že sa dozvieme kopec nových vecí, ktoré by sme sa možno dozvedeli, ale len nejak z literatúry a takto priamo sprostredkované z tých skúseností je to vždycky cennejšie... Okrem toho sa tu stretávame aj otcovia, čiže vieme sa dohodnúť a porozprávať o veciach. Ale na mňa to má pozitívny vplyv... ja som dosť časovo vyťažený, čiže ani zďaleka tomu nevenujem toľko času ako možno iní otcovia alebo dievčatá tu, ale snažím sa prispieť a pre mňa to je aj taká sebarealizácia, že keď sa niečo podarí, tak aj keď veľmi vzdialene v mojom prípade, ale beriem to aj trochu za svoj úspech.“ (Herkules, 31 rokov, 1 dieťa, ekonóm)

„Osob? Momentálny osob je, že človek si tam oddýchne, ako to je taký krátkodobý a z dlhodobého hľadiska, stačí sa porozprávať s tými babami a mám taký málinko prehľad, že čo vlastne, jak riešia situácie, že odkukám - odpočúvam čo robili vtedy... a môžem to vyskúšať na malej, že či to zaberie.“ (Vratislav, 33 rokov, 1 dieťa, podnikateľ)

„... aj ja som získal nový okruh priateľov a známych...“ (Michal, MC5, 31 rokov, 3 deti, novinár)

„Tak áno, vtedy keď som tam chodil ja, ten chlapec sa tam zabavil trochu a mohol som ho vidieť v inom prostredí a čo ja viem niektoré veci, ktoré ma trebárs trápili, že sa mi zdalo, že niečo robí divne, tak som videl, že tam tie deti robia, že to je úplne normálne. V podstate to je taký najväčší prínos, to som si raz tak uvedomil aj ako celkovo, že vlastne človek vidí tú svoju rodinu v porovnaní s ostatnými, takže vidím, že sme v podstate normálna rodina... že tie problémy, ktoré máme my, majú aj ostatní a že vlastne netreba sa až tak veľmi trápiť...“ (Richard, MC5, 38 rokov, 2 deti, VŠ pedagóg)

„... konkrétne čo bola nejaká lekárka a hovorila o tých bejby vakoch... to mi sprostredkovala manželka. Ja neodcudzujem nové veci, nové veci treba zažiť a ak sú dobré tak ich prijať, použiť a ísť dopredu.“ (Rudolf, 31 rokov, 1 dieťa, elektroinžinier)

Návšteva a účasť na činnosti materského centra

Dve tretiny respondentov uviedli, že do MC chodia s deťmi sporadicky, alebo sa zúčastňujú niektorých „väčších“ aktivít ako rodina (12 z 19); traja respondenti – partneri aktívnych členiek MC – navštevujú MC pomerne často³¹. Na margo sporadickosti ako najčastejší dôvod uvádzali nedostatok času, resp. pracovnú vyťaženosť. Niektorí otcovia hodnotili pozitívne („relax iného druhu“) konkrétne aktivity MC pre matky s deťmi, alebo rodinných príslušníkov, na ktorých sa zúčastnili.

„Ja som bol v čase, keď sa narodil tretí syn, v tom prvom a druhom týždni po narodení, keď manželka už teda bola doma, alebo keď ešte bola v pôrodnici a ja som sa staral o starších chlapcov - myslím, že bol som dvakrát ja osobne v jednom z tých centier... Dokonca sme tam vtedy robili nejaké vianočné pohľadnice a darčeky, čiže to bolo pre mňa také ako keby som sa vrátil do nejakých školských alebo škôlkarských čias, keď sme vyrábali darčeky pre mamy.“ (Michal, 31 rokov, 3 deti, novinár)

„Konkrétne na takom programe v centre podľa týždenného rozpisu nie, ale na tých všetkých takých väčších akciách áno.“ (Šaňo, 27 rokov, 2 deti, živnostník)

„Treba robia program, ktorý je zaujímavý pre deti, ako je angličtina pre deti, ktoré majú tri - štyri roky, nestretol som sa, že by to robievali niekde inde a s takým prístupom.“ (Albert, 37 rokov, 2 deti, čašník)

³¹ Časté návštevy MC majú zväčša charakter časovo krátkeho pobudnutia otca (s návštevníkmi) v priestoroch MC, výpomoci s údržbárskymi prácami, ktoré je potrebné v MC vykonať (napr. natrieť mrežu, opraviť nejaké zariadenie / hračku).

„...určite letné výlety... No proste dobré je to. Niečo, čo je orientované na tie deti, na aktivity pre nich a tým, že proste rodičia to tam zabezpečujú a vytvorila sa taká komunita myslím, že celkom kompatibilných ľudí a deti odtiaľ prichádzajú s veľmi dobrým dojmom, naozaj je to taký relax iného druhu, ako keď ide človek na dovolenku iba s rodinou.“ (Rasťo, 33 rokov, 2 deti, technik)

Časť otcov spomenula aj svoju aktívnu spoluúčasť na niektorých programoch MC, alebo na ich tvorbe. Respondenti za zúčastňovanie sa na činnosti materského centra považovali aj pomoc MC, ktorá bola rôznorodá (takmer každý si spomenul aspoň na jeden konkrétny príklad) – v podobe pracovné sily napr. pri údržbe MC – jeho zariadení - hračiek, pri prípravách rôznych programov, pri sťahovaní MC, - **v podobe materiálnej, či logistickej pomoci**. Respondenti vo všeobecnosti deklarovali, že vždy keď treba, radi pomôžu, ale ich pomoc ani účasť na aktivitách nie je pravidelná.

„Ja sa toho moc nezúčastňujem, väčšinou sú tie prednášky pre ženy. Čo som sa zúčastnil, tak školení o získavaní financií, stratégiách...“ (Marek, 36 rokov, 3 deti, obchodník)

„Vždy, keď sa niečo deje, tak pomáhame, resp. nejakým spôsobom sprostredkujem, aby naša firma pomohla.... moderoval som deň Lucii, pomáhame zabezpečovať maskota z našej firmy...“ (Herkules, 31 rokov, 1 dieťa, ekonóm)

„No niekedy, väčšinou už ani nie. Podieľam sa, ja sa nepodieľam, ja chodím iba občas fotiť von.“ (Emil, 33 rokov, 1 dieťa, zámočník)

„Tak zatiaľ skôr nie... o dva týždne pôjdeme grilovať, tak trošku tam sa zapojím. Takéto veci robím celkom rád.“ (Rudolf, 31 rokov, 1 dieťa, elektroinžinier)

„Tak hral som na gitare ku dňu detí, čo sa tu robil minulý rok..“ (Dodo, 42 rokov, 5 detí, poradenstvo)

Respondenti konštatovali, že ako muži sa pri návšteve MC zväčša necítili výnimočne. Približne štvrtina respondentov uviedla, že zvláštne, alebo rozpačito sa cítili len pri prvej návšteve centra, keďže išlo o pre nich dovtedy neznáme prostredie, navyše s prevahou ženského osadenstva.

„Tak zo začiatku to bolo také zvláštne, pretože ja som tie matky samozrejme nepoznal, teda poznal som ich z rozprávania takého klasického, že táto má chlapčeka X a dievčatko Y a volá sa Z a proste mal som z toho guláš samozrejme, lebo také niečo som nepoznal ani zvidenia. ... prišiel som do síce známeho prostredia, ale s neznámymi pre mňa ľuďmi, tak chvíľku to trvalo..., ale veľmi ako v pohode ma prijali, milo. Myslím, že sme sa aj dosť rýchlo začlenili, teda hlavne ja, lebo chlapci s tým nemali problém...“ (Michal, 31 rokov, 3 deti, novinár)

„Myslím, že normálne, nič také extra.“ (Oliver, 25 rokov, 1 dieťa, mechanik v elektrotechnike)

„Ako prvýkrát rozpačito samozrejme, lebo však materské centrum, tak čo tam mám čo hľadať. Ale potom zrovna na tomto podujatí... to bolo tak nejak podelené, že matky sú s tými mladšími a s tými staršími idú oteckovia na tú hudobnú škôlku...“ (Rasťo, 33 rokov, 2 deti, technik)

„Tak na začiatku to bolo také trochu trapné, lebo som bol taká biela vrana akože to tak väčšinou nevedeli vôbec pochopiť, že ja môžem byť na materskej. Všetky na to vypytovali a tak, ale potom väčšinou to bolo v poriadku.“ (Richard, 38 rokov, 2 deti, VŠ pedagóg)

„No, je to taký babinec. Tak normálne si pripadáme medzi nimi.“ (Paľo, 38 rokov, 1 dieťa, profesionálny vojak)

„Ani nie. Chodí hodne oteckov, aj zhruba čo bol pred mesiacom karneval tam bolo dosť chlapov, takže nejak výnimočne som sa necítil, tak normálne.“ (Daniel, 26 rokov, 1 dieťa, vedúci predajne)

„Nie, lebo ma poznajú... Myslím, že tá snaha je, že to nie je spolok chudat žien, ktoré sa potrebujú vyplakať a vyžalovať, ale že je to vlastne priestor, kde je normálne, že prídu aj otcovia... čiže u nás to nie je proste taká záležitosť, že 'vy zlí muži, chodte preč, nechajte nás na pokoji'.“ (Dodo, 42 rokov, 5 detí, poradenstvo)

Necelá pätina respondentov sa priznala, že v MC pociťovali/-jú nervozitu, keďže nie sú zvyknutí na väčší kolektív žien a boli / sú nesvoji, keď sa stávajú stredobodom pozornosti vôbec.

„Cítite sa ako muž nejak výnimočne pri návšteve MC? Ani nie, skôr som nesvoj... Čo ja viem, ja som taký skôr utiahnutý, že nemotám sa až tak veľmi v spoločnosti, takže to je pre mňa taký nezvyk. V robote ženy ani nerobia prakticky, a tu je ich zrazu...“ (Domo, 38 rokov, 2 deti, technológ)

„Nie, skôr nesvoj (úsmev). Toľko mamičiek...“ (Oliver, 25 rokov, 1 dieťa, elektromechanik)

„Výnimočne, bol som na tomto mieste výnimočný, lebo chlapov sem veľa nechodilo... No bolo mi to nepríjemné, lebo ja nerád bývam stredobodom pozornosti.“ (Emil, 33 rokov, 1 dieťa, zámočník)

„Tak príjemne, a čudne... Bývam tam nervózny.“ (Roman, 23 rokov, 1 dieťa, kuchár-časník)

Väčšina respondentov sa stretla v MC ojedinele s inými otcami, najmä na nejakých akciách, na ktorých sa zúčastnili otcovia s deťmi, alebo celé rodiny. Poväčšine išlo o náhodné a sporadické stretnutia. Päťina respondentov uviedla, že sa v materských centrách **bežne stretávajú s ostatnými otcami** a považujú to za normálne.

„Stretávajú sa v MC aj s inými mužmi? Chodili, len tá prevaha žien tu je, to je jasné.“ (Emil, 33 rokov, 1 dieťa, zámočník)

„Chodia tam rodičia chodia komplet - aj oco aj mama.“ (Daniel, 26 rokov, 1 dieťa, vedúci elektropredajne)

„Trošku mi bolo ľúto, že tam nechodia aj ostatní otcovia. Mohlo by ich tam byť viac, každopádne, takže trochu som sklamaný, že strašne veľa ľudí dáva do popredia iné priority ako tie, ktoré by mali byť vyzdvihnuté.“ (Rudolf, 31 rokov, 1 dieťa, elektroinžinier)

„Viacerí sú tu, prídu akože pre deti. Neviem, to nie je cieľene, to je skôr tak náhodne, že sa tu stretneme.“ (Mišo, 34 rokov, 2 deti, konštruktér)

„... to tak funguje, že každú chvíľu tie matky zapájajú vlastne aj manželov, treba tam niečo priniesť, opraviť a podobne. Väčšinou tie akcie bývajú dosť spoločensky orientované, takže tam príde viac otcov, ale akože by tam prišiel s dieťaťom, nie...“ (Richard, 38 rokov, 2 deti, VŠ pedagóg)

Priateľstvá a známosti z materského centra

Respondenti špecifikovali kontakty, ktoré nadobudli vďaka MC, poväčšine ako známosti, s ktorými sa bližšie nepoznajú, ani nevyhľadávajú vzájomné stretnutia mimo MC. Nadobudnutie priateľských vzťahov vďaka MC konštatovala približne štvrtina respondentov – otcov. Stretávanie otcov, rodín z kresťanských MC aj mimo centier je bežné, napr. na cirkevných obradoch v kostole.

„Tak zoznámil som sa trochu s ďalšími zopár ľuďmi, minimálne sa aspoň zdravíme, zhodou okolností z firmy, v ktorej pracujem... dotýčný kolega a jeho manželka takisto navštevujú materské centrum... sme sa viac zoznámili, že môžem povedať, že mám ďalšieho trošku bližšieho človeka, s ktorým občas sa stretnem, porozprávame sa. Každopádne, ak je taká možnosť, že sa stretávajú ľudia, ktorí majú spoločné záľuby, problémy, starosti, tak ich to zblíži a je dobré poznať ľudí.“ (Rudolf, 31 rokov, 1 dieťa, elektroinžinier)

„Keď sa tu človek zamotá raz za čas, niekoho spozná tu, je niečo na tom, spoznal som zopár ľudí.... Hej náhodil.“ (Domo, 38 rokov, 2 deti, technológ)

„...áno spoznal som nových ľudí... niekedy to dobre padne, keď sa človek stretne v meste a sa pozdravíme... ako keď človek chodí, chodí, a nemá nikoho. Nie som veľmi spoločenský človek, som taký skôr introvert, ale dobre to padne. Poznám viac ľudí, určite takých 20, 30 ľudí poznám (z MC). Ale nie je to žiadne bližšie poznanie, tak trocha ako známi, nie kamaráti...“ (Mišo, 34 rokov, 2 deti, konštruktér)

„...nové kontakty priamo v materskom centre asi nie. Poznám z videnia niektoré mamičky, ktoré som predtým osobne nepoznal... Možno také pozitívum je, že niektoré rodiny, ktoré tam chodili, sme sa s otcami nepoznali. Teraz sa už poznáme, akože sme, proste sme vedeli, že na poslednú akciu niektorí ockovia prídu pomôcť... tak už viem, kto to je a čo môžem od nich očakávať. ... ale akože vznikli nejak výrazné vzťahy, to by som tak nedefinoval.“ (Dodo, 42 rokov, 5 detí, poradenstvo)

„Tak určite. Stretávame sa aj mimo... Niekoľko potrebuje, tak sa ozve a je predsa len niečo iné, keď sa bavím s niekým, že to je šéfkina manžel... Žigmunda by som nepoznal, lebo to je relatívne zaujímavý človek, ale pohybuje sa v úplne inej dimenzii než ja, no ale pre MC tu narobil toho hodne a myslím si, že to aj vie robiť.“ (Karol, 52 rokov, 3 deti, podnikateľ)

„Áno. Už len tuto medzi priateľmi, kamarátmi čo tu riešime... My sme sa predtým nepoznali, teraz už sme kamaráti, už to beriem ináč. Človek si to váži, lebo oni majú v podstate podobné zmýšľanie a človek sa v dnešnom svete celkom teší, keď stretne normálnych ľudí.“ (Herkules, 31 rokov, 1 dieťa, ekonóm)

„No jasné... Získali sme zopár známych, s ktorými môžeme podnikáť nejaké akcie aj mimo toho materského centra.“ (Richard, 38 rokov, 2 deti, VŠ pedagóg)

„Tak v našom prípade sa to spája aj tým, že sú to všetko kresťanské centrá, čiže sa tam stretávame s kamarátmi a s priateľmi, s ktorými sa potom pravidelne stretávame, či už v nedeľu v kostole alebo v nejakých iných nábožensky motivovaných stretnutiach. ...vďaka tomu, že sme sa v tých centrách spoznali, teraz máme širší okruh kamarátov, s ktorými potom komunikujeme, prípadne už sme boli aj na nejakých spoločných výletoch; ...dokonca na takom víkendovom pobyte organizovanom farnosťou ...“ (Michal, 31 rokov, 3 deti, novinár)

Dvaja respondenti uviedli, že vďaka kontaktom v MC získali prácu, alebo „brigády“.

„Napríklad aj súčasné zamestnanie prišlo vplyvom kontaktu cez MC...“ (Marek, 36 rokov, 3 deti, obchodník)

„No aj hej...pracovné brigády, napríklad.“ (Roman, 23 rokov, 1 dieťa, kuchár-čaišník)

Dvaja respondenti sa zmienili, že kontakty získané v materských centrách využívajú pri svojich pracovných aktivitách.

„... sú tam klienti, ktorí sa dozvedeli, že poskytujem takéto služby, mali samozrejme zľavu. Nebolo to za tým účelom, už keď ma popýtali, tak samozrejme...“ (Vratislav, 33 rokov, 1 dieťa, podnikateľ)

„... prostredníctvom materského centra môžeme realizovať aktivity nášho občianskeho združenia, ktoré je zamerané tiež na rodiny... V spolupráci s materským centrom sme dva alebo tri razy robili kurz prirodzenej regulácie počatia.“ (Dodo, 42 rokov, 5 detí, poradenstvo)

Problémy, negatíva materského centra

Respondenti v počte 12 sa vyjadrili aj k otázke³², či existuje niečo, čo oni ako otcovia považujú za problematické v súvislosti s MC. Väčšina uvádzala problémy, ktoré sú spomenuté v častiach 2.2.1. a 2.2.2, čiže nedostatočné priestory, chorobnosť detí v MC, veľa času, ktorý partnerka strávi v MC; piati respondenti nevedeli o žiadnych negatívach, či problémových miestach MC.

Jeden respondent uviedol³³, že na materskom centre mu prekáža nadbytočné množstvo aktivít a istý neprofesionalizmus.

„...keď oni tých aktivít majú strašne veľa, niektoré sú pre mňa až, by som povedal, podivné. To nie je úplne to pravé slovo, ale také všelijaké kurzy tu robia, vidieť, že tie dievčatá sa nesnažia ísť za ziskom, teda nerobia to s myšlienkou niečo zarobiť. Vrhajú sa do rôznych aktivít a niektoré sú pre mňa nie úplne pochopiteľné. Lebo tu majú poradenské centrum pre také tie opustené maminky a zrovna to robí kočka, čo sa rozvádza. Nevie, či to je zrovna to pravé orechové, ale to je len môj osobný názor. Ja si myslím, že nie. To by mal robiť niekto, kto má aj nejakú skúsenosť a trochu aj tú psychológiu by mal mať za sebou...“ (Kvačo, 52 rokov, 3 deti, podnikateľ)

³² Táto otázka bola v scenári rozhovoru jedna zo série otázok sondujúcich názory respondentov - otcov na negatívne stránky MC.

³³ Respondent Kvačo sa tak pridal k respondentom, ktorí v časti 2.2.1. taktiež poukázali na negatíva MC z hľadiska manažmentu práce, medziľudských vzťahov, nedostatku finančných zdrojov a s tým súvisiacu frustráciu ich partneriek.

2.2.4. Vnímanie vplyvu MC na rodinný život a rodinné vzťahy

Dominantná väčšina respondentov nezaznamenala žiadnu zmenu v rodinnom živote, odkedy ich partnerky začali navštevovať materské centrum. Časť opýtaných si uvedomuje isté pozitívne zmeny – nové záujmové aktivity pre deti, resp. celú rodinu, spokojnejšia partnerka, atď.

„Je taká spokojnejšia (žena), nie je možno taká nervóznejšia. Je taká, že môže pre niekoho niečo urobiť.“ (Oliver, 25 rokov, 1 dieťa, elektromechanik)

„Ani nie, aspoň má manželka také nápady, že sa chodia bicyklovať, na šmýkačku, na hojdačky, do divadla. Neovplyvnilo to kolobeh, je stále rovnaký akurát, že tie ich aktivity sa ešte dopĺňajú.“ (Daniel, 26 rokov, 1 dieťa, vedúci predajne)

„Tak asi áno. Prispôsobujeme sa tomu programu, ktorý tam je, takže keď si vytvárame svoj vlastný program na týždeň, napríklad, tak berieme do úvahy aj program, ktorý ponúka materské centrum... Ale to sa nedá nijako vlastne ohodnotiť vo vzťahu k tomu materskému centru, lebo keby sme chodili s deťmi na hudobnú, tak tiež sa prispôbíme tomu...“ (Richard, 38 rokov, 2 deti, VŠ pedagóg)

Približne pätina otcov (z 19) nemá pocit, že by navštevovanie materského centra malo nejaký výrazný vplyv na ich rodiny, či už pozitívny alebo negatívny. Nevedeli posúdiť, či MC skomplikovalo, alebo naopak pomohlo ich rodinnému životu.

„Ani nie, v podstate manželka aj so synom navštevujú (MC) vo svojom voľnom čase. A nejak to neovplyvňuje chod našej rodiny. Lebo ja tak či tak mám v podstate voľno len cez víkend... V priebehu týždňa som desať-jedenásť hodín vyťažený, ja v podstate neviem ako ďalej. Jednoducho my sa venujeme sami sebe ako rodine cez víkend, prípadne po tých večeroch, keď prídem z práce.“ (Daniel, 26 rokov, 1 dieťa, vedúci predajne)

„Ťažko odpovedať, vplyv mohlo mať, náš život zmenilo v podstate niečo iné. Zmenilo v podstate vzťah k Bohu. A či k tomu pomohlo MC, vplyv mohlo mať, ale určite len sekundárny. Ako primárny dôvod bolo niečo úplne iné...“ (Miro, 34 rokov, 3 deti, špeciálny pedagóg)

MC prinieslo rodine viac pomoci ako komplikácií – takto vnímalo MC päť respondentov. Za pozitíva považujú kvalitne strávený čas pre matky aj deti, za určité negatíva zase nabitý harmonogram dňa partneriek, ktorý ide niekedy napr. na úkor udržiavania chodu domácnosti.

„Tak určite pomáha naozaj v tom, že vytvára pravidelný priestor a čas pre aktivity aj manželkine - aj detí, že sa tam naučia nové veci, pesničky, zahrajú sa, že sú takí pokojnejší, majú tam nových kamarátov... Keby tam nechodili, tak mám pocit, že najmä deti by boli ochudobnené.“ (Michal, 31 rokov, 3 deti, novinár)

„Určite treba povedať, že asi pomohlo. Ja si myslím, že každá matka to má ťažké, keby bola sama doma, odkázaná maximálne na nejaké sídliskové kontakty... Niečo sa aj skomplikovalo samozrejme, pretože tým, že manželka je tam aktívna členka tak niekedy treba niečo spraviť so zaťatými zubami... cez to sa dá ale ľahko preniesť, tie pozitíva ďaleko prevažujú.“ (Richard, 38 rokov, 2 deti, VŠ pedagóg)

„Nekomplikovalo sa, práveže malo len dobré účinky a zlý účinok, že sa stane do týždňa, že je slabší obed, alebo riad musím umyť ja. Ale to neni až také hrozné.“ (Mišo, 34 rokov, 2 deti, technik-konštruktér)

Sedem respondentov uviedlo, že materské centrá jednoznačne pomohli ich rodine. Najväčšie pozitíva vidia v tom, že partnerky i deti sa v MC cítia dobre, chodia tam radi. Partnerky si oddýchnu, stretnú sa s inými matkami, navzájom zdieľajú témy v oblasti výchovy a starostlivosti o dieťa. Deti sa zase v MC naučia nové veci, nájdu si kamarátov.

„Skôr pomohlo, nieže skôr, isto pomohlo... Ona, ja si myslím, si tu relatívne odpočinula, takže určite jej to pomohlo.“ (Domo, 38 rokov, 2 deti, technológ)

„Pomohlo. Manželka prenáša niektoré veci čo sa zistilo, že by mohli byť dobré... Vyskúšať treba všetko a či sa to osvedčí, to ukáže čas...“ (Paľo, 38 rokov, 1 dieťa, profesionálny vojak)

„Pomohlo. Teraz má aj moja žena záľuby ako je materské centrum, ja som mal záľuby predtým a teraz takto ja idem niekde, ona ide niekde, a sme obidvaja šťastní. Predtým bolo tak, že ona bola väčšinou

doma, ja som išiel napríklad na futbal alebo niečo také... Pomohlo to dosť“ (Roman, 23 rokov, 1 dieťa, kuchár-časník)

Ďalší dvaja otcovia kládli plusy a mínusy vplyvu materských centier na ich rodinný život viac-menej na rovnakú úroveň.

„Určite skomplikovalo, ale možno i pomohlo, lebo keby manželka sedela celé dni sama doma... To je zas druhá stránka veci. Možno by bola ešte nervóznejšia, ako keď je tu nejaký časový stres, nejaká veľká akcia.“ (Marek, 36 rokov, 3 deti, obchodník)

„...podľa toho v akých veciach. Pomohlo to, ako sa my chováme k deťom, čo my robíme s deťmi, ale zas to uškodilo podľa mňa partnerskému vzťahu... Mne sa to nepáči, keď je furt preč. Nemám problém s deťmi, ale keď sa musíte starať o svoju prácu a ešte o to, čo spraviť s deťmi a ešte o to ako zabezpečiť odvoz-dovoz manželke, keď ide niekde preč, no tak je to dosť také...“ (Šaňo, 27 rokov, 2 deti, živnostník)

Dvaja otcovia vyjadrili istú nevôľu, keď MC zaberajú ich partnerkám veľa času, čo považujú za negatívny zásah do súkromia.

„...to bol dezorganizovaný projekt. Tak som ich obyčajne bral odtiaľ, ja som si musel v práci prispôbovať čas tak, aby som to zvládol... Čas... a nakoniec je z toho úplná blbosť, ktorá proste vôbec nesplnila zmysel a účel. Niekedy za každú cenu sa tam snaží niečo urobiť, keď by som si ja myslel, že by to nemusela zrovna robiť.“ (Michal, 31 rokov, 3 deti, novinár)³⁴

Piaty otcovia zareagovali pozitívne na otázku, či sa doma venujú novým aktivitám, odkedy materské centrum vstúpilo do života ich rodiny. Spomínali návštevy kultúrnych podujatí a spoločenských akcií, konkrétne športové a kreatívne aktivity, ktorá spájali s MC.

Deľba práce medzi partnermi pod vplyvom MC

V otázke zmien v organizácii domácich prác sa absolútna väčšina respondentov – otcov vyjadrila, že rovnakú deľbu prác mali doma už predtým ako partnerky začali navštevovať MC, návštevy MC na nej nič nezmenili.

„Nie, nezdá sa mi, že by sa niečo zmenilo, isto nie. Keď je tu (v MC), tak ja robím večeru, hoci dosť často ju niekedy musím robiť, lebo ona chodí neskoro z práce.“ (Domo, 38 rokov, 2 deti, technolog)

„Neviem či v tomto nejak centrum vplýva, neviem či som vzorný otec a či vzorne pomáham doma, ale snažím sa. Ale vzorný nie som ani zďaleka a neviem či to centrum vylepšuje, alebo nie. Lebo ja by som sa snažil aj keby som nechodil do centra, si myslím.“ (Herkules, 31 rokov, 1 dieťa, ekonóm)

Vzťahy s partnerkou pod vplyvom materského centra

Približne tri štvrtiny respondentov (z 19) si myslia, že materské centrum neovplyvnilo ich vzťah k partnerke, a ak áno, tak v pozitívnom zmysle.

„... ovplyvnilo MC v niečom váš vzťah s partnerkou? Skôr kladne... bola odpočinná, tým pádom niektoré problémy sa možno riešili troška jednoduchšie, keď niečo vyskočilo, nebralo sa to tak tragicky.“ (Domo, 38 rokov, 2 deti, technolog)

„Myslím, že nie. Možno k lepšiemu áno, ale myslím, že náš vzťah to úplne neovplyvnilo.“ (Oliver, 25 rokov, 1 dieťa, elektromechanik)

„Zlepšil sa vzťah, neni taká napnutá.“ (Roman, 23 rokov, 1 dieťa, kuchár-časník)

„Tak priamo náš vzťah, si myslím, že tam nebol nejaký dopad, keďže som rád, že sa takto angažuje, tak ani nemám pocit, že by to nejak negatívne ovplyvnilo... Ja v tom hľadám pozitívum, takže som rád, že sa takýmito vecami zaoberá.“ (Rudolf, 31 rokov, 1 dieťa, elektroinžinier)

„Zmeniť sa nezmenila, našla - možno by sa to nazvalo - vnútorné uspokojenie... Ako nie žeby bola doma nespokojná, ale našla aj určitý spôsob naplnenia času...“ (Dodo, 42 rokov, 5 detí, poradenstvo)

„K horšiemu určite nie a k lepšiemu možnože hej. Keď sa niečo rozprávame alebo si nejaké problémy riešime, ona to vie tak trefnejšie povedať. Má také stanovisko, už sa s niekým na tú tému bavili a niekedy

³⁴ Michalova manželka (členka MC) sa angažovala v projekte MC, ktorému on nedôveroval a navyše mal v tom čase na starosti deti.

je taká chytrejšia. Nevieam, či to je z toho (MC), ale možnože je... taká múdrejšia niekedy.“ (Mišo, 34 rokov, 2 deti, konštruktér)

2.2.5. Vplyv materského centra inak

Posledný vyššie citovaný respondent v rozhovore rozvinul aj názor o **pozitívnom vplyve materských centier na celú spoločnosť** v podobe spokojných žien so svojím materstvom, čo podľa neho môže priaznivo ovplyvňovať natalitu.

„...dost by pomohlo, keby sa to (MC) nejak lepšie etablovalo v spoločnosti... Má to význam, lebo keď sú tie maminy spokojné a stotožnia sa s tým, že sú maminy, tak môžu mať aj nielen jedno dieťa..., budú mať aj dve, tri deti možnože. Podľa mňa to má takýto vplyv. Keď sú ženy spokojné s tým, že sú ženy a majú deti, tak to je určite nie zanedbateľná vec. Aj pre rodinu, aj pre spoločnosť je to dôležité. Každý plače, deti sú neni a pritom každý chce mať v zamestnaní ženu, čo nemá deti, to je také schizofrenické.“ (Mišo, 34 rokov, 2 deti, konštruktér)

2.3. Deti³⁵

Pri kvalitatívnej analýze rozhovorov s deťmi je potrebné zohľadniť ich vek, nakoľko úroveň jazykovej komunikácie, krátkodobej i dlhodobej pamäte, schopnosti sebareflexie, argumentácie, ako aj porozumenia sa výrazne diferencuje podľa veku detí. Výpovede detí boli ovplyvnené aj okolnosťami rozhovoru – niektoré sa uskutočnili počas hry, iné cielene, keď boli vyzvané „podstúpiť“ rozhovor; väčšina rozhovorov sa uskutočnila za prítomnosti ďalšieho človeka – dieťaťa alebo dospelého, zväčša matky.

Z rozhovorov s deťmi vyplynulo základné zistenie, že tí najmenší (vo výskumnej vzorke 3-4 roční), pre ktorých je MC primárne určené a ktorí zaznamenávajú najmarkantnejší progres v rozvíjaní svojich schopností a zručností, vedeli „reflektovať význam“ MC najmenej. Staršie deti naopak opisne artikulovali čo všetko sa v MC dozvedeli, naučili alebo zažili.

Pre potreby tejto analýzy boli deti – respondenti rozdelené do 4 vekových skupín: prvú skupinu tvoria najmladšie deti 3 - 4 ročné (12 respondentov), druhú skupinu tvoria 5 - 6 ročné deti (7 respondentov), tretiu skupinu 7 - 9 ročné deti (6 respondentov), a napokon poslednú skupinu tvoria 10 - 13 ročné deti (7 respondentov).³⁶

2.3.1. Význam materského centra pre dieťa, jeho rozvoj a spoznávanie sociálneho sveta

Hra a učenie sa

V odpovediach na otázku ‘Čo robíš v MC?’ jednoznačne dominuje odpoveď ‘HRÁM SA’. Väčšina detí sa zmienila, že v MC má aj svoju obľúbenú hračku, s ktorou sa každé dieťa hrá alebo hrávalo, keď ako menšie navštevovalo MC. Deti sa rady hrajú s hračkami, ktoré nemajú doma z rôznych dôvodov, napríklad pre ich rozmery – veľké kocky z textilu, domček so šmyklavkou, hojdačka, bazén s guľkami, motorka, a iné. Medzi obľúbené hračky deti zaradili najmä autíčka, fit lopty, kocky, autodráhu, kočiarik, hojdacieho koníka, počítač, medveď, Barbie, pištoľ, koberec s cestou, mimozemšťanov, raketu.

Medzi dôvodmi navštevovania MC respondenti uviedli aj možnosť hrať sa s deťmi, vzhľadom k svojej pozitívnej skúsenosti s nájdením si nových kamarátov. Takmer každé dieťa, s výnimkou tých najmladších (3 - 4 ročné) uviedlo v odpovedi na otázku, či spoznalo v MC nových ľudí resp. na otázku, či si našlo v MC kamarátov odpoveď ‘ÁNO’, prípadne uvádzali aj mená týchto kamarátov alebo kamarátok. Dokonca aj pri zápornej odpovedi alebo odpovedi ‘neviem’ z kontextu neskôr vyplynulo, že dieťa spoznalo v MC nových ľudí – deti.

„Mne je dôležité, že sú tu hračky a že sú tu kamaráti, pre mňa.“ (Danko, 6 rokov)

Aj tie najmenšie deti boli do istej miery schopné popísať, že v MC / vďaka MC sa naučili niečo nové, čo predtým nevedeli alebo to nikdy nerobili.

³⁵ pozri Tabuľku 2

³⁶ Z vekovej štruktúry detských respondentov, ale aj ďalších dát v tejto štúdii vyplynulo, že MC najviac a s najvyššou frekvenciou navštevujú matky s najmenšími deťmi vo veku 2 až 5 rokov čiže predškolační. Menej sú to staršie deti školského veku od 7 rokov vyššie. Tu sú niektoré zdôvodnenia:

- matky na materskej / rodičovskej dovolenke s malým dieťaťom sa cítia viac sociálne izolované, na novom mieste bydliska, a pod.
- pokiaľ sú v rodine aj školáci, je potrebné prispôbiť program aj im, pričom ich potreby sú odlišné od potrieb najmenších detí; preto častejšie navštevujú MC príležitostne, napr. keď je v MC nejaká akcia alebo podujatie;
- niektoré MC majú programovú skladbu zameranú najmä pre malé deti..., takže program nie je aktuálny pre školákov;
- školáci navštevujú MC najmä v prípade, že sú tu s menšími súrodencami alebo v prípade, že sú odrastení v MC, v ktorom ich mama pracuje (a tak sú vlastne u mamy v práci).

Samozrejme to, aké vekové skupiny detí navštevujú to-ktoré MC, závisí nielen od konkrétnych socio-demografických charakteristík danej komunity, ale aj od zariadenia priestorov MC a programovej ponuky MC pre mamy a ich deti. Navštevnosť MC súvisí aj s možnosťami realizácie voľnočasových aktivít rodín s deťmi v konkrétnej mestskej, sídliskovej alebo vidieckej komunite (napríklad ihriská, cukrárne, detské parky, centrá voľného času, a pod.).

„Som sa naučila voziť na motorke.“ (Peťka, 4 roky)

Z rozhovorov vyplynulo, že deti sa učia nové hry a novým zručnostiam, ako napríklad skladať puzzle, cvičiť na fit lopte, modelovať z plastelíny / hliny, maľovať vodovými farbami / na sklo.

„Ešte hrám hry a... Hry o Hviezdičku, o Panáčikovi, o slepú babu...“ (Leo, 4 roky)

„Aj ešte minulý rok sme robili z modelárskej hmoty. Sme aj na masky nalepovali, maľovali sme si lampáše.“ (Vilko, 8 rokov)

Deti evidentne rozvíjajú svoje schopnosti, napríklad učia sa základy angličtiny / posunkovej reči, učia sa spievať, hrať na hudobné nástroje (flautu, xylofón, píšťalku, bubon), hovoriť básničky, hrať divadielko, kresliť. V rozhovoroch sa nezabudli zmieniť práve o týchto nových veciach, ktoré sa naučili.

„... pekne maľovať, som prvý raz pekne obkreslila kvetinku“ (Paulínka, 5 rokov)

„Tak hrám sa s deťmi, jááj ešte som tu nacvičovala divadlo. No hej hrala som tam... Šípkovú Ruženku, tuším.“ (Janka, 9 rokov)

Viaceré deti dali najavo, že zažili v MC niečo zaujímavé, čo nezažili predtým, napríklad zaujímavé podujatie alebo návštevu zaujímavého miesta (tvorivé dielne, galéria, Míľa pre mamu, lampiónový sprievod, výlet).

„No potom Mikuláš tam bol, no a keď malo byť Mikuláša a prišiel, tak ešte predtým jak keby dakto dupal, na stenu, jak keby čert po streche, tak sme sa aj báli, som sa bál.“ (Peter, 7 rokov)

„Niekedy mi mamka v tvorivých dielnach dovolí urobiť dve, tri rady, keď robia koberce, skúšam robiť, a to nikde inde nerobím... Keď som nahnevaná, tak si aspoň vytrepem zlosť.“ (Maťa, 10 rokov)

2.3.2. Vzťahy s inými ľuďmi v MC – s deťmi aj s dospelými

Najmenší respondenti

Pre najmenších respondentov (3 - 4 ročné deti) bolo evidentne problematické rozlišovať medzi od seba staršími a mladšími deťmi, takže osoby diferencovali najmä v rovine 'ja a mama / otecko', 'detí' (pričom rozlišovali skôr 'väčšie a menšie' deti než 'staršie a mladšie') a napokon iní dospelí, spravidla 'tety' a 'ujovia'. Z odpovedí najmenších detí je zrejmé, že v ich prípade zohráva pri návšteve MC svoju rolu osobná sympatia a antipatia (k deťom), či priamy zážitok.

„A ešte dačo sa mi nepáči. Keď Peťka ide do Kubka... to sa mi nepáči.“ (Leo, 4 roky)

„Timurka a Paťa mám rada, ten so mnou...“ (Peťka, 4 roky)

Najmenšie deti si osobitne nevšímajú iných dospelých okrem svojej mamy a nereflektujú svoju prípadnú komunikáciu s dospelými. Na otázku o dospelých odpovedajú väčšinou veľmi stručne 'nehrám sa s nimi'.

Respondenti škôlkári a predškôláci

Druhá veková skupina 5 - 6 ročných detí, škôlkárov a predškôlkárov vzťahy so staršími a mladšími deťmi reflektuje už vo väčšej miere. Na otázku o vzťahu s mladšími deťmi zazneli aj takéto odpovede:

„Niekedy zaplačú a potom si musím nejaké iné zobrať hračky.“ (Andrejka, 5 rokov)

„Bijú ma niekedy... Ešte sa s nimi nehrám, ani ony sa so mnou nechcú hrať.“ (Ema, 6 rokov)

„Zavadzajú... všetko mi zoberú.“ (Batman, 4 roky)

Deti v tejto vekovej kategórii už smelšie komunikujú aj s dospelými.

„Niekedy sa rozprávam, keď sa ma spýtajú.“ (Ema, 6 rokov)

Respondenti školáci

Staršie deti si vytvárajú špecifický vzťah k mladším i starším deťom. Niektoré považujú mladšie deti za príliš hlučné a „uletené“.

„Pokiaľ mi za chrbtom nie sú malé deti, ktoré ma búchajú kockami po hlave, tak veľmi dobre. ... Keď som bol malý, tak som sa cítil dobre, ale teraz... no neviem... sa tu dobre necítim, veľa výkrikov, všetko, no.“
(Revan, 10 rokov)

...je niečo čo sa Ti tu nepáči? „Tie deti s kockami v rukách. To sú také deti, čo asi nerozumejú celkom. Áno, alebo také skôr uletené, by som povedal. Niekedy aj tie väčšie. Aj štvorročné, nie tak úplne malé.“
(Adam II, 11 rokov)

Viacerí z týchto starších respondentov sa však vedia - aj ochotne - zahrať s mladšími deťmi, čo chápu ako formu vlastnej zábavy alebo ako formu pomoci dospelým, najmä svojej mame, pokiaľ pracuje v MC.

„Také maličké detičky, s nimi sa tu ani moc hrať nedá, ale občas sa s nimi zahrám.“ (Miško II, 9 rokov)

„Napríklad, nespomínam si, veľa malých detičiek tu chodí, ja sa niekedy s nimi hrám. To je také, viete, čo sem chodí cvičiť do centra, tak s tým malinkým som sa niekedy pozhovárala, a tak...“ (Katka, 8 rokov)

„Tie deti malé, sa im páči, keď ich ponahám alebo, že sa s nimi hrám, tak sa im to páči.“ (Partizán, 11 rokov)

„Niekedy by som chcela robiť niečo iné a mamka mi povie 'tak, teraz mi pomôž, pohraj sa s deťmi', lenže no dobre niekedy nemám chuť, ale musím pomôcť mamine.“ (Maťa, 10 rokov)

Respondenti školáci vnímajú dospelých ako rodičov, ktorých úloha spočíva v strážení, vychovávaní, kŕmení, organizovaní. O dospelých sa vyjadrili, že s nimi vychádzajú väčšinou dobre, pokiaľ ich nehatajú v aktivitách, ktoré dospelí považujú za nebezpečné pre malé deti (prítomné v MC). Títo respondenti ovládajú aj mená dospelých ľudí, s ktorými sa v MC stretávajú, prípadne stretávali.

A čo dospelí v MC, ako s nimi vychádzaš? „Tiež dobre, fajn, aspoň si to myslím.... No tak tá teta Jolana..., potom tá upratovačka..., potom nová sem taká prišla, ako sa volá, Elena.... Ona je taká dvadsiatnička alebo neviem koľko má rokov, tak mi dovolila aj tykať, takže my si v pohode tykáme.“ (Adam, 11 rokov)

„Pokiaľ ma neskritizovali, že tu kopem s loptou, tak dospelí boli celkom prijateľní.“ (Adam II, 11 rokov)

Staršie - mladšie - bilaterálne

Najstarší respondent vo veku 13 rokov, ktorý si zvolil pseudonym INR otvorene povedal, že má rád mladšie deti, napriek skutočnosti, že si vyžadujú opatrné zaobchádzanie. O dva roky mladší Adam svoj dobrý vzťah k mladším deťom aj ilustroval.

„Tá komunikácia to bolo zaujímavé. To, trochu viac, že komunikovať aj s tými mladšími aj staršími... No, tak ja som potom, no tak v pohode, som sa im len musel vyhýňať, lebo dakedy sa to pripletie pod nohy, to malé decko, a potom som aj musel tú partiu, čo som tu mal dakedy trochu kludniť ako.....No, hej, ja mám rád malé deti.“ (INR, 13 rokov)

A čo mladšie deti ako si Ty, ako s nimi vychádzaš? „Tiež dobre.... Tamten malý na tej šmýkačke, potom Timo, no a oni sa stále oné, Timo stále, či sa s ním môžem hrať, že tak potom.“ (Adam, 11 rokov)

V MC vychádzajú na povrch aj súrodenecké spojenectvá, ktoré napr. medzi bratmi rôzneho veku v domácom prostredí nie vždy fungujú.

„No, že sa tam (v MC) hrám s Adriánom, to sa jej (mame) tam asi páči....Lebo doma keď som, no tak vždycky chodím vonku.... Uhm, dakedy ma aj otravuje (brat Adrián).“ (Vilko, 8 rokov)

Z výskumu vyplynulo, že MC je - na jednej strane - vhodným prostredím pre nadväzovanie / a rozvíjanie rovesníckych vzťahov a - na druhej strane - podporuje vzájomnú komunikáciu a rozvíjanie vzťahov medzi deťmi rôzneho veku, vrátane súrodencov, ale aj medzi deťmi a dospelými.

2.3.3. Vnímanie rozdielu medzi materským centrom a materskou školou, základnou školou

Režim - kamaráti a kamarátky - mama

Respondenti vnímajú rozdiel medzi škôlkou a MC, najmä v prísnejšom organizovaní času v škôlke v porovnaní s MC. Deti komentovali, že v MC nemusia na rozdiel od škôlky spať.

„V škôlke musela som spať, čo u mňa bol veľký problém, nikdy som nechcela....“ (Maťa, 10 rokov)

„No, čo je iné? Že tam musíme jesť a spať... tam musíme spať i tri celé hodiny.“ (Danko, 6 rokov)

Čo musíte v škôlke robiť? „Cvičiť... čušať.“ (Emka II, 3 roky)

Na druhej strane, výhodou škôlky v porovnaní s MC je pre viaceré deti to, že v škôlke majú viac rovesníkov, a tým aj viac kamarátov. Z rozhovorov vyplynula známa skutočnosť, že čím sú deti staršie, tým je ich potreba kontaktu s rovesníkmi intenzívnejšia.

Kde sa Ti páči viac, v škôlke alebo v MC? „V škôlke, lebo mám tam viac kamarátov.“ (Leo, 4 roky)

„Uhm, deti a veľa detí tam je veľa (v škôlke), aj Lenka Bylinková, lenže ona je chorá dneska, sme jej aj volali, tam veľa detí.“ (Terezka, 4 roky)

„No, keď sa nemám s kým hrať (v MC) tak tak. Alebo všetko som vyskúšala, nemám čo robiť... tak sa nudím.“ (Katka, 8)

„... samozrejme, že je to tu moc detinské, už sa s hračkami nehrám, tak nemám tu prečo chodiť... Ona (mama) sa nás vždy pýta, keď chceme ísť a väčšinou nás len tak presvedčí, že keď tu máme nejakých kamošov...“ (Revan, 10)

Viaceré staršie deti, ktoré chodia do školy, vnímajú MC zase ako miesto bez stresu, kde sa dajú robiť úlohy, ale čo sa týka zábavy, už je to pre ne často nuda.

„Väčšinou sa nudím, keď nemám čo robiť. Hlavne v stredu, dneska, keď nedostávame úlohy v škole. Nemám čo robiť. Mamina obsadí počítač, tak nemám čo robiť.“ (Miško II, 9 rokov)

Pre niektorých naopak jednoznačne MC vedie v porovnaní so školou a škôlkou tým, že je to miesto, kde sa možno takmer neobmedzene hrať.

„Škola je nudná. No a tu sa môžem zahrať, tu sa nemusím učiť slovenčinu a tak. Ale v škole máme tiež takú družinu, tak tam sa môžeme hrať. Toto tu je lepšie.“ (Janka, 9 rokov)

„V materskom centre (je lepšie). Lebo v škôlke spím a v škole sa musím učiť.“ (Vilko, 8 rokov)

Pre niekoho sú pozitívom MC vzniknuté kamarátstva medzi deťmi, z ktorých niektoré pretrvávajú aj keď už navštevujú škôlku alebo školu.

„A tak mi je ľúto, lebo tu mám dobrých kamarátov, tu sú dobré hračky, aké doma nemám, a tak.“ (Janka, 9 rokov)

Vekovo starší respondenti - deti pri porovnávaní MC – škôlka – škola neuvádzali organizovaný program ako prípadnú odlišnosť medzi týmito inštitúciami, čo indikuje, že MC má v očiach detí dôležitejšie rozdiely (prednosti) ako sú organizované aktivity pre deti napr. v oblasti jazykovej či hudobnej prípravy, výtvarnej výchovy alebo pohybovej kultúry.

Z rozhovorov s respondentmi deťmi je možné usúdiť, že ďalšou a relevantnou výhodou MC v porovnaní so škôlkou je pre deti - nezávisle od ich veku - fakt, že v MC je s nimi / nablízku ich mama. Deti sa v jej blízkosti cítia bezpečne aj odvážne, zvlášť vo familiárnom prostredí, akým sa pre mnohé deti - hneď po domove - MC veľakrát stáva. **Materské centrum poskytuje dieťaťu v nízkom veku (na základe pozorovania aj z ďalších výskumných dát – už od 2-3 rokov) príležitosť k osamostatňovaniu sa v miere, ktorú si reguluje samo.** Potvrdila sa tiež dobre známa skutočnosť, že čím sú deti staršie, tým menej si vyžadujú bezprostrednú blízkosť mamy a tým viac sú schopné aj ochotné hrať sa v jej neprítomnosti.

Zariadenie MC - hračky

Rovnako dôležité sú pre deti vizuálne rozdiely - formálne / vonkajšie znaky MC v porovnaní so škôlkou či školou, ako napríklad farebnosť zariadenia, veľkosť priestoru na hranie, vybavenie, výber hračiek. Zariadenie a doplnky v MC ako domček so šmýkačkou a loptičkami, trampolína, žinenky, hojdačky sú pre deti akoby pozvánkou zahrať sa alebo zacvičiť si, ale aj magnetom prichádzať do MC znovu.

Tak ako boli niektoré deti so zariadením a vybavením MC nadmieru spokojné, tak niektoré deti deklarovali v tomto ohľade svoju nespokojnosť. **Nespokojnosť evidentne pramenila z ich individuálnych nárokov na pohyb a zábavu.** Potvrdilo sa, že pokiaľ v MC nie sú hračky, hry a zariadenie pre rôzne vekové skupiny, pričom možnosť prístupu k počítaču u starších detí je z tohto hľadiska dôležitá, tak deti vyjadrovali svoju nespokojnosť, komentujúc slovami, že sa nudia.

„Niektoré veci sú tam pre bábätká“ (Klárka, 4 roky)

„...teraz keď tu chodím, tak sa nudím, no a tak som na internete.“ (Revan, 10)

Veľkosť priestoru je rovnako veľmi dôležitým faktorom pri vytváraní príjemného pobytu detí v MC. Respondentom napr. neušlo, keď bola príliš malá.

„V minulom (predchádzajúce MC) sa mi tam všetko páčilo a v tomto jediná vec sa mi nepáči, že je to malý priestor.“ (Peter, 7 rokov)

„Dôležité je pre mňa, že tu sú umývadlá a hračky a ešte bavečky takéto a potom ešte hračky a potom ešte umývadlá.... A ešte som tak strašne zvedavá...“ (Terezka, 4 roky)

Z výskumu vyplynulo, že dôraz detí na to s čím, s kým a kde sa hrajú a či je nablízku mama sa mení s vekom dieťaťa. Zjednodušene možno skonštatovať, že zatiaľ čo menším deťom najviac záleží na tom s čím sa hrajú a že sa hrajú v blízkosti mamy, staršie deti kladú dôraz viac na to, s kým sa hrajú a kde sa hrajú.

2.3.4. Význam materského centra pre mamu a rodinný život

Čo mama robí v MC a prečo to robí³⁷

Ako bolo zmienené na začiatku analýzy rozhovorov s deťmi, aj pri tejto téme je potrebné zdôrazniť odlišnosti vo vnímaní toho, čo mama robí v MC a prečo to robí v závislosti od veku dieťaťa. **Najmladšie deti veľmi jednoducho a jednoznačne reflektujú skutočnosť, že nemôžu byť bez mamy, že ju potrebujú, že patria nerozlučne k sebe.** Mama dáva pozor, aby sa nestratili, aby sa im nič nestalo.

„Aby sme sa nestratili... aby sa mi nič nestalo.“ (Martin a Jurko, 5 a 3 roky)

„Lebo my tam nemôžeme ostať osamelé.“ (Klárka, 4 roky)

„Keby so mnou nešla, tak by som sa určite stratil. Alebo by ma ukradli.“ (Danko, 6 rokov) „...aby ma tu strážila, a tak.“ (Danko, 6 rokov)

„Lebo sa tu bojím.“ (Paľko, 5 rokov)

Z rozhovorov s najmladšími deťmi vyplynulo, že aj ony vnímajú, čo mama v MC robí. Najčastejšie sa s nimi mama hrá a kreslí si, prípadne cvičí aj s inými deťmi. Staršie deti zase odlišujú medzi hrou od prácou zo strany mamy v MC a to, kedy sa im mama venuje a kedy robí niečo iné.

„Pracuje uhm a chodí aj na schôdzu a stále, stále.“ (Terezka, 4 roky)

„Robí na počítači.“ (Leo, 4 roky)

³⁷ Predmetom rozhovoru s deťmi bola mama ako osoba, s ktorou MC najčastejšie navštevujú. Zúženie výskumnej pozornosti na mamu bolo dané tiež zámerom štúdie skúmať význam MC pre mamu / dieťa / rodinu v prvom rade, a nepochybne aj objektívnymi limitmi pri interview-aní respondenta typu dieťa.

„Niekedý pracuje na počítači.“ (Ema, 6 rokov)

„Učí sa angličtinu.“ (Andrejka, 5 rokov)

„Ťuká do počítača, ja neviem, voľačo robí, nesledujem ju.“ (Miško II, 9 rokov)

Respondenti v predškolskom a školskom veku medzi činnosťami, ktoré ich mamy v MC spravidla vykonávajú uvádzali, že sa spolu navzájom rady a veľa rozprávajú.

„Mamka sa rozprávala. ... Nevieť o čom sa rozprávala, len viem, že keď sa s dákymi ľuďmi zarožpráva, no tak ona je taký komentár.“ (Paulínka, 5 rokov)

„Rozprávala sa s tými kamarátkami, ale zároveň mňa strážila.“ (Peter, 7 rokov)

„Mamina sa tu rozprávala tam vedľa v tej miestnosti, ale neviem o čom.“ (Janka, 9 rokov)

Najmä staršie deti reflektovali, že ich mama robí v MC aj niečo pre seba samú.

„...aj sa učí a ešte si aj číta a ešte má nás pod dohľadom...“ (Andrejka, 5 rokov)

„Rozprávala si sa. A niekedý si ma tu nechala, niekam si si išla vybaviť Oriflame a potom si zase prišla.“ (Danko, 6 rokov)

„No alebo ide do mesta, niečo pokupuje a babka s tetou sa tu o mňa postará, dá na mňa pozor.“ (Katka, 8 rokov)

„Chodíeva sa porozprávaj s tetami, chodí sem robiť a na prednášky.“ (Janka, 9 rokov)

„Rada tu hovorí s deťmi napríklad ako s tetou Žilanovou.“ (Katka, 8 rokov)

Staršie deti sú schopné jednoduchým spôsobom formulovať dôvody, pre ktoré mama navštevuje MC. V zdôvodneniach napr. artikulovali, že mama v MC vyhľadáva sociálny kontakt, trávi s deťmi voľný čas, oddýchne si, zmierňuje konfliktné spolunažívanie detí – súrodencov (v MC spolu dobre vychádzajú), plní si pracovné povinnosti, ale aj povinnosti typu „musí sa hrať“.

„...lebo vtedy sa tak rozprávala a doma sa menej rozpráva. Tatík už chodí do roboty, takže je to komplikované, ja to asi neviem vysvetliť. ... lebo ona rada keca.“ (Paulínka, 5 rokov)

„Lebo má veľa práce, lebo musí písať plagáty, a ešte, ešte onééé, musí, musí v MC sa hrať...“ (Leo, 4 roky)

Staršie deti vnímajú, že ich mama má rada prácu s deťmi a prácu v MC, ktorej súčasťou je organizovanie a komunikácia s ľuďmi.³⁸ Ich argumentácia zachytáva motívy resp. nepravoplánové, zložitejšie dôvody maminých návštev MC. Respondenti z tejto vekovo vyššej kategórie vnímajú, že práca v MC je pre mamu záľubou, ale aj poslaním; akoby mama v MC realizovala svoje predstavy o tom, čo je v živote dôležité. Deti preukázali schopnosť formulovať hodnoty, na ktorým mame záleží: láska k ľuďom, k deťom; ochota pomáhať ľuďom, deťom (vzdelávať ich) a rodinám s deťmi; zmysel pre komunitný život.

„Tak, má rada ľudí, deti a má dobré srdce, no. Jednoducho a je tak ako komunikatívna...“ (Inr, 13 rokov)

„Že je tam veľa detí.... Áno, lebo má rada deti, a keď ešte brigádovala, tak aj v škole robila. A teraz robí v nemocnici, lebo tam je tiež veľa detí.“ (Peter, 7 rokov)

„Tak lebo chce pomôcť tým postihnutým deťom, lebo pomáha tým tetám s dojčením.“ (Vilko, 8 rokov)

„... (mama) doma nemala čo robiť. A potom sa to stalo ako záľuba. Kvôli tomu to založila.“ (Adam II, 11)

„Jednak mi vždy vraví, že tu nechodí kvôli peniazom a kvôli práci, že dostane výplatu, ale že ona si myslí, že na to tu je, aby učila tie deti a aby pomáhala tým slabším rodinám.“ (Revan, 10 rokov)

³⁸ Respondentmi spomedzi detí boli v tomto prípade deti mám, ktoré sú aktívne v MC (zamestnankyne, aktivistky, animátorky, koordinátorky, a pod.)

Rozdiel medzi mamou doma a v MC

Deti nezávisle od svojho veku deklarovali, že ich mama je v svojej podstate rovnaká, rovnako sa správa alebo koná v MC a doma. Z rozhovorov vyplynulo, že nejaké odlišnosti však predsaden zaznamenali.

„... doma je taká istá ako v MC (so smiechom).“ (Samko II, 4 roky)

„Podľa mňa ani nie je (iná), ona má aj v práci ten istý spôsob komunikácie, všetko, aj k tým deťom sa správa normálne, vlastne toto ani nie je jej práca, ale sa tu správa ako doma.“ (Revan, 10 rokov)

„... stále je rovnaká, no ja sa tu nemením. Zásady platia všade rovnaké. Pravidlá u nás musia byť.“ (Víla Amálka, 10 rokov)

Viaceré – najmä vekovo mladšie - deti uvádzali vizuálne rozdiely v zovňajšku mamy v MC (napr. iný účes), alebo rozdiely v činnosti pri porovnávaní mamy doma a mamy v MC (napr. mama doma varí, v MC nevarí).

„Že ona má iné vlasy. Iné vlasy.“ (Martin a Jurko, 5 a 3 roky)

„Iná je, má ostrihané vlasy.“ (Terezka, 4 roky)³⁹

„Doma varí obed.“ (Peter, 7 rokov)

„Tak doma napríklad varí niekedy a pečie, a v centre nie.“ (Vilko, 8 rokov)

Z týchto a ďalších odpovedí respondentov o rozdieloch medzi mamou v MC a doma vyplynulo, že deti nereflexujú v prvom rade to, čo mama robí v MC, ale to, čo mama robí doma. Odlišnosť potom vznikla ako dôsledok negácie toho, čo robí mama doma.

Výskum poukázal na skutočnosť, že obraz mamy je u detí hlboko a prioritne spätý s domovom a domácnosťou. Z tohto aspektu MC ponúka deťom od útleho veku príležitosť vidieť svoje mamy v iných rolách ako doma – v rôznych pozíciách, činnostiach, s rôznymi reakciami, emóciami, schopnosťami a zručnosťami, čo je významným činiteľom pre narúšanie stereotypných predstáv detí o ženách a matkách.

Niekoľko detí však konštatovalo aj odlišnosť v reakciách mamy na ich správanie (dieťaťa) doma a v MC. **Doma mama akoby menej tolerovala rôzne huncútstva dieťaťa, býva viac nervózna, naopak v MC je voči dieťaťu ústretová.**

„...a v centre keď ja vybehujem, tak sa nenahnevá. A keď sa hrám so Šimonkom, tak sa nehnevá.“ (Leo, 4 roky)

„Taká istá je všade. Doma trochu iná. Keď kričí.“ (Danko, 6 rokov)

„Áno, tak napríklad doma stále kričí a v centre nie. V centre sa snaží byť slušná....“ (Vilko, 8 rokov)

„Keď nám dáva toto sladkosti, tak nám nechce dať. .. Doma....(tu v MC) dá.“ (Jerry, 5 rokov)

„... aj hej, lebo doma, keď neposlúcham, tak hneď aj vyhreší, ale treba a tuto sa hrám s deťmi a tuto zase a tu nás iné tety strážia.. Tu až tak zle nerobím, no.“ (Janka, 9 rokov)

„Tu ma pred ľuďmi nemôže sprdnúť, keď dostanem nejakú zlú známku. Doma hej.“ ...Je iná aj v niečom inom? „Áno. Tu sa viac usmieva.“ (Adam, 11 rokov)

Odlišnosti v reakciách mamy na správanie dieťaťa je možné vnímať rôzne, a majú situačný charakter... Napriek tomu je možné predpokladať, že **MC je prostredím, v ktorom sa mnohé matky dokážu zbaviť stresu a napätia prameniaceho z rôznych zdrojov – sociálna izolácia, nedostatok komunikácie, fyzická a psychická únava a vyčerpanie, a pod. – a uvoľniť sa⁴⁰**. Deti vzniknutý stav komentujú ako situáciu, keď mama toho viac „unesie“, povolí a dovoľí viac než zvyčajne doma. **MC**

³⁹ Niektoré MC ponúkajú pre svoje návštevníčky kadernícke služby.

⁴⁰ Osemročná respondentka Katka dokonca spontánne vypovedala, že mama si v MC oddýchne: „Je to dobré aj preto, lebo môžem sa tu aj hrať a mamina si tu tiež aj oddýchne.“

tak vnáša harmóniu nielen do vzťahov medzi matkou a dieťaťom, ale navyše môže prispieť – ako ilustruje vyjadrenie respondentky Janky (pozri vyššie) - aj ku konštruktívnej sebareflexii dieťaťa, k rozvoju a zvýšeniu jeho sebadôvery, sebaúcty, a napokon sebavedomia.

Najstarší respondent INR sa zhostil rozdielov v správaní mamy v MC a doma na úrovni „sociálnej teórie“, keď popísal rozdiel medzi intimitou rodiny a neformálnosťou vzťahov doma a mimo domova, artikulujúc spokojnosť s takýmto stavom.

„Tak človek je vždy iný v partii, ako medzi ľuďmi, ktorí sú jeho známi a iný v rodine. V rodine je taký, že viac otvorený a tak.... takto je to dobré.“ (Inr, 13 rokov)

Citlivosť detí na zaneprázdnenosť svojich mám v MC

Mamy, ktoré sa podieľajú aktívne na organizovaní programu MC a na jeho fungovaní, sú v MC pracovne zaneprázdnené, čomu deti rozumejú tak, že mamy pracujú. Resp. deti to vnímajú tak, že mama im nie je v MC k dispozícii kedykoľvek a v čomkoľvek, a že býva aj nervózna.

„...trochu zapracovaná, keď sa chcem niečo opýtať, tak musím čakať, kým dotelefonuje, ale to mi až tak nevadí.“ (Miško II, 9 rokov)

„...aj keď teraz v tých posledných rokoch až príliš moc prichádza do styku s tými ľuďmi, takže už je z toho niekedy nervózna.“ (Inr, 13 rokov)

„Čo ja viem, keby sa jej darilo vyše tých projektov, lebo voľáko sú na mizine niekedy v posledných týždňoch, čo som počul....Doma väčšinou má notebook, ale ťuká, to je to isté ako tu, ale keď som bol menší tak bola, bývala so mnou aj doma, a tam si papierovala, ale už to väčšinou robieva tu.“ (Miško II, 9 rokov)

„... možno sme spolu, ale vždy tu nejak pracuje na počítači, alebo je na nejakom stretnutí tu, takže moc nie sme spolu teda. ... Kúsok mi to vadí, ale už som na to zvyknutý...“ (Revan, 10 rokov)

Aj najmladšie deti (3 – 4 ročné) niekedy vnímajú svoju mamu ako zaneprázdnenú, keď je v MC.

„...pracuje a chodí aj na schôdzu a stále, stále... pracuje také ešte počítačuje a pracuje a zapisuje.“ (Terezka, 4 roky)

„Ona sa so mnou nehrá, ona je v kancelárii.“ (Peťka, 4 roky)

Vidíš svoju mamu robiť v MC iné veci ako doma? „...my doma nemáme počítač. Nemáme a tu robí.“ (Peťka, 4 roky)

Extra benefity pre deti aktivistiek v MC

Z výskumu vyplynulo, že vzťah dieťaťa k MC a vplyv MC na dieťa do istej miery závisí aj od toho, či mama je aktívnou členkou MC, či je jeho pracovníčkou alebo návštevníčkou resp. len prijímateľkou služieb MC. **Deti, ktorých mamy sú aktívnymi a dlhoročnými členkami alebo pracovníčkami MC, získavajú viaceré sociálne zručnosti, napr. majú často dobrý vzťah k malým deťom, nadobúdajú zručnosť a schopnosť postarať sa o ne – zabaviť ich, zahrať sa s nimi.**

Tieto deti – zvlášť vo vyššom veku, ako vyplynulo z rozhovorov s nimi, dokonca **pomáhajú pri fungovaní MC alebo sa zapájajú do diskusie s rodičmi o riešení problémov v MC.**

Čo robievaš (si robieval) v MC? „...pomáham... kŕmiť rybičky, niekedy kŕmim, pomáham mamke, keď má veľa detí na opatrovanie, tak ich strážim a hrám sa s nimi niekedy.“ (Maťa, 10 rokov)

„...keď mi dačo dajú že na starosť, tak musím.... Dakedy aj tam, čo sú tie počítače, tak dakedy len tak.“ (Adam, 11 rokov)

A hovoria Tvoji rodičia doma o MC? „Ja s nimi hovorím.“ O čom? „Tak, oni dačo povedia, ja skúsím poradiť, a tak. Vedíme diskusie... Lebo ja som taký, že rád ako o niečom diskutujem alebo pomáham hľadať riešenia.“ (Inr, 13 rokov)

2.4. Outsideri⁴¹

Outsidermi boli 19 respondenti (3 muži a 16 žien), ktorí nevyužívajú služby miestneho materského centra, ale ktorí sú z pozície miestnych aktérov dlhodobo v kontakte s materským centrom – koordinátorkami MC, matkami a deťmi navštevujúcimi MC. Dôvodom udržiavania vzájomných kontaktov sú pracovné alebo medziľudské vzťahy medzi „MC“ na jednej strane a „outsidermi“ na strane druhej.

Názory outsider-ov sú zaujímavé ako pohľady ľudí, predstaviteľov rôznych profesií a inštitúcií vo vzťahu k MC a ich významu pre deti, matky, rodiny a komunitu. Outsideri posudzujúci zmysluplnosť materských centier na lokálnej úrovni predstavujú verejný hlas zainteresovanej mienkotvornej skupiny ľudí, ktorý má svoje miesto pri výklade a interpretácii fenoménu MC na Slovensku.

Medzi outsiderov pri 6 materských centrách boli vytypovaní a interview-aní ľudia, ktorí boli činní na úrovni samosprávy mesta, v sociálnej oblasti, ako aj v oblasti starostlivosti o zdravie detí a matiek, výchovy detí. V jednotlivých prípadoch boli oslovení respondenti, ktorí podporujú materské centrum vo forme advokačnej, materiálnej, finančnej podpory či pomoci s priestormi, alebo pomáhajú MC vo forme pracovnej sily.

2.4.1. Oblúbené a prínosné materské centrum

Všetci 19 respondenti považujú materské centrá za prínosné a oblúbené miesta pre deti s matkami na materskej / rodičovskej dovolenke. Respondentka – dôchodkyňa - v role starej mamy, ktorej dcéra je koordinátorka jedného MC to vyjadrila s retrospektívou:

„Také niečo tu nebolo, matky s deťmi boli doma samé; deti sa nemali s kým hrať, neboli toľko medzi druhými deťmi ako tu a nemali tie hračky a také možnosti ako sú tu v tomto centre.“ (Mária, 65 rokov, dôchodkyňa)

Respondentka v role bývalej poslankyne miestneho zastupiteľstva, ktorá bola pri zakladaní jedného MC a odvtedy je s MC v kontakte vyzdvihla takúto činnosť ako prospešnú pre deti aj matky:

„Mnohé ženy tu našli nielen hobby a zručnosti pri nástupe do práce, ale veľakrát im aj umožnili zamestnať sa v MC, tým že im pomohli v tých začiatkoch napr. pri zakladaní živnosti...Čiže je to pracovno - rodinno - spoločenský štart. ... Na tom mojom poste na okresnom úrade som spolupracovala aj so školami / škôlkami... rozprávali sme o problémoch detí. Ukázalo sa, že pokiaľ deti v predškolskom veku boli izolované, že bola s nimi len mama, tak mali problém s nástupom do materskej škôlky. Deti z MC tým, že boli zvyknuté na kolektív, na cudzích ľuďoch, tak boli samostatnejšie a neboli také problémové.“ (Danica, 50 rokov, koordinátorka poradne Pomoci obetiam násilia)

Respondent páter, ktorý v kláštore katolíckej cirkvi prenajíma MC priestory zhodnotil misiu MC zoči-voči svojej:

„Ja som spokojný, že maximálne využívame priestory, ktoré tu máme k dobrému, vlastne preto sme tu, aj naša organizácia, aby sme skrátka roznášali dobrotu v ľudskej spoločnosti, pokiaľ na to máme, pokiaľ to môžeme, pokiaľ nám naše sily na to stačia. To je náš zmysel, cieľ nášho života... Ja si robím svoje a oni majú svoje. Povedzme to, jak sa (v MC) dávajú dokopy, skrátka tu to riadia, ja by som povedal, že tie deti už od malička, že si už začínajú zvykať na nejakú takú povinnosť čosi robiť. Lebo predsa len v tej domácnosti, tam nie je času. Niekedy toto decko ulica vychováva, niektorí rodičia nemajú času na to; tu je na to čas, tu sa tomu venujú. (páter Ján, približne 70 rokov)

2.4.2. Miesto pre dieťa, matku, rodinu

V materskom centre benefitujú matky, ktoré vďaka stretávaniu sa „ožijú“, čím sa bremeno starostlivosti o dieťa, rodinu a domácnosť stáva znesiteľným, konštatovala respondentka - skúsená

⁴¹ pozri Tabuľku 2

psychologička, na ktorú sa dlhodobo obracajú so žiadosťou o pomoc aktivistky MC, ale aj návštevníčky MC- jej klientky.

„No podľa môjho názoru je to perfektná vec. Lebo často k nám prídu do poradne mamy, ktoré sú na materskej a sťažujú sa, že zakrpatievajú, sú vyčlenené... Začína na nich pôsobiť ponorková choroba. A tým, že sa môžu stretávať v tomto materskom centre, tak ako keby ožili, sú také iné, aj iné informácie získajú, že nie sú zahrabané - varenie, pranie a žehlenie stále dokola, ale že vidia, že aj iné ženy majú problémy; môžu si vymieňať skúsenosti čo sa týka hlavne výchovy detí. Mamy u nás sú strašne málo pripravené na výchovu, na všetko potrebujeme papier, ale na materstvo ho nepotrebujeme.“ (Petra, 52 rokov, psychologička)

Ďalšia respondentka s rovnakým odborným zázemím – tento krát klinická detská psychologička – nazvala materské centrum „súčasťou životného štýlu“, ktorý žijú novodobé matky a rodiny. Miestne MC navštevovala spolu so svojím dieťaťom, angažovala sa v ňom, a dnes prijíma detských klientov aj z kruhov MC.

„Myslím, že pre tie ženy, čo nemajú kam ísť, tak je to taká úplne jednoduchá vec, že proste pre nich je to náplň dňa; že nemusia proste riešiť akou konkrétnou aktivitou vyplnia sebe aj dieťaťu deň, ale že to MC samo o sebe je súčasťou ich nejakého životného štýlu alebo toho programu, rytmu dňa.“ (Šarlota, 39 rokov, psychologička)

Respondentka - lekárka v riadiacej pozícii na novorodeneckom oddelení komentovala plusy „rodinného centra“, s ktorým dlhodobo spolupracuje v oblasti starostlivosti o zdravie detí.

„Páči sa mi ich entuziazmus... sú to mamky, ktoré sa snažia zapájať iné matky popri svojich materských domácych problémoch, aj ich manželov - čo sa mi páči - preto vlastne je tu názov rodinné centrum a nie materské. Snažia sa zapájať manželov do spoločných aktivít s ich vlastnými deťmi, aby sa rozvíjalo ich spoločenské povedomie, lebo na tých deťoch vidíme ako sa chovajú a ako sa chovali, keď sem prišli prvýkrát. Vidno, že kolektív detí je spojený, nemajú problém spolu komunikovať, neboja sa cudzích ľudí, sú sebavedomejšie. Prediskutovali sa tu (v rodinnom centre) problémy výživy i výchovy, tak deti sú hádam vedené takto aj doma. Obdivujem tieto ženy, že popri svojich domácych povinnostiach sú zaniietené pre vec rodinného centra..., aj im to prospieva do ďalšieho života.“ (Martina, 47 rokov, lekárka)

V materskom centre sa deje „skupinová terapia“, hovoril na margo procesov duševnej hygieny pre matky respondent – bývalý starosta obce XY, dnešný poslanec na úrovni samosprávy, stály podporovateľ materského centra.

„Sú to mamičky, ktoré by som povedal, že pochopili, že nemôžu sedieť doma medzi štyrmi stenami, že im to škodí a že potrebujú byť - pre svoju duševnú hygienu - v kontakte s druhými. Určite vzniknú tam aj nejaké trenice..., ale to je práve, by som povedal, skupinová terapia, ktorú to materské centrum musí vykonávať.“ (Bystrík, 57 rokov, poslanec v samospráve)

2.4.3. Súčasť komunity, mesta

Respondent Jožko, je manželom zamestnankyne, ktorá pracuje v MC napriek svojmu ťažkému zdravotnému stavu (podstupuje tak zároveň liečbu sociálnej izolácie). Materskému centru pomáha polygrafickými službami, pracovnou silou a „ako len vie“. O význame MC pre komunitu a mesto nepochybuje aj vďaka unikátnosti aktivít, ktoré organizuje.

„Myslím si, že to centrum zastúpilo možno aj niektoré organizácie, alebo možno niektoré služby mesta - tu na sídlisku. Ale isto tu chodia ľudia aj z iných častí mesta, čo ja viem, poprípade aj z iných miest sem prídu... Keby to tu oni neorganizovali, tak pochybujem, že by sa tu niečo také dialo... Cez víkend sa tu organizuje divadelné predstavenie, muzikály..., verím tomu, že v takom objeme by sa to isto nedialo a neviem o tom, že by mesto niečo také organizovalo.“ (Jožko, 46 rokov, technológ)

Už spomínaná klinická psychologička pre deti - Šarlota sa nezdráhala o meste ako nadindividuálnom inštitúte hovoriť trpezlivo a kriticky. Ironizovala prístup mestských zastupiteľov, ktorí s obľubou ukazujú

hostom peknú „predizbu“ v podobe miestneho MC, namiesto súladu medzi oslavnými gestami a skutočnými činmi zastupiteľstva v zmysle podpory a pomoci materskému centru.

„Mesto si podľa mňa neuvedomuje, že to má nejaký význam. Ale konkrétni ľudia v ňom, podľa mňa to majú začlenené, hlavne tí, ktorí navštevujú program v MC. ... Mesto sa prezentuje materským centrom, čo je jasné pozitívum. Ale žeby malo mesto na tom nejaký podiel? To si myslím, že je to (zo strany MC) vydeté, vylakťované; že proste (MC) musí prosieť o každú korunu, čo potrebuje.“ (Šarlota, 39 rokov, psychologička)

K materskému centru má blízko ako mamička, vyštudovaná environmentalistka - respondentka, ktorá rozvinula a udržuje spoluprácu medzi mestským zastupiteľstvom a miestnym MC. K MC má blízky pracovný vzťah.

„Organizujeme rôzne aktivity od januára až po december, sú to rôzne prednášky, podujatia v centre mesta - pripájame sa k akciám MC, robíme buď vlastné akcie, ku ktorým sa pripájajú oni, alebo my sa pripájame k ich akciám...; niekedy participujú ako spoluorganizátori..., okrem financií tam vkladáme aj nejakú organizačnú zložku, alebo nejakú výpomoc. Ja som napríklad vymyslela akciu, prednášku o EKOplienkach, ktorá bola práve v tomto MC... sú to ekologické plienky, že neprodukujú toľko odpadu ako tie v obchodoch, lebo to sú už tony... Bol o ne celkom záujem, no a ľudia čo tu boli si ich objednávali. ... Toto je najlepšia z tých nezávislých organizácií, ktorá s mestom spolupracuje...“ (Dana, 31 rokov, referentka v inštitúte mestského zastupiteľstva pre oblasť zdravého životného prostredia)

Riaditeľka materskej školy, ktorá zdieľa areál s MC, vyjadrila spokojnosť s existenciou MC v mestskej štvrti ako aktivity istej generácie, ktorá dopĺňa kolorit komunitného života.

„Toto materské centrum je u nás v mestskej štvrti myslím všeobecne známe... lebo v tej mestskej štvrti sa tí ľudia poznajú navzájom..., ľudia zaujíma čo sa deje a keď v MC majú nejakú akciu tak sa zviditeľnia; ... je dobré keď sú (aktívne) všelijaké generácie a toto je akoby jedna generácia ľudí, ktorá má prínos pre časť obce alebo mesta. Tým, že tu majú činnosť - vedia o nej ostatní, možno sa zaujímajú možno sa nezaujímajú, ale jednoducho je to tam a ľudia o tom vedia. Myslím si, že sú to dobré veci, pretože väčšinou sme boli zvyknutí, že staráme sa len 'ja chodím do roboty', ale keď si pustím mestskú televíziu - ja som napríklad rada, keď sa tam dozviem niečo o MC.“ (Olga, 49 rokov, riaditeľka materskej školy)

2.4.4. Materské centrum v programe spoločenskej zodpovednosti firmy

Jedno zo 6 skúmaných materských centier malo v čase výskumu na konte partnerstiev subjekt z podnikateľskej sféry. Partnerstvo trvá dlhšie obdobie a spočíva v promotérstve materského centra ako aj realizácii spoločných aktivít pre rodiny s deťmi v historickom centre mesta v priestoroch, kde firma prevádzkuje reštauráciu.

Reštaurácia, ktorú navštevujú všetky segmenty zákazníkov, vrátane rodín s deťmi, je obľúbeným 'family friendly' prostredím s detským kútikom a zariadením citlivým voči najmenším. Reštaurácia je ale najmä priestorom pre rôzne výstavy na tému detí a rodiny, miesto pre akcie ako maľovanie výkladov, príprava šalátov na terase, ktoré manažment reštaurácie robí v spolupráci s miestnym materským centrom (sídli v mestskej štvrti).

Partnerstvo, či spolupráca nemá pre MC finančný rozmer, napriek tomu je v rámci výskumnej sondy do prostredia 6 materských centier unikátna. Zlučuje ideové záujmy neziskovej organizácie so spoločensky zodpovednými záujmami ziskového subjektu, ktoré je otvorené novým myšlienkam a spolupráci na lokálnom projekte s „PR efektom“⁴² pre deti a ich rodičov. Reštaurácia sa stala miestom pre rodiny s maloletými deťmi, ktorí si v kultúrnom prostredí s pridaným umeleckým či akčným zážitkom, môžu popri konzumácii... aj oddýchnuť.

„Teraz naposledy sme mali deň otcov, mali sme tu súťaž vo vnútri, pred reštauráciou. Pripravili sme ich s nimi (MC), oni sa zviditeľnia trošku, my sme spoznávali ich a možno aj ľudia ich tu viacej spoznávajú...“

⁴² „PR“ - v angličtine „public relations“, v slovenskom preklade „vzťahy s verejnosťou“

Nedávno tu boli také tvorivé dielne - robili sa tu na terase šaláty zo zeleniny, to bolo vonku. Tam boli rodiny, deti a rodičia a robili šaláty, a my sme to vyhodnocovali - čo sa nám najviac páčilo... Okrem toho, že poskytneme priestory, suroviny... tak poskytujeme také miesto pre deti aj pre matky, že tu chodia s kočkami, lebo nie všade v meste sa dá ísť s kočkami; ...aby tu mali zázemie a ja som chcela trochu viacej pre deti pripraviť. ... MC má asi taký význam, že trochu zastrešujú aj túto časť ľudí - matky s deťmi, malými deťmi hlavne. ... Aký má (MC) význam pre nás? Ponúknem pre deti program, také tvorivé a kultúrne vyžitie. ... No, myslím si, že sa trochu zlepšilo v tomto pohľade (odpoveď na otázku: Myslíte, že to zlepši imidž vášho podniku?).“ (Dada, 34 rokov, spolumajiteľka reštaurácie)

2.4.5. Osobitosti detí, ktoré navštevujú a nenavštevujú MC

Ousideri sa v rozhovoroch vyjadrovali aj k téme osobitostí detí, ktoré navštevujú MC a ktoré MC nenavštevujú. Títo respondenti vo väčšine prípadov „dôkladne“ nepoznali deti z materských centier (alebo tie, ktoré momentálne MC navštevujú), stretávajú sa s nimi príležitostne – najmä pri sporadických návštevách MC. Časť respondentov poznala deti z MC (a ich matky) zo svojej odbornej praxe či teoretických východísk v obore pedagogiky / psychológie / medicíny.

Respondenti sa k porovnávaniu osobitostí „centráckych“ a „necentráckych“ detí vyjadrovali v rozhovore vo forme odpovedí na otvorené – neštandardizované otázky (A.) a na uzavreté – štandardizované otázky (B.).

A. Otvorené otázky

Z triedenia kvalitatívnych dát (odpovedí na otvorené otázky) vyplýva, že **respondenti nezastávajú jednoznačné postoje voči osobitostiam detí v MC – alebo zaujímajú stanovisko v rámci dichotómie „nie sú iné“ vs. „sú iné“, alebo častejšie prestupujú v rámci 3 kategórií: 1. „nie sú iné“ – 2. „sú iné“ – 3. „neviem“.** Zjednodušene je možné konštatovať, že sú čo do počtu (celkom 19) takmer rovnako zastúpení vo všetkých troch kategóriách. Nasledujú ilustrácie:

1. „nie sú iné“

„Ako každé iné dieťa.“ (Dada, 34 rokov, spolumajiteľka reštaurácie)

„Deti nie sú iné. Podľa mňa sú iné matky, a sú iné tým, že sú konfrontované, že nie sú také skostnatelé - že majú nejakú výchovnú linku a tým, že navštevujú tú komunitu (MC), svoje postoje tam v praxi konfrontujú - jak to tam beží medzi tými deťmi, aj medzi matkami a deťmi, môžu si trochu rozšíriť obzory. Takže potom môžu meniť svoje výchovné postoje a tým pádom aj to dieťa je ináč vedené... Ja si všimam, že tie mamy čo chodia do MC ako keby neboli jednoznačné v tých svojich výchovných názoroch, že sú také flexibilnejšie a netrvajú povedzme na nejakých výchovných dogmách. Tým, že si tam konfrontujú tie názory, tak chápú, že sú aj iné cesty a že nie je lepšia a horšia cesta, a že ide o potreby toho dieťaťa.“ (Šarlota, 39 rokov, psychologička)

„To si myslím že je individuálne, záleží to od každého dieťaťa. Každé má akože inú dispozíciu, toto (porovnanie osobitostí detí na princípe navštevovania MC) by som nedávala do súvisu s materským centrom.“ (Miriam, 23 rokov, animátorka pre deti)

2. „sú iné“⁴³

„... na tých deťoch vidíme ako sa správajú a ako sa správali, keď sem prišli prvýkrát. Vidno, že kolektív detí je zohraný, nemajú problém spolu komunikovať, neboja sa cudzích ľudí, sú sebavedomejšie... Keď sem prišli, tak sa báli, držali sa svojej mamy a teraz sú sebaistejšie... Mám pocit, že ten prirodzený egoizmus sa tu trochu stiera, trochu sa viac vyvíja empatia. Keď dieťa spadne, tak tieto deti, ktoré tu chodia dlhšie prídu ku nemu a pohladkajú ho, sociálne cítenie je iné.“ (Martina, 47 rokov, lekárka)

„...je vidno - spočiatku keď prídu tak prvý, druhý krát sú také nesmelé pri mamičkách, držia sa za ručičku a keď sa mamka vzdiali na chvíľu – zaplačú. A potom čím sú tu častejšie, tak sú samostatné... Napr. prídu ku mne, nemajú problém s cudzím človekom... Určite sú prístupnejšie a otvorenejšie. ... maminka sa

⁴³ Ilustráciám v tejto kategórii je venovaný väčší priestor z dôvodu obsahovej pestrosti výpovedí, v ktorých respondenti vysvetľujú rozdiely medzi deťmi navštevujúcimi a nenavštevujúcimi MC.

privíta 'ahoj Janka, ako sa máš?' –'ahoj Katuška', a tá malička tak isto zakýva, proste napodobňuje rodiča..." (Olina, 34 rokov, laktčná poradkyňa)

„Jednoznačne celkom ináč vystupujú (deti v MC), oni sa vedia hrať, oni sa vedia zapojiť... povedal by som - tá agresia je iná, lebo decko každé decko má svoju agresiu..." (Bystrík, 57 rokov, poslanec v samospráve)

„To dieťa je zvyknuté už nie len na tú maminu - nie je na ňu tak naviazané, ale aj na iné osoby, ktoré sa tam (v MC) o neho starajú. Takže možnože tú učiteľku potom v tej predškolskej výchove ináč berie ako dieťa, ktoré je stále iba s mamou a je na ňu tak psychicky naviazané, že je mu potom veľmi ťažko sa adaptovať v škôlke... Aktívnejšie sú určite, pretože priamo na tie moje hodiny chodia deti, ktoré chodia aj do materského centra, aj deti ktoré nechodia... A je tam vidno rozdiely, že tie decká, ktoré sú v tom materskom centre doma, tak sú sebavedomejšie a sú aj aktívnejšie, pretože sú vo svojom prostredí.“ (Kaja, 25 rokov, učiteľka hudobnej výchovy)⁴⁴ „... deti tam (v MC) majú po ruke mamu, ktorá môže konflikt riešiť, lebo ho spravidla vidí, čo pani učiteľka v škôlke nemá šancu. Čiže tam sa veľa vecí uhráje za chrbtom, keď ona zasiahne nesprávnym spôsobom. Tu je tá pravdepodobnosť veľmi malá. Viacej dospelých je tam. Čiže myslím si, že čo sa týka tej výchovy je to možno také pravdivejšie, že nezasahujeme zlým spôsobom.“ (Simona, 42 rokov, laktčná poradkyňa)

3. „neviem“

„Viete, tak ani som sa tak nad tým nezamýšľala, ale myslím si, že tie deti boli šťastné, pretože to sú väčšinou sídliskové deti a možnosť vyšantiť sa, vyhrať sa mimo škôlky ani nie je.“ (Dilbar, 50 rokov, koordinátorka poradne Pomoci obetiam násilia)

„No viete, toto sa neodvažujem skrátka posúdiť, určite, že každé decko je iné, áno každý má inú národu, každý z iného hniezda je, na každého pôsobia iné gény, ... a keďže my priamo neprichádzame do styku, čiže ja to vidím tak povrchné. Ale ináč, tie deti, by som povedal tu (v MC) objavujú čosi nové, že sme nejakí iní, spôsob tohto života. Aj tá komunikácia - učia sa, áno; lebo doma, všade je to troška iné, každá rodina je iná. Tu je predsa len trošku zmeny, má to určitú úroveň, takže to decko pomaličky už od malička do seba nasáva tú atmosféru, ktorá tu je. Samotné prostredie kladne pôsobí na deťurence, ktoré tu prichádzajú.“ (páter Ján, približne 70 rokov)

Citát z výpovede Olgy nie je možné jednoznačne zaradiť do 1.-3.kategórie odpovedí. V citáte o adaptácii dieťaťa na materskú škôlku⁴⁵ sú argumenty pre zaradenie do prvých 2 kategórií (1. „nie sú iné“, 2. „sú iné“), resp. do ďalšej kategórie s názvom „nie je možné posúdiť“.

0. „nie je možné posúdiť“ ?

„Ja to poviem takto, ono dieťa má určitú povahu. V materskom centre má dieťa zabezpečené, že tam vidí svoju mamu, keď prichádza do materskej školy tam sa prejavuje jeho povaha, tam sa neprejavuje moc či chodilo do centra, alebo nechodilo... Záleží to od povahy. ...Príde do materskej školy, tam už je bez mamy, a keď má dieťa ťažkú povahu, že sa zle adaptuje - ono sa zle adaptuje či chodilo do centra, alebo nechodilo. ... Pri mame sa prejavujú ináč a ináč v materskej škole. Tá mama je tam tá istota, pri ktorej je dieťa smelé, otvorené, pri ktorej nemá problém sa rozprávať. A potom príde a zrazu je to dieťa zaskočené z tej situácie, lebo kým si aj ono zvykne na učiteľku... Malé dieťa nie je bojácne a je to zase vec výchovy a zvlášť v dnešnej dobe... Ale tým nechcem povedať, že ten vplyv materského centra na to dieťa nie je, tým len chcem povedať, že nedá sa to tak posúdiť, že by tie deti boli v tom čase keď prechádzajú z toho materského centra do tej materskej školy škikovnejšie, otvorenejšie, rýchlejšie a tak ďalej.“ (Olga, 49 rokov, riaditeľka materskej školy)

Všetci respondenti – outsideri sa prikláňajú skôr k **pozitívnym zmenám, črtám, osobitostiam, vlastnostiam detí, ktoré navštevujú MC, oproti iným deťom – nenavštevujúcim MC**, prípadne deťom zo sociálne slabších rodín.

⁴⁴ Citát z výpovede Simony je porovnaním praxe riešenia konfliktov a inštitútu spravodlivosti voči deťom používaných v materskom centre a v materskej škôlke.

⁴⁵ O problémovej adaptácii dieťaťa na materskú škôlku, ktoré navštevovalo MC uvažovala aj respondentka - mama Lucia: „A on si myslí, že aj v škôlke bude môcť byť so mnou. Myslím si, že deti, ktoré vôbec nechodili do centra, si niekedy možno lepšie zvyknú na tú škôlku, ako tie, ktoré sem do centra chodili s mamami, lebo to vyzeralo ako škôlkarské prostredie. Teraz ja ho tam dám a (nadáde situácia) 'mamička ja ostanem s tebou'.“ (Lucia, 25 rokov, 1 dieťa, účtovníčka)

Pozoruhodné sú tiež postrehy „outsiderov“ ohľadne MC ako miesta pre korektívy vo výchove dieťaťa na strane rodiča. Jednak priamou konfrontáciou s inými výchovnými postupmi, názormi na výchovu, rôznymi hodnotovými orientáciami rodín, jednak oslobodením sa od tradičných výchovných dogiem, nájdením si vlastnej definície situácie pre matku / rodiča / dieťa.

B. Uzavreté otázky

Kvantitatívne dáta (odpovede na uzavreté otázky) respondentov – outsiderov boli výsledkom posúdenia 16 charakteristík / osobitostí detí navštevujúcich MC na 5-bodovej škále. Vo všetkých 16 atribútoch išlo o pozitívne formulované charakteristiky, ale v tvare 2.stupňa prídavného mena (s príponou -ší) alebo v tvare slovesa v kombinácii s neurčitou číslovkou „viac“, z ktorých implicitne vyplývali rozdiely medzi deťmi v MC v porovnaní s inými deťmi.

Tabuľka 3

MC deti sú... :	Každú charakteristiku posúďte na škále „1-5“. Pokiaľ danú charakteristiku neviete posúdiť, môžete zvoliť „99“.						
	1 - znamená „určite áno“	4 - „skôr nie“	55 – neuviedol (-a)				
	2 - „skôr áno“	5 - „určite nie“					
	3 - „ani áno, ani nie“	99 - neviem					
	1	2	3	4	5	99	55
sebavedomejšie a emocionálne silnejšie	6	3	1	1	0	4	4
aktívnejšie a iniciatívnejšie	6	5	1	0	0	3	4
samostatnejšie	8	4	0	0	0	3	4
rýchlejšie sa učia	4	3	5	0	0	3	4
viac dôverujú a sú nebojácnejšie	4	8	1	0	0	2	4
otvorenejšie	4	6	2	1	0	2	4
prispôsobivejšie novým situáciám	5	6	0	0	0	4	4
zhovorčivejšie	6	4	1	1	0	3	4
majú viac sociálnych zručností (napr. zmysel pre solidaritu; schopnosť rozdeliť sa, spolupracovať)	7	6	0	0	0	2	4
lepšie zvládajú riešenie konfliktných situácií (napr. vyjednávanie, kompromisy)	5	3	2	1	0	4	4
poľahky sa (za-)hrajú s inými deťmi	9	3	1	0	0	2	4
ľahšie komunikujú s dospelými	5	4	3	1	0	2	4
tolerantnejšie k iným a ľahšie prijímajú rozdiely / odlišnosti (napr. druhých detí)	7	2	2	0	0	4	4
viac prejavujú záujem o životné prostredie, ako aj spoločenské dianie	2	7	1	1	0	4	4
ambicióznejšie a cieľavedomejšie	4	5	2	1	0	3	4
imúnnejšie a odolnejšie voči chorobám	3	4	2	1	0	5	4
Súčet	85	73	24	8	0	50	64

Z 19 respondentov 4 nevyplnili batériu charakteristík, keďže sa necítili kompetentní posudzovať dané osobitosti detí.

Respondenti najčastejšie hodnotili deti v MC pozitívnymi variantmi škály - „určite áno“ a „skôr áno“. Pomerne často (v poradí na 3.mieste) siahali po variante škály „neviem“.

Relevantná časť respondentov sa zhodla, že deti v MC majú viac sociálnych zručností, sú samostatnejšie, poľahky sa zahrajú s inými deťmi, viac dôverujú a sú nebojácnejšie. Viacerí respondenti sa domnievajú, že deti v MC sú aktívnejšie a iniciatívnejšie, prispôsobivejšie novým situáciám, zhovorčivejšie. Respondenti v počte 4-5 (z 19) nevedeli posúdiť vplyv MC na také charakteristiky detí ako či sú imúnnejšie a odolnejšie voči chorobám, či sú prispôsobivejšie, či lepšie zvládajú konflikty, či sú tolerantnejšie a či viac prejavujú záujem o životné prostredie alebo spoločenské dianie.

2.5. Neúčastníčky⁴⁶

Neúčastníčkami bolo 19 respondentiek - matiek maloletých detí, ktoré nevyužívajú služby materského centra. Tento typ respondentov bol pri skúmaní významu materských centier dôležitý, keďže napriek tomu, že patria k cieľovej skupine MC, nenavštevujú ich.

2.5.1. Význam materského centra pre rodičov a rodiny

„Kontakt s vonkajším svetom“

V očiach mnohých mám - neúčastníčok žijú ženy na materskej/rodičovskej dovolenke v „zajatí“ každodenného stereotypu starostlivosti o deti a domácnosť, ktoré spôsobuje sociálnu izoláciu. Materské centrum im podľa neúčastníčiek poskytuje možnosť kontaktu s novým prostredím, kde sa mamy stretávajú so ženami s podobnými problémami a nadväzujú kontakty, ktoré sú podľa respondentiek v období materskej / rodičovskej dovolenky obmedzené. **Respondentky artikulovali potrebu mám stretávať sa a komunikovať.**

„...u nás sú tie ženy dosť tak uzavreté, keď sú na materskej, že tri roky sú doma s dieťaťom a musia len variť a pratať, tak vlastne v prvom rade sa objaví ponorková choroba. Nejaké rady a spoločné témy sú dobré, že mamy vlastne prídu tam (do MC) a sú tam všetko ženy, ktoré majú rovnaké problémy, takže nie je problém komunikovať. Nájdú si tam priateľky...“ (Paula, 29 rokov, 3 deti, dispečerka)

„... tá matka je dosť izolovaná, tým, že je pri tom dieťatku, musí mu venovať veľa času a keď málo chodí do spoločnosti, tak materské centrá, kde sa tie detičky navzájom hrajú, oni sa stretávajú, má to pre ne aj taký zmysel, jednoducho povedané, že matka nezakrpatieva po tej vedomostnej aj po spoločenskej stránke. (Paulína, 28 rokov, 1 dieťa, ekonómka)

Respondentky sa domnievajú, že mamy si v MC nielen vymieňajú skúsenosti, zdieľajú „podobné osudy“, ale prichádzajú si tam tiež oddýchnuť, odreagovať sa od kolobehu každodenných povinností.

„... aby sa vlastne aj matky trochu viacej odreagovali, aby neboli len doma zatvorené, to je asi ten zmysel. Aby chodili proste s tými deťmi, ktoré si už vyžadujú chodiť medzi deti... aby matka bola trošičku medzi ostatnými ľuďmi. Aby nebola proste v zajatí dieťa – varenie – žehlenie - pranie – nákupy, a proste aby mohla niekde ísť.“ (Mária 1, 32 rokov, 3 deti, vizážistka)

Zmena prostredia má podľa slov respondentiek význam nepochybne aj pre dieťa. Tak ako mamy, aj ich deti prichádzajú v MC do kontaktu s rovesníkmi, s novými podnetmi, zvykajú si na kolektív detí, socializujú sa.

„Keď sú mamičky na materskej dovolenke, tak (MC im poskytuje) nejaké také spoločenské vyžitie a si myslím, že aj pre deti je to dobré, keď si zvykajú na ten kolektív.“ (Saša, 29 rokov, 2 deti, ekonómka)
„Dcéra by (v MC) nadviazala nové známosti, zahrála by sa rôzne hry, ktoré detičky v dnešnej dobe potrebujú... keď by navštívila materskú škôlku, že už by sa vedela prispôsobiť druhým deťom, lebo mamička to je iné jak sa ja s ňou hrajem...“ (Viki, 36 rokov, 2 deti, na rodičovskej dovolenke)

Prístup k informáciám

Materské centrá sú z pohľadu respondentiek - neúčastníčiek vhodným zdrojom informácií **prostredníctvom napr. prednášok na rôzne témy týkajúce sa materstva, starostlivosti o deti, miestom osvetu a vzdelávania vo forme jazykových či počítačových kurzov, ktoré sa v centre organizujú pre mamy aj otcov.**

„...viem, že tu (v miestnom MC) sú nejaké sedenia s lekármi a tak ďalej... takže je to dobre takisto pre matky, pre otcov, dostanú sa k informáciám, ktoré by museli kdesi na internete hľadať alebo neviem, podľa mňa je to veľmi dobrá metóda ako dať vedieť ľuďom o tom, čo sa dá využívať.“ (Hadasa, 26 rokov, 2 deti, živnostníčka)

⁴⁶ pozri Tabuľku 2

„...(MC) sú dobré pre rodičov ešte aj predtým, ako sa narodí dieťa, hlavne pokiaľ ide o získavanie nejakých informácií najprv k pôrodu a k tej prvej starostlivosti o dieťa.“ (Saša, 29 rokov, 2 deti, ekonómka)

„Hovorí sa, že je tam (v MC) veľmi dobrý laktačný program a angličtina. Viem, že mamičky si chvália, že vlastne sa odreagujú a majú pocit, že aj oni sa trochu vzdelávajú v jazyku aj majú kontakt v nejakej inej oblasti, sú s dieťaťom.“ (Paula, 29 rokov, 3 deti, dispečerka)

Niektoré respondentky konštatovali, že mamy majú v centre prístup na internet, pričom zdôraznili jeho význam pri hľadaní zamestnania.

„...čo som videla ešte je možnosť napríklad počítačových kurzov (v MC), čo tie mamičky doma naozaj mnohé nemajú možnosť, alebo si môžu aj na internete vyhľadávať zamestnania, proste také tie veci sú veľmi podporné, lebo pomáhajú...“ (Ľubica, 35 rokov, 2 deti, na rodičovskej dovolenke)

Respondentky napriek tomu, že MC nenavštevujú, zdôrazňujú ich pozitívny význam, považujú ich za prínos vo vzťahu k rodičom, najmä však k matkám, ktoré sú v porovnaní s otcami ich častejšími návštevníčkami. Respondentky vnímajú materské centrum ako nové sociálne prostredie pre mamu a jej dieťa.

2.5.2. Význam materského centra pre komunitu, mesto

Respondentky – neúčastníčky nevnímajú význam materského centra pre miestnu komunitu a mesto rovnako, i keď MC zhodne pripisujú význam predovšetkým v oblasti služieb pre rodičov a rodiny s malými deťmi. Materské centrum je miestom kontaktu, „neutrálna pôda“, kde sa mamy stretnú a nadväzujú nové známosti, plní spoločenskú funkciu v miestnej komunite, ktorej členovia tak majú možnosť vzájomne sa spoznať.

„Mesto by malo MC podporovať, lebo by malo byť v záujme mesta, aby mamičky trebárs aj po materskej našli uplatnenie, aj tie deti..., aby vlastne aj mamičky mali také zázemie ... získavali nové kontakty... nadväzovali nejaké vzťahy priateľské a samozrejme aj pracovné.“ (Maja, 34 rokov, 3 deti, sociálna pedagógka)

„... (MC) zblížuju ľudí ako takých, akože tá možnosť nadväzovania kontaktov na určitom chránenom území je vynikajúca a vlastne naozaj, napríklad aj my keby sme mali materské centrum v obci xxx, tak myslím si, že tie mamičky sa tam chodia stretávať, takto jedna k druhej do domácnosti nejdú, pokiaľ nie sú veľmi dobré známe. Čiže je tu tá možnosť tej neutrálnej pôdy, keď napríklad na tej dedine nie je ani ihrisko... Myslím si, že tá komunita sa úplne inak zohrá a správa, pokiaľ má priestor, kde môže k tomu prebehnúť.“ (Ľubica, 35 rokov, 2 deti, na rodičovskej dovolenke)

„Po tej spoločenskej stránke sa tam (v MC) stretnú tie matky, rozprávajú sa o problémoch s deťmi...“ (Paulína, 28 rokov, 1 dieťa, ekonómka)

Veľa respondentiek vidí význam MC pre mesto v aktivitách, ktoré usporadúva. MC sú priestorom pre kultúrne podujatia určené pre celé rodiny, vzdelávacie kurzy. MC plní úlohu kultúrneho, komunitného aj vzdelávacieho centra. **Mamy – neúčastníčky oceňujú napríklad burzy odevov, ktoré centrá usporadúvajú a ktoré sú otvorené pre všetkých.**

„Čo sa týka komunity, keď majú jednotliví ľudia nejak svoje vyžitie, alebo nejaké záujmy, tak je to dobré aj pre celú spoločnosť. Nejaké kultúrne aktivity, alebo vzdelávanie, rôzne kurzy, ktoré tu robia pre mamičky, ktoré si napríklad hľadajú prácu, alebo ich proste niečomu vyučia..., že aj mamičky, ktoré prácu nemajú sa môžu realizovať, vyrábať rôzne výrobky, z tohto hľadiska je to celkom fajn.“ (Saša, 29 rokov, 2 deti, ekonómka)

„Robia aj zbierky, tiež sme prispeli... Chodíme aj na burzy, keď nám niekto povie, vidím letáky, sledujem to aj v meste. Takže aspoň takto sa nepriamo zúčastňujeme týchto vecí.“ (Dany, 34 rokov, 2 deti, referentka)

„Čo som tam videla, oni na každú príležitosť - deň matiek..., tak tvoria aj tie mamy, aj ony sa zapájajú do toho. Potom sú tam všelijaké burzy, proste stále nejaké aktivity vytvárajú. Tak ja si myslím, že určite to není na škodu. Podľa mňa, že to je len dobré.“ (Eva, 32 rokov, 2 deti, odborná referentka)

MC, podľa respondentiek zohráva významnú úlohu pri výchove detí ako členov komunity, integruje ich do širšieho spoločenstva. **Deti rozvíjajú svoje záujmy, čo mamy vnímajú ako prospešné v konečnom dôsledku aj pre mesto.**

„Ja myslím, že všetko má zmysel, keď sa robí pre mládež, alebo pre deti, že to vlastne znamená pomoc vo výchove a taktiež je dôležité, že rodina robí vlastne niečo pre seba. Lebo to má potom veľký dopad na spoločnosť, že či tie deti sú usledované aj rodičmi.“ (Paula, 29 rokov, 3 deti, dispečerka)

„Pripadá mi to ako materské školy, je tam aj rozvíjanie krúžkových činností alebo to, že sa zapájajú do kolektívu.“ (Iza, 33 rokov, 2 deti, krajčírka)

„... pre deti je lepšie chodiť do toho centra, aspoň sa nevlákajú tie deti a nerobia zle.“ (Silvia, 20 rokov, 1 dieťa, na rodičovskej dovolenke)

Podľa jednej respondentky mesto by malo podporovať materské centrá aj pre dobrú „reklamu“, ktorú mu MC vytvára.

„Ja si myslím, že to je veľký prínos, keď to funguje, keď to spĺňa ten účel, na ktorý to bolo založené, aj to mesto to pozdvihne. Všetko, čo je nejaká pomoc ľuďom a zvlášť nezištná v dnešnej dobe, tak je to veľmi vzácne a myslím si, že mesto z toho môže mať len dobrú reklamu.“ (Hadasa, 26 rokov, 2 deti, živnostníčka)

Väčšina respondentiek napriek svojej neúčasti na aktivitách MC je presvedčená o pozitívnom význame MC pre mesto. **Menšia skupina mám – neúčastníčiek - nevedela posúdiť takýto význam, keďže ho nenavštevujú a nie sú v kontakte s matkami, ktoré do MC chodia. Niektoré z nich viacmenej intuitívne vyslovili dôležitosť finančnej podpory MC zo strany mesta, bez bližšieho vysvetlenia a s konštatovaním, že nepoznajú vnútornú štruktúru centra a spôsob jeho financovania.**

2.5.3. Mamy – účastníčky v očiach mám - neúčastníčok

Väčšina respondentiek, ktoré nechodia do materského centra, pozná aspoň jednu matku, ktorá navštevuje MC. Respondentky ich vnímajú pozitívne, ako ženy, ktoré sú aktívne a spoločenské. **Tieto matky v očiach respondentiek robia niečo pre seba a pre svoje dieťa, sú ochotné sa učiť. Matky podľa nich navštevujú materské centrum pre obohatenie každodenného života. Z rozhovorov vyplynulo, že v zásade sa nelíšia od mám neúčastníčok.**

„Čo si myslíte o ľuďoch / ženách, ktorí chodievajú do MC?“

„Sú to takí ľudia, ktorí sú takí spoločenský by som povedala... Myslím si, že tieto ženy sú komunikatívne, a že tiež tak hľadajú využitie aj seba, aj teda takú aktivitu pre svoje deti, také uplatnenie...“ (Mária 2, 38 rokov, 2 deti, na rodičovskej dovolenke)

„Sú to veľmi aktívne ženy, sú to ženy, ktoré majú ako prvoradá hodnotu jednoznačne rodinu, uhm sú to vzdelané ženy, sú to ženy, ktoré chcú koiť, sú to ženy, ktoré chcú byť na materskej tri roky, pre ktoré kariéra nie je prvoradá.“ (Paula, 29 rokov, 3 deti, dispečerka)

„Normálne baby. Normálne mamy, ktoré fakt nechcú byť doma, a chcú sa porozprávať aj s druhými a proste robiť aj pre tie deti niečo. ...lebo aj deti majú spestrený ten deň, keď tam idú.“ (Eva, 32 rokov, 2 deti, odborná referentka)

Časť respondentiek, ktoré popri materskej / rodičovskej dovolenke pracujú, sa domnievajú, že návštevníčkami MC sú najmä mamy, ktoré sú na materskej / rodičovskej dovolenke. **Tieto matky majú podľa nich viac času a príležitostí MC navštíviť.**

„Ženy na materskej, väčšinou keď prší, alebo keď nemajú s deťmi kde ísť, tak sa tu chodia s deťmi pohrať.“ (Hadasa, 26 rokov, 2 deti, živnostníčka)

„Sú na materskej, tak potrebujú z toho stereotypu keď sú večne doma trošku vypadnúť a trošičku prísť na iné myšlienky. Môžu sa realizovať... v MC sú tvorivé dielne - aj pre decká, aj krúžky, ktoré sa organizujú.“ (Maja, 34 rokov, 3 deti, sociálna pedagogička)

„Áno, poznám mamičky (navštevujúce MC), stretávam sa s nimi, náhodne sa stretneme, porozprávame, to sú väčšinou, čo ostali ešte na materskej.“ (Saša, 29 rokov, 2 deti, ekonómka)

Respondentky od návštevníčiek počuli pozitívne hodnotenia MC, aj preto im je myšlienka MC blízka a v ich fungovaní nevidia negatívne konotácie.

„Počuli ste, čo sa o MC hovorí v meste...?“

„Je to dosť vychválené. Myslím si, že na sídlisku asi nie je človek, ktorý nepozná MC... naozaj som nepočula, že by na to povedal niekto niečo zlé a myslím si, že sa to skôr rozširuje, že jedna druhej povie, že 'Nemáš kde dieťa dať? ... je tu MC. Pod' sa pohrať s deckami, tam sa ti vyváľajú v guľičkách /smiech/ a tak akože je to dobré, ospevované.“ (Hadasa, 26 rokov, 2 deti, živnostníčka)

„... čo poznám mamičky, čo chodili a chodia do materských centier, veľmi si to pochvaľujú, takže to vidia ako pozitívum. Ja som sa ani nestretla s negatívnym...“ (Hana, 26 rokov, 2 deti, predavačka)

„...tak je to pozitívne hodnotené aj napríklad, že sa organizujú tie burzy, tak to je úplne super vec - burzu šatstva, hračiek, potom také adventné veci sa tam povyrábajú, tak to sa predáva pred Vianocami, aj pred Veľkou nocou bolo niečo, takže to sa mi tiež zdá výborné“ (Mária 2, 38 rokov, 2 deti, na rodičovskej dovolenke)

2.5.4. Vnímanie vplyvu materského centra na deti

Osobitosti detí, ktoré navštevujú materské centrum

Respondentky prevažne poznajú deti, ktoré pravidelne navštevujú materské centrum. Sú to deti ich príbuzných či známych, a mnohokrát sú rovesníkmi ich detí. Respondentky sa viac-menej zhodujú v názore, že **deti navštevujúce MC sa principiálne neodlišujú od „ne-centráckych“ detí**; skôr zdôrazňujú, že možné rozdiely sú spôsobené povahovými rysmi dieťaťa, či jeho výchovou, **zároveň pripúšťajú čiastočný vplyv MC na správanie sa detí.**

„Nemyslím, že sú osobité („MC deti“). Nepoznám tie deti až tak, neviem to posúdiť, že či by boli iné, keby do toho centra nechodili, ale sú to také detičky, také spoločenské, by som povedala. Niektoré deti sú spoločenské od prírody. Ja mám dvoch - jeden je spoločenský, druhý nie je veľmi spoločenský, ale myslím, že aj tomu nespooločenskému by to prospelo, že by bol taký spoločenskejší.“ (Iwa, 38 rokov, 2 deti, materská dovolenka)

„Nemám pocit, že by boli nejaké iné. Ony sú dosť rozdielne povahy detí. Neviem posúdiť, či je to spôsobené centrom, alebo nie. Určite ich nejako ovplyvní centrum, ale ja som to nepozorovala, asi neprichádzam až tak veľmi do kontaktu s tými ľuďmi, keď sme sem (do MC) nechodili.“ (Sizonka, 35 rokov, 1 dieťa, technická manažérka)

„Ja absolútne nemám na ne iný názor, sú to úplne normálne deti. Spoločenské sú, hlavne si myslím. Nie sú utiahnuté väčšinou. Aj medzi deti skôr zapadnú, do detského kolektívu, myslím si, akože nemajú problém.“ (Eva, 32 rokov, odborná referentka)

„To, že nechodím tu (do MC) neznamená, že nie sú (moje deti) nejaké spoločenské, alebo že sa nevedia zaradiť do kolektívu. Práve naopak, že ja už niekedy sa snažím práve niekde s nimi vypadnúť, aby boli len so mnou alebo len s rodinou, lebo stále sú v nejakom kolektíve, hej stále sú s niekým. Väčšinou sa snažíme tak, aby nemali problém komunikovať, hrať sa alebo deliť...“ (Hadasa, 26 rokov, 2 deti, živnostníčka)

„Tie Hedvigine (deti členky MC) by som povedala, že sú také tvorivé, oni sú také zaujímaví tí chlapi, ale to si myslím, že súvisí tiež s tou výchovou ako tou maminou, že to neni materskými centrami. Neviem to posúdiť, nestretávame sa tak často...“ (Mária 2, 38 rokov, t.č. na materskej dovolenke)

Napriek tvrdeniam, že sa deti vzájomne neodlišujú, mamy – neúčastníčky vnímajú „centrácke“ deti ako **živšie, spoločenskejšie, komunikatívnejšie, samostatnejšie, „oľukanejšie“** či „znalejšie“. Takmer

všetky mamy **tieto charakteristiky ponímajú pozitívne**, vyzdvihujú ich najmä vo vzťahu ku kolektívu detí aj dospelých, ktorého sú deti v MC súčasťou.

„Hm..., možno keď pôjdu do škôlky, do takýchto zariadení, tak to budú mať ľahšie. Tu (v MC) sa stretávajú, že je tu viac detičiek pokope, takže nebudú, že 'ha', keď prídu a zrazu bude pokope veľa detí. Také samostatnejšie budú. Boli tu dosť samostatné deti, bez problémov sa tu hrali. Všimla som si, že nijaké dieťa nebolo ani nejaké zakríknuté, žeby v rohu stálo a pozeralo sa. Boli tu ako doma.“ (Dany, 34 rokov, 2 deti, referentka)

„Na kamarátkinom (dieťati) som si všimla, že začal ukazovať, kde má noštek. Naučil sa tam aj rozprávať 'hav, hav'... tie deti tam robia určité pokroky, že sa naučia niečo.“ (Silvia, 20 rokov, 1 dieťa, t.č. na materskej dovolenke)

„...vlastne boli komunikatívnejšie, sa mi zdá. Tie deti boli také akože trošku znalejšie, no neviem to takto veľmi posúdiť“ (Hana, 26 rokov, 2 deti, predavačka)

Respondentka, ktorá v minulosti pravidelne navštevovala materské centrum v mieste jej predošlého bydliska bola presvedčená, že MC jej nesmierne pomohlo pri výkone svojej role matky opatrojúcej dieťa, ktoré vyžadovalo špeciálnu starostlivosť.

„Myslím si, že ten rozdiel je veľký a navyše deti vo veku od nula, do troch rokov sú naozaj vo fáze, že sa učia večným opakovaním a pokiaľ sú ešte možnosti nejakého cvičenia, alebo proste iných aktivít v tých materských centrách... Sama viem, čo je to donútiť dieťa cvičiť, pretože my musíme robiť denne dychové cvičenia a donútiť ráno dieťa cvičiť doma - keď mám možnosť ísť niekde do skupiniek, kde sa z toho urobí taký zážitok, že to každá mamička skúsi s tým svojim dieťaťom zvlášť, alebo to robia všetci spolu (tak je to neporovnateľné). My sme sa vždy smiali, že to vyzerá, ako keď sa tancuje flamenco, že tam tí partneri tancujú síce spolu, akože naraz naladení, ale každý zvlášť. A tak, myslím si, že to je presne to isté, ako s tými mamičkami v materskom centre.“ (Ľubica, 35 rokov, t.č. na materskej dovolenke)

Respondentky tiež oceňujú socializáciu dieťaťa v kolektíve rovesníkov pred nástupom do materskej školy. Deti tu majú možnosť byť v kolektíve seberovných, nadobúdajú prvé sociálne kontakty, osmeľujú sa. Sú v chránenom prostredí so svojou mamou, ktorá im dáva pocit ochrany a bezpečia, čo respondentky vnímajú ako istú **formu „predprípravy“ na materskú škôlku**.

„Myslím si, že sú oľufenejšie keď sú s deťmi, možno nemajú problém s dospelými, keď ich trebárs mamky nechávajú na opatrovanie. Možno sú smelšie a nemajú sa problém adaptovať v škôlke. Nie sú asi také bojzlivé, že sa neboja nadviazať samé kontakt s nejakým dospelým.“ (Maja, 34 rokov, 3 deti, sociálna pedagógka)

„Myslím si, že je to dobré hlavne pre deti v predškôlkárskom veku, že sa voľnejším spôsobom dostanú do kolektívu. Preto som sem chcela chodiť, no nevyšlo mi to. Chcela som byť pri tom ako sa správa ku ostatným deťom.“ (Sizonka, 35 rokov, 1 dieťa, technická manažérka)

„Napríklad ten Marikin (syn členky MC) je dosť taký komunikatívny, napríklad moji chlapci keď boli malí, tak boli veľmi uzavretí, hanbliví. Ony sú v tom kolektíve ešte skôr ako začnú chodiť do škôlky, čiže sú kolektívnejšie a smelšie.“ (Iza, 33 rokov, 2 deti, krajčírka)

„...tie prvé sociálne kontakty si získavajú (deti v MC) v spoločnosti mamičiek. Väčšina detí sa do veľkej skupiny detí dostane až v škôlke. Na Slovensku je veľmi málo alternatívnych škôlok, ktoré umožňujú vstup detí do škôlky tak, že spočiatku sú tam mamičky s deťmi... To znamená, že tie prvé sociálne kontakty, nehovorím, že pod matkiným dozorom, ale skôr v matkinom náručí, sú také oveľa lepšie a tie deti sú potom také otvorenejšie voči novým kontaktom, nie sú také ustráchané. Tu (v MC) sme dokonca zažili deti, čo spočiatku napriek matkinej účasti mali panický strach z väčšej skupiny detí, a potom sa normálne hrali, zabávali a boli také odvážnejšie.“ (Ľubica, 35 rokov, t.č. na materskej dovolenke)

2.5.5. Dôvody neúčasti mám maloletých detí v MC

Zaneprázdnenosť a vzdialenosť

Dôvody neúčasti respondentiek na aktivitách MC / nenavštevovania MC sú rozmanité. Dominuje medzi nimi **zaneprázdnenosť**, buď ako dôsledok toho, že **mamy sú zamestnané, alebo majú vlastný „režim“** - zaužívaný harmonogram dňa, v rámci ktorého nenavštevujú MC.

„... zaneprázdnenosť, jednoznačne. Mám pani, ktorá sa mi stará o mladšiu dcéru... mám už určitý svoj režim a ja keď prídem domov poobede, snažím sa nejak inak ten čas tráviť, nie sedieť dnu, skôr ísť vonku s deckami a tak, keďže sú doobedu v škôlke. ... pokiaľ si ja niečo nenájdem na internete, že ma zaujme... s deťmi sa môžem ísť hrať kdekoľvek a čo sa mňa týka - vzdelávania, to čo potrebujem ku svojej práci alebo k tomu, čo ma zaujíma, tak už som si to poriešila inak – tým, že pracujem, potrebujem sa stále vzdelávať a zdokonaľovať...“ (Hadasa, 26 rokov, 2 deti, živnostníčka)

„Jednak som dosť vyťažená, doobedu chodievame s deťmi vonku väčšinou, keď je zlé počasie sme párkrát mysleli, že prideme, ale dosť sú choré, máme problémy s imunitou...“ (Maja, 34 rokov, 3 deti, sociálna pedagogička)

„...Hlavne kvôli tomu, že nemám na to čas, pretože som išla hneď do práce... Ale keby som bola doma celý deň, tak by som tam určite chodila.“ (Paulína, 28 rokov, 1 dieťa, ekonómka)

„My sme takí sebestační, samostatní ... mám to rozdelené, ja vravím, že to mám presne rozčísľované, že ten režim máme taký prísnejší. Ja musím byť o dvanástej doma, dám ju spať a je to aj lepšie pre mňa, a tento režim mi funguje aj pri jednom aj pri druhom dieťati.“ (Dany, 34 rokov, 2 deti, referentka)

„Ja to nestíham, že by som z práce prišla a ešte išla do MC. Ja mám chlapcov, takže hlavne športujeme. Tam by boli asi zase zavretí, že my hlavne ideme von.“ (Paula, 29 rokov, 3 deti, dispečerka)

„Lebo nemám čas. Herňa v MC funguje doobeda a mne to absolútne nevyhovuje. Lebo manžel odviez staršiu dcéru do škôlky, ja pre ňu idem okolo tretej, ale potrebujem si jednoducho ísť do obchodu, ja nemám ani pestúnku ani upratovačku, proste všetko musím robiť sama, celú domácnosť, čiže ja som na všetko sama. A keď chcem upratať, navariť, ožehliť a všetky domáce práce..., tak ja nemám kedy. Len preto tam nechodím.“ (Eva, 32 rokov, 2 deti, odborná referentka)

Viacero respondentiek uviedlo, že **ďalším dôvodom nenavštevovania MC je veľká vzdialenosť medzi bydliskom a MC, často v kombinácii s obmedzenými možnosťami dopravy**. Respondentky zvažujú okolnosti prepravy, pričom prepravu s kočíkom, či s viacerými deťmi vnímajú ako fyzicky ale i psychicky náročnú. Musia dbať na to, aby preprava bola pre deti rýchla a zábavná, čo je zložité keď je napríklad zlé počasie.

„No preto, lebo materské centrum nie je v takej blízkosti, aby som s tým dva a polročným dieťaťom absolvovala cestu pätnásť minút pešo. Lebo ako s dvomi deťmi, teda s jedným dieťaťom za ruku a jedným kočíkom sa niekde trepať mestskou hromadnou dopravou tu v meste XX je naozaj o nervy. Hlavne trebárs v doobedňajších hodinách, keď chodia len starí ľudia, ktorí s kočíkom do autobusu nepomôžu.“ (Iwa, 38 rokov, 2 deti, na rodičovskej dovolenke)

„Pretože nie som z mesta XX, ani v ňom nebyvám. Som z dediny a musím dochádzať. Musím dochádzať autobusom a musím si vopred rozmyslieť, či mi deti zvládnu tú cestu a ten dlhý čas, vlastne či už nebudú unavené a záleží aj od počasia... Cestovanie mi robí problém. Ja sa vlastne musím spoliehať na ten autobus, napríklad ráno musím ísť o pol deviatej na autobus, aby som sem prišla. Musia mi vlastne deti skoro vstať...“ (Iveta, 32 rokov, 2 deti, na rodičovskej dovolenke)

Individuálne dôvody

Ako vyplynulo z vyššie uvedených citátov, medzi dôvody, pre ktoré respondentky nenavštevujú MC patria aj **nevyhovujúce otváracie hodiny MC**. V **letných mesiacoch zase respondentky uprednostňujú pobyt vonku „na vzduchu“** pred návštevou interiérových priestorov MC. Jedna respondentka spomenula **zdravotné problémy dieťaťa** ako dôvod pre uprednostnenie vlastného programu pred návštevou MC. **Ďalšie dôvody** nenavštevovania MC **súvisia s rozmanitými okolnosťami** v živote respondentiek:

- majú príliš malé deti, ktoré sa ešte nevedia hrať s inými deťmi
- nepociťujú potrebu návštevy MC, lebo ich deti navštevujú materskú školu
- pociťujú zábrany ísť do MC samé, nemajú „spriaznenú dušu“, priateľku s ktorou by do MC išli
- zúčastňujú sa iných (intímnejších) stretnutí matiek s deťmi, s ktorými sa poznajú
- vedú aktívny spoločenský život mimo MC

„... aké sú dôvody, pre ktoré nenavštevujete MC?“

„On je taký typ (syn), že keď zo škôlky vypadne, tak je už len vonku.“ (Iza, 33 rokov, 2 deti, krajčírka)

„Sú tam také ženy, že sa poznajú. Nevieť, keby som tam mala s kým chodiť, tak chodím, je to lepšie, keď je niekto v dvojici, keď má prísť k niekomu a nepozná nikoho...“ (Silvia, 20 rokov, 1 dieťa, na rodičovskej dovolenke)

„My sa poznáme s inými mamičkami a chodíme do spoločného zboru kresťanského. Začali sme sa stretávať po domácnostiach... Niektoré mamičky chodia aj do MC aj tam, čo majú jedno dieťa... Stretávame sa vo štvrtok, keď je čas na takú študijnú skupinku - občas aj s deťmi... Volá sa to Život s jasným cieľom, je to aj o výchove, aj kadečo.“ (Maja, 34 rokov, 3 deti, sociálna pedagogička)

„Nechodím do tých materských centier, lebo ja hovorím, že nemám na to čas. Ja mám aj všelijaké iné aktivity a ja som dosť aj v kontakte s inými ľuďmi - so spolužiačkami alebo kamoškami - a mamičkami, aj s deťmi. ...takže to také stretávanie sa s ľuďmi si vynahrádzam týmto. ...a aj to mám (MC) zhruba polhodinku od domu, tak aj preto.“ (Mária 2, 38 rokov, 1 dieťa, na rodičovskej dovolenke)

„Mali sme kamošku, čo tam chodila, len ona mala už ročné dieťa teraz má dva roky, a my sme mali len tri mesiace, tak sme tam prestali chodiť lebo pre také trojmesačné dieťa tam nikdy nebolo čo robiť, iba som ho musela na rukách nosiť. A teraz nechodíme preto, lebo nemáme s kým, lebo tá kamoška už nechodí. No a neviem, cez zimu sme radi že vonká vyjdeme...“ (Silvia, 20 rokov, 1 dieťa, na rodičovskej dovolenke)

„No momentálne je to taký dôvod, že vlastne teraz akože dcéra chodí do škôlky, no a vlastne mi to nejak nevychádza. Momentálne je teplo, možnože sa mi zdá, že viac stihnem, keď ju nechám na ihrisku.“ (Hana, 26 rokov, 2 deti, predavačka)

2.5.6. Okolnosti prípadnej návštevy materského centra

Takmer všetky respondentky pripúšťajú možnosť návštevy materského centra. Vedia si predstaviť, že MC by navštívili, keby mali „viac času“, centrum by bolo bližšie resp. by mali k dispozícii auto ako vhodný dopravný prostriedok na prepravu. Ďalšie z respondentiek zdôraznili ako vhodnú okolnosť pre návštevu MC zlé počasie a zimné obdobie. Respondentka, ktorá o MC doteraz nepočula, sa vyjadrila, že ak by vedela kde je, „okamžite by sa tam šla pozrieť“.

„Keby som zostala doma, keby som mala viac času. Tá vzdialenosť nie je až taký vážny problém, keby som mala na to čas, dochádzala by som tam - aj teraz dochádzam - autom, s tým nemám taký veľký problém.“ (Paulína, 28 rokov, 1 dieťa, ekonómka)

„Možno, že aj nasledujúcu zimu..., lebo vlastne teraz je teplo, čiže nás to láka byť stále vonku. Ale keď bude zima, vlastne tých detí bude menej vonku...“ (Hana, 26 rokov, 2 deti, predavačka)

„Pokiaľ sú dievčatá zdravé, tak som ochotná ísť do MC aj v nepriaznivom počasí, kvôli tomu, aby sme nejaké spoločné aktivity mali.“ (Ľubica, 35 rokov, 2 deti, na rodičovskej dovolenke)

„Keby som mala možnosť a keby som vedela kde MC je, okamžite by som tam išla aj s partnerom. Nie je problém, našla by som si nejaký čas, že si všetko zadelím a idem.“ (Viki, 36 rokov, 2 deti, na rodičovskej dovolenke)

"No, pomohlo by mi auto, chodila by som častejšie. V lete môžeme ísť aj na záhradu trebárs, môžeme ísť aj vonku... nie sme doma, hej?... (Iveta, 32 rokov, 2 deti, na rodičovskej dovolenke)

Niektoré respondentky si vytvorili o MC – z vlastnej skúsenosti, z počutia - taký názor, že MC neponúka možnosť primeranej realizácie pre deti a matky. Tieto respondentky artikulovali predstavu, že v MC sa deti iba „živelne“ hrajú. Vyjadrili sa, že **do MC by chodili (častejšie), keby MC realizovalo**

viac organizovaných tvorivých a zaujímavých aktivít pre deti. Zdôraznili, že by uvítali aj cielené aktivity pre matky.

„Tak aby tam bol nejaký program, aby to nebolo len také živelné hranie sa, aby tam ja neviem jeden deň bolo to bábkové divadlo, druhý deň nejaká rozprávka a trebárs aj z videa púšťaná, alebo nejaké také ručné práce pre deti, tvorivé dielne sa to teraz volá. Kde by sa tie detičky niečo učili, alebo aj niečo také, napadlo mi vytváranie figúrok z cesta... Nejaká taká zmena, niekedy aj mne dochádza fantázia, čo s tým malým robiť doma. Tak niečo by som robila s ním a niečo ako trebárs to bábkové, kým by pozeral bábkové divadlo, tak ja by som mohla niečo iné robiť... Neviem možno tiež nejaké tvorivé dielne by ma potešili, že by som si niečo pekné urobila, len tak pre radosť.“ (Iwa, 38 rokov, 2 deti, na rodičovskej dovolenke)

„Viac aktivít. Čo ja som tam bola počas dvoch mesiacov, bola tam akurát jedna lekárka pediatrička... Neviem... v tom MC to bolo také fádne, že už po tých dvoch mesiacoch, chodila som tam každý týždeň... prídem, sadnem, no a je to znova to isté, že sa ide po kockách, no a potom pozeráme čo ďalej, vlastne už som to poznala.“ (Hana, 26 rokov, 2 deti, predavačka)

Návšteva na pozvánku

Respondentky sa vyjadrili, že keby dostali pozvánku - do MC by prišli; pri pozvaní na konkrétnu akciu - ak by nemali už naplánovaný program, a pokiaľ by im to nenarušilo denný režim. Zdôraznili, že aktivity MC by ich museli nejakým spôsobom zaujať a osloviť.

„...určite. Mám nejaký harmonogram, veci naplánované dlho dopredu, keď by to nebolo v tom čase... určite áno. Ak by ma to zaujalo..., mňa dosť zaujímalo napríklad cvičenie v tehotenstve.“ (Hadasa, 26 rokov, 2 deti, živnostníčka)

„Keby som dostala pozvánku alebo keby som sa dozvedela, že je niekde naozaj dobrý a zaujímavý program, a bolo by to vo vhodnom čase, keď ani jeden z nich nespí..., tak áno. Akože raz za týždeň, za dva týždne sa dá ísť aj do toho vzdialenejšieho MC, že by som si auto požičala. Ale chodiť niekde denne tak ďaleko, to je už dosť namáhavé.“ (Iwa, 38 rokov, 2 deti, na rodičovskej dovolenke)

„Dopredu by som vedela, že sa bude niečo zaujímavé diať, tak by sme (do MC) prišli. To by nás akože tak nalákalo.“ (Iveta, 32 rokov, 2 deti, na rodičovskej dovolenke)

Jedna respondentka, ktorá v centre ešte nebola sa vyjadrila, že zaregistrovala plagáty o dianí v MC, ale zatiaľ nemala záujem prísť a zúčastniť sa podujatí v MC. Pozvánka by na tom podľa jej slov pravdepodobne nič nezmenila.

„Ten program (MC) býval vyvesený, akože je k dispozícii napríklad na nástenke u nás v kostole. Myslím, že keď boli tieto burzy, tak to bolo aj povylepované po sídlisku... Takže myslím, že je to vo mne, že jednoducho tam nejdem.“ (Mária 2, 38 rokov, 1 dieťa, na rodičovskej dovolenke)

Návšteva materského centra a dieťa

Respondentky – neúčastníčky artikulovali súhlas či pranie, aby ich dieťa zažilo návštevu materského centra. Z rozhovorov vyplynulo, že tieto mamy zväčša nepociťujú potrebu navštevovať MC často alebo pravidelne. Napriek tomu, **MC vnímajú ako vhodné a zážitkové prostredie, v ktorom ich deti môžu nadväzovať kontakty a rozvíjať vzťahy s ostatnými deťmi.** Respondentky oceňujú možnosť spoločne strávené času s dieťaťom mimo domáceho prostredia, ako aj príležitosť postupného včleňovania dieťaťa do detského kolektívu tak, že ony ako matky sú pri tom a môžu tak svoje dieťa nielen sledovať, ale aj usmerniť. V MC môžu svoje deti „pozorovať“, usudzujúc, že v materskej škole takú príležitosť nebudú mať.

„Áno, myslím si, že je to dobré, aj to dieťa musí začať ... keď začne chodiť do škôlky, že proste spolu s tým rodičom zažije (v MC) kontakt s tými ostatnými deťmi. Pri tom vie, že je tam tá mama, tak si myslím, že je to fajn.“ (Saša, 29 rokov, 2 deti, ekonómka)

„Uvažovala som o tom, že by som sa tam šla pozrieť niekedy v blízkej dobe. Syn má rád deti, keď sa niekedy s deťmi stretne, tak zatiaľ nemá problém stretávať sa s cudzími ľuďmi. ...že by sa mohol

pohrať s tými detičkami, že by mu to trochu rozvinulo..., videl by niečo iné ako tie detičky robia, ako sa hrajú...” (Paulína, 28 rokov, 1 dieťa, ekonómka)

„Chcela by som vidieť ako sa správa v kolektíve. V škôlke s ním už vlastne nebudem, a v materskom centre s ním budem dlho, tak by som chcela pozorovať jeho reakciu v tej triede, ako sa bude správať k ostatným deťom. No, bola by to zaujímavá skúsenosť.” (Hana, 26 rokov, 2 deti, predavačka)

„Áno. Myslím, že podľa mňa by to bolo pre nich obohacujúce. Stretli by sa tam vlastne s takými svojimi rovesníkmi v rámci nejakého programu, teda by zažili niečo zaujímavé. Myslím si, že by sa im to páčilo. A oni sú také deti, že sa neboja cudzích ľudí, takže bolo by to určite prínosom.” (Mária 2, 38 rokov, 2 deti, na rodičovskej dovolenke)

V kontexte celej štúdie je možné konštatovať, že respondentky typu neúčastníčky napriek faktu, že materské centrum (pravidelne) nenavštevujú, t.j. nemajú priamu a opakovanú skúsenosť s jeho činnosťou, MC hodnotili kompetentne a zväčša pozitívne.

2.6. Porovnanie detí navštevujúcich a nenavštevujúcich MC – optika mám, otcov, neúčastníkov a outsiderov

Zainteresovaní aj nezainteresovaní respondenti na dianie v materských centrách⁴⁷ sa zhodujú v názore, že vplyv návštev MC na deti je pozitívny, a to predovšetkým v oblasti socializácie dieťaťa. Pričom zainteresovaní – mamy i otcovia – boli vo svojich vyjadreniach podrobnejší a viac ilustratívni, kým nezainteresovaní – outsideri a neúčastníci – boli menej konkrétni. Najopatrnejší vo svojich vyjadreniach o vplyve MC na deti boli outsideri⁴⁸.

Zainteresovaní boli presvedčení o výhodnosti a jedinečnosti prostredia MC pre svoje deti vzhľadom ku kvalitne strávenému času a osobnostnému rastu, ktorý v MC zaznamenávajú. Pozitívna návštev, ich vplyv na deti prevažuje vo veľkej miere nad prípadnými negatívami. Výhodnosť i jedinečnosť prostredia zovšeobecňujú aj na iné deti, ktoré MC navštevujú - na rozdiel od detí, ktoré centrá nenavštevujú.

Nezainteresovaní sú viac resp. častejšie priklonení myšlienke „neodlišnosti“ detí navštevujúcich a detí nenavštevujúcich materské centrum, zároveň pripúšťajú pozitívny vplyv MC na správanie a osobnostný rast detí.

2.6.1. Názory zainteresovaných

Obe tieto skupiny respondentov (mamy i otcovia) vyzdvihujú stránku **socializácie pre dieťa** počas návštev MC. Deti aktívne vstupujú do iného než rodinného prostredia – a to tak do spoločnosti detí, ako aj dospelých, vytvárajú si kontakty, väzby, nastáva rozvoj komunikatívnosti. MC je pre deti novým prostredím - reálnym svetom, v ktorom sa musia učiť sociálnemu správaniu, spolupráci.

Mamy aj otcovia si myslia, že práve ich deti sú v tomto smere akoby v predstihu pred ostatnými deťmi v príbuznom veku, majú **komparatívnu výhodu prostredia, ktoré na nich pozitívne vplyva** (kolektív vrstovníkov, iných detí i dospelých). Tiež sú častejšie (alebo silnejšie) než ostatné skupiny respondentov presvedčení, že MC je vhodnou prípravou na materskú školu, ktoré bude dieťa v budúcnosti navštevovať. Mamy ako aj otcovia - tí dokonca s väčším dôrazom - oceňujú to, že s dieťaťom tu trávi čas spoločne mama a to, že „režim“ v centre je voľnejší, menej organizovaný a časovo viazaný ako napríklad v materskej škole. Takúto výhodu MC – príprava na materskú školu – pripisujú (a oceňujú) aj respondenti nenavštevujúci MC - neúčastníci, aj časť outsiderov.

Dieťa má možnosť okrem získavania kamarátov, zapájania sa do kolektívu, **aj šancu osmeľovať a osamostatňovať sa od mamy „nenásilným“ a prirodzeným spôsobom** – v prítomnosti blízkej osoby: mamy, otca a podobne. Prítomní dospelí môžu facilitovať interakcie svojich detí. Keďže väčšina detí je v predškolskom veku, proces nadväzovania kontaktov (či už voči iným deťom alebo dospelým) je postupný, a veľká väčšina kontaktov má priateľský, pozitívny charakter. Deti sa stávajú sebavedomejšími a smelšími, osobnostne zrelšími. Ak je dieťa jedináčik, mamy a aj otcovia ako ďalšiu veľkú výhodu MC vidia v tom, že tu nachádza kompenzáciu vo forme rozmanitého vekového kolektívu detí.

Absolútna väčšina oslovených mám i otcov si myslí, že ich dieťa/ **deti sa v MC aj zároveň učia nové veci** – či už priamo alebo nepriamo. Mamy i otcovia uvádzajú najmä rôzne memorované texty, ktoré sa ich deti naučili – básničky, piesne, riekanky a podobne. Pomerne často sú menované aj zručnosti z tvorivých dielní a rozvoj kreativity (napr. vďaka aktivitám, ktoré by doma rodičia sami s deťmi

⁴⁷ Zainteresovaní respondenti sú v tomto texte mamy, otcovia; nezainteresovaní sú outsideri a neúčastníci.

⁴⁸ Opatrnosť outsiderov v posudzovaní vplyvu MC na deti môže byť spôsobená „vzdialenosťou“ k MC – hoci činnosť MC je týmto respondentom známa, nepodieľajú sa / nezúčastňujú priamo (systematicky, dlhodobo) na aktivitách MC. Na druhej strane, vďaka tomuto odstupu môžu byť voči MC kritickejší (podobne ako neúčastníci).

nerobili). Veci, ktorým sa deti v MC učia nepriamo sú napríklad zdieľanie hračiek, osvojovanie si zásad správania sa v kolektíve, riešenie konfliktov, osamostatňovanie sa v konaní, presadzovanie sa a podobne. Pomerne často je u menších detí popisované rozširovanie slovnej zásoby.

Dve tretiny oslovených mám a tretina otcov je presvedčených, že prostredie materského centra je osobité, jedinečné do tej miery, že ich dieťa nemôže zažiť také prostredie nikde inde. Za jedinečné sú považovaní ľudia v MC (prostredie s takýmto zložením ľudí, atmosféra, ktorú vytvárajú), ďalej to, že tu s dieťaťom zdieľa priestor zároveň aj blízka osoba („chránené a bezpečné“ prostredie pre dieťa), či organizované podujatia, aktivity MC (zábava, vzdelávanie, socializácia). Podľa mám i otcov, MC sú obľúbeným miestom ich detí – deti sami prejavujú záujem o opätovné návštevy MC, tešia sa ne, na kamarátov, nové podnety, zážitky, iné – „neokukané“ hračky.

Prostredie MC je pre dieťa jedinečné aj v tom, že tu má príležitosť vnímať svoju mamu aj v inej role než „len“ role rodiča. Práve mamy hovorili o takejto skúsenosti, keď ich deti vnímajú aj ako aktivistky zapájajúce sa do diania v MC, čo napokon opísali v rámci výskumu aj samy deti⁴⁹. Otcovia boli viac zdržanliví pri posudzovaní tejto otázky.

Väčšina mám i otcov neuviedla žiadny negatívny vplyv návštev MC na deti. Ak bol uvádzaný, mal charakter od prípadu k prípadu alebo bol taký, s ktorým by sa pravdepodobne stretli v každom väčšom kolektíve.

2.6.2. Názory nezainteresovaných

Nezainteresovaní (outsideri a neúčastníci) nemajú (na rozdiel od mám a otcov) bezprostrednú skúsenosť s vplyvom návštev MC na vlastné deti. Častejšie sú preto v posudzovaní rozdielnosti detí navštevujúcich a nenavštevujúcich centrum zdržanlivejší. Neúčastníci – konkrétne mamy nenavštevujúce MC – však prevažne poznajú deti, ktoré navštevujú MC (deti ich blízkych príbuzných či známych); na rozdiel od outsiderov, ktorí nepoznajú v takej miere a taký počet detí, ktoré navštevujú MC.

Z kvalitatívneho výskumu v prostredí neúčastníkov a outsiderov vyplynulo, že viac inklinujú k presvedčeniu, že deti navštevujúce MC sa neodlišujú od detí navštevujúcich MC.

Mamy neúčastníčky sa viac-menej zhodli v názore, že deti navštevujúce MC a deti nenavštevujúce centrum **sa principiálne neodlišujú**. Skôr zdôrazňujú, že možné rozdiely sú spôsobené povahovými rysmi dieťaťa, či jeho výchovou, **zároveň pripúšťajú pozitívny vplyv MC v oblasti socializácie**. Jedna neúčastníčka – bývalá pravidelná návštevníčka MC – hodnotila nesmierny význam MC pri pomoci s deťmi so špeciálnymi potrebami.

Outsideri spomedzi všetkých skupín respondentov zastávajú v najväčšej miere nejednoznačné postoje voči osobitostiam detí navštevujúcich a nenavštevujúcich MC. Výskum ukázal, že outsideri majú tendenciu „prestupovať“ v rámci jednotlivých kategórií odpovedí (1.deti v MC „nie sú iné“, 2.deti v MC „sú iné“, 3.“neviem“). Dá sa však zovšeobecniť, že sú čo do počtu takmer rovnako zastúpení v každej jednej z nich.

Aj outsideri – podobne ako zainteresovaní či neúčastníci - sa prikláňajú skôr k pozitívnym zmenám, črtám, osobitostiam, vlastnostiam detí, ktoré navštevujú MC, oproti deťom nenavštevujúcim MC, deťom zo sociálne slabších rodín. Zdôrazňujú, podobne ako ostatné skupiny respondentov, význam MC ako miesta socializácie dieťaťa resp. ako miesta, ktoré môže byť pre rodiča pozitívnym príkladom v rodičovstve. Títo respondenti hovoria o **komparatívnej výhode detí navštevujúcich MC** oproti iným deťom, zvlášť pokiaľ ide o výchovno-vzdelávacie podnety pre deti a matky v zážitkovom, interaktívnom a tolerantnom prostredí MC. Deti aj matky sú podľa ich predstáv v materskom centre „v pohode“, väčšej psychickej vyváženosti a pod prirodzenou sociálnou kontrolou.

⁴⁹ pozri tiež časť 2.3.4.

Naopak, niektorí outsideri (podobne ako neučastníci) vyzdvihovali individualitu / povahu detí a výchovu v rodine nad ich „formovateľnosťou“ pod vplyvom návštev MC.

Zaujímavý bol expertný pohľad jednej respondentky – riaditeľky materskej školy, ktorá nebola stotožnená s vplyvom MC na dieťa smerom k jeho samostatnosti, adaptabilite na detský kolektív v materskej škôlke, vzhľadom k neporovnateľnosti prostredia MC, v ktorom je dieťa s matkou a škôlkou, v ktorej je dieťa bez matky. Poľa tejto respondentky každé dieťa to má rovnako ťažké pri nástupe do škôlky, bez ohľadu či navštevovalo ale nenavštevovalo MC. Správanie dieťaťa v materskej škôlke podľa nej závisí na povahe a výchove dieťaťa.

Relevantná časť outsiderov sa zhodla, že deti navštevujúce MC majú viac sociálnych zručností, sú samostatnejšie, poľahky sa zahrajú s inými deťmi, viac dôverujú a sú nebojácnejšie. Viacerí outsideri sa tiež domnievajú, že sú aktívnejšie a iniciatívnejšie, prispôsobivejšie novým situáciám, zhovorčivejšie.

3. POZOROVANIE

Pozorovanie bolo v projekte tretím „výskumným komponentom“ k sérii rozhovorov v materských centrách a k sociologickému dotazníkovému prieskumu.

Objektom pozorovania bolo 6 materských centier, pričom 5 bolo rovnakých ako pri rozhovoroch (výskumníci ich navštevovali pri realizácii kvalitatívneho výskumu v podobe rozhovorov s respondentmi), a 1 materské centrum bolo nahradené iným, vzhľadom k prechodnému ukončeniu činnosti pôvodného MC z dôvodu menenia nájomných priestorov v čase realizácie pozorovania.

V októbri a novembri 2007 výskumná agentúra Krajinka realizovala v každom materskom centre 2-krát priame štruktúrované pozorovanie jedným výskumníkom, pričom jedno pozorovanie trvalo 2 – 4 hodiny.⁵⁰

Pozorovanie v MC bolo zamerané na tematické celky:

1. Priateľské prostredie pre dieťa
2. Rozvoj rodičovských zručností
3. Rozvoj dieťaťa ako výsledok rodičovstva v materskom centre
4. Materské centrum ako vzdelávacia inštitúcia pre matky

Nástrojom na pozorovanie bol tzv. záznamový hárok⁵¹, ktorý bol štruktúrovaným dotazníkom pozostávajúcim z 99 tvrdení (atribútov) zaradených do 4 tematických celkov a meraných na 4-bodovej škále (+variant „nie je možné posúdiť“) v dvoch podobách, s ohľadom na sémantickú stránku atribútov:

ÚPLNE PLATNÉ	1
SKÔR PLATNÉ	2
SKÔR NEPLATNÉ	3
ÚPLNE NEPLATNÉ	4
NIE JE MOŽNÉ POSÚDIŤ	99

VŽDY	1
ČASTO	2
ZRIEDKA	3
NIKDY	4
NIE JE MOŽNÉ POSÚDIŤ	99

3.1. Číselné zistenia

Nasledujúce zistenia pochádzajú z 12 vstupov výskumníkov do 6 vybraných materských centier za účelom priameho pozorovania; 6 sa uskutočnilo doobeda a 6 poobede, dokopy predstavujú 36,2 hodín pozorovania. Na scéne bolo v priemere zakaždým 6 detí a 5 (zväčša) matiek. Výskumníci Krajinky boli 3-krát účastníkmi programových aktivít pre deti, a 2-krát pre matky (dospelých návštevníkov).

Pri interpretácii kvantifikovaných údajov z pozorovania je potrebné vziať do úvahy nízky počet meraní – 2 pozorovania v 1 MC. Vzhľadom k projektovému cieľu – overiť navrhnuté postupy štruktúrovaného pozorovania a dospieť k celkovému obrazu o materských centrách na Slovensku, výskumná agentúra Krajinka spracovala namerané hodnoty pre účel tejto štúdie v podobe priemerných hodnôt na škále 1-4 (viď škály vyššie) pre 18 častí / „indexov“ v rámci 4 tematických celkov. Priemery sú vypočítané bez odpovedí „nie je možné posúdiť“, ktoré sa vzhľadom k nízkemu počtu meraní a veľkému vplyvu situačných faktorov vyskytovali v jednotlivých častiach hárku v rozmedzí 0-50%. Jednotlivé

⁵⁰ Jednotlivé návštevy výskumníkov neboli vopred ohlásené, koordinátorky materských centier však poznali interval dní, kedy výskumníci Krajinky ich MC navštevujú.

⁵¹ Štruktúru záznamového hárku je možné sledovať v Prílohe č.2.

hodnotené časti sú zoradené vzostupne podľa priemerných hodnôt. Hodnoty pre všetkých 99 atribútov jednotlivo je možné sledovať v Prílohe č.2.

Tabuľka 3

Priemerné hodnoty pre 18 častí záznamového hárku pre pozorovanie v MC

Miesto v hárku	Hodnotené časti	Priemerná hodnota <1,4>	Nie je možné posúdiť % odpovedí
1.1	Priestory a interiér priateľské deťom	1,5	0
3.1	Deti sú ako osobnosti rešpektované	1,6	31
II.	Rozvoj rodičovských zručností	1,8	18
3.4	Nezávislosť / samostatnosť detí od dospelých	1,8	8
1.4	Pravidlá PRÍTOMNÉ a konflikty RIEŠENÉ	1,9	18
IV.	MC ako vzdelávacia inštitúcia pre matky	1,9	36
2.3	Komunikácia	2	10
3.3	Deti sú súčasťou života dospelých	2,1	18
1.3	Citeľnosť vekového rozdielu medzi deťmi	2,3	40
2.1	Rodičovská komunita ~ komunitné rodičovstvo	2,3	15
3.2	Rozvoj sebavedomia dieťaťa	2,3	10
3.5	Sociálne zručnosti detí	2,4	15
3.6	Komunikačná kompetencia	2,4	11
1.2	Rodové očakávania - nestereotypné	2,6	17
2.2	Sociálna kontrola	2,8	50
1.2	Rodové očakávania - stereotypné	3	33
3.1	Deti sú manipulované, značkové, diskriminované	3,2	15
2.1	Rodičovstvo – bez ohľadu na záujem iných detí	3,7	13

Z tabuľky vyplýva (berúc do úvahy vyššie uvedené limity výsledkov meraní), že najvyššie hodnotenie **1,5** (1-úplne platné, 2-skôr platné) získali materské centrá na základe priameho pozorovania v oblasti „priestory a interiér priateľské deťom“⁵² a **1,6** v oblasti „deti sú ako osobnosti rešpektované“. Nasleduje „rozvoj rodičovských zručností“ s hodnotou **1,8**, „nezávislosť / samostatnosť detí od dospelých“ s rovnakou hodnotou **1,8**, a „pravidlá, konflikty v konštruktívnom duchu“⁵³ a „MC ako vzdelávacia inštitúcia pre matky“ opäť s totožnou hodnotou **1,9**.

Ostatné v rámci pozorovania vytvorené indexy získali vyššie hodnotenie ako **2** (2-skôr platné, 3-skôr neplatné, 4-úplne neplatné).

Za pozornosť stoja 3 oblasti umiestnené v rebríčku na posledných 3 miestach. Išlo o testovanie negatívnych vzorov a (výchovných) praktík vo vzťahu k deťom, ktoré sa ukázali v materských centrách „skôr až úplne neplatné“ (3-3,7).

3.2. Nečíselné zistenia⁵⁴

Pozorovanie bolo príležitosťou ako v materských centrách priamo sledovať kvalitu služieb či charakter vzťahov medzi aktérmi. Dôležité je poznamenať, že dáta z pozorovania potvrdili situácie, vzťahy či iné skutočnosti, ktoré popísali priami aktéri MC - respondenti typu mamy, otcovia vrátane detí v tejto štúdii.

⁵² Štyri MC sídlia v priestoroch bývalej či súčasnej materskej škôlky, alebo vedľa Centra voľného času, asociujú tak návštevníkom adresu / miesto zariadení pre deti. Jedno MC sídli v priestoroch kláštora katolíckej cirkvi a jedno v bytovom dome, ktorý slúži ako ubytovňa. Vstup a interiér všetkých MC bol účelný a pripomínajúci detský svet. Jedno MC bolo pomerne ošumelé, menej čisté s nedbalo umiestnenými hračkami. Iné MC bolo vybavené veľmi starými hračkami, starými knihami a časopismi, ale aj výveskami na nástenkách a vzhľadom k momentálnej viac-menej umŕtvenej činnosti - navonok veselé - zariadenie pôsobilo sterilne a bez života.

⁵³ V materských centrách platia zaužívané pravidlá. Tie boli vo väčšine MC, v ktorých sa realizovali pozorovania, aj napísané a vyvesené na stenách / nástenkách napr. vo vchode, v kuchynke, v herni.

⁵⁴ Nečíselné zistenia majú doplnujúci význam k dotazníkovému prieskumu a kvalitatívnemu výskumu, a k časti 3.1.(Číselným zisteniam).

Ilustrácie k číselným zisteniam v Tabuľke č.3

Výskumníci Krajinky⁵⁵ v rámci štruktúrovaného pozorovania ilustrovali viaceré skúmané a hodnotené javy, tu sú niektoré zaujímavé situácie:

1.2 Rodové očakávania	Detský dom z plastu je obsadený chlapčekom, ktorý odmieta vpustiť dievčatko. Mama dohovára malej: „ <i>Toto je taký chlapecký domček, pod' vedľa... My pôjdeme upiecť koláčik a donesieme na návštevu.</i> “
	Na organizovanom programe chlapci rovnako ako dievčatá varili z pripravených ingrediencií pokrmy vo svojich miskách a svojimi vareškami. Všetci sa tešili, že si mohli všetko vyskúšať vlastnými rukami, ochutnať aj privoňať... (Mamy si pochvaľovali, že deti varia v materskom centre a že nerobia neporiadok doma.)
	Mama ukazuje chlapčekomu bábu a kočík so slovami ' <i>Môžeš kočikovať.</i> '.
	Deti sa hrajú na obchod i na kuchárov – chlapci s dievčatami, nevyčleňujú sa podľa pohlavia. Detto dospelí – muži v centre sa deťom venujú, hrajú sa s nimi, niektoré mamy zase nie sú stále s deťmi, niektoré len tak poliehajú na gauči, čítajú si, popíjajú čaj, prenechávajú dieťa samé na seba... .
2.1 Rodičovská komunita komunitné rodičovstvo	Mama sa hrá s dieťaťom s loptou, ponúkne loptu aj prizerajúcemu sa chlapcovi, zapája ho do hry.
	Keď dcéra obeduje a podíde chlapec, tiež si pýta jesť, mama ide pre ďalší tanier a ponúkne ho...
	Približne ročné dieťa aktivistky, ktorá je často v MC, sa pohybuje samé a bez problémov v priestoroch MC, v ktorom je desiatka druhých matiek a detí.
	Približne dvojročný Leo udrel Libora, ktorý sa utíšil v náručí Leovej mamy.
2.2.2 Matky zasahujú v prípade, že ich deti obťažujú iné deti	Dve matky opatrovali s prehľadom a v dobrej nálade 7 detí vo veku 0-10 rokov v herni počas programu pre matky (premietania dokumentu spojeného s prednáškou) vo vedľajšej miestnosti. Matky postupovali skúsene, demokraticky a deti boli väčšinu času nadmieru spokojné.
	Matka upozorňuje dcéru vo veku približne 9 rokov, aby rešpektovala vôľu cca ročného dieťaťa, ktoré sa nechce hrať s hračkami, ktoré mu dcéra ponúka.
	Matka dieťaťa sa postarala o to, aby pustilo druhého chlapčeka zo svojho zovretia.
3.1 Deti sú ako osobnosti rešpektované	Matka upútavala pozornosť svojho dieťaťa na ich krabičku s ovocím, aby prestalo obťažovať druhého chlapčeka pochutnávajúceho si na svojom jablčku.
	Mama presviedča 2-ročného chlapca, že už musia odísť pre súrodencov do školy – trvá to asi 15 minút. Uisťuje ho, že do MC príde aj zajtra. Chlapec sa stále motal od jednej veci k druhej a vytrvalo ignoroval mamino naliehanie, neplakal. Mama nekričala, nepoužila fyzické násilie. Vysvetľovala iným mamám, že zo dňa na deň chodia neskôr pre súrodencov. Chlapec sa napokon v jednom momente zvrtol a mama ho v pokoji odvieďla do šatne.
3.2.7 Deti obhajujú svoje práva a záujmy	Dvaja súrodenci kreslia na tabulu kriedou, pridáva sa aj tretie. Súrodenci ho medzi seba púšťajú, dovoľia mu to, hoci je mladšie a hru im skôr kazí.
	Dievčatko sa nechce zapojiť do spievania a tancovania k „malým muzikantom“. Animátorka ju nenúti, dievčatko sleduje hru z úzadia o 3 min sa zapojí a po 5 min vyniká spomedzi ostatných detí svojou chuťou do hry.
	Dvojročný chlapec sa hral v herni, kým jeho mama bola účastná na programe vo vedľajšej miestnosti, pár-krát sa pokúsil za ňou odísť, opatrojúca mama ho zakaždým úspešne zavrátila. Keď však dvere na herni zostali nedopatrením otvorené, chlapec sa odhodlane vydal hľadať svoju mamu.

⁵⁵ Výskumníkmi boli dve analytičky, ktoré pracovali na všetkých výskumných častiach projektu. Obe sú matkami a ani jedna z nich pravidelne nenavštevovala materské centrá so svojimi maloletými deťmi, čo malo svoj význam vzhľadom k citlivosti na pozorované subjekty, vzťahy a javy, ako aj nestrannosti.

Typické dni v materských centrách

Koordinátorky materských centier označili dni, v ktorých prebehli pozorovania za typické vzhľadom k ročnému obdobiu (jeseň), časti dňa (doobedie / poobedie), voľnému alebo organizovanému programu, momentálnej viditeľnosti MC pre verejnosť, ale aj vzhľadom k štádiu tzv. generačnej vlny matiek - návštevníčiek MC⁵⁶.

V materských centrách bolo možné pozorovať – priamo, alebo sprostredkované programy pre deti aj matky; na viaceré prebiehali tzv. zápisy, kde matky mohli prihlásiť seba alebo svoje deti na aktivity podľa vlastného výberu⁵⁷. Výskumníčky dokonca počas pozorovaní identifikovali konkrétne aktivistky / matky, ktoré zvyknú viesť rôzne organizované aktivity v materskom centre.

Výskumníčky mali možnosť pozorovať ako sa deti hrajú samé, so svojimi matkami, so súrodencami, s novými kamarátmi alebo s priateľmi, s ktorými sa už dlhšie poznali. Ako zohraté tímy vystupovali deti, ktoré boli súrodencami, alebo sa zvykli v MC pravidelne stretávať.

Za priamy zážitok pre kohokoľvek je možné nazvať priame pozorovanie zážitkových aktivít pre deti či už napr. v rámci pravidelného spievania a tancovania s deťmi vo veku 2-3 rokov, alebo pri príprave vlastného pokrmu kuchárkami v príbuznom veku. Deti mali evidentne radosť z takýchto činností, atmosféra v materskom centre bola energizujúca pre všetkých prítomných, ak niektoré dieťa spočiatku váhalo – neskôr neodolalo a pridalo sa k ostatným. Matky / aktivistky t.j. animátorky postupovali v práci s deťmi profesionálne – i keď je zrejmé, že mnohé vychádzali zo skúseností s vlastnými deťmi a že sa riadili materským inštinktom či intuitívne.

(Ne-)oblúbené programy matiek?

V prípade aktivistiek a ich detí bol tiež odpozorovaný istý fenomén (nemusí mať univerzálnu platnosť). Deti v predškolskom veku, ktorých mamy boli vo vyhradenom čase animátorky, učiteľky, cvičiteľky, a ktoré venovali intenzívnu pozornosť iným deťom – napr. pri výtvarných aktivitách, či jazykových cvičeniach – bojkotovali mamu v jej úsilí, napr. tým, že jedno dieťa ju nechcelo pustiť, keď aktivita bola určená pre staršie deti a ono malo zostať v herni; tým, že do danej aktivity sa nezapájali, dokonca jedno dieťa kládlo – v duchu presadzovania sa svojho nezáujmu o dané aktivity – odpor, aby zabránilo mame ísť do MC za týmto účelom.

Mama – učiteľka angličtiny odchádza na hodinu určenú pre deti v predškolskom veku – jej malý syn vo veku do 2 rokov nasilu a s plačom ostáva v náručí opatrovateľky (tá mamu povzbudzuje k odchodu slovami: „Nechaj, on sa utíši.“). Chlapec ešte chvíľu plače, potom ho zaujme opatrovateľkina hra.

Do MC prišla mama s dieťaťom vo veku približne 5 rokov. Vrela, že meškajú, keďže už mala začať viesť program pre ostatné deti (krúžok „šikovných rúk“). Meškali, ako povedala mama, lebo malá nechcela ísť na krúžok. Napokon ju do MC priniesla. Jej dcéra naozaj iba stála (nereagovala na hračky ani výzvy detí), kým jej mama sa začala venovať iným deťom - rozdávala deťom naokolo vystrihovačky a vymalovánky...

⁵⁶ „Generačnou vlnou matiek – návštevníčiek MC“ je možné nazvať skupiny matiek – súputníčiek, ktoré prežívajú spolu a intenzívne čas na materskej / rodičovskej dovolenke/ resp. počas starostlivosti o svoje maloleté deti na báze stretávania sa v materskom centre. V každom MC dominuje zvyčajne jedna skupina matiek, alebo niekoľko súčasne. Môžu viesť MC, alebo využívať platformu MC pre svoje účely priateľstva. Priateľstvá detí sú zárodkom pre fungovanie takýchto skupín, alebo vznikajú druhotne. Generačné vlny matiek sa striedajú s prílevom a odlivom pravidelných návštevníčiek MC.

Výsledkom pozorovania v jednom MC bolo zistenie, že MC momentálne nemalo dušu nadšených – aktivistiek, ktoré by MC viedli tak, aby prilákali nové matky s deťmi. Ukázalo sa, že MC opustila jedna (prvá) „generačná vlna matiek – návštevníčiek MC“ – zakladateľiek, aktivistiek, ktoré sa s odrastajúcimi deťmi vrátili do práce. Zatiaľ čo na 1.pozorovaní doobeda výskumníčka zažila „MC“ pod vedením 2 žien v rámci tzv. aktivačných prác (vo vyššom strednom veku), keď do MC prišli len dve matky každá s jedným dieťaťom, 2.pozorovanie poobede o deň na to bolo patrične odlišné. Do MC prišlo 6 matiek so 7 deťmi, niekdajších „stálíc“ MC, za „duchovnou potravou“ – organizovaným programom s odborníčkou na pestúnsku starostlivosť. Takmer všetky matky a deti sa navzájom poznali, viaceré deti „vyrastali“ v MC. Skupina prítomných vystupovala ako zohraná komunita matiek a detí (na krátko sa objavil aj jeden otec) s jasným cieľom – stráviť spolu príjemne a užitočne podvečer.

⁵⁷ Niektoré programy či kurzy boli platené, pokiaľ bola ponuka v rámci služieb materského centra – ceny neboli komerčné. Na nástenkách viseli informácie aj o službách, ktoré v materských centrách realizujú pre deti / matky komerčné subjekty, napr. hudobná škola, kozmetický salón, lektori cudzích jazykov.

Vyvstávajú otázky: Deti aktivistiek žiarlia na mamy, ktoré sa nevenujú (nebudú môcť venovať) výlučne im? Búria sa proti vopred predurčenému spôsobu trávenia času v materskom centre, alebo vôbec času, ktorý dieťa nechce tráviť v materskom centre? Búria sa rovnako deti matiek, ktoré chodia do práce a odchádzajú z domu na podstatne dlhší čas? Cíti sa dieťa mamou odložené, nepovšimnuté?

Núka sa odpoveď: Nepochybne, dieťaťu prospieva byť bez mamy, „podeliť sa“ o mamu - za účelom nejakej aktivity určenej pre iné deti, v zmysle odpútavania sa od matky a výchovy k samostatnosti. Ak je však často a neprimerane prekročená hranica prirodzenej potreby dieťaťa byť s matkou a cítiť jej pozornosť, dieťa môže prežívať duševné stavy necitlivého zaobchádzania zo strany rodiča (matky). Pozri tiež časť Analýzy rozhovorov s matkami...

Opatrovateľky

Opatrovateľky detí boli prítomné v troch MC počas 3 pozorovaní. Vo všetkých MC to boli zväčša ženy vo vyššom strednom veku, ktoré v MC vykonávali tzv. aktivačné práce. Z 12 pozorovaní vyplynulo, že len jedna matka využila opatrovateľské služby MC počas doobedňajších hodín. V tomto prípade išlo o matku štyroch detí, pričom všetky boli pravidelnými návštevníkmi MC, dieťa zapadlo medzi deti v herni bez problémov. Nevyžadovalo si osobitú pozornosť.

Z pohľadu výskumníčiek, atmosféra MC bola v nepatrnej miere poznačená prítomnosťou opatrovateľiek – zvlášť v prípade niektorých z nich vo vyššom strednom veku. Niektoré deti ich spočiatku prijímali s nedôverou, ktorá po nejakom čase takmer vždy ustúpila. Niektoré z nich boli voči deťom pro-aktívne, v prípade, že deti javili úvodné zábrany pohybovať sa voľne po herni, vyberať si hračky podľa svojho výberu, a pod. A niektoré chvíle vyzneli rozpačito, napr. keď „teta“ (opatrovateľka) mala silný hlas a dieťa nevydalo ani hlások, keď „teta“ mala množstvo návrhov ako sa zahrať a dieťa sa v tej chvíli chcelo len pozerieť. Podobné situácie neboli odpozorované v každom materskom centre, kde inštitút „opatrovateľky“ vykonávali zamestnankyne; niekedy však uberali na prirodzenosti miesta, v ktorom si „hovejú“ matky s deťmi. Tie zaručene, a pozorovania v niektorých materských centrách to potvrdzujú, nepotrebovali cudziu autoritu chvíľami pripomínajúcu (síce láskavú, usilujúcu sa, ale akoby) dozorkyňu či strážkyňu pravidiel.

Všetky ženy („tety“) na aktivačných prácach boli kultivované, a voči deťom vystupovali priateľsky. Bolo citeľné, že možnosť symbolického zárobku v príjemnom prostredí MC si v svojej situácii (pred dôchodkovom veku, stave invalidity, nezamestnanosti) vážia. Po skončení pozorovania sa výskumníčkam viaceré vyznali, že táto práca ich naplňuje a dodáva im aj dôstojný status zamestnanosti. Viaceré z nich potvrdili, že mali problém nájsť si zamestnanie.

Z pozorovania vyplynulo, že v MC, v ktorých neboli prítomné „profesionálne“ opatrovateľky, opatrovanie detí bolo zaužívané na dohode medzi mamami, alebo na princípe vzájomného rodičovstva, resp. prítomnej rodičovskej komunity. V rámci nej rodičia komunikovali s ktorýmkoľvek dieťaťom, a ak bolo potrebné usmerňovali ho.

Čo mamy v materských centrách deťom komunikujú...

Matky ako jedny z pozorovaných subjektov v MC sa odlišovali vekom, vzdelaním, rodinnou situáciou, materskými skúsenosťami, kultúrou prejavu, „mamičkovským“ slangom či momentálnou náladou. Uplatňovali či naznačovali používanie rôznych výchovných postupov, cítili sa viac alebo menej isto keď sa ocitli v konfliktných situáciách s dieťaťom, alebo keď mali iné očakávania od dieťaťa... Nasledujú vybrané citáty úryvkov z komunikácie matiek smerom k deťom podľa charakteru správy; citáty majú výchovný podtext a predstavujú akoby „rôzne školy“ v prístupe k dieťaťu.

Intervencie: „Nebijeme sa.“, „Ale Kajko, pod' sem, vysvetlím Ti – nemôžeš byť lakomý, musíš sa podeliť o hračky...“, „Miško, nechaj chlapcovi.“, „Nemôžeš, to nie je naše, ja ti kúpim.“

Spätná väzba: „Čo sa ty tak zlostíš?“, „Ďakujem. Ty si moc šikovný.“, „Simonko, nestávaj na stôl.“

Riešenia / návrhy: „Nechceš? Maminka dá dievčatku.“, „Požičaj Filipkovi vagónik.“, „Odskáčame až do chodbičky.“, „Deniska, aj ty ideš?“

Varovania: „Maminka sa nahnevá a viac ťa sem nevezme.“, „Neopováž sa..., tak ja ťa tu nechám!“, „Dostaneš po zadku, teta varechu donesie!“

Záver: „Teraz si sa buchol, lebo si roztopašný a zlý.“, „... už tu nebudeme chodiť.“, „Nemôžeš si to vziať so sebou, to je auto z MC.“

Z pozorovaní vyplynulo univerzálne zistenie, že v ani jednom MC sa nestalo, že by aktivistky, opatrovateľky komunikovali s matkami alebo matky navzájom z pozície „vyššej“ autority, direktívne, mentorsky či nepriateľsky. Matky navzájom aj vo vzťahu k deťom sa správali ústretovo, priateľsky a partnersky. Zo strany dospelých prevládali konsenzuálne prístupy k deťom pred sankčnými. Vo všetkých MC dominovala nenátlaková atmosféra, a chvíľkové vzbury jednotlivých detí, či prudšie reakcie mám sa vždy pomerne rýchlo vrátili do stavu pokoja a pohody.

Jedlo – hygiena – bezpečnosť v materskom centre

Výskumníčky na základe pozorovaní opisovali aj stravovacie praktiky matiek a detí počas trávania svojho času v MC. Zatiaľ čo matky si zväčša samy pripravovali teplý nápoj v rámci rituálu pri svojich debatách⁵⁸, deti zvykli konzumovať v MC zvyčajne „ľahký“ chod a nápoje prinesené z domu. K stravovaniu sa viažu vo väčšine MC aj transparentné, písané pravidlá. Deti majú konzumovať jedlo v kuchyni, za stolom... ak na tom trvajú ich matky, výskumníčky dodali vo svojich reportoch. Deti bežnejšie ako za stolom a v kuchynke, jedávali svoju desiatu, či olovrant pri hre a priamo „za chodu“. Matky ich zväčša samy krmili, alebo ponechali jedenie na deti. Niekedy sa jedla desiata kolektívne, ak s tým mama súhlasila... Jedlo zväčša skončilo tam kde malo, ale primerane k veku detí sa ocitlo aj v rukách iných detí ba aj na zemi. Deti nevdojak drvili na koberci sušienky a tyčinky, rozsypali sladké burizony na ceste zo sáčku do dlane... Nečistoty spojené s jedlom matky vždy odstránili, pokiaľ si ich všimli.

Výskumníčky videli v MC pozoruhodné situácie, napríklad:

Približne dvojročný chlapec opatrovaný na krátky čas inou mamou bol evidentne fascinovaný odpadkovým košom v rohu miestnosti. Opatrovateľka ho viackrát od koša zavrátila, až raz – keď si to nevšimla, chlapec zložil horný kryt koša a keďže bol kôš pre neho pomerne vysoký – zvedavosť veľká – strčil si hlavu dovnútra. Akonáhle si to opatrovateľka všimla, pribehla ku chlapčevovi, prikryla kôš a navigovala dieťa späť k hračkám.

Chlapec vo veku 2,5 rokov, ktorý je denne v MC, sa v neprítomnosti mamy štvorá po poličkách za rybičkami. Šlo o pomerne veľké akvárium so živými rybičkami umiestnené na vyvýšenom mieste na poličkovom systéme v priestore, t.j. deti nízkeho veku si ho voľne nemohli prezeráť, len ak im niekto pomohol - nadvihol alebo priložil stoličku. Opatrovateľka ho napomína 'je to nebezpečné, to sa nesmie, padneš, ublížiš si...'. Chlapec zlieza (slovne nenamietal ani ináč neprotestuje), ona odchádza. Po chvíli, keď opatrovateľkina pozornosť je upriamená inde, chlapec si prinesie stoličku a vyšplhá sa po nej do výšky, a pokojne si prezerá rybky. Urobí to takto z oboch strán akvária.

A ešte jedna situácia, ... na margo pozorovania, umenia odhaľovať to, čo iní nevidia:

Matka debatujú s druhou matkou krmila približne 3-ročného chlapčeka banánom. 'Odhrýzni si veľa' nabádala ho, keďže chlapec nie a nie banán dojesť. Napokon si odhrýzol väčší kúsok banánu, otočil sa a banán nepozorovane vyplul. Okolo chlapca práve prechádzalo – presnejšie - plazilo sa po zemi ročné dievčatko, ktoré si jedlo nájdené priamo pred svojím nosom šuplo rovno do úst.

⁵⁸ V niektorých MC pripravovali teplé nápoje pre návštevníkov ženy na aktívnych prácach buď ako prejav dobrej vôle, alebo v rámci platených služieb MC so symbolickým cenníkom.

VYBRANÉ VÝSKUMNÉ ZISTENIA

Dotazníkový prieskum

Frekvencia a dĺžka návštev materského centra

Takmer polovica účastníkov ankety (48%, 100%=491 respondentov) sú „nováčikovia“ v MC – navštevujú ich „iba“ rok alebo %=kratšie obdobie. Druhú veľkú skupinu „starších“ predstavujú návštevníci MC, ktorí ho navštevujú dva roky (28%), tri roky (7%) a viac rokov (17%).

Takmer polovica respondentiek / respondentov ankety (45%) navštevuje materské centrum veľmi často – dva, trikrát do týždňa alebo ešte častejšie. Tretina návštevníkov je v hodnotenom materskom centre jedenkrát do týždňa (31%), menej často (dva, trikrát do mesiaca a menej krát) štvrtina respondentov (24%).

Priemerná návšteva v materskom centre trvá tretine návštevníkov (29%) hodinu a pol, resp. menej času. Najväčšia časť respondentov ankety – 39% - však uvádza dlhší čas strávený v materskom centre, a to 91 až 120 minút. Zvyšok návštevníkov – 32% - trávi v MC pri jednej návšteve priemerne viac ako dve hodiny.

O existencii materského centra sa viac ako polovica jej návštevníkov (68%) dozvedela od známych, priateľov či príbuzných. Iné spôsoby informovania uvádza nepomerne menšia časť návštevníkov – tlač sa objavila v 12% odpovedí, internet v 7%.

Okolnosti návštev materského centra

Polovica návštevníkov materských centier (53%) navštevuje centrá cielene (vopred avizovaný program), ale aj spontánne („kedy to okolnosti dovoľia“). Tretina návštevníkov prichádza výlučne spontánne – „kedy im to okolnosti dovoľia“. Zvyšok, 14% účastníkov ankety prichádza do MC len na vopred avizovaný program.

Materské centrá sú miestom, do ktorého prichádza väčšina dospelých s dieťaťom – až 60%. Naopak, „často“ alebo „niekedy“ prichádza do MC dospelý sám v prípade viac ako tretiny návštevníkov (37%).

Návštevníkov materského centra možno podľa intenzity zapájania sa do diania v centre rozdeliť do niekoľkých skupín: „konatelia“ – stále sa zapájajú do tvorby, prípravy alebo realizácie programov (15%), „aktivisti“ – často sa zapájajú... (15%), „dobrovoľníci“ – niekedy sa zapájajú... (37%), „konzumenti“ diania – nikdy sa nezapájajú... (33%).

Dôvody, motívy návštev materského centra

Pri dôvodoch návštev materského centra mierne prevažujú „detské“ záujmy nad záujmami dospelých. Tieto záujmy sa však pri viacerých aktivitách organizovaných v MC vzájomne preplietajú a ťažko ich striktne oddeliť.

Materské centrá sa navštevujú predovšetkým kvôli dieťaťu (80%). Veľmi dôležitým je aj fakt, že tu dospelí spoločne trávajú čas s dieťaťom v inom než domácom prostredí (78%). Podobne „silným“ dôvodom pre návštevu MC je stretnutie sa s inými matkami (70%).

Približná polovica návštevníkov prichádza do materských centier preto, lebo je tu herňa pre deti (56%), je tu príjemné miesto na oddych (50%), sú tu programy pre deti ako sú krúžky, cvičenie, jazykové kurzy (47%).

Programy pre matky (nie vzdelávanie) sú dôvodom návštev materských centier pre viac ako tretinu respondentov(-tiiek) (38%). Vzdelávacie programy pre matky sú dôležité pre 16% opýtaných.

Viac ako štvrtina respondentov ankety si spája MC s burzami (28%), voľným programom (26%), sami sa spolupodieľajú na programoch MC (27%).

Pre pätinu respondentov sú materské centrá symbolom programov pre celú rodinu (20%), zdrojom informácií (18%).

Až 65% účastníkov ankety tvrdí, že ho navštevujú „aj kvôli dieťaťu, aj kvôli sebe“. Tretina návštevníkov (31%) „rozhodne“ alebo „skôr“ navštevuje MC kvôli dieťaťu. Naopak, „skôr“ alebo „rozhodne“ kvôli sebe ho navštevujú len 3% respondentov.

Vplyv návštev materského centra na dieťa

Viac ako polovica účastníkov ankety (61%) pripúšťa pozitívne zmeny na svojom dieťati / deťoch pod vplyvom návštev v MC. Žiadne zmeny nezaznamenalo resp. nepripúšťa 15% respondentov, otázku nevedelo posúdiť 22%.

Podľa respondentov, MC je pre dieťa miestom spoznávania kolektívu detí (66%), miestom zmeny (iné, nové prostredie) (66%), dieťa sa tu učí novým veciam, zručnostiam (59%).

Respondenti hodnotia pozitívne (lepšie) svoje dieťa / deti aj v porovnaní s deťmi, ktoré MC nenavštevujú v charakteristikách ako - že sa poľahky zahrá s inými deťmi (76%), je samostatnejšie (73%), je prispôsobivejšie (71%), je aktívnejšie a iniciatívnejšie (70%), je zhovorčivejšie (68%), viac si dôveruje a je nebojácnejšie (68%), ľahšie komunikuje s dospelými (66%), má viac sociálnych zručností (65%), je sebavedomejšie a emocionálne silnejšie (65%).

Vplyv návštev materského centra na dospelých návštevníkov

Väčšina respondentov pripúšťa veľký alebo občasný vplyv MC na organizáciu svojho času a na ich postoje k deťom v oblasti výchovy a starostlivosti. Naopak, vplyv sa nepripúšťa / nepocituje v oblastiach partnerského nažívania či príbuzenských vzťahov.

Z rôznorodých možností, ktoré MC ponúkajú, návštevníci najviac oceňujú, že tu získali nových priateľov (93%), našli miesto oddychu pre seba i dieťa (84%) a dostali sa k novým informáciám v oblasti rodiny a výchovy (80%).

Spokojnosť s materským centrom

Viac ako tri štvrtiny respondentov je úplne (38%) alebo veľmi spokojných (40%) so svojimi návštevami v MC, 14% je viac spokojných ako nespokojných.

Viac ako tri štvrtiny respondentov (77%) je presvedčených, že prostredie MC je tak jedinečné pre dieťa a pre matku, že je nenahraditeľné niečím iným. Opačný názor zastávajú 4% respondentov, neutrálne sa k tejto otázke vyjadrilo 18%.

Príťažlivosť, imidž materského centra

Materské centrá sú návštevníkmi hodnotené pozitívne. Všetky tri skúmané faktory imidžu dosiahli v hodnotení vysoké hodnoty: príťažlivosť a zrozumiteľnosť zhodne dosiahli priemernú hodnotu 1,6 na 5 - bodovej škále, vitalita 1,75.

MC je vnímané ako príjemné a prirodzené, a pri tom pohodové prostredie, ktoré je u návštevníkov obľúbené; zároveň je považované za férové a čitateľné (zrozumiteľné) prostredie.

Z charakteristík, ktoré boli ohodnotené relatívne slabšie, je to vitalita a sviežosť MC. Oproti hodnoteniu iných vlastností je MC vnímané ako menej moderné, dynamické, málo energizujúce a svieže.

Respondenti vidia potenciál zvýšenia príťažlivosti MC predovšetkým vo vylepšení jeho priestorov (29%) a zmodernizovaní materiálneho vybavenia (9%). Štvrtina odpovedí (26%) hovorila o chýbajúcich programoch v MC pre matky, celú rodinu, ale aj otcov. Respondenti v počte 5% by

uvítali v MC predĺženie / zmenu otváracích hodín a v počte 5% zvýšenie kvality opatrovateľských služieb. Takmer dve pätiny respondentov nevedelo, resp. neuviedlo žiadnu zmenu pre zvýšenie príťažlivosti MC (38%).

Väčšina respondentov uviedla na priamu otázku o cene resp. vzťahu k navštevovanému MC na 10 - bodovej škále hodnotenie vyššie ako 6 (82%). Priemerná hodnota navštevovaného centra je 8,38.

V kontexte rôznorodých zariadení má MC najvyššiu peňažnú hodnotu, 848 korún na 1000 – korunovej škále. Nasleduje detské ihrisko s priemernou hodnotou 742 korún a mestský park s hodnotou 656 korún, hypermarket s priemernou cenou 460 korún, súkromná materská škola 433 korún, kino 377 korún, cukráreň 368 korún, súkromná základná škola 325 korún, miestne fitness centrum 258 korún.

Kvalitatívny výskum

Mamy

Dôvody mám pre navštevovanie materského centra

Ako dôvody navštevovania materského centra 32 respondentiek – návštevníčok MC uviedlo: zdieľanie materstva – nájdenie nových kontaktov – sympatie k myšlienke materských centier (22), „robiť niečo pre seba“ (17), hľadania alternatívneho prostredia pre dieťa (18), hľadanie oddychu – relaxu (6).

Vplyv materského centra na výkon roly matky a vnímanie identity

Absolútna väčšina respondentiek - mám (21 z 32) pripúšťa zmenu vo vnímaní seba samej ako matky pod vplyvom návštev materského centra (vidia príklad iných mám, návštevy MC prinášajú upokojenie či znamenajú zmenu, vďaka návštevám materského centra sa realizujú) .

Sedem mám si nemyslí, že by sa zmenilo a 4 respondentky nevedeli posúdiť vplyv návštev MC na ich materstvo.

Absolútna väčšina respondentiek (20 z 32) hovorí o zvýšení rodičovského sebavedomia či nadobudnutí nových rodičovských zručností pod vplyvom návštev materského centra. Naopak, tretina respondentiek to zamietá (10 z 32), jedna z mám sa k problematike nevedela vyjadriť.

Absolútna väčšina respondentiek (20 z 32) pripúšťa vplyv návštev materského centra na spôsob výchovy. Naopak, tretina oslovených mám to zamietá (12 z 32).

Vplyv materského centra na vlastný rozvoj a udržateľnosť

Viac ako polovica respondentiek (18 z 32) hovorí o zmene seba samej ako ženy / mamy počas obdobia navštevovania MC (v 3 oblastiach: zmena osobnosti ako takej, "lepšia" mama , zvýšenie sebadôvery a účinnejšie presadzovanie svojich záujmov). Naopak, takéto zmeny zamietá 9 oslovených mám, 5 sa k problematike nevedelo vyjadriť.

Viac ako polovica respondentiek (19 z 32) hovorí o lepšom sebapoznání počas obdobia navštevovania materského centra. Naopak, takéto zmeny zamietá 5 mám a 8 odpovedalo „neviem“. Respondentky uviedli, že vďaka MC zistili, že sú pre svoje deti dobrými (lepšími, zrelšími) mamami ako si o sebe mysleli; že sú dobrými v niektorých činnostiach, ktoré majú možnosť v MC realizovať – v manažmente či v práci s deťmi; že sú odvážne a dokážu (lepšie) prezentovať a obhajovať svoje názory a myšlienky.

Tri štvrtiny respondentiek (24 z 32) hovorí o zvýšení sebavedomia počas obdobia navštevovania MC, štvrtina žien takýto vplyv nepripúšťa. Sebavedomie respondentiek sa zvýšilo v tom, že sa cítia byť dobré manažérky, odvážnejšie v prezentácii a presadzovaní svojich záujmov, lepšie mamy; že vedľa lepšie zdieľať / ponúkať svoje poznatky a zručnosti iným.

Takmer všetky respondentky vďaka návštevám MC nadviazali nové osobné alebo rodinné priateľstvá. Jednotlivo respondentky reflektovali aj detské priateľstvá, ktoré si ich deti utvárajú v MC. Pri hodnotení významu kontaktov z materského centra väčšina respondentiek, ktoré nepochádzali z danej lokality, konštatovala silný význam MC pri začleňovaní sa do miestnej komunity.

Viac ako polovica respondentiek si v MC našlo (pracovné) uplatnenie (17 z 32) vo forme platenej (8) a dobrovoľníckej práce (9). Druhá polovica mám (15 z 32) na otázku o práci v / vďaka MC odpovedala záporne.

S uplatnením svojich skúseností z MC počítajú v zamestnaní dve tretiny respondentiek (19 z 32), najmä pokiaľ ide o udržiavanie kroku s „dianím“, ale aj v oblasti práce s ľuďmi a deťmi.

Návštevy materského centra u väčšiny respondentiek - mám prebudili záujem aj o veci, o ktoré sa predtým nezaujímali (najmä o komunitné dianie, problematiku rodiny, neziskový sektor).

Väčšina respondentiek (23 z 32) nevedela uviesť žiadny negatívny vplyv MC na vlastnú osobu. Väčšina negatívnych vplyvov, ktoré respondentky uviedli, súvisí s prácou, ktorú pre MC vykonávajú.

Vplyv materského centra na rodinný život a rodinné vzťahy

Polovica respondentiek (15 z 32) hovorí o pozitívnej zmene rodinného života počas obdobia navštevovania MC. Negatívne zmeny zaznamenali 3 respondentky a 8 hovorí o neutrálnych alebo obojstranných zmenách, 6 mám neuvádza žiadne zmeny. K pozitívnej zmene prispeli skutočnosti: samostatný program mamy a dieťaťa, nezávislý od partnera; MC - zmena oproti "uzavretosti" domova; pozitívny vplyv z „MC“ na vysporiadanie ťažkostí v rodine, možnosť porovnávať situáciu rodín, atď.

Tri štvrtiny respondentiek hovoria o zmene vo vzťahu k partnerovi počas obdobia navštevovania MC: 14 z 32 hovorí o pozitívnej zmene, 2 konštatujú skôr negatívny posun a 7 z nich hovorí o kladných i záporných zmenách zároveň. Sedem respondentiek neuvádza žiadne zmeny, 2 na otázku neodpovedali. Respondentky opisujú pozitívny vplyv v tom, že MC je aj podľa ich partnerov miestom seberealizácie, miestom oddychu, zdrojom zmeny v živote mamy (i dieťaťa), čo sa premieta pozitívne na partnerské vzťahy a celú rodinu.

Dve tretiny respondentiek (20 z 32) hovoria o zmene vo vzťahoch s dieťaťom počas obdobia navštevovania materského centra; naopak, zmeny nezaznamenalo 12 respondentiek. Konštatované boli prevažne pozitívne zmeny najmä v prístupe mamy k dieťaťu a v odpútavaní sa dieťaťa od matky.

Vplyv materského centra na deti

Takmer všetky respondentky (30 z 32) uviedli, že MC má pozitívny vplyv na ich dieťa / deti.

Pozitívny vplyv na dieťa je respondentkami interpretovaný najmä ako možnosť socializácie dieťaťa – do spoločnosti detí, ale i dospelých, a ako možnosť „predprípravy“ na materskú školu. V MC má dieťa tiež možnosť osamostatňovať sa od mamy, vymeniť domáce prostredie za podnetné prostredie v MC, učiť sa novým veciam.

Respondentky (v počte 16), ktoré sa vyjadrili k otázke zmeny v správaní dieťaťa pod vplyvom navštevovania MC najčastejšie uvádzali obojstranný vplyv – pozitívny aj negatívny (5 zo 16) a pozitívny vplyv (3 zo 16). Jedna respondentka konštatovala zhoršenie správania dieťaťa, 1 žiadnu zmenu, 6 respondentiek nevedelo posúdiť...

Dve tretiny respondentiek (19 z 32) je presvedčených, že prostredie MC je osobité, jedinečné do tej miery, že ich dieťa také nemôže zažiť nikde inde. Jedna respondentka si to nemyslí, 12 nevedelo na otázku odpovedať. Jedineční sú predovšetkým ľudia v MC.

Takmer dve tretiny oslovených mám (18 z 32) je toho názoru, že nie je nič, čo by negatívne vplývalo na ich dieťa / deti zo strany materského centra. Opačného názoru je 9 mám, 3 sa k otázke nevedeli vyjadríť, 2 neodpovedali. Negatívny vplyv vidia rôzne, napr.: v preberaní nežiaducich vzorov správania

od iných detí, v stiesnenosti a nervozite návštevníkov MC kvôli malým priestorom, v zdroji nákazy v podobe chorých detských návštevníkov.

Takmer dve tretiny mám uviedlo, že ich dieťa / deti chceli doteraz vždy navštíviť MC (18 z 32).

Otcovia

Vnímanie významu materského centra pre partnerku

Dominantná väčšina respondentov - otcov (z 19) uviedla ako hlavný prínos MC pre ich partnerky odreagovanie sa, oddych od domácnosti, zmenu prostredia a kontakt s ľuďmi.

Dve tretiny opýtaných (z 19) uviedli, že ich partnerky si prostredníctvom MC saturujú spoločenský život. Ôsmi respondenti vnímajú MC ako miesto seberealizácie svojich partneriek; 3 otcovia konštatovali, že ich partnerky získali v MC nové zručnosti, že si rozvinuli kreativitu.

Približne polovica respondentov (z 19) súhlasila s tým, že MC vplývajú na spôsob, akým ich partnerky vychovávajú deti. Šiesti odpovedali záporne, ostatní nevedeli odpovedať. Otcovia väčšinou (s výnimkou 3) nespokojovali alebo nevedeli uviesť zmeny v správaní partneriek voči dieťaťu.

Polovica respondentov (8 z 19) doposiaľ neuvažovala o negatívnom vplyve MC na partnerku. Približne pätina otcov považovala v MC za čiastočne problematickú chorobnosť detí, medziľudské vzťahy a manažment práce v MC. Štyria respondenti konštatovali, že vnímajú ako (čiastočne) negatívny vplyv MC v tom, že ich partnerky tam trávajú príliš veľa času a niekedy prenášajú problémy MC domov.

Vnímanie vplyvu materského centra na svoje deti

Väčšina respondentov (z 19) považuje za najväčší prínos MC skutočnosť, že deti sa z rodinného prostredia dostávajú do nového prostredia - reálneho sveta, do spoločnosti detí, kde sa učia sociálnemu správaniu. Deti tu nie sú celý deň ako v škôlke, a zároveň sú tu so svojimi matkami. V MC majú deti, v porovnaní so škôlkou, viac slobody a možnosť individuálnej voľby.

Absolútna väčšina respondentov sa zhodla, že navštevovanie MC napomáha rozvoju (osobnosti) detí. Štvrtina respondentov zaznamenala u svojich menších detí rozšírenie slovnej zásoby, väčšie sebavedomie, osobnostné zrenie, nadobúdanie odvahy, osvojenie nových poznatkov a zručností.

Väčšina otcov zdôrazňovala, že ich (najmä mladšie) deti si pod vplyvom návštev MC osvojili dve vlastnosti - komunikatívnosť a pribojnosť.

Z výpovedí respondentov vyplynulo, že samotné deti javia záujem o navštevovanie MC, tešia sa na „neokukané“ hračky, kamarátov, zážitky.

Tretina respondentov v odpovediach ohľadne špecifickosti MC hovorila o zážitkoch, ktoré môžu ich deti zažiť len v materských centrách. Hovorili pritom nielen o zážitkoch spojených s činnosťami, ktoré deti v MC vykonávajú, ale aj o príhodach, ktoré sú pre deti výnimočné a poučné. V MC sa stretávajú ľudia s podobným zmýšľaním a záujmami.

Takmer polovica respondentov (8 z 19) sa vyjadrila, že nepociťujú žiadne negatívne vplyvy MC na svoje deti. Ďalších sedem opýtaných uviedlo čiastočné výhrady k väčšiemu kolektívu v MC, v ktorom sa nedá vyhnúť – konfliktom medzi deťmi, vystaveniu svojich detí nevhodnému správaniu iných detí alebo prenosu chorôb.

Význam materského centra pre otca

Absolútna väčšina respondentov (z 19) vníma pozitívny vplyv MC na seba prostredníctvom svojich partneriek a zvlášť detí. Deti sú doma pokojnejšie, spracúvajú nové podnety, hrajú sa (aj samé) hry z MC. Partnerky sú doma spokojné, menej nervózne, čo respondenti označili pre seba za najväčší benefit.

Sedem respondentov (z 19) však uviedlo priamy či konkrétny osob pre svoju osobu. V MC nadobudli nových známych, s ktorými si o.i. konfrontujú výchovné postupy, rozdiely v správaní svojich a iných detí. MC radi navštevujú, pretože si tam oddýchnu, realizujú sa, získavajú nové poznatky.

Približne polovica respondentov uviedla, že do MC chodia s deťmi sporadicky, alebo sa zúčastňujú niektorých väčších aktivít ako rodina. Ako najčastejší dôvod sporadických návštev uvádzali nedostatok času, resp. pracovnú vyťaženosť.

Časť otcov spomenula aj svoju aktívnu spoluúčasť na niektorých programoch MC. Respondenti za zúčastňovanie sa na činnosti MC považovali aj pomoc MC, ktorá bola v podobe pracovne sily, materiálnej, či logistickej pomoci.

Respondenti konštatovali, že ako muži sa pri návšteve MC zväčša necítili výnimočne. Približne štvrtina respondentov sa cítila rozpačito len pri prvej návšteve. Necelá pätina respondentov sa priznala, že v MC pociťovali/-jú nervozitu, keďže nie sú zvyknutí na väčší kolektív žien a boli / sú nesvoji, keď sa stávajú stredobodom pozornosti vôbec.

Väčšina respondentov sa stretla v MC ojedinele s inými otcami, najmä na nejakých akciách MC. Päťna respondentov uviedla, že sa v MC bežne stretávajú s ostatnými otcami a považujú to za normálne.

Respondenti špecifikovali kontakty z MC poväčšine ako známosti, s ktorými sa bližšie nepoznajú. Nadobudnutie priateľských vzťahov vďaka MC konštatovala približne štvrtina respondentov. Stretávanie otcov, rodín z kresťanských MC aj mimo centier je samozrejmosťou.

Dvaja respondenti uviedli, že vďaka kontaktom v MC získali prácu, alebo „brigády“; ďalší dvaja využívajú kontakty z MC pri svojich pracovných aktivitách.

Vnímanie vplyvu materského centra na rodinný život a rodinné vzťahy

Dominantná väčšina respondentov nezaznamenala žiadnu zmenu v rodinnom živote, odkedy ich partnerky navštevujú MC. Časť opýtaných si uvedomuje isté pozitívne zmeny – nové záujmové aktivity pre deti, resp. celú rodinu, spokojnejšia partnerka, atď.

Približne pätina otcov (z 19) nemá pocit, že by navštevovanie MC malo nejaký výrazný vplyv na ich rodiny. Podľa 5 respondentov MC prinieslo rodine viac pomoci ako komplikácií. Sedem respondentov uviedlo, že MC jednoznačne pomohli ich rodine. Ďalší 2 otcovia kládli plusy a mínusy vplyvu MC na ich rodinný život viac-menej na rovnakú úroveň; dvaja vyjadrili istú nevôľu, keď MC zaberajú ich partnerkám veľa času, čo považujú za negatívny zásah do súkromia.

Približne tri štvrtiny respondentov (z 19) si myslia, že MC neovplyvnilo ich vzťah k partnerke, a ak áno, tak v pozitívnom zmysle.

Deti

Z rozhovorov s deťmi vyplynulo, že tí najmenší, pre ktorých je MC primárne určené vedeli či mohli posúdiť „význam“ MC najmenej. Staršie deti posudzovali „význam“ MC deskriptívne - čo sa v MC naučili, alebo zažili.

V odpovediach na otázku 'Čo robíš v MC?' dominovala odpoveď 'hrám sa'.

Medzi dôvodmi navštevovania MC respondenti uviedli aj možnosť 'hrať sa s deťmi', vzhľadom k svojej pozitívnej skúsenosti s nájdením si kamarátov.

Z rozhovorov s najmenšími deťmi (3 - 4 roky) vyplynulo, že okrem svojej mamy si osobitne nevšímajú iných dospelých v MC a pro-aktívne s nimi nevedú komunikáciu. Staršie deti vnímajú dospelých ako rodičov, ktorých úloha spočíva v staraní sa o detí. Vychádzajú s nimi zvyčajne dobre.

Z výskumu vyplynulo, že MC je - na jednej strane - vhodným prostredím pre nadväzovanie / a rozvíjanie rovesníckych vzťahov a - na druhej strane - podporuje vzájomnú komunikáciu a rozvíjanie vzťahov medzi deťmi rôzneho veku, vrátane súrodencov, ale aj medzi deťmi a dospelými.

Rozdiel medzi škôlkou a MC deti vnímajú najmä v prísnejšom organizovaní času a vo väčšom počte rovesníkov v škôlke v porovnaní s MC. V MC je možné sa takmer neobmedzene hrať; nablízku je mama. Viaceré staršie deti chápu MC ako miesto bez stresu, kde sa dobre pripravuje do školy, i keď z hľadiska zábavy považujú MC sčasti za nudné.

Dôraz detí na to s čím, s kým a kde sa hrajú a či je nablízku mama sa mení s vekom dieťaťa. ... zatiaľ čo menším deťom najviac záleží na tom s čím sa hrajú a že sa hrajú v blízkosti mamy, staršie deti kladú dôraz viac na to, s kým sa hrajú a kde sa hrajú.

Deti vnímajú aktivizmus mamy v MC a dôvody, ktoré ju k tomu vedú, v závislosti od svojho veku. Na jednej strane vedeli, čo mama najčastejšie v MC robí spolu s nimi – „hrá sa...“ Na druhej strane konštatovali, že ich mama má v MC pracovné povinnosti. Mamy sa spolu rady a veľa rozprávajú.

Výskum poukázal na skutočnosť, že obraz mamy je u detí prioritne spätý s domovom a domácnosťou. Z tohto aspektu MC ponúka deťom od útleho veku príležitosť vidieť svoje mamy v iných rolách ako doma.

Respondenti - deti nezávisle od svojho veku sa vyjadrili, že ich mama sa správa rovnako v MC aj doma. Odlišnosť v jej správaní sa prípadne prejavuje v reakciách na správanie dieťaťa - doma mama býva viac nervózna, naopak v MC pokojnejšia, zhovievavejšia.

Nespokojnosť detí s MC pramenila väčšinou z pociťovaného nedostatku hračiek a vybavenia, ktoré by uspokoili ich nároky na aktívne využitie času v MC vo forme pohybu a zábavy.

Outsideri

Respondenti – outsideri považujú materské centrá za:

- prínosné a obľúbené miesta pre deti s (zväčša) matkami na materskej / rodičovskej dovolenke;
- miesta skupinovej terapie, ktoré žene odľahčujú bremeno starostlivosti o dieťa, rodinu a domácnosť;
- súčasť životného štýlu, ktorý žijú novodobé matky a rodiny
- aktívne komunity rodín
- súčasť komunity a mesta, ktoré z prítomnosti MC benefituje
- partnera samosprávy, neziskovému aj ziskovému sektoru

Všetci respondenti – outsideri sa prikláňajú skôr k pozitívnym zmenám, črtám, osobitostiam, vlastnostiam detí, ktoré navštevujú MC, oproti iným deťom – nenavštevujúcim MC.

Neúčastníčky

Respondentky - mamy - neúčastníčky MC artikulovali potrebu (akýchkoľvek) mám stretávať sa a komunikovať. Domnievajú sa, že mamy si v MC nielen vymieňajú skúsenosti, zdieľajú „podobné osudy“, ale prichádzajú sa tam tiež odreagovať. Zmena prostredia má význam aj pre dieťa. MC vnímajú ako vhodné a zážitkové prostredie, v ktorom deti môžu nadväzovať kontakty a rozvíjať vzťahy s ostatnými deťmi.

Materské centrá sú z pohľadu respondentiek zdrojom informácií v oblasti starostlivosti o matku, dieťa a rodinu. MC plní úlohu kultúrneho, komunitného aj vzdelávacieho centra.

Respondentky vnímajú MC ako nové sociálne prostredie pre mamu a jej dieťa. MC je miestom kontaktu, „neutrálna pôda“.

MC zohráva významnú úlohu pri výchove detí ako členov komunity, integruje ich do širšieho spoločenstva. Väčšina respondentiek je presvedčená o pozitívnom význame MC pre mesto.

Väčšina respondentiek pozná aspoň jednu matku, ktorá navštevuje MC. ...sú to najmä mamy, ktoré sú na materskej / rodičovskej dovolenke, vnímajú ich pozitívne.

Dôvody neúčasti respondentiek na aktivitách MC sú rozmanité: zaneprázdnenosť (napr. zamestnanie, vlastný „režim“ dňa), veľká vzdialenosť medzi bydliskom a MC (v kombinácii s obmedzenými možnosťami dopravy), uprednostňovanie aktivít pre deti vonku, individuálne dôvody (zdravotné problémy dieťaťa, aktívny spoločenský život matky mimo MC).

Takmer všetky respondentky pripúšťajú možnosť návštevy MC. Niektoré respondentky sa vyjadrili, že do MC by prišli, keby MC realizovalo viac tvorivých a zaujímavých aktivít pre deti, ale aj pre matky; ...keby dostali pozvánku na zaujímavú akciu.

Respondentky – neúčastníčky artikulovali súhlas či pranie, aby ich dieťa zažilo návštevu MC. Z rozhovorov vyplynulo, že tieto mamy zväčša nepociťujú potrebu navštevovať MC často alebo pravidelne.

Pozorovanie

Výskumníci uskutočnili 12 vstupov do 6 vybraných materských centier za účelom priameho štruktúrovaného pozorovania; dokopy predstavujú 36,2 hodín pozorovania.

Najvyššie hodnotenie (na škále: 1-úplne platné, 2-skôr platné, 3-skôr neplatné, 4-úplne neplatné) získali materské centrá v „indexoch“: „priestory a interiér priateľský deťom“ (1,5) a „deti sú ako osobnosti rešpektované“ (1,6). Nasleduje „rozvoj rodičovských zručností“ (1,8), „nezávislosť / samostatnosť detí od dospelých“ (1,8), „pravidlá, konflikty v konštruktívnom duchu“ (1,9) a „MC ako vzdelávacia inštitúcia pre matky“ (1,9).

Negatívne vzory a (výchovné) praktiky vo vzťahu k deťom, sa ukázali v MC „skôr až úplne neplatné“ (3-3,7); v rebríčku sa umiestnili na posledných 3 miestach „indexy“ - „stereotypné rodové očakávania“, „deti sú manipulované, značkové a diskriminované“, „rodičovstvo bez ohľadu na záujem iných detí“.

V MC, v ktorých neboli prítomné „profesionálne“ opatrovatelky, opatrovanie detí bolo zaužívané na dohode medzi mamami, alebo na princípe vzájomného rodičovstva, resp. prítomnej rodičovskej komunity.

Z pozorovaní vyplynulo univerzálne zistenie, že v ani jednom materskom centre sa nestalo, že by aktivistky, opatrovatelky komunikovali s matkami alebo matky navzájom z pozície „vyššej“ autority, direktívne, mentorsky či nepriateľsky. Zo strany dospelých prevládali konsenzuálne prístupy k deťom pred sankčnými.

RESUMÉ

The Impact Study about the Mother Centres in Slovakia, initiated and supported by the Union of the Mother Centres of Slovakia and financially supported by the Bernard van Leer Foundation, focused on the investigation/research of the principal question: What do the Mother Centres mean for their visitors and what impact do they have on mothers, children, families, and communities - in other words, do the Mother Centres have their significant position in the system of family politics, prevention, institutional upbringing and informal education in Slovakia?

The Impact Study about the Mother Centres in Slovakia consisted of 3 research lines carried out by the research agency Krajinka from the spring to the fall of 2007, which were initiated from 3 methodological approaches (research in form of a questionnaire, qualitative research and observation).

QUESTIONNAIRE RESEARCH

In June 2007, the research agency Krajinka carried out research in 50 mother centres in Slovakia. It was made in the form of a questionnaire among 491 MC (adult) visitors.

The frequency and the length of MC visits

Almost a half of the questionnaire participants (48%) are “newcomers” to the MCs – they have been coming for “only” one year or shorter. Another big group of the “older ones” is represented by the visitors to the MCs who have been coming for two years (28%), three years (7%) and more years (17%).

Almost a half of the respondents (45%) visit the MC very often – twice or three times a week, or even more often. One third of the visitors is at the evaluated mother centre once a week (31%), one quarter of the respondents (24%) less often (twice or three times a month or less).

The average visit to the mother centre takes an hour and a half or less for one third of visitors (29%). However, the major part of the respondents (39%) indicate they stay longer at the mother centre – 91 to 120 minutes. The rest of the visitors (32%) on average spend more than two hours at one visit.

More than a half of visitors (68%) found out about the existence of the mother centre from acquaintances, friends or relatives. Other ways of becoming informed are mentioned by a far lower number of visitors: 12% of respondents indicated print media, 7% the internet.

The circumstances of MC visits

Half of MC visitors (53%) come to mother centres for a purpose (previously announced program), but also spontaneously (“when circumstances allow it”). One third comes only spontaneously – “when the circumstances allow it.” The rest – 14% of the questionnaire participants - come only to an announced program.

The mother centres are places mostly visited by adults with children - 60%. On the contrary, “often” or “sometimes” they are visited by an adult alone, which is the case of more than one third of visitors (37%).

In terms of the level of involvement in the MC’s activities, MC visitors can be divided into several groups: “the performers” constantly get involved in creating, preparation or realization of the program (15%), “the activists” are often involved (15%), “the volunteers” are sometimes involved (37%), and “the consumers” are never involved (33%).

Reasons, motivation for MC visits

The respondents stated that they visit the MC for their child first of all (80%). Also the reasons that the mothers (the parents) and the children spend time together in a different environment than the home (78%) or that they meet other mothers (70%) are very important.

Approximately one half of visitors come to the MC because there is a playroom for children (56%), it is a pleasant, relaxing place (50%), and there are programs for children (47%).

The programs for mothers (not education) are the reason for an MC visit for more than one third of the questionnaire participants (38%). The educational programs for mothers are important for 16% of respondents.

More than one quarter of respondents connects the MC with the second-hand sales (28%), free time (26%), or they participate in MC events (27%).

For one fifth of respondents, the MCs are a symbol of programs for the whole family (20%) or a source of information (18%).

A high 65% of questionnaire participants state that they visit it “both because of their child and because of themselves.” One third of visitors come because of the child (31%). On the contrary, only 3% of respondents visit it because of themselves.

The influence of mother centre visits on a child

More than a half of the questionnaire participants (61%) admit positive changes in their child because of the MC visits. No changes were noticed or admitted by 15% of respondents, and the question could not be answered by 22%.

According to the respondents, the MC is a place for children where they meet a group of children (66%), a new environment (66%), or children learn new things and skills (59%).

The respondents also more positively evaluate their child/children compared to the children who do not come to the MCs. They characterize their experience as follows: he/she plays easily with other children (76%), he/she is more independent (73%), he/she is more flexible (71%), more active and initiative (70%), more communicative (68%), more confident (68%), communicates with adults more easily (66%), has more social skills (65%), is more self-secure and emotionally stronger (65%).

The influence of mother centre visits on adult visitors

Most respondents admit a greater or at least temporary influence on the fact how they organize their time and on their approach to child rearing and care. On the contrary, no influence is recognized in the field of partner and family relations.

The visitors most appreciate that they gained new friends (93%), found a place for they and their children to relax (84%), and that they got new information about family and upbringing (80%).

Attraction, image of the mother centre

The mother centres are evaluated positively by their visitors. All three image factors that were examined reached high values: “attractiveness” and “understandability” both reached the average of 1.6 on the 5-point scale, while “vitality” reached 1.75.

The MC is perceived as a pleasant and natural environment, relaxing and popular with the visitors at the same time. It is also considered to be a fair place and predictable in nature.

The characteristics “vitality” and “freshness” to describe the MCs received relatively less emphasis. Compared to the other characteristics, the MC is perceived as not modern enough, not dynamic enough, does not provide energy and is not “fresh” enough.

Satisfaction with MC visits

More than three quarters of the respondents are completely (38%) or very satisfied (40%) with their MC visits; 14% are more satisfied than unsatisfied.

More than three quarters of the respondents (77%) are sure that the MC is so unique for the child and the mother that it cannot be replaced by anything else. The opposite opinion is represented by 4% of the respondents, and 18% remained neutral on this question.

The respondents see the potential of increasing the appeal of the MC via the improvement of its space (29%) and in the modernization of material equipment (9%). One quarter of the responses (26%) talked about the missing programs for the mothers, the whole family including the fathers. Five percent of the respondents would appreciate longer opening hours and 5% would appreciate higher quality of day-care services. Almost two fifths of the respondents did not know or did not state any change to increase the MC appeal (38%).

Value of the mother centre

Most respondents answered the direct question about the value or the relationship to the visited MC by giving it a score higher than 6 on a 10-point scale (82%). The average score of the visited centre is 8.38.

In the context of various institutions, the MC has the highest monetary value – 848 Slovak crowns on the 1000-crown scale. The next one is the playground with the average value of 742 crowns and the city park with 656 crowns, hypermarket 460, private kindergarten 433, cinema 377, dessert shop 368, private elementary school 325, and a local fitness centre 258 crowns.

QUALITATIVE RESEARCH

In May and June 2007, the research agency Krajinka carried out a qualitative research at six mother centres in Slovakia – in Bratislava, Detva, Martin, Poprad, Spišská Nová Ves and Zlaté Moravce.

In the qualitative research there were 123 interviews realized with 5 groups of respondents:

Mothers (visitors to the MCs)	32 interviews
Fathers (partners of the MC visitors and/or MC visitors themselves)	19 interviews
Children (current or past MC visitors)	34 interviews
Outsiders (local persons not using the MC services, but in contact with the MC)	19 interviews
Non-visitors (parents, mostly mothers of small children, not visiting the MCs)	19 interviews

Interviews with Mothers

Reasons to visit a mother centre

As reasons to visit a mother centre, 32 respondents – visitors of MCs – stated the following: sharing maternity/finding new contacts/liking the idea of mother centres (22), “doing something for oneself” (17), searching for an alternative environment for a child (18), and looking to relax (6).

Influence of the mother centre on the performance of the mother's role and self-perceptions

An absolute majority of the responding mothers (21 out of 32) admitted a change in the perception of themselves as mothers under the influence of mother centre visits (they see the example of other mothers, MC visits calm them down or mean a change, they find realization thanks to MC visits). Seven mothers did not think that their way of mothering would change and four respondents could not judge the influence of the MC visits on their motherhood.

A clear majority of respondents (20 out of 32) mentioned an increase in self-confidence or gaining new parental skills under the influence of MC visits. On the contrary, one third of respondents denied such an impact (10 out of 32).

A majority of respondents (20 out of 32) admitted the influence of MC visits on their way of bringing up children. On the other hand, one third of the mothers addressed said the MCs had no such influence (12 out of 32).

Influence of the mother centre on self-development and sustainability

More than one half of respondents (18 of 32) mentioned a change in themselves as women/mothers during the period of visiting an MC (in 3 areas: change of personality as such, becoming a “better” mother, increasing self-confidence and more effective use of their interests). Contrary to these results, such changes were refused by 9 of the surveyed mothers, and 5 could not express their opinion on the issue.

More than a half of respondents (19 of 32) mentioned better self-realization during the period of MC visits. On the contrary, five mothers did not acknowledge such changes, and 8 responded “I do not know.” The respondents stated that thanks to the MC they found out that they are good (better, more mature) mothers; that they are good at some activities which they can take part in at the MC – in management or work with children – that they are bolder and they are able to (better) present and defend their opinions and ideas.

Three quarters of respondents (24 of 32) mentioned an increase of self-confidence during the period of MC visits; one quarter of the women did not admit such influence. The respondents’ self-confidence increased in a way that they felt they are good managers, more courageous when presenting and promoting their interests, they feel they are better mothers, and they are better at sharing/offering their knowledge and skills to others.

Almost all the respondents started new personal or family friendships thanks to the MC visits. Individually the respondents also reflected on the children’s friendships which their children created in the MC. When evaluating the importance of the MC contacts, most respondents who did not come from the given area stated the MC had a great importance in getting involved in the local community.

More than a half of respondents found an MC job (17 of 32) in the form of paid (8) or voluntary work (9). The other half of mothers (15 of 32) gave a negative answer to the question about finding a job thanks to the MC.

Two thirds of respondents (19 of 32) count on using their experience gained at the MC in their jobs, especially by keeping pace with “what is going on,” but also in the field of work with people and children.

For a majority of respondents, the MC visits awoke an interest also in things in which they were not interested before (mainly community life, family issues, or the non-profit sector).

Most respondents (23 of 32) could not state any negative influence of the mother centre on themselves. Most negative influences which were mentioned by the respondents are related to the work that they perform for the MC.

Mother centre’s influence on family life and family relations

Half of the respondents (15 out of 32) talked about a positive change in the family life during the period they visited the MC. Negative changes were noticed by 3 respondents and 8 talked about negative or both positive and negative changes; 6 mothers did not mention any changes. The following factors contributed to the positive change: an individual program of the mother and the child, independent from the partner’s; the MC was a change compared to the closed space of the home; positive influence from the MC for coping with difficulties in the family, a possibility to compare family situations, etc.

Three quarters of the respondents talked about a change in the relationship with the partner during the period of MC visits: 14 out of 32 talked about the positive change, 2 stated more a negative shift and 7 of them talked about the positive and negative changes at the same time. Seven respondents did not mention any changes, 2 did not respond to the question. The respondents supported the positive influence by the fact that their partners also described the MC as a place for self-realization, for relaxing, a source of change in the life of a mother (and a child), which reflects positively in the partners' relationships and in the whole family.

Two thirds of respondents (20 out of 32) talked about a change in the relationship with the child during the period of visiting the mother centre; on the other hand, there were no changes noticed by 12 respondents. The positive changes were mentioned mostly in the change of approach to the child and in distancing of the child from the mother.

Mother centre's influence on the children

Almost all the respondents (30 out of 32) talked about a positive influence of the mother centre on their own child/children.

The positive influence on the child was interpreted mainly as the possibility for socialization of the child – to the children's but also adults' society – and also as a way to "get ready" for kindergarten. At the MC a child has an opportunity to become independent from the mother, to change the home environment for the stimulating environment of the MC, and to be learning new things.

The respondents (in number 16) who expressed their opinion on the change in the child's behaviour under the influence of the MC visits most often mentioned a "bilateral" influence – positive and negative (5 out of 16) – and positive influence (3 out of 16). One respondent mentioned worsening of the child's behaviour, 1 did not notice any change, 6 respondents could not judge...

Two thirds of respondents (19 out of 32) were sure that the MC environment is so special or unique that their child can not experience it anywhere else. One respondent did not think so, and 12 could not respond to the question. What is so unique is especially the people at the MCs.

Almost two thirds of the addressed mothers (18 out of 32) stated that there was not anything that would negatively influence their child/children on the part of the mother centre. Nine mothers had an opposite opinion, 3 could not express their opinion, and 2 did not respond. The negative influence was seen differently, e.g. in adopting unnecessary patterns of other children's behaviour, in too tight space and nervousness of MC visitors because of the small space, in the source of infection in the form of the sick children who visited.

Almost two thirds stated that their child/children so far have always wanted to visit the MC (18 out of 32).

Interviews with Fathers

Father's perception of the mother centre's importance for his partner

A predominant majority of fathers (out of 19) stated the main contribution of an MC for their partners is as a distraction, a place to relax away from the household, a change in environment and a place to make contact with people.

Two thirds of the fathers asked (of 19) said that through the MC their partners saturated their social life. Eight respondents perceived the MC as a place for their partners to realize themselves; 3 fathers stated that their partners gained new skills and they developed their creativity.

Approximately one half of the responding fathers (of 19) agreed that the MCs influence the way in which their partners bring up their children. Six of them responded negatively, and the rest could not respond. The fathers mostly (with the exception of 3) did not notice or could not state any changes in the behaviour of their partners towards their children.

Nearly half of the respondents (8 of 19) have not thought about the negative influence of the MC on their partners so far. Approximately one fifth of the fathers found the sickness of the children, interpersonal relations and the job management at the MCs somewhat problematic. Four respondents stated that they perceive the influence of the MC as (partially) negative by the fact that their partners spend too much time there and that they sometimes bring the MC problems home.

Perception of the mother centre's influence on their own children

Most respondents (of 19) found the greatest contribution to be the fact that the children get out of the home environment and into a new environment – the real world, to the company of children where they learn social behaviour. The children are not here for the whole day like in kindergarten, and at the same time they are there with their mothers. Compared to the kindergarten, at the MC the children have more freedom and the possibility of individual choice.

A clear majority of respondents agreed that the MC visits help the children's (personality) development. One quarter of the respondents noticed vocabulary widening in their younger kids, higher self-confidence, maturing personality, gains in courage, and adoption of new knowledge and skills.

Most fathers stressed that their (mainly younger) kids adopted two characteristics under the influence of MC visits: the ability to communicate and to fight for themselves.

From the respondents' statements it was concluded that the children themselves are interested in visiting the MC, they look forward to the different toys, friends and experiences.

One third of the respondents referred to the specific features of the MC and talked about the experiences which their children can experience only at the mother centres. They talked not only about the experiences related to the activities performed by the children at the MCs, but also about the experiences which are unique and educational. People of similar thinking and interests meet at the MCs.

Almost half of the respondents (8 of 19) stated that they do not feel any negative influence of MC on their children. Another seven mentioned partial objections to a bigger group of people at the MC, in which conflicts between the children, inappropriate behaviour of other kids or disease transfer cannot be avoided.

The mother centre's importance for the father

An absolute majority of the respondents (of 19) perceive a positive influence of the MC on themselves through their partners and especially through their children. The children are more peaceful at home, they work out the new stimuli, they play (even by themselves) the games from the MC. The female partners are happy at home, less nervous, which the respondents pointed out was the main benefit for themselves.

However, seven respondents (of 19) stated a direct or concrete benefit for themselves personally. They found new acquaintances, with whom they discuss their educational approaches, and differences in their children's and other children's behaviour. They like to visit the MCs because they like to relax there, find fulfillment and gain new knowledge.

Approximately one half of the respondents stated that they go to the MCs with their children sporadically, or that they participate in some major activities as a family. As the most common reason for their sporadic visits they mentioned a lack of time, possibly being busy at work.

A number of fathers also mentioned their active participation in some MC events. What they also considered participation in the MC activities could be a job position, and material or logistic assistance.

The respondents said that as men visiting the MC they mostly did not feel somehow special. Approximately one quarter of them felt embarrassed only during their first visit. Not quite one fifth of the respondents admitted that they felt/feel nervous since they are not used to a bigger group of women and that they were/are insecure when they become the centre of attention in general.

Most respondents occasionally met other fathers at the MC, mostly at some MC events. One fifth of respondents stated that they regularly meet other fathers and that they find it normal.

The respondents specified the MC contacts mostly as acquaintances whom they do not know very closely. Gaining friends thanks to the MC was stated by approximately one quarter of the respondents. Meeting other fathers or families from Christian MCs also outside of the Centres is a natural occurrence.

Two respondents stated that thanks to the MC contacts they got a job or an occasional short-time job; another two use MC contacts at their jobs.

Perception of the mother centre's influence on family life and family relations

The predominant majority of respondents did not notice any change in family life ever since their partners started to visit the MC. A portion of the interviewees realized some positive change family life – new pastime activities for the children, possibly for the whole family, a happier partner, etc.

Approximately one fifth of the fathers (of 19) did not feel that MC visits would have any significant influence on their families. According to 5 respondents, the MC brought more help than complications to their families. Seven respondents stated that the MC definitely helped their families. Another 2 fathers put the pluses and minuses of the MC's influence on their family life on more-or-less the same level; two expressed some kind of disagreement when the MCs take too much time of their partners, which they consider to have a negative impact on their privacy.

Approximately three quarters of the respondents (of 19) thought that the MC influenced their relationship with their partners, and if so, it was in a positive way.

Children Interviews

What resulted from the interviews with the children was that the smallest ones, for whom the mother centres are primarily designed, knew or could judge the importance of the MC the least. The older children judged the MC's importance descriptively – what they learned or experienced in the MC.

In the response to the question "What do you do in the MC?", the answer "I play" was the predominant one.

Results from the interviews with the smallest children (3 - 4-year-olds) indicated that except for their own mother they do not particularly pay attention to any other adults in the MC and that they do not lead any communication with them pro-actively. Older children perceive adults as parents whose role is based on taking care of the children and usually get along with them fine.

It resulted from the research that the MC, on one hand, is a suitable environment for starting and developing peer relationships and, on the other hand, supports mutual communication and the relationship development among children of different ages, including siblings, but also between children and adults.

The difference between kindergarten and the MC is perceived by the children mainly in the stricter time organization and in the higher number of peers in the kindergarten compared to the MC. In the MC it is possible to play without any limits and the mother is close. Several older children understand that the MC is a stress-less place where it is good to get ready for school even though from the point of view of entertainment they find the MC to be a somewhat uninteresting place.

The children's input on with what, with whom and where they are playing, and whether their mothers are nearby changes depending on the age of the child. While it matters to the younger kids with what they play and whether their mothers are close by, the older kids find with whom they play and where more important.

The children perceive the activism of mothers in the MC and the reasons that lead to it in accordance with their age. On one hand they knew what the mother does with them in the MC most often – “she plays...” On the other hand, they stated that their mothers have some work duties in the MC. Mothers like to talk to each other a lot.

The research pointed to the fact that the children's picture of the mother is primarily connected with home and household. From this aspect the MC offers an opportunity to the children from the youngest ages to see their mothers in different roles than at home.

The respondents – the children, independent of their ages – stated that their mothers behave the same way in the MC as well as at home. If there is a difference, it might possibly be in the reactions to the child's behaviour – at home she usually is more nervous; on the contrary, in the MC she is calmer and more tolerant.

The unhappiness of children in the MC mostly came from the feeling there was a lack of toys and equipment that would satisfy their demand for more active time use in the MC in the form of movement and entertainment.

Interviews with “Outsiders”

The “outsiders” were 19 respondents (3 men and 16 women) who do not use the local mother centre's services, but who are in long-term contact with the mother centre from their position as local representatives – primarily in the social affairs department of the local government, but also in the child and mother healthcare and children's educational spheres.

The respondents find the mother centres:

- prosperous and popular places for children and mothers on maternity/parental leave;
- places of ‘group therapy,’ which relieve women from the burdens of childcare, care for the family and the household;
- a part of a lifestyle which is led by new-age mothers and families;
- active family communities;
- part of the community and the town, which benefit from the MC's presence;
- a partner of the municipality, of the non-profit as well as the profit sector.

Interviews with Mothers Who Don't Visit Mother Centres

The respondents – mothers who do not participate in MCs – articulated the mothers' need to meet and communicate. They think that the MC mothers not only exchange experience and share “similar fates,” but also come to relax. The change of environment is also important for children. Mothers perceive the MCs as a suitable experiential environment, in which children can start their social contacts and develop relationships with other children.

From the respondents' point of view, the mother centres are a source of information in the field of the mother, child and family care. The MC fulfills the role of a cultural, community and educational centre.

The respondents perceive the MC as a new social environment for the mother and her child. The MC is a place of contact, “neutral territory.”

The MC plays an important role in the upbringing of the children as community members, integrating them into the wider society. The majority of respondents is certain about the positive role of the MC for a town.

Most respondents know at least one mother who comes to the MC. Those are mainly mothers on maternity/parental leave. The respondents perceive them positively.

The reasons respondents do not participate in MC activities vary: busy schedule (e.g. job, daily routines), big distance between home and the MC (in combination with limited transportation possibilities), preference for outdoor activities with children, or individual reasons (child's health problems, mother's active social life outside of MC).

Almost all the respondents admit they might visit an MC. Some respondents said that they would come to the MC if it organized more creative and interesting activities for children and also for mothers, and if they got invited to such an interesting event.

The non-MC-visiting respondents stated an approval or a wish for their child to experience an MC visit. It arose from the interviews that these mothers mostly do not feel a need to visit an MC often or regularly.

OBSERVATION

In October and November 2007, the research agency Krajinka carried out an observation in six mother centres in Slovakia – in Bratislava, Detva, Martin, Poprad, Zlaté Moravce and Liptovský Mikuláš.

The observers made 12 visits (2 per one mother centre) for the purpose of conducting a direct and structured observation; altogether these represent 36.2 observation hours.

The highest ratings (on the following scale: 1-completely valid, 2-mostly valid, 3-mostly non-valid, 4-non-valid) were given to the mother centres for the following "indices": "the space and child-friendly interior" (1.5) and "children as individuals are respected here" (1.6). The next highest are "the development of parental skills" (1.8), "independence of children from the adults" (1.8), "the rules and conflicts in a constructive spirit" (1.9), and "the MC as an educational institution for mothers" (1.9).

The negative patterns and (educational) practices in relation to children showed to be "mostly completely non-valid" (3.0 - 3.7); the last three places in the charts of "indices" were taken by "stereotypes of gender expectations," "the children are manipulated, labelled and discriminated against," and "parents who only care about their own children and not others".

In MCs where "professional" caregivers were not present, childcare was performed by agreement with other mothers, or on the mutual parenting principle, possibly on the principle of the parental community who are present at a given time.

From the observations there was a universal finding that not in a single mother centre did it happen that the MC leaders or the caregivers would communicate with the mothers, or that the mothers themselves would communicate in a condescending manner, in a directive, mentoring, or antagonistic way. From the parents' point of view, consensual approaches prevailed over sanctioning ones.

PRÍLOHA

Príloha č.1: Prvostupňové triedenie odpovedí⁵⁹

Q1. Odkiaľ ste sa dozvedeli o existencii materského centra, ktoré navštevujete? *Možnosť viacerých odpovedí.*

od známych, priateľov, príbuzných	68
iný zdroj („leták“, „plagát“, „Som spoluzakladateľka“, „bývame blízko“,...)	14
z tlače – novin, časopisov	12
z internetu	7
z televízie	1
v inom materskom centre	1
z rádia	0
neviem, nepamätám si + neodpovedal/-a	2

Q2. Ako často navštevujete toto materské centrum? *Zakrúžkujte, prosím, jednu odpoveď.*

2-3 krát alebo viackrát do týždňa	45
jedenkrát do týždňa	31
2-3 krát do mesiaca	15
jedenkrát do mesiaca	4
každý druhý mesiac alebo menej často	5

Q3. Odhadnite, prosím, priemernú dĺžku jednej Vašej návštevy v materskom centre. *Vypíšte v minútach, prosím.*

30 a menej minút	3
31 – 60 minút	10
61 – 90 minút	16
91 – 120 minút	39
121 – 150 minút	7
151 – 180 minút	16
181 – 240 minút	6
viac ako 240 minút	3
iná odpoveď	1

Q4. Kedy najčastejšie prichádzate do materského centra: keď si vopred vyberiete konkrétny program alebo väčšinou spontánne, keď si nájdete / vyhradíte čas? *Zakrúžkujte, prosím, jednu odpoveď.*

navštevujem vopred avizovaný program v materskom centre	14
prichádzam spontánne – kedy mi to okolnosti dovoľia	32
aj – aj / oboje	53
neodpovedal/-a	1

Q5. S čím sa Vám osobne najviac spája materské centrum? *Zakrúžkujte, prosím, z nižšie uvedených skutočností, aktivít všetky tie, ktoré najlepšie vystihujú dôvody Vašej návštevy v materskom centre?*

	Odpoveď „áno“
návšteva kvôli dieťaťu - stretnutie s inými deťmi („zvykanie si na kolektív“, zábava)	80
spoločné trávenie času s dieťaťom v inom než domácom prostredí	78
stretnutie/ kontakt s inými matkami (výmena skúseností, rady, pohľady iných mám)	70
návšteva kvôli dieťaťu – herňa pre dieťa	56
príjemné prostredie na oddych	50
program/ programy materského centra pre dieťa – napr. krúžky, cvičenie, jazykový kurz	47
program/ programy MC pre matky – iné než vzdelávanie: prednášky, diskusie, poradenstvo, výtvarné dielne, cvičenie	38
burzy, výmena šatstva, detského oblečenia, príslušenstva	28
sama (sám) sa spolupodieľam na programe/ programoch materského centra	27
voľná návšteva (voľný program, návšteva bez vopred vytýčeného cieľa)	26
program materského centra pre rodičov a celú rodinu – programy kultúrneho alebo športového zamerania, manželské / partnerské / rodičovské poradne, a podobne	20
zdroj informácií – trh práce, sprostredkovateľské aktivity materského centra, bezplatný prístup na internet, ...	18
opatrovanie detí: možnosť ponechať dieťa pod dozorom kvalifikovanej osoby a odísť z centra	16

⁵⁹ Dotazníkový prieskum - všetky údaje uvedené v grafoch sú v percentách, n=491

program/ programy materského centra pre matky – vzdelávanie kurzy jazykové, práca na počítači, účtovníctvo a podobne	16
prístup ku knihám, časopisom - knižnica materského centra	11
stráženie detí počas práce/ aktivity mamy	8
je to pre mňa aj zárobková činnosť (podieľam na nejakej činnosti v materskom centre a som za to platená)	5
niečo iné („spoluúčast' na dianí“, „tvorba programu“, rôzne jednorazové podujatia, ...)	5

Q6. Ktoré tri zo skutočností uvedených v predchádzajúcej otázke sú pre Vás najčastejším dôvodom návštevy materského centra? Zoradte ich, prosím, do poradia od najdôležitejšieho a vypíšte číslo danej skutočnosti do príslušného riadku. Možnosť viacerých odpovedí.

návšteva kvôli dieťaťu - stretnutie s inými deťmi („zvykanie si na kolektív“, zábava)	63
stretnutie/ kontakt s inými matkami (výmena skúseností, rady, pohľady iných mám)	48
spoločné trávenie času s dieťaťom v inom než domácom prostredí	43
program/ programy materského centra pre dieťa – napr. krúžky, cvičenie, jazykový kurz	24
príjemné prostredie na oddych	22
návšteva kvôli dieťaťu – herňa pre dieťa	22
sama (sám) sa spolupodieľam na programe/ programoch materského centra	16
program/ programy MC pre matky – iné než vzdelávanie: prednášky, diskusie, poradenstvo, výtvarné dielne, cvičenie	16
voľná návšteva (voľný program, návšteva bez vopred vytýčeného cieľa)	7
opatrovanie detí: možnosť ponechať dieťa pod dozorom kvalifikovanej osoby a odísť z centra	6
program/ programy materského centra pre matky – vzdelávanie kurzy jazykové, práca na počítači, účtovníctvo a podobne	6
program materského centra pre rodičov a celú rodinu – programy kultúrneho alebo športového zamerania, manželské / partnerské / rodičovské poradne, a podobne	6
burzy, výmena šatstva, detského oblečenia, príslušenstva	3
zdroj informácií - trh práce, sprostredkovateľské aktivity materského centra, bezplatný prístup na internet,...	3
stráženie detí počas práce/ aktivity mamy	3
je to pre mňa aj zárobková činnosť (podieľam na nejakej činnosti v materskom centre a som za to platená)	2
niečo iné	2
prístup ku knihám, časopisom - knižnica materského centra	1
neodpovedal/-a	1

Q7. Zapájate sa niekedy aj do tvorby, prípravy alebo realizácie programov v materskom centre? Zakrúžkujte hodiaci sa variant 1-4.

áno, stále	15
často	15
niekedy	36
nie, nikdy	33
neodpovedal/-a	1

Q8. Čo považujete za prínos Vašich návštev materského centra? Čo nového ste sa Vy osobne dozvedeli alebo získali vďaka návštevám materského centra? Zakrúžkujte, prosím, pri každej skutočnosti takú odpoveď, ktoré najlepšie vystihuje Vašu osobnú situáciu.

	1=úplne súhlasím	2=skôr súhlasím	3=skôr nesúhlasím	4=vôbec nesúhlasím	Nevie, neodpovedal/-a
získal/-a som/ stretla som/ našla som nových priateľov, kamarátov	72	21	2	1	5
môj prístup k svojmu dieťaťu sa zmenil (teraz som „iný“ rodič)	8	25	24	16	27
v MC som našiel/-a oázu pokoja, miesto na oddych pre seba aj moje dieťa / deti	38	46	6	2	9
dozvedel/-a som sa o sebe nové veci	10	25	22	17	26
rozšíril/-a som si vzdelanie - absolvoval/-a som kurz jazykový, práce na počítači, účtovníctva a pod	20	12	12	40	16
dozvedel/-a som sa nové informácie z oblasti výchovy, rodiny, starostlivosti o dieťa (dojčenie, stravovanie,), zdravia a podobne	42	38	6	5	9
dozvedel/-a som sa nové informácie z oblasti práce, zamestnania (právne predpisy s tým súvisiace, hľadanie nového zamestnania, ...)	15	22	17	28	18
získal/-a som prístup k sociálnemu, právnomu poradenstvu – sociálne dávky, príspevky, systém sociálneho zabezpečenia...	10	20	19	27	24
teraz som „iný“ partner(-ka)	4	11	18	28	39

- Q9.** Myslíte si, že návštevy materského centra Vás osobne ovplyvňujú v tom, ako „fungujete“ vo svojej rodine/ vo svojom každodennom živote? Konkrétne Vás osobne návšteva ovplyvňuje v tom, ... V každom riadku, zakrúžkujte prosím príslušnú hodnotu, ktorá najlepšie vystihuje Vašu osobnú situáciu.

	1 = veľmi ma ovplyvňuje	2 = celkom ma ovplyvňuje	3 = niekedy ma ov- plyvňuje, niekedy neovplyvňuje	4 = neovplyvňuje	Nevie, neodpovedal/-a
...ako sa správate voči svojmu dieťaťu / deťom	10	15	46	21	8
... ako vychovávate svoje dieťa / deti	10	14	42	26	8
... ako sa staráte o svoje dieťa / deti	8	13	40	31	8
... ako fungujete vo svojom partnerskom vzťahu	4	6	22	55	13
... ako sa správate voči príbuzným	3	6	15	62	14
... ako si organizujete svoj čas	16	18	43	16	7
... ako si delíte s partnerom/-kou starostlivosť o dieťa	5	9	25	49	12
... ako si delíte s partnerom/-kou starostlivosť o domácnosť	4	8	18	59	11

- Q10.** Keď sa zamyslíte kvôli „komu“ navštevujete materské centrum, povedali by ste, že:

rozhodne kvôli dieťaťu	22
skôr kvôli dieťaťu	9
aj kvôli dieťaťu, aj kvôli sebe	65
skôr kvôli sebe	2
rozhodne kvôli sebe	1
nevie posúdiť	1
Neodpovedal/-a	1

- Q11.** Ako by ste ocenili / vyjadrili podľa nasledujúcej stupnice svoj celkový vzťah k materskému centru, ktoré navštevujete? Označte, prosím, miesto na stupnici teplomera, ktoré zodpovedá Vášmu vzťahu k MC.

0	1
1	1
2	0
3	2
4	2
5	7
6	5
7	10
8	14
9	15
10	43
neodpovedal/-a	1

- Q12.** Ohodnotte, prosím, pomocou nasledujúcich prívlastkov materské centrum, ktoré navštevujete.

V každom riadku označte jedno číslo, ktoré podľa Vás najlepšie vystihuje toto MC. Hodnoty „1“ a „2“ zodpovedajú súhlasu s prívlastkom naľavo, „3“ je strednou hodnotou, „4“ a „5“ zodpovedajú súhlasu s prívlastkom napravo. Napríklad: 1=veľmi zábavné; 2=skôr zábavné; 3=ani zábavné, ani nudné; 4=skôr nudné; 5=veľmi nudné; 99=neviem posúdiť

	1	2	3	4	5	Nevie, neodpovedal/-a	Priemer známky*
Zábavné – nudné	36	50	10	1	0	4	1,7
Významné – nevýznamné	43	39	11	1	1	5	1,7
Swieže – všedné	29	48	17	2	0	5	1,9
Príťažlivé – nepríťažlivé	36	47	10	1	0	6	1,8
Oblúbené – neoblúbené	57	34	5	0	1	3	1,5
Živé – bez života	45	42	8	1	0	4	1,6
Presvedčivé – nepresvedčivé	31	40	18	1	1	9	1,9
Čestné – nečestné	51	28	10	1	1	10	1,6
Moderné – staromódne	37	40	16	2	0	5	1,8
Prirodzené – umelé	56	31	7	0	0	5	1,5
Zrozumiteľné – nezrozumiteľné	43	40	9	0	0	8	1,6
Dynamické – pomalé	35	40	18	1	0	6	1,8
Pohodové – stresujúce	59	31	5	1	0	4	1,5
Prívetivé – nepriateľské	60	30	5	0	0	5	1,4
Energizujúce – uspávajúce	33	43	14	2	0	9	1,8
Príjemné – nepríjemné	67	25	4	0	0	4	1,3
podporujúce sebavedomie – nepodporujúce sebavedomie	39	35	15	1	0	10	1,8
Aktívne – pasívne	53	33	8	1	1	4	1,6

* priemer bol vypočítaný bez odpovedí „nevie, neodpovedal/-a“

A teraz prejdime k Vášmu hodnoteniu toho, aký vplyv majú návštevy materského centra na Vaše dieťa.

Q13. Myslite si, že sa zmenilo nejako Vaše dieťa/deti pod vplyvom návštev v materskom centre? Zakrúžkujte, prosím, jednu odpoveď.

nie, nezmenilo sa	15
áno, zmenilo sa k lepšiemu	61
áno, zmenilo sa k horšiemu	0
neviem posúdiť	22
neodpovedal/-a	2

Q14. Ako by ste posúdili svoje dieťa / deti, ktoré navštevuje/-jú materské centrum, v porovnaní s dieťaťom / deťmi približne rovnakého veku, ktoré naopak, centrum nenavštevuje/-jú? Pri každej z charakteristík zakrúžkujte, prosím, jednu odpoveď, ktorá najlepšie vystihuje Vaše dieťa. Každú charakteristiku posúďte na škále od „1“ do „5“, kde: 1 - určite áno ; 2 - skôr áno; 3 - ani áno, ani nie; 4 - skôr nie; 5 - určite nie. Pokiaľ danú charakteristiku neviete posúdiť, môžete zvoliť „99“.

Moje dieťa je v porovnaní s dieťaťom, ktoré nenavštevuje centrum:

	Určite áno	Skôr áno	Ani áno, ani nie	Skôr nie	Určite nie	Nevie, neodpovedal/-a
sebavedomejšie a emocionálne silnejšie	29	36	15	4	1	15
aktívnejšie a iniciatívnejšie	36	34	14	2	1	14
ambicióznejšie a cieľavedomejšie	21	30	26	2	1	20
samostatnejšie	40	33	13	2	1	11
rýchlejšie sa učí	30	30	20	2	1	17
viac si dôveruje a je nebojácnejšie	36	32	16	3	1	12
otvorenejšie	29	33	19	2	1	16
prispôsobivejšie voči novým situáciám	35	36	13	2	1	14
zhovorčivejšie	36	32	15	2	2	14
má viac sociálnych zručností (napr. zmysel pre solidaritu; schopnosť rozdeliť sa, spolupracovať)	35	30	17	2	1	15
lepšie zvláda riešenie konfliktných situácií (napr. vyjednávanie, kompromisy)	23	31	25	3	1	17
poľahky sa (za-)hrá s inými deťmi	39	37	10	1	1	11
ľahšie komunikuje s dospelými	30	36	15	3	1	16
tolerantnejšie k iným a ľahšie prijíma rozdiely/ odlišnosti (napr. druhých detí)	25	35	19	2	1	18
viac prejavuje záujem o dianie okolo seba: v komunite, spoločenské dianie, životné prostredie	28	35	16	2	1	18
imúnnejšie a odolnejšie voči chorobám	18	21	25	10	5	21

Q15. Podľa Vášho názoru, aký význam majú návštevy materského centra pre Vaše dieťa? Ohodnoťte nasledujúce skutočnosti na škále 0-5 podľa dôležitosti, ktorú pripisujete jednotlivým skutočnostiam, pričom „0“ zodpovedá variantu, že daná skutočnosť podľa Vás pre Vaše dieťa nemá žiadnu dôležitosť, „1“ zodpovedá najnižšej dôležitosti a „5“ najvyššej. Pokiaľ danú charakteristiku neviete posúdiť, môžete zvoliť „99“.

	1	2	3	4	5	Nevie, neodpovedal/-a
je to pre neho zmena: iné než rodinné prostredie, iné/ nové hračky, hry	18	4	6	17	49	6
učí sa novým veciam, zručnostiam	14	8	12	22	37	7
spoznáva kolektív detí – pozoruje iné správanie, reakcie mladších a starších detí	18	5	5	14	52	5
stretáva sa s inými dospelými	16	10	18	19	31	6
páčia sa mu rôzne programy a podujatia pre deti: krúžky, cvičenie, tvorivé dielne, a pod.	14	9	16	17	33	11
je to pre neho miesto oddychu a pokoja	14	12	17	20	27	11

Q16. Keby ste mali stanoviť akú cenu majú pre Vás osobne nasledujúce zariadenia v meste, v ktorom navštevujete materské centrum, aká by to bola cena? Vyberte sumu z intervalu od 0 do 1000 Sk.

miestne fitness centrum

0	28
0,5	1
1	15
2	7
3	11
4	4
5	13
6	1
7	3
8	2
9	2
10	3
nemá k dispozícii	1
nevie posúdiť, neodpovedal/-a	10

detské ihrisko

0	3
0,5	1
1	3
2	3
3	3
4	3
5	10
6	4
7	5
7,5	0
8	10
9	8
10	40
nemá k dispozícii	0
nevie posúdiť, neodpovedal/-a	7

cukráreň

0	11
0,5	0
1	14
1,5	0
2	12
3	11
4	6
5	16
6	5
7	4
8	6
9	3
10	3
nemá k dispozícii	1
nevie posúdiť, neodpovedal/-a	8

súkromná základná škola

0	25
1	9
2	7
3	7
4	5
5	16
6	2
6,5	0
7	4
8	3
9	2
10	6
nemá k dispozícii	1
nevie posúdiť, neodpovedal/-a	13

materské centrum

0	1
0,5	1
1	2
2	1
3	2
4	1
5	5
6	2
7	6
8	11
9	12
10	51
nemá k dispozícii	0
nevie posúdiť, neodpovedal/-a	6

kino

0	14
0,5	0
1	12
1,5	0
2	10
2,5	0
3	10
3,5	0
4	4
5	17
6	5
7	5
8	7
9	1
10	5
nemá k dispozícii	1
nevie posúdiť, neodpovedal/-a	9

hypermarket

0	8
0,5	0
1	11
2	8
3	8
4	7
5	17
5,5	0
6	4
7	8
8	7
9	5
10	7
nemá k dispozícii	1
nevie posúdiť, neodpovedal/-a	10

mestský park

0	5
0,5	0
1	5
2	4
3	3
4	3
5	12
6	5
6,5	0
7	9
8	13
9	9
10	22
nemá k dispozícii	1
nevie posúdiť, neodpovedal/-a	8

súkromná materská škola

0	20
1	7
2	4
3	6
4	4
5	17
5,5	0
6	3
7	3
7,5	0
8	7

9	4
10	11
nemá k dispozícii	1
nevie posúdiť, neodpovedal/-a	11

Q17. Vo všeobecnosti, do akej miery ste spokojná(-ý) s Vašimi návštevami v materskom centre? *Vyberte jednu možnosť, prosím.*

úplne spokojný bez výhrad	38
veľmi spokojný s drobnými výhradami	40
viac spokojný ako nespokojný	14
niekedy spokojný, niekedy nespokojný	6
viac nespokojný ako spokojný	1
väčšinou nespokojný	0
úplne nespokojný	0
nevie posúdiť, neodpovedal/-a	1

Q18. Ak by ste mali tú možnosť, čo by ste zmenili v materskom centre, aby bolo pre Vás osobne ešte príťažlivejšie a aby ste ho navštevovali ešte častejšie? *Napíšte, prosím, čo najpodrobnejšie.*

Q19. Myslíte si, že prostredie v materskom centre, ktoré navštevujete, je tak jedinečné, že je nenahraditeľné/ nezameniteľné niečím iným? *Zakrúžkujte, prosím, jednu odpoveď.*

určite áno	39
skôr áno	38
ani áno, ani nie	18
skôr nie	2
určite nie	2
neodpovedal/-a	1

Vyplňte Q20, ak ste v predchádzajúcej otázke Q19 označili odpoveď „1“ alebo „2“.

Q20. Mohli by ste uviesť niekoľkými slovami v čom je materské centrum jedinečné a nenahraditeľné niečím iným?

A teraz, prosím, niekoľko otázok o Vás:

Q21. Ste..... *Zakrúžkujte, prosím.*

muž	7
žena	93

Q22. Aké je Vaše najvyššie ukončené vzdelanie? *Zakrúžkujte, prosím.*

základné	0,4
stredoškolské bez maturity	7
stredoškolské s maturitou	46
vysokoškolské	46
neodpovedal/-a	1

Q23. Koľko máte rokov? *Vypíšte, prosím.*

20 - 25 rokov	8
26 – 30 rokov	41
31 – 35 rokov	38
36 – 40 rokov	10
41 a viac rokov	2
neodpovedal/-a	1

Q24. Koľko máte detí a v akom veku? *Zakrúžkujte, prosím a vypíšte vek dieťaťa*

Jedno dieťa	49
Dve deti	38
Tri deti	9
Štyri deti	2
Päť detí	0,2
Šesť a viac detí	0,2
Nemá deti	2

Prvé dieťa vo veku (n=481):

Rok a menej	11
Dva roky	26
Tri roky	15
Štyri roky	10
Päť rokov	9
Šesť rokov	5
7 – 12 rokov	18
13 – 18 rokov	4
19 a viac rokov	1

Druhé dieťa vo veku (n=240):

Rok a menej	33
Dva roky	24
Tri roky	13
Štyri roky	8
Päť rokov	4
Šesť rokov	4
7 – 12 rokov	10
13 – 18 rokov	3
19 a viac rokov	0

Tretie dieťa vo veku (n=55):

Rok a menej	20
Dva roky	26
Tri roky	24
Štyri roky	11
Päť rokov	2
Šesť rokov	2
7 – 12 rokov	15
13 – 18 rokov	0
19 a viac rokov	2

Štvrté dieťa vo veku (n=11):

Rok a menej	18
Dva roky	9
Tri roky	27
Štyri roky	36
Päť rokov	0
Šesť rokov	0
7 – 12 rokov	9
13 – 18 rokov	0
19 a viac rokov	0

Q25. Ktoré z Vašich detí navštevuje s Vami najčastejšie materské centrum? *Vypíšte vek dieťaťa / detí.*

Prvé dieťa vo veku (n=481):

Rok a menej	17
Dva roky	35
Tri roky	20
Štyri roky	9
Päť rokov	6
Šesť rokov	4
7 – 12 rokov	6
13 – 18 rokov	1
19 a viac rokov	0
Nemá deti	2

Druhé dieťa vo veku (n=113):

Rok a menej	43
Dva roky	23
Tri roky	12
Štyri roky	13
Päť rokov	3

Šesť rokov	2
7 – 12 rokov	4
13 – 18 rokov	0
19 a viac rokov	0

Tretie dieťa vo veku (n=9):

Rok a menej	44
Dva roky	11
Tri roky	22
Štyri roky	11
Päť rokov	0
Šesť rokov	0
7 – 12 rokov	11
13 – 18 rokov	0
19 a viac rokov	0

Q26. Chodíte do materského centra niekedy aj sám/ sama – bez dieťaťa?

áno, stále	2
často	5
niekedy	32
nie, nikdy	60
neodpovedal/-a	1

Q27. Približne ako dlho už navštevujete toto materské centrum?

menej ako rok	23
približne rok	25
dva roky	28
tri roky	7
viac ako tri roky	17
neodpovedal/-a	1

Q28. Ste v súčasnosti na materskej resp. rodičovskej dovolenke? *Zakrúžkujte, prosím.*

áno, a nie som zárobkovo činný/ -á	67
áno, a som zároveň zárobkovo činný/ -á	12
nie	21
neodpovedal/-a	1

Q29. Ste.... *Zakrúžkujte, prosím.*

vydatá/ ženatý	88
žijete s partnerom ako druh/ družka	6
slobodná/ slobodný	3
rozvedená/ rozvedený	3
neodpovedal/-a	1

Príloha č.2: Záznamový hárok – priemerné hodnoty atribútov

Pozorovanie v materských centrách (n=12⁶⁰)

I. PRIATEĽSKÉ PROSTREDIE PRE DIEŤA

1.1 Priestory a interiér

		Priemerná hodnota <1,4> ⁶¹	Nie je možné posúdiť (počet odpovedí z 12)
1.1.1	V materskom centre je dostatok hračiek a materiálu pre deti všetkých vekových kategórií.	1,6	0
1.1.2	Hračky / materiál na hranie je viditeľne uložený a prístupný.	1,8	0
1.1.3	Hračky / materiál na hranie je viditeľne prístupný aj pre malé deti (vo veku 1-3 rokov).	1,3	0
1.1.4	Deti si môžu vybrať spomedzi hračiek... slobodne.	1,3	0
1.1.5	Priestory a interiér umožňuje, aby deti robili niekoľko rôznych aktivít súčasne: aktivity v kolektíve aj jednotlivo, aktivity mladších aj starších detí, cvičenie, hranie – ktoré vyžadujú sústredenie, aj oddych.	1,6	0

1.2 Rodové očakávania

		Priemerná hodnota <1,4>	Nie je možné posúdiť (počet odpovedí z 12)
1.2.1	Matky usmerňujú deti tak, aby vykonávali roly v súlade s rodovými očakávaniami (napr.: pri rozdeľovaní úloh - dievčatá utrá stoly, chlapci odnesú stoličky).	3,4	5
1.2.2	Deti samé usmerňujú iné deti v súlade s rodovými očakávaniami (napr. dievčatá vylúčia chlapca z hry s bábikami).	3,4	5
1.2.3	Deti majú možnosť byť v kontakte s otcami a inými mužmi v MC.	2,7	2
1.2.4	Muži a ženy sa v MC správajú bez ohľadu na tradičné rodové roly.	2,6	3
1.2.5	Muži a ženy sa správajú v súlade s rodovými rolami.	2,4	2

1.3 Citeľnosť vekového rozdielu medzi deťmi

		Priemerná hodnota <1,4>	Nie je možné posúdiť (počet odpovedí z 12)
1.3.1	Staršie deti sa starajú o mladšie deti.	2,5	6
1.3.2	Staršie deti prijímajú zodpovednosť za mladšie deti.	3	6
1.3.3	Mladšie deti sa učia od druhých / starších detí.	2,2	3
1.3.4	Mladšie deti prijímajú vmešovanie a rady od iných / starších detí.	2,2	6
1.3.5	Staršie a mladšie deti robia spoločné aktivity.	1,9	3

1.4 Pravidlá a konflikty

		Priemerná hodnota <1,4>	Nie je možné posúdiť (počet odpovedí z 12)
1.4.1	Deti akceptujú pravidlá v MC.	2	0
1.4.2	O pravidlách sa neustále vedie reč.	2,3	3
1.4.3	Deti nachádzajú vlastné riešenia v konfliktných situáciách (napr. vyjednávaním, hľadaním konsenzu).	2,1	2
1.4.4	Deti si vedia obhájiť svoje záujmy v konfliktných situáciách.	2,1	3
1.4.5	Deti si všímajú „na čej strane“ sú ich rodičia počas konfliktu.	1,8	4
1.4.6	Matky / opatrovatelky zasahujú v prípade násillia medzi deťmi.	1,2	2

⁶⁰ počet pozorovaní v 6 materských centrách

⁶¹ V záznamových hárkoch bola použitá 4-bodová škála (+variant „nie je možné posúdiť“) v dvoch podobách:

1. podoba škály

ÚPLNE PLATNÉ	1
SKÔR PLATNÉ	2
SKÔR NEPLATNÉ	3
ÚPLNE NEPLATNÉ	4
NIE JE MOŽNÉ POSÚDIŤ	99

2. podoba škály

VŽDY	1
ČASTO	2
ZRIEDKA	3
NIKDY	4
NIE JE MOŽNÉ POSÚDIŤ	99

II. ROZVOJ RODIČOVSKÝCH ZRUČNOSTÍ

		Priemerná hodnota <1,4>	Nie je možné posúdiť (počet odpovedí z 12)
II.1	Matky sa učia navzájom (pozorovaním), kým sú s deťmi v MC... (napr. pokiaľ ide o prebaľovanie, alebo kŕmenie).	1,6	1
II.2	Matky debatujú o starostlivosti o deti a ich výchove.	1,4	1
II.3	Matky nadobúdajú rodičovskú znalosť vďaka: - iným matkám	1,5	1
II.4	- informáciám dostupným v centre	2	1
II.5	Matky nadobúdajú rodičovskú znalosť vďaka: - opatrovateľkám	2,5	6
II.6	- iným zdrojom:	2,2	3

2.1 Rodičovská komunita ~ komunitné rodičovstvo

		Priemerná hodnota <1,4>	Nie je možné posúdiť (počet odpovedí z 12)
2.1.1	Matky ignorujú iné deti.	2,9	1
2.1.2	Matky sa aktívne zaujímajú o iné deti.	2,8	1
2.1.3	Matky zohľadňujú pocity iných detí.	2,2	2
2.1.4	Matky sa zaujímajú o potreby iných detí.	2,4	2
2.1.5	Deti komunikujú s inými matkami.	2,4	1
2.1.6	Deti prijímajú rodičovské vedenie inými matkami (napr. pri tšení plaču, zasiahnutí v konfliktnej situácii, vedení v neľahkej situácii).	1,8	3
2.1.7	Deti sa obracajú na iné matky pri uspokojovaní svojich potrieb.	2,5	1
2.1.8	Matky cítia zodpovednosť za iné deti.	2,1	2
2.1.9	Matky vytvárajú možnosti pre kontakt medzi ich vlastnými a inými deťmi.	1,6	2
2.1.10	Matky uprednostňujú svoje vlastné deti v niektorých situáciách.	2,4	2
2.1.11	V konfliktných situáciách medzi deťmi, matky stoja na strane svojich vlastných detí, a neberú do úvahy záujem iných detí.	3,5	2

2.2 Sociálna kontrola

		Priemerná hodnota <1,4>	Nie je možné posúdiť (počet odpovedí z 12)
2.2.1	Iné matky zasahujú, keď nejaká matka zaobchádza so svojim dieťaťom spôsobom, ktorý je pre ne neprijateľný.	4	8
2.2.2	Matky zasahujú v prípade, že ich deti obťažujú iné deti.	2,3	4

2.3 Komunikácia

		Priemerná hodnota <1,4>	Nie je možné posúdiť (počet odpovedí z 12)
2.3.1	Matky komunikujú so svojimi deťmi.	1,6	1
2.3.2	Matky komunikujú s viacerými dospelými osobami prítomnými v centre.	1,6	1
2.3.3	Deti akceptujú situáciu, keď ich matky sa rozprávajú.	2	1
2.3.4	Matky sú úspešné, keď dieťa žiadajú, aby počkalo, kým ony dokončia začatý rozhovor / aktivitu.	2,8	2

III. ROZVOJ DIEŤAŤA AKO VÝSLEDOK RODIČOVSTVA V MC

3.1 Deti sú ako osobnosti rešpektované

		Priemerná hodnota <1,4>	Nie je možné posúdiť (počet odpovedí z 12)
3.1.1	V kontakte s deťmi v centre, matky si uvedomujú, že iné deti môžu byť odlišné ako ich vlastné deti.	1,9	3
3.1.2	Deti sú nútené podieľať sa na aktivitách proti svojej vôli.	3,1	2
3.1.3	Deti sa môžu zapojiť do aktivít prebiehajúcich v centre.	1,6	4
3.1.4	Deti sú povzbudzované začať alebo sa zapojiť do aktivity.	1,4	4
3.1.5	Matky neprimerane korigujú správanie alebo konanie detí.	3,7	1
3.1.6	Matky "značkujú" deti.	2,8	2
3.1.7	Matky diskriminujú deti (slovne alebo svojím konaním).	2,9	2

3.2 Rozvoj sebedomia

		Priemerná hodnota <1,4>	Nie je možné posúdiť (počet odpovedí z 12)
3.2.1	Deti nadväzujú a udržiavajú očný kontakt.	1,7	1
3.2.2	Deti hovoria o svojich pocitoch.	2,2	1
3.2.3 a	Deti vyjadrujú svoje želania a oznamujú svoje potreby.	1,5	1
3.2.3 b	Deti si pripúšťajú svoje chyby.	3,9	3
3.2.4	Deti kritizujú iné deti.	3	1
3.2.5	Deti kritizujú dospelých.	3,4	1
3.2.6	Deti sa odvážia povedať "NIE".	1,5	1
3.2.7	Deti obhajujú svoje práva a záujmy.	1,6	1

3.3 Deti sú súčasťou života dospelých

		Priemerná hodnota <1,4>	Nie je možné posúdiť (počet odpovedí z 12)
3.3.1	Deti hovoria o témach, ktoré počujú od matiek.	2,5	4
3.3.2	Deti používajú v hre spôsoby, ktoré vidia u matiek.	1,6	1
3.3.3	Deti využívajú v centre priestory určené pre dospelých.	1,9	2
3.3.4	Deti vstupujú do priestoru dospelých bez obáv.	1,5	4
3.3.5	Deti sú navôkol keď dospelí robia svoje veci.	1,7	1
3.3.6	Deti spoznávajú / pozorujú svoje matky v centre v inej roly ako je rodičovská.	1,8	1
3.3.7	Deti kladú otázky o tom, čo ich matky robia.	2,7	2
3.3.8	Deti sa zapájajú do aktivít dospelých.	2,7	2

3.4 Nezávislosť / samostatnosť od dospelých

	Deti:	Priemerná hodnota <1,4>	Nie je možné posúdiť (počet odpovedí z 12)
3.4.1	dávajú najavo samostatnosť vo vzťahu k dospelým	1,9	1
3.4.2	vyhľadávajú blízkosť a bezpečie dospelých	1,6	1
3.4.3	sa hlásia k iným deťom	2,6	1
3.4.4	si vyberajú aktivity podľa vlastného výberu	1,2	1
3.4.5	sa usilujú nájsť vlastné riešenie v ťažkostiach, v ktorých sa ocitnú	1,6	1

3.5 Sociálne zručnosti

	Deti sa rešpektujú, spolupracujú, majú ďalšie sociálne zručnosti:	Priemerná hodnota <1,4>	Nie je možné posúdiť (počet odpovedí z 12)
3.5.1	včleňujú sa do skupiny iných detí	2,2	1
3.5.2	sú priateľské	1,6	1
3.5.3	pomáhajú deťom, ktoré to potrebujú	3,1	3
3.5.4	podporujú iné deti	3,3	3
3.5.5	preukazujú si záujem jeden o druhého	2,6	1
3.5.6	dávajú na seba vzájomne pozor	3,5	1
3.5.7	zdieľajú veci navzájom	2,5	1
3.5.8	dávajú najavo solidaritu s inými deťmi	2,9	3
3.5.9	volajú iné deti na pomoc	3,5	2
3.5.10	spolupracujú s inými deťmi	2,4	1
3.5.11	tolerujú sa navzájom a prijímajú rozdiely	2,2	1
3.5.12	prijímajú diverzitu (rodu, etnicity, postihnutia etc.)	1,6	4
3.5.13	sú citovo silné	2,3	5
3.5.14	sú schopné vyrovnávať sa s frustráciou	2,1	1
3.5.15	sa nebránia kontaktu s inými ľuďmi	2,1	1
3.5.16	v centre sa cítia celkovo pohodlne	1,5	1
3.5.17	tešia sa z času stráveného v centre	1,4	1

3.6 Komunikačná kompetencia

		Priemerná hodnota <1,4>	Nie je možné posúdiť (počet odpovedí z 12)
3.6.1	Deti počúvajú iné deti bez prerušovania.	2,9	2
3.6.2	Deti sa rozprávajú.	2,6	1
3.6.3	Deti vedia primerane vyjadriť, na čom im záleží.	1,6	1

IV. MC ako vzdelávacia inštitúcia pre matky

		Priemerná hodnota <1,4>	Nie je možné posúdiť (počet odpovedí z 12)
IV.1	Matky sa zaujímajú o veci a sú zvedavé.	1,9	1
IV.2	Matky sú v pozícii študentiek aj učiteľiek.	1,8	3
IV.3	Matky neodcudzujú nikoho v centre kvôli chybám, ktorých sa dopustí.	1,8	8
IV.4	Matky na sebe neustále pracujú, rozvíjajú sa.	2	5
IV.5	Matky vnímajú každodenný život s deťmi ako hodnotnú skúsenosť pre deti ako pre nich samotné.	1,9	3
IV.6	Matky prijímajú podnety a otázky detí a objavujú spolu spôsob ako sa ich zhostiť.	2	3
IV.7	Matky si uvedomujú a netaja sa tým, že nevedia všetko.	2	7

